

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తుకాశితము-౧౪.

శ్రీరస్తు.

చంద్ర భాను చరిత్రము.

ఇది

తరిగొప్పల మల్లనమంత్రి విరచితము.

ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తు త్రికనంకి

పునర్ముద్రితము.

మొదటిమాత్రపు ౪౫౦ ప్రతులు.

ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తువారిచేఁ గ్రుకటింపఁబడినది.

బ్రిటిష్ మాడల్ ముద్రాక్షరశాల

చెన్నపురము.

౧౯౨౨.

మొ. ధ. ౧-౦-౦.

All rights reserved.

మ-1

ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు కార్యము - ౧౪.

శ్రీరస్తు.

చంద్ర భాను చరిత్రము.

ఇది

తరిగొప్పుల మల్లనమంత్రి విరచితము.

ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు త్రికనుండి

పునర్ముద్రితము.

మొదటిసారి ౧౯౧౦ ప్రతులు.

ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు వారిచేఁ గ్రహింపఁబడినది.

బ్రిటిష్ మాడల్ ముద్రాక్షరశాల

చెన్నపురము.

మ.

౧౯౨౨.

మె, ప. ౧-౦-౦.

All rights reserved.

విషయసూచిక.

విషయములు.

పేజీలు.

1.	వీరిక	-	-	-	-	౧
2.	గ్రంథావతారిక	-	-	-	-	1
3.	వృత్తాంతములు	-	-	-	-	9
4.	ద్వారకాపురవర్ణనము	-	-	-	-	10
5.	శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామసౌధమున కేగుట	-	-	-	-	15
6.	నారదాగమనము	-	-	-	-	18
7.	నారదుని పక్షపాతము	-	-	-	-	21
8.	చంద్రభానుడు వేటకేగుట	-	-	-	-	28
9.	చంద్రభానునికడకు సిద్ధుడు వచ్చుట	-	-	-	-	34
10.	కావేరీవర్ణనము	-	-	-	-	41
11.	శ్రీరంగపురవర్ణనము	-	-	-	-	42
12.	భరద్వాజాశ్రమవర్ణనము	-	-	-	-	44
13.	మదనసైన్యము భరద్వాజుని గదియుట	-	-	-	-	46
14.	జలకేళీవర్ణనము	-	-	-	-	80
15.	కుముదిన్యాదులు మన్మథపూజఁ గావించుట	-	-	-	-	83
16.	కుముదినీవిరహవర్ణనము	-	-	-	-	84
17.	సంధ్యాకాలవర్ణనము	-	-	-	-	86
18.	వెన్నెలవచనము	-	-	-	-	89
19.	మన్మథాద్యుపాలంభనము	-	-	-	-	91
20.	తరళిక చంద్రభానుకడ కేగుట	-	-	-	-	94
21.	చంద్రభానుని పరితాపము	-	-	-	-	95
22.	తరళిక చంద్రభానునకుఁ గంకణమిచ్చుట	-	-	-	-	97
23.	వర్షకాలవర్ణనము	-	-	-	-	104
24.	తిరుమలయోత్రావర్ణనము	-	-	-	-	106
25.	సాయంకాలవర్ణనము	-	-	-	-	113
26.	కుముదినీ లక్ష్మీమందిరమునకు వచ్చుట	-	-	-	-	114
27.	విజయలోలుడు పద్మిణీ భాషించుట	-	-	-	-	115
28.	ద్వారకానికిఁ జంద్రభానుడు శబరునిబంపుట	-	-	-	-	118
29.	కృష్ణుడు చంద్రభానున కెదురుచనుట	-	-	-	-	119
30.	వైవాహికయత్నము	-	-	-	-	121

సవరణలు.

—o—o—o—

పుట. పంక్తి. ఉన్నది.

దానిసవరణ.

1	3	దివ్యాకృతిక్	దివ్యాకృతి
2	15	గర్భకోధన	గర్భకోధన
17	5	బొత్తులలోఁ	బొత్తులలోఁ
19	26	దీపించియుఁ	దీపించి కువల
		గువలయు	యా
31	21	క్రీళ్లు	క్రీళ్లు
34	18	యారగించె	యారగించి
55	8	యడఁచినారలు	నడఁచినారలు
35	23	సంయమిమీ	సంయమినీ
36	16	రామకొరుఁడు	రాకొమరుఁడు
„	26	(మొదట)	నీ.
37	12	గురుఁడు	గురుఁడుఁ
„	13	కవియు	గవియు
„	24	శ్రుత	శ్రుతి
38	2	యొరఁగు	యొరగు
„	20	తనయుఁడధిక	తనయుఁడధిక
„	22	కిసలయ	కిసలయ
39	6	కడుపులో	కడుపులో
„	10	సితి... చను	సితి...లేమిచను
42	5	యొరఁగంబడి	యొరగంబడి
„	6	బీటలనందు	బీటలనందు
43	9	తైర్థిక	తైర్థిక
„	22	స్థాణుల్	స్థాణుల్
44	16	మేపారలో	మేపారలో
„	23	పుండరికంబు	పుండరికంబు
„	29	బ్రహ్మన	బ్రహ్మన
45	12	వోలె	వోలె
47	3-4	గంధవహుఁ	గంధవహుఁ
		డుడె	డుడె
„	14	నెస్కన	నెస్కన
48	25	లింది	గిలింది

పుట. పంక్తి. ఉన్నది.

దానిసవరణ.

51	29	నోఁపనిలజ్జ	నోఁపనిలజ్జ
52	3	వెఱగంద	వెఱగంద
„	11	గారులు	గాఱులు
62	27	మాలిని	మాలిని
67	27	నభోపిధి	నభోపిధి
70	16	నేర్పుమండె	నేర్పుమండె
76	16	కేకినీ	కేకిని
78	14	నమ్మగద	నమ్మగుద
79	18	గాఁ నేఱుఁ	గా నేఱుఁ
90	10	చూపుబయట	చూపు బట్టబ
		యట	
92	11	దంష్ట్రాగ్ని	దంష్ట్రాగ్ని
97	20	భవద్రుచిం	భవద్రుచి
98	11	గదయ్య	గదయ్య
109	17	తీర్థపరస్తుల	తీర్థపరస్తుల
112	28	మెట్టు	మెట్టు
113	1	యసదుదీవియ	యసదుఁదీవియ
„	25	నంతట	లంతట
115	23	తోఁ భాషిం	తోభాషించుట
		చుట	
117	16	కృధావ్యఘ్ర	కృధావ్యఘ్ర
„	18	మరలె	మరలె
126	10	బ్రాధీతసాంగ	బ్రాధీతసాంగ
127	2	దలచి	దలచి
128	27	చాటునక్	చాటునక్
„	28	సిగ్గునం	సిగ్గునం
129	2	గౌర్యగౌరవము	గౌర్యగౌరవము
2	2	దన్వసాదాపికి	వీనికి గీటుక్రింది
3	20	రహారంబున	పాఠములేవాడుట
6	17	గోత్రనిధి	తెన్న.

మ-1

శ్రీరస్తు.

వీరిక.

చంద్రభానుచరిత్రమును రచించినకవి తరిగొప్పుల మల్లనమంత్రి. ఈతఁ డాఱు వేలశాఖలోని వాఁడు. మధ్యశుతస్థుఁడు. స్వతంత్రకవినగోత్రుఁడు. తండ్రి నృసింహుఁడు. తల్లి తిప్పాంబ. జన్మస్థాన మేదియో తెలియదు గాని కృతి రచించుకాలమునఁ జంద్రగిరి నివాసముగా నున్నవాఁడు. తనకృతిని మాఝూర పురమునందు వెలసిన దత్తాత్రేయదేవున కంకితముచేసెను. ఈదేశమం దిప్పు డాఱువేలవారి నాఱువేలనియోగు లనుట యాచార మై యున్నది. ఈశాఖ వారు కొండఱు పూర్వము కర్ణాటదేశమునకు వెల్లి యచ్చట రాజకీయాదిపద పుల సంపాదించి ప్రసిద్ధిపడసిరి. వారిలోఁ గొండఱు మధ్యమత మవలంబించిరి. కావున వీరి నాఱువేలమాధ్వ లనవచ్చును. ఇట్టివా రిప్పుడును మైసూరు రాజ్యమునం దనేకులు గలరు. సుప్రసిద్ధు లగు దివాను పూర్ణయ్యగారి కుటుం బము కూడ నిట్టిదే. వీరు వేఱు నాఱువేలనియోగులు వేఱు నని గ్రహించునది.

కాలనిర్ణయము:— మల్లనకవి రాయనముగను నీతని యన్నయగు దత్త నామాత్యుఁడు ప్రధాని (కార్యకర్త) గను గర్ణాటప్రభువగు వేంకటపతిరాయల యాస్థానమందు నియుక్తు లయి యున్నట్లు గ్రంథమువలనఁ దెలియుచున్నది. ఈవేంకటపతిరాయలు శ్రీ. శ. ౧౫౮౬ మొదలుకొని ౧౬౧౪-న సంవత్సరము వఱకు రాజ్యముచేసెను. ఈగ్రంథము ౧౬౦౦-న సంవత్సరప్రాంతమున రచిం పఁబడిన దని యూహింపవచ్చును.

వేంకటపతిరాయలకు వీరవేంకటపతిరాయ లను పేరు గూడఁ గలదు. ఈతఁడు ననుచరిత్రకృతిపతి యగు తిరుమలరాయల చతుర్థపుత్రుఁడు. తిరుమల రాయలు కృష్ణ దేవరాయని యల్లుఁ డయిన యళియరామరాజు తమ్ముఁడు. వీరికి వేంకటాద్రి యనునొకతమ్ముఁ డుండెడివాఁడు. వీరుముగ్గురును చుళువనంశపు రాజులలోఁ గడపటివాఁ డగు సదాశివదేవరాయలమంత్రులును గార్యకర్తలుగ నుండిరి. శ్రీ. ౧౫౬౫-న సంవత్సరములో జరగిన తాళికోట యుద్ధములో

రాజులకు మృతినొందెను. పిదపఁ దిరుమలరాయలు సదాశివదేవరాయని ముఖ్యమంత్రిగ నుండి శ్రీ. ౧౫౭౦-వ సంవత్సరప్రాంతమందు సదాశివదేవ రాయలుమరణింపఁగాఁ దానారాజ్యము నాక్రమించుకొని రా జయ్యెను. శ్రీ. ౧౫౭౩-వ సంవత్సరములోఁ దిరుమలరాయని ద్వితీయపుత్రుఁడు రా జయినట్లు శాసనములవలనఁ గనఁబడుచున్నది. కావునఁ దిరుమలరాయలు మూఁడుసంవత్స రములకంటె నెక్కువకాలము రాజ్యము చేసినట్లగపడదు. తాళికోటయద్ధా సంతరము తురుష్కులు కర్ణాటరాజధాని యైనవిజయనగరముపై దండెత్తి నచ్చి యానగరమును బాడుచేసి యుండుటచేఁ దిరుమలరాయలు, అనంతపురమండ లములోని పెనుగొండను దనరాజధానిగాఁ జేసికొనియెను. తిరుమలరాయనికి రఘునాథరాయలు, శ్రీరంగరాయలు, రామరాయలు, వేంకటపతిరాయలు నని నలుగురు కొడుకు లుండిరి. రఘునాథరాయలును రామరాయలును రాజ్యము చేసినట్లు కనఁబడదు. తిరుమలరాయల పిదప శ్రీరంగరాయలును నాతనితరువాత వేంకటపతిరాయలును రాజు లయిరి. శ్రీరంగరాయల రాజ్య కాలములో విజాపురపుఁ దురుష్కురాజులు పెనుగొండ నాక్రమించుకొనుటచేఁ జిత్తూరుజిల్లాలోని చంద్రగిరి కర్ణాటరాజ్యరాజధాని యయ్యెను. వేంకటపతిరా యలు రాజ్యమునకు వచ్చినప్పటి కిదియే రాజధానిగా నుండెను గాని,

“తనకు వేలూరు పరరాజధానిగాఁగ, వీరవేంకటపతిరాయవిభుఁడు మిగుల ధరణిఁ బాలించె ధర్మతత్పరతఁ జెలఁగి”

అనురామరాజీయ పద్యమును బట్టి యాతనికాలములో రాజధాని యుత్తరా క్కాడు మండలములోని వేలూరునకు మార్పఁబడినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఈ హేతువుచేతనే యీపట్టనమునకు రాయవేలూ రనుపేరు వచ్చినది.

వసుచరిత్ర కాలమునకును జంద్రభానుచరిత్ర కాలమునకు సంతర మెంత గలదో చూతము. శ్రీ. ౧౫౭౨-వ సంవత్సరమునకుఁ బూర్వమే తిరుమలరాయల రాజ్యకాలము ముగిసినందున నాతని కంకితము చేయఁబడిన వసుచరిత్రము శ్రీ. ౧౫౭౨-వ సంవత్సరప్రాంతమందుఁ బుట్టియుండె ననియు దీనిపిదప నించు మించుగా ముప్పదిసంవత్సరములకుఁ జంద్రభానుచరిత్రము పుట్టియుండుననియు నూహించుట సమంజసముగాఁ దోచుచున్నది.

వసుచరిత్రములోని కృతిపతి వంశావతారవర్ణన పద్యములంబట్టి తిరుమల దేవరాయల రాజ్యకాలమందు శ్రీరంగరాయలు యువరాజుగ నుండె ననియు,

రామరాయలు శ్రీరంగపట్టనరాజ్యమును వేంకటపతిరాయలు చంద్రగిరి రాజ్యమును బాలించుచుండి రనియుఁ గానించుచున్నది. మరియును శ్రుతి రంజని యను గీతగోవింద వ్యాఖ్యలో—

“జయతి తిరుమలేంద్ర స్తేషు విఖ్యాతకీర్తిః

నమదరిన్యసమాశిస్తామనీరాజతాంఘ్రిః

నుగుణ సుతచతుష్క న్యస్తరాజ్యాతిభారః

కృతబుధవరవిద్యాగోష్ఠిరత్యార్జితశ్రీః”

అనియున్నది. ఈపద్యముల నాధారము చేసికొని శ్రీరంగరాయలు రాజైన తరువాతఁ గూడఁ దిరుమలరాయలు కొంతకాలము జీవించియున్నాఁ డనియు వసుచరిత్రము శ్రీ. ౧౫౭౪-వ సంవత్సరము తరువాతనే పుట్టిన దనియుఁ గొందఱు హించుచున్నారు. కాని, యిది యుక్తము కాదు. శ్రుతిరంజనీపద్యభావము తిరుమలరాయలు రాజుగా నుండియే రాజకార్యములఁ గొన్నిటిని గొడుకులచేఁ జేయించి తాను విద్యాగోష్ఠియం దెక్కునకాలము వినియోగపఱుచు చుండె నని యే కాని రాజ్యమును వదలుకొన్నాఁ డని కాదు. “నమదరిన్యసమాశి స్తామనీరాజతాంఘ్రిః” అనువిశేషణ మియ్యూహను బోషించుచున్నది. తిరుమలరాయలు రాజ్యము వదలుకొన్నమాటయే నిజ మైనయెడల నారాజ్య మొక్కకొడుకునకే గాని నలుగురకు సంత్రవింపదు. వసుచరిత్రపద్యము లీయర్థమునే దృఢపఱుచుచున్నవి. తిరుమలరాయలకాలములో శ్రీరంగరాయలు యువరాజుగను రామరాయలు శ్రీరంగపట్టనరాజ్యాధికారిగను వేంకటపతిరాయలు చంద్రగిరి రాజ్యాధికారిగ నుండి రని యున్నది. వా రాయకార్యములను దిరుమలరాయల యాజ్ఞానుసారముగనే నెఱవేర్చుచుండి రని నిర్ణయింపవలసి యున్నది. యువరాజు రాజగునా? కాబట్టి తిరుమలరాయలు శ్రీ. ౧౫౭౪-వ సంవత్సరమునకు ముందే చనిపోయినాఁ డనియు వసుచరిత్ర మంతకుఁ బూర్వమే పుట్టిన దనియు సిద్ధాంతీకరింపవచ్చును.

వేంకటపతిరాయల యాస్థానమంద నేకులు పండితులుఁ గవులు నుండిరి. తిరుమలలాలాచార్యులు, కందాళ అప్పలాచార్యులు ననువ్రెళ్లవాచార్యులు వేంకటపతిరాయల మతగురువులుగా నుండిరి. నుప్రసిద్ధుఁ డగు నప్పయ్యదీక్షితులు గూడ నీకాలపువాఁడే. ఈయన పేలూరుసామంతరాజైన చినబొమ్మనాయకుని యాస్థానవిద్వాంసుఁడుగా నుండి రాయలచేతఁ గూడ గౌరవింపఁబడు చుండెను.

ఈయన కుసలయానంద మకుసలంకారగ్రంథమును వేంకటపతిరాయల నియోగముచేత రచించిన ట్లాగ్రంథమందలి

“అముం కుసలయానంద మకరో దప్పదీక్షితః

నియోగా ద్వేంకటపతే ర్నిరుపాధిక్యపాసిభేః”

అనుశ్లోకమువలనఁ దెలియుచున్నది. తేనాలి రామకృష్ణకవి, చిన్ననారణకవి, మట్టి అనంతభూపాలకవియు నీకాలమువారే.

కృతివిషయము:—శ్రీకృష్ణసకు సత్యభామయం దుదయించిన చంద్రభానుఁడు, రుక్మబాహునికూఁతు రగుకుముదిని యేనుకన్యకను వివాహమైనకథ యిందు వర్ణింపఁబడినది. ఈకథకు మూల మేపురాణమందున్నదో. జటప్రోలు సంస్థానాధిపతి యగు శ్రీసురభిమాధవరాయ లను కవిరాజు చంద్రికాపరిణయ మను నొకప్రబంధరాజమును రచించెను. దానికిని జంద్రభానుచరిత్రమునకును బోలికలు విశేషముగా నుండుటచే మాధవరాయలగ్రంథమును జూచి మల్లన కవియో మల్లనకవిగ్రంథముం జూచి మాధవరాయలో నిర్మించి యుందు రని తోఁపకమాడదు. కృతినామమునఁ జంద్రపదము రెంటును గలదు. చంద్రికాపరిణయము నందలి నాయకుఁడు సుచంద్రుఁడు. చంద్రభానుచరిత్రము నందలి నాయకుఁడు చంద్రభానుఁడు. అందలి నాయక చంద్రిక, యిందలి నాయక కుముదిని, చంద్రిక పూర్వభవమునఁ జిత్రరేఖయనునచ్చర; వసంతకుఁ డను మునినకు తపంబునకు భీతిలిన సలువ వంపునఁ దపోవిఘ్న మొనరించ నేగి పూనిన పని సేయఁ జాలక యామునిచే శస్త్రయో మానుషలోకంబున జనించినది. కుముదిని పూర్వజన్మమునఁ జంద్రకళ యనునచ్చర; భరద్వాజముని తపోభీతిచే ద్రస్తుఁడగు సురరాజు నానతిని దపోంతరాయం బాపాదించి శపింపఁబడి నర లోకమునఁ జనియించినది. చిత్రరేఖకు శతసహస్రవర్షంబులు మాత్ర మే మనుష్య జన్మమును బిదప దేవత్వమును ముని స్థితి యిచ్చెను. చంద్రకళ కల్లు మనుష్య జన్మమోక్ష మనుగ్రహింపఁబడలేదు. కావుననే కుముదినికి వీణసేర్ప సుర రాజు తుంబురు నంపి దివ్యగానము నేర్పించుటయే గాక స్వర్గవాసవరఫల మగు పారిజాతతరువునకు నిలయ మగుసత్యభామకుఁ గోడలిఁగా ఘటించెను. చంద్రభానుచరిత్రములోని నాయకుఁ డొకపరి మృగయావినోదంబు సలుపుచున్న తఱిఁ దుంబురునిన్నేహితుఁడు సిద్ధుఁ డొకఁ డేతెంచి మార్గమధ్యమం తున్న చంద్రభానునికిఁ దుంబురునియుఁ గుముదినియు వృత్తాంతముల వర్ణించి జోయెను. చంద్రికాపరిణయనాయకునకు శాంసిల్యుఁ డనుమునిని దేశమునఁ దమిస్త్రాచుర

విభూతమ్మున కేగుమార్గమునఁ గుముదుఁ డనుశాపోపహతగంధర్వఁడు చంద్రి
కానూపాతిశయమును వర్ణించుటయే కాక తాను ననుచరిత్రముం జదివిన
వాఁడుం బోలెఁ దనతో రాజును జంద్రికకడకుఁ దోడ్కొనిపోయి నాయికా
నాయకులకుఁ బరస్పరానురాగము సంఘటించెను. చంద్రభానుఁడు లోక
సామాన్యముగ విద్యార్థివేషమునఁ దుంబురుపరిచర్య సేయుచు నొకనాఁడు
కార్యవశమున నేతెంచిన నాయికం జూచి మదనపరతంత్రుఁడై తుద కామె
పాణి గ్రహించెను. సుచంద్రుఁ డట్లుగాక యకారణబంధనం డగు నాముని
వాక్యములు వినిసంతోసె కామపరవశుఁ డై యెక్కడనో యున్న నాయికం
జూడ వేడుకపడి వానివిమానమ్మున నాయికోద్యానముం జేరి తుదకుఁ దద్దర్శన
లాభము ననుభవించెను.

చంద్రికాపరిణయమునందలి నాయికతండ్రి నైషధీయచరితముం జదివిన
వాఁడుఁబోలెఁ దనకూతుమనంబు సుచంద్రులగ్న మయ్యె నని యెఱింగియు
సాటికి స్వయంవరము చాటించెను. స్వయంవరకాలమునఁ జంద్రికకు భూపా
లురప్రతాపాటోపాదికమును వర్ణింపఁ బార్వతిని నియోగించెను. పార్వతియు
నైషధీయభారతిం బోలె భువనేశ్వరమంత్రమును సుచంద్రున కుపదేశించి యంత
ర్నిత్యయ్యె. చంద్రభానుచరిత్రములోని నాయికానాయకులు రుక్మిణీస్వయం
వరము నెఱిగినవారు గనుక మాయవలన నేమి యేవిధముననైన నేమి సర్వా
వస్థలను వారినే యనుకరించిరి. రుక్మబాహుండును దనతనయను శిశుపాలుని
తనయనకే యొసంగ నిశ్చయించి వియ్యమును రావించి యతనికి ద్వితీయప
రాభవమును గూడ సంఘటించెను. చంద్రభానుఁడు కాదంబరీరసాస్వాదన
పరవశునట్టులు తనకు సాత్యకితనూభవు నొకని దోడుచేసికొని యడవిలో మృగ
యావ్యాపారమునఁ జంద్రాప్రీడుఁడువలెఁ దాను గానవిద్యాభ్యాసమిషంబున
స్వజనులఁ బాసి దుర్వాసశ్శాపగ్రస్తుఁడై యాతండు కిన్నరమిథునముం బట్టఁ
బోయి యేకాకియై గానపరవశయగు మహాశ్వేతం గాంచి తద్ద్వారమునఁ గాదం
బరీలాభము సందినయట్టులు ననమయూరములం బట్టఁబోయి శాపవశమున
నేకాకియై గానాచార్యుం దుంబురుం గని తన్నికటమున విద్యసభ్యసించుచుఁ
గుముదిసీలాభముం బొందెను. కాదంబరిలోని పుండరీకునట్లు నిందు విజయ
లోలుఁడు శాపతాపితుఁడై యొకవత్సర మెట్లో చరించి తుద కనుచూప
కాంతానమాగమమును బ్రధాననాయకునితో సమముగ నందెను.

ఇట్లే రెండుగ్రంథములకు భిన్నభిన్నగ్రంథానుకరణములును సాధర్మ్య

వైధర్మ్యంబులును గలవు. కేవలసాధర్మ్యములనే యాలోచించినచో నీయిరువురు కవులలో నొకరి నొకరు తప్పక యనుకరించి రని స్ఫురింపకతీరదు. ఇరువురిలో నెవ్వరు ప్రాచీనులో వారినర్వాచీను లనుకరించి రనుట సమంజసము గదా! మల్లన పూర్వః డనియు మాధవరాయః డర్వాచీనుః డనియు మా యభిప్రాయము.

ఎలకూచి బాలసరస్వతి తాను రచించిన యాంధ్రశబ్దచింతామణి భాష్యములోఁ దనవంశానతారము నీక్రిందిరీతి నిచ్చియున్నాఁడు:—

౧. తిప్పన, ౨. వల్లభసోమయాజి, ౩. తిప్పన, ౪. భైరవార్యుఁడు, ౫. తిరుమలార్యుఁడు (రామయ), ౬. భైరవుఁడు, ౭. కృష్ణకవి, ౮. బాలసరస్వతి. వీరిలో వైవస్వతుఁడు డగుతిరుమలార్యుఁడు “అభియరామావసీంద్ర దత్తయెడ విల్లిముఖ్యసద్దామవిభుఁ” డని వర్ణింపఁబడియెను. ఈతిరుమలార్యుఁడు ౧౫౬౪ సంవత్సర ప్రాంతమున నున్నను నతనిమనుమని కొడు కగు బాలసరస్వతి మఱి యఱవదిసంవత్సరముల పిదప, ననఁగా ౧౬౧౪ ప్రాంతమందుండి యుండవలయును. ఈ బాలసరస్వతిచే మల్లభూపాలీయమును గృతిఁగొన్న పెద్దమల్లభూపాలుఁడు నా కాలమందే యుండునుగదా. చంద్రికాపరిణయకర్త యగు మాధవనాయఁ డీమల్లభూపాలుని కొడు కని కొందఱును మునిమనుమఁ డని కొందఱును జెప్పదురు. కొడు కనుకొన్న నాతనికాలము క్రీ. ౧౬౪౪ సంవత్సరప్రాంత మగును. కావున నీతఁడు తరిగొప్పల మల్లనకంటె నర్వాచీనుఁడే.

గ్రంథములపోలికలు.

చంద్రభానుచరిత్రము—ద్వితీయాశ్వాసము.

నీ. నిడుచాలు వెనుచాయ నడకనిదవుఁ డేటిగమివీరజడలతో గంధనహుండుఁ జెలువంపు మైకప్పుజిగిసురమా వింతవగ జగబిరుదుతో మృగధరుండుఁ జొక్కంపుఁ దుదితెక్క సోకుపుప్పొడి రేక పనువుఁ బాసడలతోఁ బక్షికులముఁ దొగరువన్నియమావిచిగురుమొత్తంబుక్రింబగలుపంజలతోడమాధవుండుఁ బ్రకటగతి వచ్చి యహమహామికల మాక మాక యుత్తరు వనుచు సంభ్రమ మొనర్చ వారిఁ గరుణార్ద్రదృష్టిచే గారవించి మునివరునిమీఁద సెల విచ్చి పనువుటయును.

ఉ. చొక్కపులుపువ్రజాంపములసాంపున మ్రోకులు విట్టవీగె నల్
దిక్కులసావితావి నెలదేటులపాటల నీటునూపె బ
ల్గుక్కులకాకలీకలకలధ్వని మీతో జకోరి కోరికల్
నెక్కొనఁ బండువెన్నెలలు నిండె యథోచితన్పుల్లి నయ్యెడక. 132

కం. కనుఁగవ మోడ్చి నిదిధ్యాయ
సనతత్పురుఁ డగుచు ముస్తచంద్రసుధాసే
చనమునఁ దను దా నెఱుఁగని
మునిఁ గనుఁగొని యేము దాము ముం దని కడఁకక. 133

నీ. ఉడురాజు నిజనిశితోత్తాలకిరణసంఘముపేరి బలుచిన్వ గడలఁ జిమ్మి
మధుఁడు శాఖానోయ్యమర్చననిష్పతజ్జాలకానళిపేరితాలు టువ్వీ
వవచుండు పేతెంబువాటి గంధాయాతభృంగనిధ్యాసంబుపేరఁ బిలిచి
శుకపికారులు గరుత్మకటధ్వనులపేర వివిధవాద్యంబుల రవళిఁ జూపి
కేశవపదాబ్జచింతారసాశయాంత
రాశగతమానిహృదయశుండాల మసశ
మగుట వెలి దార్పఁగాలేక హృత్తి యిట్టు
లమితనిజశక్తిమీఱఁ బోరాడునపుడు. 134

చంద్రికాపరిణయము-ద్వితీయాశ్వాసము.

నీ. అరిరాజచిత్తభీకరకరకాండప్రచండిను మను రాజమండలంబుఁ
గ్రొందళంబులఁ జాలఁ గూర్చుక హరివితాసములతో జైత్రసేనావిభుండుఁ
గన్నుల నెఱుమంట గ్రక్కుచుఁ గలరుతుల్ బెరయ నానావనప్రియబలంబుఁ
గనకరజోరేఖ గనుపట్టు నరగంధపటిమరాజులు మహాబలకులంబుఁ
దొలుదొలుత దీప్రవిస్ఫూర్తి దొడరి నడువఁ
జలుక మేల్పక్కిపై నెక్కి యలరువింటి
దంట యష్టకానిగదిసె దుర్గాంతశౌరి
కాళి యాత్మకబిరుదపద్యములు చదువ. 16

ఉ. అప్పుడు రణోత్సుకం డగుసితాంబుజనాయకుకంటిసన్నఁ గీ
రపటిలి చల్లగాడ్చు తొనరాయఁడు కోయిలపౌజఁ జైత్రుఁ డ
చ్చపుఁదెలితెక్కప్పులు లనినూఁగఁ జాలుదు నేనె నేనె యం
చపరిమితాగ్రహస్ఫురణ నమ్మునిఁ జుట్టిరి సశ్వరంబుగక. 77

సీ. శైత్యవత్కరకుంతచటులధారారేఖ శమినేత నాటించె జలువమిన్న
తళుకుతళుకున వేగ జళిపించి మావిక్రొంసళపుంగత్తిని మాని నటకెనురభి
కడుఁ జంచరికసంఘము మ్రోయ ఘనబాలకంబులయతిమొత్తై గడునుగాడ్చు
కటురజొగ్గికణాళి గ్రమ్మఁ జెందావనుందు తిక్తుల ముని గప్పె హత్తి యంచ
యిట్టు లాదిట్ట లందఱుఁ జుట్టు ముట్టి, గట్టితన ముట్టిపడ నురుతొంతికవచ
ధారి జడదారి నొప్పించి ధైర్యలీల, నడవలేకున్నీఁ గని మరుం డపుడు గడఁగి.

చంద్రభానుచరిత్రము-ద్వితీయాశ్వాసము 168 పద్యము.

సీ. అరయ ననగ్నికుండాహుతిస్తోమమై బూదిఁగూడె సుమాస్త్రుహేడి మెల్లఁ
జర్చింప నూచరస్థాపితబీజమై ధూళిగూడె సమీరుహాళి యెల్లఁ
జింతింప వఱదఁగూర్చిన చింతపండయి నీటఁగూడె హిమాంశు నేర్పు లెల్లఁ
గనుఁగొన నడవిని గాచినవెన్నెలై చెట్లఁగూడె వసంతుచెల్వ మెల్ల
నకట చట్రత్తిపైవాన యగుచుఁ జెదరి
వఱచె నలువంకలకుఁ బట్టిబలము లెల్ల
విశ్వభూనాథ విను పదివేలమంది
మన్తఘులకైన వానిఁ డెనుల్చు నశమె.

చంద్రికాపరిణయము-ద్వితీయాశ్వాసము 114 పద్యము.

సీ. తనక్రొందళములమన్నన చెట్లపాలుగాఁ జనియె నూనశ్రీల నెనసి మధువు
తనతనూగరిమ మెంతయు ధూళిపాలుగా నరిగె పడంకుచు ననదుగాడ్చు
తనమహాఃస్ఫూర్తి తోల్లెనె యగ్నిపాలుగాఁ బఱచె వెల్వలఁబాటి ప్తవైరి
తనపాత్రవృత్తి లోడ్డనె మింటిపాలుగా నడఁగెఁ గొమ్మలఁ బికాద్యభ్రగాళి
తనపురారాతిభీకరోదగ్రవిగ్ర, హస్సురణ భూతిపాలుగా నతనుఁ డేగె
బాపశతజాతములు పనస్థలిని వైచి, యమ్మహామాని కోపాప్తి నడరునపుడు.

చంద్రభానుచరిత్రము-ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. జాతరశిఖిఖిజాతధూమంబులచాడ్చున నల్లనిచాఱ లెనఁగఁ
గ్రోధద్రుమాగ్రసంహాథపల్లనముల చెలువున నీక్కిప చెవులు ననర
నకలమృగానీకశాసనోద్ధతవేత్రవల్లికచందాన వాల మమర
నాస్యగహ్వరరసనాహీంద్రవిషలతాచ్చటలునాఁ గఱకుమీసలు నడంక
నావులించుచు గబ్బున కడరునీఁగ
మూఁకఁ గమియుచు సెలవులు నాకికొనుచు

భూరిభీకరభాంకృతు ల్పాదలఁ గొన్ని
పాదల నడుచక్కి బెబ్బలి గడిసె నొకటి.

39

కం. ఆపులి నీజతురగదివృ, ట్పావరత నిగుడ దాని ఘనవగునరుషా
చాపలతం దూపు భుజా, చాపలతం దొడిగి శౌరిసంభవుఁ డడిచెన్. 40

చంద్రికాపరిణయము.- ద్వితీయాశ్వాసము.

సీ. అఖిలజంతునిఖాకనానూఢిమైఁ బోలె నతివిన్మతంబైన యాస్య మమర
నాశేభములఁ జీర్చనట్టి సిబ్బితిఁబోలె నతిగన్ననఖరసంతతి వెలుంగ [నర
స్వయ్యగహింసావిహారముఁ గాంచురతిఁబోలెఁ దలపై నెగయు వాలదండ మొ
నిగుడుకోపాంకురనికరంబగుటఁబోలె సితకేసరములకెంజిగిఁ జగుర్చు
వక్రదంష్ట్రలు శతకోటివాదుగెలువ
వర్షులపుగన్నుగవ భానువాసిఁ గేర
ఘటఘటార్భటి ఘనకోటిపతిమఁ దెగడ
నొక్కసింగంబు వడిఁ బొదనుండి వెడలె.

27

కం. వెలలి జిఘృతాగారవ, కలనన్ లంఘించునృపతిఁ గన్గొని నిజని
స్తులచంద్రహాసధారం, దలద్రెవ్వఁగ నేసె నదృశ్యతంబుగ నంతన్. 28

ఇట్టిపోలిక లనేకములు గలవు గాని గ్రంథవిస్తరభీతి నిట నుదాహరింప
లేదు. ఇట్టులీయుభయగ్రంథములకు సామ్యశ్యమున్నను వైషమ్యము గూడఁ
జాలఁ గలదు. మల్లన తఱచుగా వర్ణనములందు మనుచరిత్రము ననుకరించి
మృదులమృదులము లగుపదముల నేర్చి కూర్చువాఁడు. మాధవరాయఁ డన్న
నో పనుచరిత్రానుకరణఁడై శ్లేషాద్యలంకారముల గుప్పించుటకై కొంచెము
క్లిష్టపదప్రయోగము గావించువాఁడు. మల్లనకవి యు శ్లేష సతిమాత్రముగ
నుపయోగించెను. పదకాతిన్యమున కలతగా నహించువాఁడు కాఁడు. మాధవ
రాయలు పదలాలిత్యము నాలోచింపక శ్లేషాద్యలంకారగరిమకే ప్రాధాన్య
మిచ్చువాఁడు. మల్లనకుఁ గథాభాగమధికముగా నుండుటయుఁ గార్యవిశేషమునఁ
గొంచెము కొంచెము గా వర్ణనలఁ బెంచుటయు నభివ్రతము. మాధవరాయని
గ్రంథమందుఁ గథాభాగ మత్యల్పమైనను వర్ణనలచే గ్రంథము పెంచఁబడినది.
ఈయిరువురుకవులు ససాధారణపాండిత్యవ్రకర్ష గలవారు. శాస్త్రమర్యాదలఁ
జక్కఁగ నెఱింగినవా రనుటకు వారిప్రయోగములే ప్రమాణము. ఇతరగ్రంథ
ములందుఁ గానరాని సంస్కృతపదములు వీరిగ్రంథములందు దగవచ్చును. మల్లన
తఱచుగాఁ గర్ణాటాదీతరదేశ్యపదములను ప్రయోగింపనలవాటుపడినవాఁడు.

మాధవరాయలట్టార్చినట్లు కానరాదు. రెండుత్రయప్రబంధములం గొని తారతమ్యవిచారము చేయుట కష్టము. ప్రస్తుతచంద్రభానుచరిత్రమునకు వత్తము.

కథావిమర్శనము.

చంద్రభానుచరిత్రమునఁ గథానిర్మాణము విచిత్రముగ నున్నది. ఈకవి కొత్తమార్గముఁ గ్రొక్కినాఁడు. ప్రప్రథమమున దుక్కిణీపైభవానుయచే సత్యభామకుఁ జంద్రభానుదయమును వర్ణించినాఁడు. పిదప నారదాగమనమున సంగీతాభ్యాసమును కథాబీజమును నాటెను. కలహాశనముని కుముదినీలాభమునకు మార్గదర్శకుఁ డయ్యెను. అడవిలో వేటాడుచున్న చంద్రభానునకుఁ దుంబురుని చెలికాఁ డొకసిద్ధుఁడు కుముదినీజన్మప్రకారంబును నామెకుఁ దుంబురుఁడు గానవిద్య నేర్పుటయుఁ దెలిపి కుముదినీ యందుఁ జంద్రభానుని మనంబొకింత లగ్నమగునటులు వర్ణించి యంతరిత్తుండయ్యె. చంద్రభాను చెలికాఁ డగువిజయలోనుని తోఁ గూడ ననమార్గమునంబోవుచు నొకచో బడలి నిద్రించుచుండ నొకజంకజంట వారిమెయి నాక నిద్రాభంగవ్యాకులమనన్ముతై వారు హరిణపోతమ్ముల బెనరించిరి. ఈపనికై కోపించి దుర్వాసోముని వీరికుపురకు వియోగముగలుగ శపించెను. పిదపఁ గాఱజవి నొకయుద్ధసాధనసన్నద్ధమగుగధమీయదుకుమారులకు గోచర మగుడు నీరధికమగు నాతేయ వారిధిగమించిరి. ఇంతలో నెక్కడనుండియో యకాండ జలదాగమంబుంబోలి యొక్కరక్కనుండరుదేరఁ జంద్రభానుఁడు ఘోరముగఁ బోరి వాని నుక్కడించెను. ఈయుద్ధవర్ణనము చదువుట కెంతయు మనోహరముగా నున్నయది. కూలిన యాదానవుండు శాపవిముక్తుడై కుముదినీలాభప్రధానసాధనం బగు మాయ నాయరు పురుబాలకుల కిచ్చి యథేచ్ఛం జనియె. పిదప శాపవశంబున వియుక్తుడైన విజయలోలుఁడు తిరుపతికిని జంద్రభానుఁడు కుండినమునకు నేగిరి. చంద్రభానునీ చరిత్ర ఋకఁ బై నంతవిశేషములు కలది గాదు. విజయలోలునికథ ముఖ్యమైనది. విజయలోలుని పాత్రము శేషశైలవర్ణనమునకును గడపట గుముదినీవేషముందాల్చి ఫలమును సులభము సేయుటకునే కల్పింపఁబడినది. తిరుమలయం దాతనికిఁ గూడ ఫల ప్రాప్త్యాశ యుదయించినది. కాని తుద కాతని ఫలప్రాప్తి ప్రధానము కానందునఁ గవి దాని నంతగా వర్ణింపక చంద్రభానుని వలె విజయలోలుఁ డనువిందుని కూతు వివాహమయ్యె నని తేల్చి వేసినాఁడు. ఇది కొంతవిరసముగ నగవడుచున్నది కాని యిట్లు తేల్చివేయుట యుచితమే రామాయణమున రానుపట్టాభిషేకము నట్లు విభిషణుని లేక సుగ్రీవుని పట్టాభిషేకములు నర్ణింపఁబడియెనా.

ఇందు గ్రంథాదిని నారదవృత్తాంతము వర్ణింపఁబడినది. ఇదియే ప్రబంధ మెల్లఁ గల్పించుట కనువుచున్నది. కలహాశనుఁడు ద్విజానీసత్యాకుమారులకుఁ గయ్యము పెంప నూహించి చంద్రభాను ననాదరించెను. దానిచే నాతఁడు నారదునిపైఁ గినిసి తుంబురునివలన విద్యనేర్చి రా నుద్యక్తుఁడై యట కేగి గానవిద్యతో పాటు కుముదినింగూడ సంగ్రహించుకొని వచ్చెను. తుదకుఁ దా నభ్యసించివచ్చిన గానవిద్య హరికిని బ్రద్యమ్మునకును వినిపించి మెప్పునందెను. గానవిద్యయే కుముదినీప్రాప్తిహేతు వగుటచే దానినే బీజస్థానమందనువు పఱిచెను. విజయలోలుని పాత్ర మంతసార్థకముగ లేదు; మాయాకుముదినీ రూపముం దాల్చి వాస్తవకుముదిని జంద్రభానునితోఁ బంపుట కుపకరించినది. అనురయుద్ధమున గధచోదనమున కనువుచున్నది. కాని శేషశైలవిశేషములఁ దెల్పి తన్నుఁ దా సార్థకపఱిచికొన్నది. ననములో ననురుఁడు యుద్ధమును గుముదినీలాభమునకు సాధన మగుశాంబరీవిద్యనేర్చుటకై కల్పింపఁబడినది, యుద్ధము లేనిచో మహాకావ్యలక్షణానురోధ మని కల్పించిన నుండవచ్చును. విజయలోలునికొఱఁత తీర్పుటకుమాత్రమే యనువిందునికూఁతురు కల్పింపఁ బడినది. ఇంకను దరళికాదిపాత్రములు యథోచితకార్యసాధనమునకై యకాచితి నాలోచించి కల్పింపఁబడినవి.

అందందుఁ గొన్ని నెరను లగపడుచున్నయవి. రసలోలుపుల కవి పాటించఁదగనివి. ఈయత్తమగ్రంథ మెల్లర కవశ్యాదరణీయ మని నొడువు టయే శివము.

శ్రీరస్తు.

చంద్ర భాను చరిత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము.

— గంధావతారిక. —

- *శా. శ్రీలీలావిభవాప్తి కాశ్రితజను ల్పింతింపఁగాఁ జేరుటే
 సౌలభ్యం బనుచు న్నిజాగమసంజాతస్పృతిం బొల్పుభ
 క్తాలిం గోర్కు లొసంగి ప్రోచుటకు దత్తాత్రేయదివ్యాకృతిఁ
 శ్రీలాలిత్యము గన్ననిత్యకరుణాసింధుఁ హరిం గొల్పెదన్. 1
- సీ. తొడవులఁ దనరూపు దోఁచ నేవాసన్న కాంతాంతరమనీష ¹గవ్యకరణి
 జగదంబ గాన భూజనుల కవ్యయసౌఖ్యవిభవంబు లిమ్ముని వేడుకరణి
 బలిబంధవేళ సంధిలు²ననంతాచంక్రమణభూరివిశ్రాంతి మడఁపుకరణి
 నన్యజ్ఞములు మాని యమృతకరప్రకాశోన్నతాబ్జములు గైకొన్నకరణి
 నభినవదుకూలచేలాంకితాంకపాళి
 నంబుజోదరువదపల్లవంబు లుంచి
 యెలమి సంవాహ మొనరించు కలిమిచెలువ
 చిరతరై శ్వర్యములు మాకుఁ జేయుఁగాత. 2
- చ. కమలదళాక్షుభక్తుల కగాధభవార్ణవ మింతబంటి య
 స్రవణఁ గటిఫలంబునఁ గరం బిడి రాముఁడె సర్వదైవతో
 త్తముఁ డని చాటుచుండెడి విధంబున దక్షిణపాణి నెత్తి ని
 త్యమును బ్రతాపముద్ర నలరారు సమీరకుమారుఁ గొల్పెదన్. 3
- మ. పరమప్రాణి నశేషవర్ణరచనాపారీణుఁడౌ భర్త హృ
 త్సరణిం డాయుదు నేన యేన యనునోజు వర్ణనంధానభా

క-పరిపత్నుస్తకభాండాగారములోని 14 సంఖ్య గల తాళిపత్ర పుస్తకము.

చ-రాజశిష్యప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారములోని 12-7-8 సంఖ్యగల పుస్తకము. (తాళి)

ట-రాజశిష్యప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకభాండాగారములోని 14-4-4 సంఖ్యగల పుస్తకము. (కాగిత)

* ఇది మొదలు 15 పద్యముకడఁజూపు క-పతిలోఁబ్రత్రములు విడిగిపోయినవి.

1. చ-గజపుకరణి, 2. చ-సంతాధ్వసంక్రమణ భూరిశ్రాంతి కజపుకరణి, 3. చ-జేర్పుఁగాత.

స్వరవృత్తి స్సమమూర్తులై యొరయు నాసంగీతసాహిత్యబం
ధురవక్షోజము లూను తల్లిని భజంతం ¹దత్తసాదాప్తికా.

సీ. శారదోన్మేషంబు జగతి సంధించియు బరమ²నారదమైత్రి బరగునుకృతి
నువమైక ధన్యుడై యొనరియు ననుపమప్రభావై గాంచినభవ్యచరితు
ననమభాణాంకత నలరారియు నలికనేత్ర మెప్పించిన నిర్మలాత్ము
ఘనశబ్దవిన్నూర్ని దనరియు మాంసనమాగమశ్రీ గాంచు ననఘశీలు
మఱియు నగణితనుమనస్సమాజమునకు
నక్షరామృతధారారసార్పణమున
నామెతల నిచ్చలు నొనర్చు నలఘుమహిమ
నెఱపినవిచిత్రసత్కళానిధులఁ దలఁతు.

గీ. ఏమహాత్ములుమువ్వసరిలఁ ద్రిమూర్తులట్లగుణియైత్రిలింగభాషాహ్వయముయ
థార్థమొనరించియలరించిరట్టిశబ్ద, శాసనునిదిక్క-మఖశంభుదానుఁదలఁతు. (

చ. నరనవిశుద్ధవర్ణగుణనంపదయు న్ముచి³వృత్తి భావభా
స్వరగరిమంబుఁ బూనని యసారవుమినుఁగరల్లు సాహితీ
శరనిధిగర్భశోభన⁴కళావిముఖు ల్పచరింప వాని నె
ల్లరుఁ జెవిఁజెట్ట రింతయు నలంకృతివై భవధన్యతానిధుల్.

వ. అనియిష్టదేవతాపదాంభోజపూజనంబును సుకవినభావభాజనంబును గుకవిఁ
నోద్యోజనంబునుం గావించి విరించిగురుకరాంచలనంచాలితామందమందరవ
ధ్యమానమద్ధాంభోనిధానసంజాయమాన నవీనర సుధారసమధురతాబ
ధురనవరసభావానుబంధంబును జతురజనశ్లాఘనీయచంద్రభానుచరిత్ర⁵వి
త్రాసల్పచమత్రికయానిబంధంబును నగు⁶నొక్కప్రబంధంబు నిర్మింపంబు
నునమయంబున.

ఉ. కావ్యము సత్కవిప్రకరకర్ణసుధా⁷నరిపూరణక్రియా
భవ్యముగా నొనర్చుట తపఃఫల ముద్విఁ దలంప నట్టిన
త్కావ్యోము నిష్టదైవతవతంసున కిచ్చి కృతార్థుడైన యా
యవ్యయభాగ్యరాశిఁ గొనియాడఁ దరంబె జగత్ప్రియంబునక.

1. చ-ద ద్రసావాప్తికా. 2. ట-సోదరమైత్రి. 3. చ-వృత్త. 4. చ-దశా. 5. చ-
చిత్రకరాసల్ప. 6. చ-నొక్క-మహాప్రబంధ. 7. చ-రస. 8. చ-మఖిష్టదైవ.

- మ. అని యూహించి మదిష్టదైవతము భక్తాభీప్సితార్థోపహా
దనకారుణ్యకటాక్షశాలియు రమా¹ధామావతారాగ్రగ
ణ్యనవోన్మేషపవిత్రమూర్తియును దత్తాత్రేయుడే కాన నా
ఘను సప్తత్కృతినాథుఁడేయఁగ నమోఘస్థితితో నున్నెడన్. 10
- సీ. ద్విజరాజకార్యము ద్విర్భు నీవిభుకీర్తి ద్విజరాజకార్యము ద్విర్భు టరుడె
యాజభవస్సూర్తి నడరు నీవృపుశౌర్య మాజభవస్సూర్తి నడరు టరుడె
యతిసురభిఖ్యాతి సలరునీఘనునీగి యతిసురభిఖ్యాతి సలరు టరుడె
చంద్రగోత్ర²శ్రీః బాసంగు నీవతికల్పి చంద్రగోత్ర³శ్రీః బాసంగు టరుడె
యనుచు బుధు లెన్న వెలయు రాజాధిరాజ, రాజపరమేశనకలకర్ణాటకాంధ్ర)
రాజధారేయతిరుమలరాయతనయ, చంద్రుడగు వేంకటపతిక్షితిచంద్రమణికి.
- చ. అనుపమకార్యకర్తయును సగ్రజుఁడు వృహసీయసత్కళా
ఖనియు నఖండకీర్తికళికానురభీకృతసర్వదిజ్ఞుఘం
డును నగుదత్తనార్యుఁడు నను నివనయానివీతుఁ బార్శ్వవర్తిఁ గ
న్గొని పలికె న్నుధారసనిగుంభనబృంభితవాక్యవైఖరిన్. 12
- మ. గురువిద్యచ్ఛరణారవిందభజనాంకూరన్తహోదారధీ
గరిమ స్తీవోనరింపఁబూనుకృతికిం గైవల్యలక్ష్మీమనో
హరు సన్మత్కులదైవతోత్తముని దత్తాత్రేయయోగీశ్వరు
న్వరుఁ గావింపఁ దలంచి తెన్నఁ దరమే వత్సా భవద్భాగ్యముల్. 13
- క. ఈపరమయత్న మఘని, ర్వాపణ⁴మనఘా స్పదీయవంశగురుతప
స్యా⁵పారంబున నీమది, దీపించెన్ బళి కులప్రదీపక యనినన్. 14
- ఉ. సంతసమంది యేను బిత్తసన్నిభుఁడు⁶ హితదేశికుండు న
శ్రాంతశుభప్రదుండు నయి రంజిలుదత్తసమంత్రవాక్య మ
త్యంతవిసీతిఁగై కొని కృతార్థుఁడనై బహుపుణ్యగణ్యత
ల్లాంత్రు నటంచుఁ గౌతుకోవిలాసవిభాసితమానసంబునన్. 15
- క. శ్రీమద్దత్తాత్రేయమహామునిముద్రావిభూషితాత్మీయకృతి
శ్రీముఖభూషణముగ మత్స్యావమిగుణస్తుతి యొనర్తు సమధికభక్తిన్. 16

1. క-ధారాప్రధారాగ్రగణ్యనవోన్మేష. 2-3. చ-శ్రీలూసంగు. 4. చ-ఘన మ స్పదీయ. 5. చ.
ఘాకంబున. 6. చ-వి కాన.

సీ. కోరి కన్నులనొత్తికొనుఁ బలితాభోగి యెదనుంచు సకలకళేశ్వరుండు
శిరమునఁ దాల్చు భాషితదేవి యడు గెడఁబాయంగనీడు కల్పకగురుండు
పూను నుత్కటమైత్రి బుధకుంజరముముఖంబుననుండఁ జూపునత్పుంగవుండ
కంతభూషణముగాఁ గావించు సర్వజ్ఞఁ డంకమొందించు శేషాంశజాతుఁ
డెట్టియక్షరవిఖ్యాతినెనసెనో యఖండజయ మూరురాయరగండవిరుద
వీరతిరుమలరాయపృథ్వీతలేంద్ర,తనయుఁ డగువేంకటక్షమాధవుని కీర్తి. 17

మ. క్షీతి మత్తాత్మ సహాయశూన్యుని గృహచ్ఛిద్రంబువాని న్సమా
వాతతారుం గికురించి వేంకటపతిత్వాధీశ్వరుం జెందఁ ద
ద్గతరేణుల్ తదధిష్ఠితాంబువులుఁ దద్గంధానిలంబుం దదం
చితభూజంబులు గాంచి యుండుదురు విశ్లేషార్తి వా రెప్పడున్. 18

సీ. సర్వతోముఖవృత్తిఁ బర్వనార్యమహాగ్నియుదు పెల్ల సింధుదేశోద్భటంబు
దీర్ఘకాలస్ఫూర్తి దీపించువిలయాగ్ని బెడిద మెల్లను సమాపితశకంబు
భీమరోషోద్వృత్తిఁ జెనుపొందుఫలఁగ్ని పెం పెల్లను విదేహభీషణంబు
బహుసత్త్వభీకరప్రాధిఁ బొల్చుదవాగ్ని తేజ మెల్లను విమర్దితవనాయు
వహహ యవి సింధుశకవిదేహకవనాయు, లాదిగాఁగలనిఖల దేశాళిన్లెల్ల
రాయిడించునె తిరుమలరాయవేంకటావనీంద్రభుజప్రతాపాగ్నికరణి. 19

మ. రమణీయాత్మకరప్రరూఢవసుధారాలాభనందద్బుధో
త్తమనిత్యాన్నవిత్తిర్లి సర్వసుమనోదైన్యంబు వారింప భూ
రమణీధేనుగ జేశ్వరాత్మకబహుశ్రీలిచ్చుశ్రీవేంకటే
శమహీవల్లభుసాటియే విధుండుఁ దజ్జన్మక్రియాకర్తయున్. 20

సీ. మిథ్యాభిమానసమ్మిళితుల వివరణకలితో త్తరంగులఁగా నొనర్చుఁ
గలనైన ధర్మకౌశలము నేమజనివారలకు హేమాద్రిమార్గంబుఁదెలుపు
సతినయజల్పాభిరతుల వీక్షించి చింతామణి హస్తగతంబునీయుఁ
బ్రబలతంత్రవిచారపారీణులగువారి దొరసి ప్రాభాకరసరణిఁజూపుఁ
దత్తదధికారులకు నిట్ల¹తదుపయోగ,గతులఁగఱపెనుగురువై యఖండసమర
విజయవేంకటపతిరాయ భుజకృపాణ,ముఖలదర్శనాద్భుతశక్తిసతిశయిల్లు. 21

ఉ. ధీరవతంసవేంకటపతిత్రుతితారిసీతాతపత్రముల్
భూరిజవంబునం దిరుగుఁ బోరులఁ దజ్జయలక్ష్మీకిం. దిగం

- భోరుహనేత్ర లెత్తు తెలిముత్తెపుటారతిపల్లెరంబు లై
చారుతదీయ హేమకలశంబులు దీపము¹ లై వెలుంగఁగన్. 22
- ఉ. వేంకటభూవరుం జెనకువీరులు తూఱఁగనైన గంటితోఁ
బంకరుహోత్తబింబము విభాసిలు నాజి నన్మగ్నరంబులన్ .
సంకులవృత్తిఁ దద్వరణసంభ్రమసంభ్రమదాదితేయతా
టంకనతీపదాంబుజహతమృతనూపురరాజమోయన్. 23
- క. ఆవేంకటపతిన్మపతి ద, యావీక్షాగౌరవమున నతిశాశ్వతల
క్షీవైభవంబుఁ గాంచిన, నావంశం బభినుతింతు నవమధురోక్తిన్. 24
- శా శ్రీవిద్యావిభవాస్పదం బయిన యార్యేలాన్యవాయంబునం
బావిత్యాభినుతస్వతంత్రకపిసంతానీంద్రగోత్రుల్ ధరా
దేవోత్తంసులు మించి రందు బెడఁగొండె భూజనశ్రేణి సం
భావింపం దరిగొప్పలాంకుఁ డగు శ్రీమల్లప్రధానుం డిలన్. 25
- చ. విముఖతఁ బూను మిత్రునెడ వే ఘనులం గని డాగు శుద్ధప
క్షమున వసుచ్చట ల్వీడువఁజాలఁడు సారె బ్రకాశితాంశుడై
తమి వెలయించుఁ గాని తనుదానమునం గడుఁ గుందు నేగతిం
గుముదహితుండు సాటి తరిగొప్పల మల్లనమంత్రి కీగులన్. 26
27. ఆతరిగొప్పల మల్లను, ధీతిలకుఁడు గాంచె నరసధీనిధి నతిఖ
ద్యోతద్యుతి నతులితవి, ద్యాతతి నతిసుకృతి నాగమాంబికయందున్. 27
- సీ. తననిశాతకృపాణి యును బాణియును బతిశ్లాఘాధురానిరాసము ఘటింపఁ
దనకరుణాసారమును సారమును నరిశాసన స్తయవివాసనము చలువఁ
దనసద్గుణనికాయమును గాయమును సుధాకిరణవిస్ఫురణ ధిక్కృతి యొనర్పఁ
దనమనీషాభోగమును భోగమును సుధాంధకప్రధానావధూననము డెలుపఁ
దనప్రభావంబు భావంబు ధర ననంత
ధృతిసమాసాదనంబునఁదేజరిల్ల
వఱలు నాశ్రితబాంధవావనపరుండు
మంత్రిమాత్రుండె నరసయామాత్యవరుండు. 28
- చ. చతురాస్యాననపాళిక న్నైలఁగు నంచత్పాండుపద్మానన
స్థితి దీపించు వినిర్మలాంబరరుచిశ్రీ మించు హంసాళి న

- ప్రతిమానోన్నతిః ¹దోలియాడుఁ దిలకింప న్ముద్ధవర్ణాధిదే
వత గాదే నరసప్రధానముఁదీవ్యతీర్తి యశ్రాంతముఁ. 29
- చ. నరసామాన్యచరిత్రుఁడే ధర బుధానందప్రదానూనదా
నరసామాన్యయశోవిశోభితదిగంతశ్రేణి గంధర్వకీ
న్నరసామాన్యభిరామశుద్ధతర ²గాంధర్వైకసంస్తుత్యుఁ డా
నరసామాన్యవరుం డనంతపదచింతాపావనుం డెంతయుఁ. 30
- గీ. వెలయు నాతనిదేవేరి విజితభర్తృ
దేవతాజననికురుంబ తిప్పమాంబ
బహుమహాభోగముల నుంచుభర్తకుఁ దల
వంపు లొనరించినధరిత్రిపెంపుఁ దెగడి. 31
- సీ. సకలసన్తుతచర్య సద్గురుపరిచర్య పావనయదువర్యపదనపర్య
యన్నదానఖ్యాతి యసఘసాధ్వినీతి నియతార్యజనతాతిశయవినీతి
బంధురక్షాశక్తి పరమధర్మాసక్తి నిత్యసూన్యతయుక్తి నిర్మలోక్తి
యాశ్రితాశాస్త్రార్తి యలఘుశీలస్ఫూర్తి బహునతీముఖవర్తిభవ్యకీర్తి
యార్తసంరక్షణంబును నతులభాగ్య, లక్షణంబును గారుణ్యవీక్షణంబు
సహజసిద్ధంబు లీపుణ్యచరిత కని ను,తింపఁబొగడొందు నరసయతిప్పమాంబ.
- చ. గురుపరిభూతి లేనిసతి గోత్రధరస్థితి లేనియుర్వి సో
దరపరిపాలనావిముఖధామవిహారము లేనికల్పి
త్తరి యని బాంధవాశ్రితవితానము సన్నతి నేయఁ బొల్పు నా
నరసయతిప్పమాంబ భవనస్తవనీయగుణావలంబ యై. 32
- శా. అత్రిప్రాభవుఁ డాన్మసింహుఁ డనసూయాత్యంతసంస్తుత్యచా
రిత్రశ్రీనిధి తిప్పమాంబవలనం బ్రీతిఁ బుధానీకని
త్యత్రాణైకధురీణు నప్పవిభు నేత్రానందపూర్ణేందు డ
త్రాత్రేయాహ్వయు మల్లికార్జునుని నార్యానక్తుఁ గాంచె న్నహిఁ. 34
- శా. తారారాజి గణించుఁ జలరంగఁ గళాధామాంశుమాద్యత్సభా
పారావారతరంగరేఖలఁ దృణప్రాయంబుగా నెన్నుఁ దా
నారా యప్పయమంత్రిశేఖరుని సంఖ్యావత్త్వముద్రామహా
ధారంధర్యనిరూఢని ర్మలయశోధారాపరివాహముల్. 35

చ. అనవరతాన్నదాననిధి యశాసరసప్రభునప్పనార్యునీ
డనఁ దగునే నుతా¹ పరిణయంబున వేల్పుల కొకఁగనాఁడు భో
జన మత్థితలం బిడినసాగరరాజుఁ బదింట నైదిట్
ఘనరుచి దక్క నొక్కొక్కనిగాన మొసంగుతుమారభానుఁడు. 36

సీ. తనదిక్కుఁ జేరుమిత్రునకుఁ జేజము మించఁ దగునర్థమంగళోత్పాదకుండు
ఘనుల నానాదిగాగతులఁ గైకొని పూర్ణజీవనం బొసఁగులక్ష్మీగురుండు
వరధర్మమున గోత్రవర్గంబుఁ ²దగుతావు తెనయించి నిలిపినవృథునమాఖ్యుఁ
డాశితద్విజనాయకావనుం డై తదిష్టైకసంపదఁ గూర్పులోకబంధుఁ
డరయఁగఁ బ్రధానమాత్రుఁడే యఖిలవినుత
మాధ్వదర్శనధారేయమాననియమ
పరమహరిగురుచరణాబ్జభజనపరుఁడు
మంత్రినరసయ్యయప్పనామాత్యవరుఁడు. 37

చ. తదనుజరత్న మై వెలయు దత్తనమంత్రి మహావిపక్షుడు
ర్షదబలమర్షదారణధురంధరసంగరచాతురీవిశా
రదుఁ డగువేంకటకీతిపురందరునప్రతిమానరాజ్య సం
పదలు ³ఫలింప నాకు లిడుభవ్యగతిశ్రితపారిజాత మై. 38

సీ. వర్ణంబులనె కాదు వరవృత్తతాస్ఫూర్తి నన్నతోభయవంశజనులయందుఁ
బ్రతంబులనె కాదు పంక్తిశోభ నదాప్రదీయమానాన్నభుద్ధిజలయందు
వాచికోక్తి నె కాదు సూచితార్థబహుత్వ మతులనత్కవిబుధాశ్రితులయందు
లిఖనక్రియనె కాదు లీలాశుభావనం బానతారాతిప్రధానులందుఁ
బారయఁదిర్బలరామేంద్రభూరిపుణ్య, రానియగువేంకటోర్వీశున్వాయనములు
వ్రాయుచాతుర్యమున నిజస్వామిహితవి, ధానసురమంత్రినరసయదత్తమంత్రి.

మ. అరుదార న్వరపత్రవృత్త యయి దత్తాత్రేయసంస్కర్షనా
క్షరయోగోన్నతిఁ గన్న లేఖని మహాగర్వాంధనామాజ్యసం
హరణం బున్నతరాజ్యసంభృతియు ద్వీపాంతర్నృపాకర్షణ
స్ఫూరణంబు బహుదేశవస్తుభరణంబు గాంచు సంచద్గతి. 40

సీ. యాదవాగ్రజనిపటాటోప మెల్ల ⁴గౌరీవరుసుగ్రీవభావమెల్లఁ
గుముదావుమండలక్రమణచిహ్నం బెల్ల నుడుపరంపర నుండునునికి యెల్ల

1. క-పరిచయంబున. 2. చ-తనతావుతెనయించినిలిపినవృథునమాఖ్యు. 3. క-భరింప. 4. చ-
గౌరీవిభు.

సిరిఁగన్నతండ్రియాంతర మెల్లఁ బలుకులకొమ్మయుఁ దలయెత్తికొనుట మెల్ల
శేషపన్నగమును నేవవై ఖరి యెల్లఁ జదలుమానికడిందిచాయ మెల్ల
నగి తెగడిమిఱి కేరి తృణంబొనర్చి, యడఁచి కారించి వారించి యడరు నేఁ
వేకనిధికి ర్తియతఁడొప్పు! వేంకటేంద్ర, దత్తసామాజ్యవిభవుండు దత్తమంత్రి.

మ. ఘనగోత్రోద్ధరణం బసంఖ్యసుకవిగ్రామప్రదానైకసా
ధనసద్భావధురంధరత్వము సుహృదర్పిద్ధతారిప్రధా
ననిరాసోద్భటపాటవంబు నిరవొందఁ దత్తనార్యుండు శ్రీః
దనరు నేవ్వంకటారాయదక్షిణభుజాదండావిశేషస్థితిఁ. 42

క. ఆదత్తమంత్రి యనుజుడ, శ్రీదత్తాత్రేయయోగిశేఖరసేవా
మోదితుడ సుధారసధా, మోదితుడ న్నధ్వమునిమతోద్ధారకుడఁ. 43

* నీ. వరగంధచర్చిక లావ్యిస్తరమచర్చికలు సూరిహృదయభాగములఁ గూర్చు
గర్పరమయవీటికవనాశుపదధాటికలు రసజ్ఞసుహృన్ముఖములఁ జేర్చు
నతిచిత్రనేత్రముల్ యమకాదిచిత్రము ల్తాన్యనత్రవిజనాత్మలఘుటించు
మహితసువర్ణము ల్దురునందర్శనర్థములు ప్రాజ్ఞమహాశయముల నించు
గండభేరుండబిరుదవిఖ్యాతమతికి
రాయనము మల్లనికిఁ గవిరాయనికిని
మహిని గవిమానులును మంత్రిమాత్రులును న
మానమేయన వెలసినమానఘనుడ. 44

ఉ. నా కుపకర్త నాకుఁ జెలి నాకు సహాయుండు నాకుఁ బ్రాపిల
న్నాకు బహుప్రదుం డని మనంబున వేంకటరాట్టభాజనా
నీకము సంస్కరింప మహనీయగుణోన్నతిఁ గన్న యుత్తమ
శ్లోకుండ మల్లనాహ్వయుండ సువ్రతు మత్కృతినాథు నెన్నెదఁ. 45

* నీ. నిజగర్భగతజగన్నిచయ మారయులీల సంతర్కభాపాంగుఁ డైనవాని
నలిసజాండావృత్తి నాభివీధికి నేర్పరీతి నక్షురంబుఁ ద్రిష్టవాని
శ్రుతు లాత్మయంద నిల్పుటఁ దెల్పుతెఱఁగున నవరుద్ధనిశ్చాసఁ డైనవాని
దనపూనినధరిత్రికి నలోలత ఘటించుపగిది బటిలవృత్తిఁ బరఁగువాని
బ్రాక్తననీయదామోదరత్వ మెఱుంగఁ
జేయుగతి యోగోపట్టికఁ జెలఁగువాని

1. ట-వేంకటాద్రి. 2. చ-ట-రాజ. 3. ఈసీసము ట-లో లేదు. * ఈసీసము

మొదలు, “ఏతాదృశ” యను పద్యంతపద్యమునకు ట-లో లేదు. 4. చ-నిశ్చల. 5. చ
నట్టియ.

యోగముదైక్యసూచితాచ్యుతచరిత్రుఁ

దైవవాని దత్తాత్రేయమానిఁ గొలుతు.

46

మ. యతిలీలాయితదత్తచిత్తుఁ డగుపద్మాక్షుండు విశ్వావస

స్థితికిఁ రాజు నొనర్చి యాత్మభుజహేతిఁ సర్వసాభాగ్యయో

గ్యత లెల్లం గరుణించు నాఁగఁ గృతవిద్యత్పాపనూతి న్నిరా

హతచక్రేశ్వరవృత్తి గా మనుచుదత్తాత్రేయుఁ గీర్తించెదన్.

47

మ. కమలాకాంతున కంఠసత్కృపయొ లోకశ్రేణిపై బ్రహ్మశ

క్రమహేళాదుల నన్దు కీజగముయోగజ్ఞేమముం గాంచునె

య్యమునం దానె చరించు నెల్లడల దత్తాత్రేయయోగీంద్రవే

షమునన్ దీనులఁ బోచుచున్ ఖలులయుచ్చాయంబు వారించుచున్.

48

సీ. ఈముని మునివేల్ల నెనయునక్షనరంబు పద్మాక్షవిస్ఫూర్తిఁ బరిభవిల్లె

నీయతి యతిపుణ్యధృతిఁ గాంచుకుండిక పీఠపదభ్యాతిఁ దేజరిల్లె

నీయమి యమితసత్కృపఁ గన్న యజనంబు నీలవర్ణనిరూఢి నివృటిల్లె

నీశమి శమితాఘవృత్తి నూనినదండ ముదుతరానంతవైఖరిఁ దనర్చె

దనపరికరంబు లెల్ల నిట్లనువమాచ్యు

తప్రభావంబు లై మించఁ దా ధరితి

నరుదె యోగీశ్వరేశ్వరుం డగుట యనఁగఁ

బాలుచుధన్యు దత్తాత్రేయుఁ బొగడఁ దరమె.

49

మ. అను మోక్షం బరమాచలాత్మఘటితోద్యత్కుండలిస్ఫూర్తిచే

ఘనపంకాద్ధి మధించి నిత్యతరయోగశ్రీనితాంతోపగూ

హనరోమాంచనమంచితాంగుఁ డగుదత్తాత్రేయనారాయణుం

డనవద్యామృతసారము నివ్యిబుధలోకాధీనముం జేయఁడే.

50

— పవ్యంతములు. —

క. ఏతాదృశబహుచరితున, కాతారకనిత్యనిజశుభాచరితునకున్

శ్రీతనయాఘాతనయా, ¹పాతనయాపితభవన్ పరిచరితునకున్.

51

క. అన్యత్కులదేవత కనఘస్మరఘస్తరవిరించిఘటితచట్టుల్లా

ఘాస్మేగున కన్మయపర, మన్యత్తి²గోచరునకును నమత్తచరునకున్.

52

1. చ-పాతనయాభితభవన్ ; ట-పాతనయాపితవన్, 2. చ-శోచనునకును

- 1క. సద్యోజితతాపత్రయ, సద్యోజితభద్రమననచాతుర్యనకుఁ
బద్యోజితవిద్యోచిత, హృద్యోజితబోధితార్యహితచద్యునకుఁ. 53
- క. మాహారపురకృతవసతి క, నీహనుతోన్నతికి నఖలనిర్దరశుభసం
దోహదవరదోహదవర, దోహదయాశిశిరమతికి ధుతనంసృతికిఁ. 54
- క. తత్తాదృశవిత్తాభృత, కృత్తాదృశరాగయోగికృతచిత్తమహా
దాత్తమతిభ్యేయనకును, దత్తాతేయనకు నాశ్రితవిధేయనకుఁ. 55
- వ. లింగితంబుగా నాయొనర్పంబూనినచంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధం
బునకుం బ్రారంభం బైట్టి దనిన. 56

—* ద్వారకాపురవర్ణనము *—

- మ. సిరికిం బ ట్టయి యొప్పు ద్వారవతి యక్షీణాబ్జరాగోజ్జ్వల
ద్వారణాధిష్ఠితహారకేసరికరద్వంద్వప్రభిన్నాభసిం
ధురనిర్యన్నవమాత్రికచ్ఛలసుమస్తోమంబులం గేతనో
తారము ల్సారకు సాచి విష్ణుపద ముద్యల్లిలఁ బూజించుచుఁ. 57
- మ. పరిఖావారిధి కూతు రైనసిరి కబ్జాలంపుటిం డ్లోక్కడ
న్విరియు న్తోప్పు నొకప్పు డంచు మది వానిం జాల నిందించి సు
స్థిరతం బన్నిన సంతతోన్నిమిత మా చెడమృచందమ్మనం
బరఁగుం బంగరుకోట వీటఁ బయిగొమ్మల్ తేకు లై మించఁగఁ. 58
- క. ప్రోల స్తుత్యపుగొమ్మల, చా లింపగు నమృతపూరనంగతపరిఖా
వాలయుతకర్పరాహిత, సాలంబునఁ జెడనినను బనియించె ననఁ. 59
- మ. వరణేంద్రోపలకాంతిశర్వరి నిజస్వర్ణంబు లెల్లం బయో
ధరముల్ మ్రుచ్చిలి మారుతస్వరఁ జనం దత్థేయవారాశి గో
పురకేతుచ్ఛలన న్న హూర్నినికరంబుల్ సాచి వేయఁ గళ
త్కరకాదంతములై భజించు నవి యుద్యన్నీరదాఖ్యానముఁ. 60
- క. నరవరమణిహర్త్యవిభా, కరబంధురకనకవరణైతవజ్ర
త్పరిధియుతమధ్యతలమై, పరిఖాపుష్కరము తేటపసు నవ్వీటఁ, 61
- ఉ. ఆపురి నిండువెన్నెలల నగ్రవిధూపలసంభవాంబుధా
రాపటలచ్చలామరతరంగిణి భేయపయోధిఁ గూడరాఁ

బ్రాహ్మ గచ్చునిచ్చెనలు వన్నినకై వడి గోవురావభుల్
కైపువహించె మెట్టుపలకల్వలె వాకిభు లుల్లసిల్లగన్.

62

ఉ. సారెకుసారెకు గవనినందుల నప్పురి సొచ్చి యేగువాఁ
డై రజనీకళత్రుఁడు తదగ్రతలస్థితరక్షివర్గముం
జేరి మెయిన్ సికాగులుతు చేకొనఁబోలును గాకయున్నచోఁ
బేరినవెన్నవంటిశశిబింబమున న్నెఱకందు దోచునే.

63

చ. కురుజులు సారె లచ్చమణికుట్టిమభాగము లిండ్లు మధ్యగో
పురము పణంబుగా నిడినభూరినువర్ణముగ్గాఁ జతుర్దిశా
సరిసిజనేత్ర లర్థిఁ జవుసారెల నాడగ నుత్కటాక్షునం
చరణము మీఱి బూ న్నగడసాల యనం జప్రవీధి చెల్వగున్.

64

చ. అలుగక దంపతు ల్గదిసి యర్థసతీశ్వరు పెక్కుమూర్తు లై
యలరఁగఁ జూచి యాత్మవిశిఖావభు లొక్కడ జైత్రకార్యకం
బు లొకకడ న్మరుదు వెఱువూని కలంగుచుఁ బాటవైచె నా
నలరులు నిత్తుదండములు నప్పురవీధుల నొప్పు నెప్పుడు.

65

ఉ. సారణగండ్లవెంట వెలజోటులు వీధులయొప్పు జూచునో
య్యారపుఁజూపు లింపెనఁగు హర్మ్యవతాకలు రాయిడింప బృం
దారకదీర్ఘ కాంబుజవనంబులు పంపిన దూటు సెప్పఁగాఁ
గోరి పురాబ్జగేహకడకుం బఱతెంచునభివ్రజం బనన్.

66

మ. రయగచ్చత్కమలాప్తఘోటకఖురాగ్రక్షుణ్ణకేళీహర
ణ్మయ సౌధాగ్రగళత్పరాగములు గన్పట్టుం బురీసీరజా
లయ యత్యున్నతసంపద స్ఫురపురీలక్ష్మీం దుటారించి తా
జయముం గాంచిన మెచ్చి బ్రహ్మ కనకన్నానంబు గావించె నాన్.

67

చ. తళతళ మించు మాడువులఁ దాచినవజ్రపుఁజెక్కఁడంపుగ్గి
ల్లలజలయంత్ర హేమమయకాండము లింద్రునివీటఁ బొల్పు, మే
డలు సురసాధము లైలిచి ఛాకగ నచ్చట గెల్పుఁగంబము
ల్నిలిపినరీతిఁ బై కెగయు నీరు యశోవిభవంబుఁ జూపఁగన్.

68

చ. చక్కనిమింట నేగునెఱచందురుజంక నవేందుకాంతపుం
జక్కటి⁴ దోచు రత్నమయసాధములందుఁ గిరీటిపచ్చతా

1. చ - బ - కప్పు. 2. ఇక్కడనుండి 'దానముగల్గి' యను పద్యయవయవ క-లాభము.
3. బూనఁగడసారె 4. బ-నున్న.

మొక్కలడాలుపేరినసిమొత్తము నిచ్చలుఁ జొచ్చి మేత్తకై
ద్రోకుర నటంచుఁ బందిచొరఁదోలెఁ బురేందర నాఁగ రాకలన్. 69

ఉ. ఆనినవేడ్క సారసవనాఘవివర్ధనకృత్కరాగ్రనం
దానితనిర్మలామృతము నాకుల కిచ్చుచు నాత్మవల్లభుం
డై నకళాధినాయకునియట్ల మెలంగుఁ బురద్వీజాళి రా
జానుసుతంబు ధర్మ మనునర్థము డెందమునం దలంచుచున్. 70

చ. పురినరపాలనందనులభూరిభుజాభుజగాసిధారచే
నరిధరణీధవుల్ నిహతులై తనబింబముఁ దూటిపోవఁగాఁ
దొరఁగినక్రొత్తనెత్తురులఁ దోఁగి సరోరుహిణీమనోహరుం
డరుణత పూని కాదె చరమాంబుధిఁ గ్రుంకెడు మాటిమాటికిన్. 71

చ. వెలయుఁ గిరాటకోటి గృహవీధుల మేటికిరీటిపచ్చరా
మళిగలకంబముల్ శుభరమారమణీయసమాగమంబునం
బాలుపుగ నిడ్డరంభ లన బోదెకుఁ గట్టినరత్నగుచ్చముల్
గెలుగుగ నగ్రసంఘటితకేతనముల్ చిగురాకు లై తగన్. 72

చ. అలవికి మీఱఁ బండి పురిహాలికవర్యులు వైచి కొల్చుతి
ప్పలతుదధాన్యము లెలనఁ బర్యవీభావసుహేతిఁ జిట్టి క్రే
వలఁ జెదరు న్వసుంధర నవగ్రహదోషహతాద్విరామముం
డెలుపఁగఁ జాలి సారె నలుదిక్కుల రాలునుడువ్రజం బనన్. 73

చ. తెలియక యావిమానములఁ దెచ్చి యమానము లంచు నెల్లరుం
బలుకుదు రింతెకా కవి సమానములై మహిమిద నెచ్చట
న్నెలఁగుట గాన మంచు నిజనేమిరవార్భటిఁ జాటిచెప్పుచు
న్వలదభిజాతకేతుభుజవల్లరు లెత్తుఁ బురీతాంగముల్. 74

ఉ. ఆనగరంబుకోట యిడునప్పుడు లోపలఁ జిక్కి పోవఁగా
లేనిఘనాఘము ల్కరటిలీలఁ జరింపఁగఁబోలుఁ గానిచో
దానముగల్గి పుషకరము దాల్చి ఘనాఘసతావిజృంభణం
బూని ప్రభిన్నవద్మకసముజ్జ్వలభావమున న్వసించునే. 75

ఉ. ఆశుగతాగ్రహం బెనయు నమ్మలుఁ దెప్పెరలున్ న్వవేగవీ
క్షాశుగతాగ్రహంబు లయి హత్తి నిజోభయపార్శ్వవర్తితా

కౌశలిఁ జామరగ్రహణకర్తములూన జనాత్మ లన్భూతా
వేశమునం దముం బొగడ వీటిహరుల్ నెఱపు ¹న్యధారలక్.

76

చ. అరుణుడు సైంహికేయునకు నల్కి మణిమయభటకాకృతిం
గరముల వాల నుగ్రతరఖడ్గమిపంబునఁ బట్టి తెచ్చి యా
సరసిజబంధుశాత్రువుని నా రెకు నప్పరిమేటిజోదు ల

య్యిరువురఁ బంతమొప్పుఁ గలయింతురు దండకుఁ ²బూంచి సాములక్. 77

3. ఒకప్రాద్దుబిగిగూడియుండుచక్రములెంతయొకవంకఁబొగడొందుశక్తియెంత
యొకవేశఁగాంతిచే నొప్పవిద్రుమమొంత యొకమూలఁదగుకుందనికర మెంత
యొకపూఁటనివసించునుచునమూహంబెంతయొకచాయదీపించుముకుర మెంత
యొకతటి*సిరిగూడనొదవిననుధ యెంత యొకపక్ష్యమడరుచంద్రకళ యెంత
గరిమ వీరల గుబ్బలు కన్ను లధర
ములు రదంబులు నఖములుఁ దళుకుఁజెక్కు-
లలఁతినగవులు* మొగములుఁ దలఁచు నెడల
ననఁగ వెలయుదు రచటిపణ్యాబ్జములు.

78

3. లలితప్రవాళజాలపయోనిధానముల్ ధారిణిమ్మగ మదద్రవరచనలు
నవ్యపతంగమండలనభస్మలములు రోదనీసురభి⁴ధూపోదయములు
నంవలచ్చపలాళిజలదనందోహంబు లలఘుపురాబ్జగేహకచములు
చలదుదగ్రపలాశజాలతమిసముల్ హరిదేణనేత్రాసితాంశుకములు
కలితసుమధూళిసుమధూళి⁵వలయమలయ
నికటఘటమానవవమాననికరసుకర
చలితఘనసారఘనసారసహితమహిమఁ
దనరు నవ్వీట వాసనావనులు వనులు.

79

3. తావులు లేకున్నఁ దతరత్నశృంగచయంబులో లేమాపు లరయు పెట్లు
మ్రోఁతలు లేకున్న ముగ్ధేదుకాంతమార్గములలో సెలయేట్లు గనుట యెట్లు
చలువలు లేకున్న శాతమన్యవమణిస్థలులలోఁ గొలఁకులఁ దెలియు పెట్లు
మలయుట లేకున్న మరకతోన్నతశిలాప్రతతిలో ననఁటు లేర్పఱుచు పెట్లు
జనము లన గొజ్జఁగుల⁶జాటి చఱులదుమికి
దొనలఁగ్రేట్లుబ్బి కోనలఁదూటి జంత్ర

1. క-చ-నువాలముక్ 2. బ-జూచి *క-గిరిగూడ. †క-ట-యాశన 3. చ-ట-మోహు
లు 4. ధూపోదయ 5. ట-వలయవలయ. 6 చ-జూడి, బ-జూచి.

ముల నిగిడి తుంపురుల్ చల్లు పూవునీటఁ

దనరువలిగొండ లనఁ గేళిధరము లచట.

80

ఉ. పచ్చనిరాజనంపుమడిపజ్జ బలాకలు చుట్టు నుండఁగా
నచ్చపుఁజెందొవ ల్వలయు నాపురలక్ష్మీకి భూతధాత్రి దా
నచ్చులపేరిహస్తముల నంచులముత్రైము లుంచి యెత్తుకొం
బచ్చులపల్లెరంబునడుమం దగునారతిదీవెనో యనన్.

81

నీ. తనసమీరణవృత్తి తథ్యంబు గావింప గణికావశీకారగరిమఁ బూని
తనగంధవహరూఢి తథ్యంబు గావింప నలసయానప్రాధీ నలవరించి
తనజగత్ప్రాణత తథ్యంబు గావింప జనుల కామోదంబు సవదరించి
తనవృషద్వాహాఖ్య తథ్యంబు గావింప జలువ లంతంతకు సంతరించి
తనమరున్నామకంబు తథ్యం బొనర్చ, ననమసాయక¹ సాయకాత్యంతతాంత
విగ్రహులమీఁదనవపుష్పవృష్టి గురిసి, యాపురంబున మెలఁగు² మందానిలంబు.

క. ఆనగర మేలు ³దానవ్యమానవతీకుచకురంగమదమకరీసం

తానతిరోధానవిధా, మానితతరవారి శౌరి మహిమోన్నతుఁ డై.

83

క. ఆవనమాలికిఁ బట్టపు, దేవేరులు గలరు మదవతీమణు లెనమం

ద్రావెలఁదులలో మెఱుంగు, దీవెలవలె దనరు రుక్మిణీసత్యలకున్.

84

గీ. శౌరి మిక్కిలి చనవిచ్చి సంతరించు, నవతు లందఱు లోఁగి యిచ్చక మొనర్తు
రందు రుక్మిణి గనియె ముకుందుకరుణఁ జెఱకువిలుకాని సురలు జేజేలువెట్ట.

85

ఉ. ⁴ఇక్కర గ ముజ్జగంబు నుతియింపఁగ బంధులు గారవింపఁగాఁ

జక్కనిముద్దులూని నెఱజాణని తెక్క మెఱుంగుఁబచ్చతా

పక్కెర లేజ నెక్కు⁵ నవపంచశరుం గని భోజకన్య యు

మృక్క యనంగఁ జాలు విభవాతిశయంబున విష్ణు⁶వీఁగుచున్

86

ఉ. ఆచెలిఁ జూచిచూచి కడుసారఁగ ముద్దులపట్టిఁ గానఁగా

నోచనియింతిజన్మము గనుంగొన ⁷రత్త యటంచు సత్యభా

మాచపలాయతాక్షి పలుమాఱును దా దను దూఱుకొంచుఁ జిం

తాచలచిత్త యై యదవద న్నదీ గుండుచు⁸నుండ నత్తటిన్.

87

1. (సంగరా), 2. బ-మందానిలుండు. 3. క-దుర్బదమానవతి. 4. చ-ఇక్కరరీసిం
జగంబు 5. బ-నజభవ్యతరు చ-రతిభవ్యతరు. 6. చ-బ-వీఁగఁగన్. 7. బ-శంత
8. చ-సుండునయ్యెడన్.

—* శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామసౌధమున కేగుట. *

క. ఒకనాడు నందకులనందకుఁ డానత్యావధూటిధామంబున నా
హ్నికకృత్యంబులు దీరిచి, యకలంకామోదమానసాంభోరుహుఁ డై. 88

సీ. ఒకకొంత యొరఁగినసికమీఁది ముడిపువ్వుపెత్తులదొరయఁదాయెతులఁజుట్టి
పన్నీటిచినుకులఁ బద నై ననికరంపుఁగస్తూరి వరతిలకంబుఁ దీర్చి
గంబూర మించి కదంబంబు చేసినపలుచనికుంకుమకలప మలఁది
చెక్కుటద్దములపైఁ జికిలివెన్నెలసోన లొలికెడుకట్టఁజేయొంట్లు దాల్చి
మొఱుంగుఁజంద్రుని¹ గోణముచేఱుగుడాలు
వలిపె²వలెవాటునుప్పటివెలికిఁ గ్రమ్మ
మినుకురవకెంపుఁబావలు మెట్టి యొక్క
యతివ కై దండ యొసఁగ నొయ్యార మెసఁగ. 89

చ. పవడపునిల్వఁగంబములపై నెలకొన్నపసిండిబోడలం
జవురుచుకెంపుడా ల్బదనచేతులఁ దార్చినవేల్పురాచతా
నవరనికేలుఁదామరలచాయలు సోరణగండ్ల ధూపపుం
బావలుగమించుకేళిగృహముం బ్రమదంబున డాసి యచ్చటన్. 90

చ. అలఁతిగ నంటినం బాలుచునారజపుకజగజంతరీరొదల్
గులుకుమొఱుంగుఁగెంపుతఱిగోళ్లనమర్చిననాగవాసపుం
గొలుకుల జాళువాగొలుసుగోళ్లఁ దగుల్కొని వ్రేలుపచ్చతా
చిలుకలతూఁగుమంచమున శ్రీరమణుండు వసించున త్తటిన్. 91

చ. చికిలికిరీటిపచ్చరపిచెక్కడపుంబని కీలుఁజిల్కఁతో
రక మగుపైఁడియాకుపదరంబున నుంచినపండుటాకులి
చ్చకపుటాయారము లెవలయ సత్య కరంబునఁ బూని వేడ్క నొ
క్కొకమడు పొయ్య నిచ్చుచు మృదూక్షుల ని ట్లనియె న్మరారికిన్. 92

సీ. వినవినయపరంజిరుదులయడపంబు గట్టఁ బాండ్యక్షమాకాంతతనయ
కళ గలపచ్చకంకణములకాళాంజి చాల్పఁ గోనలమహీధవకుమారి
చకచక మించువజ్రంపుటీనెలకుంచె వీవఁ గర్ణాటభూవిభుతనూజ
తళతళ వెలుంగురేవెలుంగుతానుసుగిండి పూన మాళవధరాజానిపుత్రి

యఖిలవైభవములమించినట్టివాకు, వాంఛిత మొకండులేదైన¹వలయుఁదెలుప
విన్నవించఁగఁ ²దగినట్టిచిన్న దొక్క, మనవి గల దాలకింపుము మనుజనాథ.

క. అని పలికి జెప్పతుదల, న్నునుసిగ్గు దొలంకఁ దనుఁ గనుంగొనునత్యా
వనితతలఁ పెఱిగి చూడ్కుల, ననుపమ వాంఛితము లొదవ హరి కరుణించెన్.

క. జలజాతాక్షికి నంతట, నెల మనలెం జన్ను మొనల నీలిమ దోచెం
దెలు పెనఁగె మేనఁ గోర్కులు, దలచుయ్యె న్నిదురమిగులఁదావలమయ్యెన్.

క. నవలావణ్యాకర మగు, నవలానెన్నడుము బలిసె నడ జడనయ్యెన్
లవలీపల్లవలీల, నవలీల జయించె జెక్కు లవదాతరుచిన్. 96

ఉ. నిద్దపునన్న నెన్నడుము నింగి పరిస్ఫుటవృత్తిఁ బూనె లే
నిద్దుర పైకొనంధోణఁగె నిర్మలలోచనవారిజాతముల్
గద్దటిచన్నుజక్కవ మొగంబులఁ గప్పు దొలంకనాగె న
మ్మద్యియ చంద్రభాను నవమోహనసంపదమేనఁ దాల్చుఁగాన్. 97

గీ. అంతరస్థితరాజహంసార్భకాప్తిఁ, గాంతమానస ముత్కలికలు వహించ
నార పద్మిని సరసాంతరంగపరిసి, సరణి కాందోళనము గల్గె నరుదుమెఱియ.

గీ. చంద్రభానుదయము సమానన్న మైనఁ
బ్రాచిఁగనుపట్టుకాంతివైభవ మనంగఁ
జంద్ర భానుదయము సమానన్న మైనఁ
బడఁతిమొగమునఁ గనునట్టెఁ బొండిమంబు. 99

⁶శా. లోకప్రస్తుతచంద్రభానుకలితాలోకాత్మ నాథానురా
గైకప్రాథమిఁ జంద్రభానుకమనీయాలోకసంపన్న యా
నాకళ్యాణికి సత్యకు న్సరియె నిర్వాన్యజై కచంద్రప్రభా
సాకల్యంబును బూనలే కెనఁగునాశర్యాణీయు న్వాణీయున్. 100

మ. ఒకనాఁ డంతట యాదవేంద్రహృదయం బుబ్బంగ సాభాగ్యనూ
చకనిర్వక్రగతిన్ శుభగ్రహము లుచ్చస్థంబు లై భానుచెం
తకుఁ బోకుండెడుసన్మృహూర్తమున నాతన్వంగి గాంచె న్నుతు
న్మకుమారు న్సురలోకదుందుభిరవచ్చూర్తుల్ విజృంభింపఁగన్. 101

మ. కమలాధీశ్వరుఁ డంత గర్గముని యుక్తప్రక్రియన్ జాతక
ర్తము గావింపఁగ నాత్మనూతి కఖిలప్రహ్లాదకాక్షీణధా

1. చ-స్వామికిపుడు. 2. చ-ట-తగినది 3. చ-ట-గైకొనం 4. ట-బొరపరపద్మ వీరసనాంత
రంగ, చ-బొరపురపద్మిని. 5. చ-ట-మగుట 6. ఈపద్యము ట-లో లేదు.

మముకల్పిం దగఁ జంద్రభానుశుభనామం బుంచె థాత్రీసురో
త్తమమిత్రప్రియబంధువర్గహృదయోత్సాహంబు దీపింపఁగఁ.

102

కం. తలయంటి జలకమారిచీ, కలకంఠీమణులు నుదుటఁ గాటుక నిడి పొ
త్తులలోన నుంచి కూరిమి, చెలఁగఁగ నానాఁటఁ బ్రోదినీయుచుఁ జెనుపఁ.

ఉ. భూరమణాత్మ జుండు నునుఁబొత్తులోఁ దలయేత్తి యాశుచుఁ
బోరగిలంగ నేర్చె బువుఁబోలులు జోలలువాడ వీనులం
జేరుప నేర్చె నెన్నొనలి చెక్కడపుంబనిరావిరేక చే
సారె దెమల్పునేర్చె గనునన్నల నవ్వఁగ నేర్చె నల్లనఁ.

104

1చ. పొలఁతులు మోవి గుల్కి కనుబొమ్మల నికుఁలు దోఁపఁ జాత్కృతుల్
చలిపి యదల్పిన న్నగు నెలం జెయినన్నలఁ బిల్పుఁ దొట్లపైఁ
గొలఁదిగ వ్రేలురత్నమయగుచ్చముఁ దప్పక చూచు నక్కునం
గలపులిగోరు లాల దొలఁక న్నదనంబున నుంచు నెంతయుఁ.

105

జా. కేలం బట్టిన కెంపుతాగొలుసులం గించిచ్చలోరోజదో
రూలచ్చాయలు కుందనంపురవగుంపు న్నింప బాలు న్వచో
లాలిత్యంబున నిద్రపొమ్మనుచుఁ దొట్లంబెట్టి జోకోట్టుచుఁ
లాలొలాలి యటంచు నూఁపుదురు జోలల్పాడి లీలావతుల్.

106

2మ. అలనత్యోదితుఁ డొయ్యనొయ్యఁ గమనీయావ్యాజవాగై వ్విఖరుల్
చిలుక నేర్చె ధరావ్రసాధనములై చెన్నుండుపాదాంకని
ర్మలలీలం దగఁ జంద్రభానుఁడు చరింపన్నేర్చె నద్వర్ణితో
జ్వలవృత్తిం గళలెల్ల నేర్చె విధునంజ్ఞాతుండు సామ్యస్థితీ.

107

జా. నానాఁటం బురియెక్కె నంగముల నందం బై యురఃపీఠి వి
ప్పునెం జేతులఁ గండెముల్ దిరిగె లో నూహించె శృంగారలీ
లానందంబుల మాననంబు నడ నొయ్యారంబు దీపించె గ
న్లోనల్ వింతలుకొనె రాసుతునకు న్నూనూఁగుఁబ్రాయంబునఁ.

108

మ. కులుకుంజంధికపూరుమాలుకొనచుంగు ల్దూల బంగారుచి
లలగోణాముచెఱంగు మించుకటిసేలాదుప్పటిం గట్టి పొం

- గళుకున్వృజపుంగీలు చేనరవణిం గన్నట్ట నారామవీ
 ఘలలోఁ దాళము పూని యాకొమరుఁ డావు ల్వెంటరాఁద్రమ్మరుగ.
1. న. ఉడిగపువారు చే సగతు లూనుచుఁ బజ్జలఁ జేరి పాద పా
 వడెయలిరా గెనాంగడలెస్వామి యహో జతనయ్య యంచు వెం
 బడిఁ బలుమాఱు నెచ్చరిక* వలుగుచుఁ గుల్గుచు రా హుమాయిత
 త్రడి దుమికించుచుం జను నతండు వయాళి హయాళి గొల్వంగ. 110
- క. తనకూర్చినఘండు సాత్యకి, తనయుం డగువిజయలోలుఁ దగఁగూడి జగ
 ద్వినుతుఁ డతఁ డట్లు మాధవు, నెనసినమకరాంకు²పగిది నింపొందుతత్తి.
- సీ. నర్వతోముఖమార్గసంచారియగువాఁడుతన ప్రజల్ దనివొందఁదలఁచువాఁడు
 భూదారవిఖ్యాతి భూషితుండగువాఁడుహితునియక్కఱకునై యెనఁగువాఁడు
 బలిగర్వనర్వస్వభంజనుండగువాఁడు పూనిగదప్పని రూఢిఁబూల్చువాఁడు
 ధర్మాభివర్ధనతత్పరుండగు వాఁడు పరువీటిసిగు లేటఁబఱపువాఁడు
 వినుతనర్వజ్ఞ తాన్మూర్తివెలయువాఁడు, హరిదువాళింప నేర్పరియైనవాఁడు
 దనుజులొకాభియాతి సంతతవిభూతి, నవని యెలుచు నొకనాఁడహర్తృఖమున.
- మ. పలుమాఱు స్సముఖా యటంచుఁ బలుదబ్బ లూని వేర్వేట ది
 క్తలరాజన్యల నెల్లఁ గంచుకులు వక్కాణింప సాత్రాజితీ
 లలనాభర్త జగాహజారమున జాళ్యాసింహ⁴వీరంబుపైఁ
 గొలుపుండెం గురు⁵పాండవప్రభులు కింకు రావొనలై యుండఁగ. 113

—* నారదాగమనము. *

- సీ. స్వర్గాపవర్గము ల్సవదరించినబిరుదము నాఁగ మహతి యంసమునఁ దనర
 నమితతపోనిధానముఁ గాచుభుజగనాయకుఁడు నా యోగపట్టిక యెనంగఁ
 దనుకాంతి వెడఁదహస్తమున వ్రాలిననిశానేత నా స్ఫటికకుండిక చెలంగఁ
 గంజవిభ్రాంతిఁ జెంగట డాయుతేంట్లు నా వల కేల నలినాక్షవలయ మమర
 నారదుఁడు గానఁ బెనఁగొన్న నవ్యచంచ, బాలతలకై వడి జటాకలాప మెనఁగ
 నపుడు దివినుండి యుట్టిపడ్డట్లు వచ్చె, దివిజనంయమి హరినభాభవసమునకు.
- క. ఈరీతి నరుగుదెంచిన, నారదునకు నెదురుగాఁగ నడతెంచి నమ
 స్కార మొనరించి యుచితా, చారంబుల నతిధిపూజ సలుపుచు నంత.

1. ట-లో నీపద్యములేదు. 2. చ-కరణి 3. చ-వర్తన. 4. చ-వీరంబునకొ 5. చ. పాండవ
 వాధిపులు. ట-పాండవాదికులు.

గీ. స్వర్ణమయవీరమున మునీశ్వరునినునిచి, యతనియనుమతిఁదానునర్హానమును
నభివసించి కృతాంజలి యై మురారి, ప్రబలజలధరధీ¹రవాక్పటిమఁ బలికె.

సీ. మానిమూర్తాండనీమహితపాదనిషేవ మామకపంకనమ్మర్ద మడఁచె
యతిశక్ర నీదుకళ్యాణధామప్రసంగతి సుధర్మావాప్తి గఱిపె నాకు
వ్రతిలోకచంద్ర నీరాక మద్వీక్షణోత్పలముల కామోదములు ఘటించె
మునిసారవృణామ నీఘనహస్తలాలనం బనమదానసమృద్ధి నొసఁగె నాకుఁ
బారికాంక్షిహర్యక్ష నీభాసహన, గుణసమున్నతి యుచ్చతకుంభినీశ
గర్వనిర్వాపణధురీణుగా నొనర్చె, ²నన్ను భవదీయవైభవం బెన్నఁదరమె.

క. అన విని నారదుఁ డిట్లును, వనజోదర నీవు నీనరునివైఖరి నీచొ
ప్పున నన్ను వినుతిసేయం, జనునే నినుఁ బొగడఁ గమలనంభవువశమే. 118

గీ. అఖలనయమివరులు బ్రహ్మాదినురులు, ప్రస్తుతింపఁగ వసుమతీభార ముడుప
యాదవాన్వయమునఁ బుట్టినట్టినీవు, మతిఁదలంచిన నారమావతివి గావె. 119

⁴మ. ప్రసపానం బానరించుచో శిశువునోజం బూతనాక్షీరజీ
వనకీలాలవిషంబు లొక్కమొగి దుర్వాసస్థితి నీవు గ్రో
లిన నేకార్థవిబోధకంబు లయి పొల్పెం గాదె తత్తీరజీ
వనకీలాలవిషంబు లప్పదము లవ్యాజప్రభావోదయా. 120

మ. సురలోకేంద్రనీయుక్తకల్పజలదస్తోమంబు లొక్కుమృషిం
గురియఁ ధేనులఁ బ్రోవ నెత్తునపు డాగోవర్ధనోద్యద్ధరా
ధర మింపొందదె నీభుజార్గళమునఁ ధారాధరప్రక్రియఁ
⁵హరి నీవెప్పుడు నాదివర్ణము గురుఖ్యాతిం గటాక్షించుటఁ. 121

ఉ. క్రుంగినకాళియోరగము ⁶కూఁకటివేరు భుజార్గళంబు లు
త్తుంగతరప్రకాండములు తోరపునవ్వులు పూలు నర్తనా
సంగచలద్భిరోజములు వట్పదపంక్తులుగా సురద్రులీ
లం గమలాక్ష కోరినఫలంబు లొసంగవె ⁷యెట్టివారికిఁ. 122

⁸క. ఏపట్టునఁ గువలయపీ, డాపహృతి యొనర్తు ననుచు యదువంశమునఁ
దీపించియుఁ గువలయపీ, డాపహృతి యొనర్పఁ జెల్లునయ్య మురారి 123

1. క-ట-వాక్పటితి. 2. ట-నన్ను. 3. నరుని వైఖరియనటలెప్ప. 4. ఇదియు దీనిక్రిందిపద్య
మును-టలో లేవు. 5. క. హరినీ వెప్పుడునాదివర్ణగురువిఖ్యాతి 6. క. కొప్పులునీడు. 7. చ. ట.
కల్పియాళికి 8. ట-లో నీపద్యములేదు.

- క. అని విన్నవించి యతఁ డో, జనార్దనా యిప్పు డేను నవనవగా నే.
ర్చినపాటి యొక్కగీతము, వినిపించెద నంచుఁ జేతి¹వీణె చెలంగఁ. 12
- క. సరిగమపధనిసమాఖ్య, స్వరసందర్భంబు మెఱయ సారలమీదం
గరమిడి గమకము లేర్పడ, మొరయించుచుఁ గొన్నిగీతములు పలికింపఁ.
- సీ. ఒకలేమ యతనికి నుద్ది లేదని యిచ్చుకరము నా మడు పొండుకడకుసాఁ
గేయ మాఁ గాదన్న గెలువఁగొంగిచ్చెనాఁబావడయొకయింతిబయలొసం
నువిద యొక్కతె మెచ్చి యొనఁగూనెనాఁజామరంబెత్తి వంచనేరకవసించె
బరులవిద్యలు బరాబరినేయుతెఱుగు నా నుదతియొక్కతెమోడ్పునురటివిస
నిట్లుకొలుపుననున్నపూర్ణేందుముఖులు, సమహితాశ్చర్యపరవశస్వాంతై
హరియుఁ గన్నుల చెవులుగా నాలకించె, నాతపోధనుమహాతీరవామృతంబు
- శా. భారా మీటు బభీరే కంపిత మహేళా యాందోళితస్ఫూర్తి యో
వఱోరే మూర్ఛన బావురే శ్రుతులు మేలుల్లాసితప్రౌఢి మ
జ్జారే లీనము చాఁగురే స్ఫురితముఁ శాబాసు ధా లంచు న
త్యారూఢప్రమదోన్నతి స్తరహరుం డాలించి వర్ణించుచుఁ. 12
- గీ. వృద్ధతరతద్విషంచికావాద్యవిద్య, ²నభ్యసించ మనకికుతూహలము పూని
తనదుచెంగట ³సలర్పవైదర్భిక్కుార్కి, నుతుని సత్యా⁴తనూభవుఁ జూపి పలికె.
- క. ఓవాచంయమి కొన్నా, స్థివిక్కడ నధివసించి యీబాలకులం
దావకళిష్యులుగా దయఁ, బ్రోవు మన న్ముఖసరోజయున నగమొలకఁ.
- శా. అంగీకార మొనర్చి ⁵హానివరహర్యతుండు వా రియ్యరఁ
సంగీతాభ్యసనైకతత్పరులఁ జెంతం జేరఁగాఁ బిల్చిత
వ్తాంగళ్యాచరణం బొనర్చి కవవీణ ల్గార్చి కౌతూహలా
భంగప్రౌఢి మపక్రమించె శుభదప్రఖ్యాతలగ్నంబునన్. 13
- సీ. సప్తస్వరములమూర్ఛనలు తప్పకయుండ గుఱుతుపట్టుటకునై కొన్నినాళ్ల
నూళాదితాళము లొగ్గియ నలంకారగుంఫనం ⁶బొనఁగూర్చు గొన్నినాళ్ల
ప్రాగ్గేయ కారవిరచితగీతంబులు ⁷గుక్కవట్టుటకునై కొన్నినాళ్లు
గాళనాటవరాళికాముఖ్యరాగము లొకదలేక పలికింపఁ గొన్నినాళ్లు

1. చ. ట. వీణెయచెలంగఁ 2. చ. ట. అభ్యసించగుతూహలమాత్మఁబూని. 3. చ. ట. నడరు. 4. చ. ట. తనూజాని 5. చ. ట. యామునికులాధ్యక్షుండు 6. ట. బొనరింప 7. చ. ట. గొంతులేకపహించగొన్నినాళ్లు.

నన్నియప్రబంధములుమీటఁ గొన్నినాళ్లుఁ
గోరి గాయంబు లొదవింపఁ గొన్నినాళ్లుఁ
గాఁగ వారల కాజగరాగతపసి

నిరుపమవిపంచికాప్రాధి నేర్పియపుడు.

131

శా. ఆలేఖవ్రతి మున్ను రుక్మిణికి సత్యాతన్నికిం బూలకై
కైలాటంబులు దా నొనర్చుట మొదల్లా నెక్కడో జాతర
జ్వాలాశాంతి యొనర్చుకున్ని మిగుల స్సంతపుఁ డై యప్పు డ
బ్యాలుర్ దత్తుతు తాట నెమ్మనమున నాభివించి సోత్కంఠుడై.

132

ఉ. ఆహరిసూను లిద్దఱు మహామతిమంతులు గాన సంతతో
తాహముతోడ నొండొరులచందము మెచ్చక వల్లకీకళా
దోహాలులై చెలంగఁ గని తోడనె వారికి వాదువెట్టఁగా
నూహ యొనర్చి యందు మరు నొక్కనిఁ గైకొని వీణనేర్పుచున్.

133

—* నారదుని పక్షపాతము. *

గీ. ఆకిటుకు గూటిపఱి గయ్యాళితపసి,యెంతప్రియములు సెప్పిన నియ్యకొనక
చంద్రభానునిపేరన్న పైఁప కట్లు,పక్షపాతంబు మీఱునుపేక్షసేసె.

134

సీ. సారెలు బెళకినఁ జక్కఁజేయు మటన్న నిదెవత్తు నిలుమని నదికి నేగుఁ
దంత్రు లూడినయవి తగఁ గట్టి యిమ్మున్న జపవేళ యనుచు నిశ్చలతనొందు
శ్రుతు లెల్ల డిగ్గినచోఁ గూర్చి యిమ్మున్న దేవపూజావిధి దీర్చెద నను
నాలాపర క్తికి మేళవింపు మటన్న భ్యానవేళ యొకింత తాళు మనుచు
మఱియు నేమాట యడిగిన మమత లేక,చెంగిచెంగి చరించునాచేష్ట లెల్ల
మానివరుపక్షపాతంబు గా నెఱింగి,చంద్రభానుఁ డనూయావిచారుడగుచు.

క. ఒకనాఁ డామునిసాగర,సికతాస్థలి నొంటి జపము నేయఁగఁ దనలోఁ
దుకతుకఁ దాళఁగ లే కచ,టికి సత్యాత్మజుఁడు చని నొడివెను మృదూక్తిన్.

శా. అయ్యా నీవు లతాంతసాయకునిపట్టె వల్లకీవాద్యముల్
సెయ్యింబుం బ్రమదంబు నేరుపడ పిర్నిద్రస్థితిం డెల్పి న
స్సయ్యాటంబుల నిద్రపుచ్చితి రహస్యం బేమియుం డెల్పలే
దయ్యా యేనపకారినే తెలుపరాదా నాకు నాచందముల్.

137

సీ. ఎదుటఁ బిమ్మట నైన నెప్పుడేనియు భక్తి సేయనే నన్నింత సేయనేల
యేయెడ నీ వానతిచ్చినదాస్యంబు సేయనే నన్నింత సేయనేల
1 నిత్యకృత్యంబుగా నీపాదసంసేవ సేయనే నన్నింత సేయనేల
కలనైన నీమూర్తి గనుఁగొన్న వినయంబు సేయనే నన్నింత సేయనేల
భావవాక్కాయకర్మము ల్నీవశంబు, సేయనే నీవు నన్నింత సేయనేల
సవతిబిడ్డల కిట్లు మత్సరముఁ జెంచి, చివ్వు యొనరింప నింత సేసితివి గాక.

క. అని యిట్లు పలుకుపలుకు, ల్వీని తనయత్నంబు కడుఫలించె ననుచు న
మ్ముని యలరి రి త్రబామముడి, గొని యప్పుడు తెచ్చికోలుకోపముతోడన్.

మ. తగు నయ్యా నను నిట్లు పల్కుటకు సత్యానందనా నీవు ము
న్నుగ నీవీణియ మీటి యీశ్రుతులసరిధు ల్గార్చి యీశుద్ధనా
శగళేదంబు లెఱింగి యీనకలమేళసాప్తము ² తేర్చి యుం
టిగదా పెక్కులు పల్కనేల బళిరే నీశిష్యతల్ చేకుఁతెన్. 140

మ. మరుఁ డెంతేనియుఁ దెల్పినం దెలియు నీమార్గంబు నీకంటె మా
సరవిఁ తొమ్మున నమ్ముగట్టుకొని యాసాయంప్రభాతంబు ని
ద్దురయుం గూడును మాని తెల్పినను నీదుర్బుద్ధి యిట్లయ్యె నెం
తుర మానేరమి గాఁగ నిట్టి వకటా ధూర్తస్వభావంబునన్. 141

క. తగ వెఱుఁగలేక యిటువలెఁ, దెగువరి వై పలుక నీకె లీరెనొ కునుమా
శుగునకును నీకు నిపుడీ, జగడంబులు సేయఁగా నిచట నిల్పితినే. 142

సీ. చెల్లఁబో నీచేతివల్లకీరత్నదండము దాల్చి యోగదండంబె మాకు
4 నయ్యయో నీచేతియనమవిపంచికగవిసెన ల్కాపాయకములె మాకు
నక్కట నీచేతియలపరివాదినీతంఁత్రీలతలు జన్మినములె మాకుఁ
గటకటా నీచేతికప్పవీణియకాయ సలిపూరితకమండలువె మాకు
బాపురే నీకు విద్య నేర్పంగవలసి, పడినపా తెల్ల నుగ్రతపంబె మాకు
హరిహరీ నిన్ను నిట్టిదుష్టాత్ముఁ డాట, నెఱుఁగలేనైతి విడుపు మిదేడగొడవ.

క. ఆనలినాథుఁడు నేర్పుము, గానమ్మని ప్రియము చెప్పఁగా ⁵ బాలుఁడుగా
పోనిమ్మని యే నిందుకుఁ, బూనినఫల మబ్బెఁ బాలుఁ బోపొ మ్మనినన్. 144

1. మ. లో నీచరణముఁ సార్జవదిగా నున్నది. ఆ-లో నీచరణమునకు మూడు 'పోరామి' చెడకుండ గారాముతో భక్తిసేయనే నన్నింతసేయనేల' అని కలదు. 2. మ. చూచి యుం. 3. క-లో నీవద్యము లేదు. 4. ఆ. నయ్యరీ. 5. చ-తంత్రిక ల్పలుజన్మి దములె 6. ఆ. మొకమోటన్.

ఉ. ఆయదురాజనూనుఁ డనురాడఁగ నులుగుచు విన్నఁబాటుతో
నాయెడ నుండఁగా నళికి యల్లన నై జనివాసనీమకుఁ
డాయఁగ వచ్చి యాత్మవికటస్థితఁ బ్రాణసఖాగ్రగణ్యులై
నేయతనూజఁ గాంచి మది నిండిననెవ్వగతోడ నిట్లనుఁ 145

ఉ. లోకమునందు నోవిజయలోల కటా యిటువంటిదిట్టప
ల్లాకి¹మునీశ్వరు నెవ్వడకికంటిమె యే నిపు డేగి గానము
న్న కొకయింత తెల్పు మనిన ²స్మృతుజేసినపక్షపాతముం
గాక పాకాలు మంచుఁ గలకం బలికెం బనిలేనిపాటకుఁ. 146

మ. అరయ నీవ్విడకుఁ దానె బ్రహ్మకొడుకే హంకారము ల్లాక తుం
బురు విశ్వావసు శంబళాశ్వతరు లుద్భూతప్రభావోన్నతు
ల్పరికింపం దనుఁ బోలలేరె యిక నేనా యీవితాజోలి యే
వెరనై నం గని కాంతు నిందొకరిచే వీణాప్రవీణత్విముఁ. 147

క. అని సాత్యకితనయుఁడఁ దా,నును దుంబురువలన నఖిలనుతవీణావా
దనవిద్య నభ్యసించు,జనుటకు మార్గంబు³వెదకునయమునందుఁ. 148

నీ. కాసారతప్త⁴ర్చికాసారపరిఘన్న సారనం బున్నాశసారనంబు
భావవజ్వలినోగ్రభావవజ్వలనార్తకువలయం బాహ్లాసకువలయంబు
ఘనసారసారభఘనసారరతవల్లవీజనం బుద్భా⁵ంతవీజనంబు
వారణసైరిభావారణక్షుభితనీరాశయం బలననీరాశయంబు
పాటలలతాంతమంజరీపాటలంబు,దారుణధరాపరాగనదారుణంబు
ధూమలలితాటవీపి⁶ధూమలం బు,దగ్రతపనాతపము మించె నాతపంబు.

⁴చ. పుడమి మహాగ్రతాపమునఁ బొక్కఁగఁ బాదము లూది త్రొక్కఁగా
జడియుచు భానుఁ డేగ దివసంబులు దీర్ఘము లయ్యె నర్థితో
నడరె మరీచికాచయము లయ్యినునార్తసహింపలేక వే
యడుగులకు న్మడుంగు లెనయన్ దినలక్ష్మి యొనర్చెనో యనన్. 150

⁵క. బీరెండల జలజంతులు, దారిన యాదోవరుండు తహతహచే ని
ట్టారుపు పుచ్చెనన సెగం, బేరినవ్రత్యగ్నిశాసమీరము విసరెన్. 151

1. ట. తపస్విము న్నెదకి. 2. క. ట. స్మనిచేసెన. 3. చ. ట. నరయు 4. 5. ట-లో నీపద్య
ములు లేవు.

- క. మిటమిటనికటికియెండం, ¹బటపటపటఁ బగిలి పాయవడినవెదురులం
బుటమెగయుచు ముత్తయము, వ్విటిలినగతి నాడె శొల్కలీతూలంబుల్. 152
- ²చ. అనలుఁడు రే లినప్రమద యైనప్రభం ³గడగూడి యుండి వే
గ నతఁడు దారుణాశుగముఖంబుల వేడిమిచూప భీతిచే
గనలుచు ధూమదామమిషఁ గై శిశము ల్పెదరంగఁ గానకుం
జనియె ననం దనల్చె దరుసంఘల దావహుతాశకీలముల్. 153
- చ. సవితృమయాఖిము ల్పై తెలసందులఁ దూఱుట యొప్పె దేహనం
భవ మగునట్టిడప్పి యడఁపన్ ధరఁ గల్గునుహానదీనదాం
బువు నెడఁగ్రోలియుం దనివిఁబొందక భానుఁడు ధారిణీతలం
బవిలిచి భోగవత్సృదక మానఁ గరంబులు సాచెనో యనన్. 154
- ⁴మ. తరణిగ్రాహహుతాశహేతి ఫణిపూత్కారార్చి గాంతారదు
స్తరవై శ్యానరకీలఁ ద ప్తవధికశ్యాసాగ్నిన రాంశువి
స్ఫురణం గ్రూరతపంబు పై చి యచలాంభోజాక్షవాత్యావిస్మ
త్సరధూళీపరిపాటి విష్ణుపదపద్యం బొందె నందంబుగన్. 155
- చ. వికచముఖాబ్జము ల్నొగుల వేణులు దూలఁగ నూర్చికాంచిహం
సకవితతు ల్దొలంగ రవిబారి నజీవనలై తరంగణీ
ముకురకపోల లెల్లెడ నముద్రతతాపము సెందఁ గ్రమ్మును
ర్మకణికలో యనంగఁ జెలమ ల్దగు నధ్వగకల్పితంబులై. 156
- మ. ఘనతాపంబున జంతువు ల్నొగుల మేఘశ్రేణి ⁵లే కెందునుం
జనునే వీనిమహార్తి యంచు ఁధి తత్సానుగ్రి గల్పించె నాఁ
దనరున్ దావమునం బొగ ల్వ్యజనబృందవ్యాప్తి వాతూలముల్
మనుజాంగంబుల ఘర్మతోయము లినాశ్శ్రేణీకం దేజమున్. 157
- శా. ఆవర్తానిలముల్ పరిభ్రమణవిద్యాప్రాణి సన్తారమ
ధ్యావాసంబులు గాంచుట లైలిసి యీర్ష్యాప్తి స్సుపరోషిరువం
శావిర్భూతవిచిత్రభవ్యవనమం దావిద్య సాధింపగా
నావేశించినరీతి మందపవమానాంకూరముల్ దిమ్మరున్. 158

1. చ. పటపటమవి 2. ట-లో లేదు. 3. చ. జరిగూడి. 4. 154, 155, 156, 157, 159, 160 పద్యములు ట-లో లేవు. 5. చ. గాకేమిటన్.

క. ధారాగారప్రతిమా, కారార్పితయంత్రవారికణములు దనరెం
జేరెండ నచేతనులక, రీరములను జెమటజడి కురియుచందానన్. 159

సీ. అఱకాల సెగ సోకి చుటు కనఁగాఁ జెట్లబడి త్రోవ నడిచిరి పథకు లెల్ల
బలుదప్పిచే నాలుకలు వెల్వడఁగఁజూచి దగదొట్టి పడియుండె మృగములెల్లఁ
బొదలలోఁ దలఁ దూర్చి యొదిగి సారెకు శీకరములుచీఁదెడుసింధురమ్ములెల్లఁ
దరుకోటరములతో సురిఁగి కన్నఱమోడ్చి తలనికర రవిఁజూచెఁబులుఁగులెల్ల
నుప్పరము లేచుకెంఘాలిచప్పరములఁ

బాటలవిభావిభాసితాంబరము మెఱయ

నురిదిబలుగాడ్చు వేడినిట్టూర్పు లొలయ

శ్రాంతలె యుండి రపును దిక్కాంత తెల్ల. 160

ఉ. చక్కెరపింతపం డొడిని పందిట నేలకిచ్చది మూల్చిపైఁ
జెకోనకానుగాకు వలచే జలకుండిక వీజనంబు వే
ఱొక్కకరంబునందుఁ బదయుగ్మమునం బిగివాల్లు గల్గి న
ల్దిక్కుల నధ్వగు ల్బడలి త్రిమ్మరి రట్టికడిందియెండలన్. 161

చ. పరఁటులపేరిపెన్నడియపట్టుల నీరము లుంచి యచ్చటం
దరుణులపేరిదీమములు దాల్చి తదీక్షణరాజిపేరిపే
రురులు ఘటించి పాంథమృగయూథము లోపఱుపం దలంచి క్రొ
వ్వీరివిలుబోయ తావుకొను వేటపొలంబు లగుం బ్రపావభుల్. 162

చ. ఇరుగడఁ జిమ్ముఘామమువయిం దొలఁకం బువునీరు పచ్చక
ప్పరమును మేళవించి మెయిఁ బూసి చలదవ్యృజనానిలచ్చటలో
నెరయఁగఁ గేళికృత్రిమధునీతలులం గలవట్టివేసుచ
ప్పరములఁ బవ్వళించి నర పాలురు నిద్దరఁ జెంది రయ్యెడన్. 163

శా. ఆవేశ స్మరవైరినందనుడు శైత్యాకాంక్ష సంభోధివే
లావిస్తీర్ణలవంగికాలవలికైలామాధవీకాయమా
నావాసాంగణసైకతఫలములం దాలోలకల్లాలఁదో
లావిశ్రాంతమగుత్తిశోరజనితోల్లాసాప్తి నుండె న్రహిన్. 164

మ. ప్రణతాభవ్యవిదార దారకనకారభ్యత్పరీవార వా
రణసంరక్ష్యవతార తారధరధైర్యప్రాణిమాధార ధా

రణవన్తానససార సారససుహృద్రమోజ్జ్వలాకార కా
రణశూన్యోక్తివిహార హారహరవిభ్రాజద్యశోవై భవా. 165

క. దహరాజితరాజతచిద్ద్రహరాజ హరాజనుత జరాజననరుజా
రహిత యజరహితయతిజను, రహితల్ప యనల్పధ్రుతిజతాబహిరహితా. 166

పృథ్వీ. సదాశయ సదాశయాంబుగుహనంన్పురతుగండికా
మదచ్యుతిమదచ్యుతశ్రుతిశమప్రసన్నాత్మకా
పదానతపదానతత్పర యపారబోధోర్ధికా
ముదాత్తసముదాత్తసత్తవగుణ ముక్తికన్యాభికా. 167

గద్యము. ఇది శ్రీమద్దత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్ర చరణారవిందవందనసమాసాదిత
సర్ధనకవితారసోదాత్త దత్తనామాత్యసోదర్య మల్లనమంతివర్యప్రణీతం బై
నచంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

చంద్ర భాను చరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీమామూరనగరోన్నత, భూమిధరశిఖరనిలయ భూరినుగుణ ల
శ్రీమహానీయాభ్యుదయ సు, భామధురక ధాభిధేయ దత్తాత్రేయా. 1
- వ. అవధరింపు మానమయంబున.
- సీ. చిలు కంపపాదికిఁ దార్చిననెమ్మిపురిజల్లి చేనెక్కిడినచేగ సెలనుపిల్లు
గట్టిగా దట్టిగాఁ గట్టినపులితోలుఁ గుడివంక దోపినకుటుచపిడెముఁ
1 బేరెదఁ జేర్చినపికిలిపూవులచేరుఁ గుడినంది గురిగింజకుట్టుదండ
జంజాటుసికమీఁదఁ జుట్టినతలముల్లు దట్టిలోపల నటపెట్టుచుట్ట
కోరమీనలుమిడిగ్రుడ్లుగునుకునడుపు, బెదరుఁజూపులుఁగఱిమేనఁగదురుకంపు
వలుడయోరచ్చులునుగల్గివచ్చెనెటుకుపాళెగాఁ డొక్కఁడాచంద్ర భానుకడకు.
- గీ. వచ్చి సాష్టాంగ మొనరించితెచ్చినట్టి, కానికలు మ్రోలనిల్చి చాగలుగనిలిచి
సారె నవి యెల్ల వేర్వేఱఁ బేరుగ్రుచ్చిఘనఘటాఘర్షరధ్వానగరినుఁ బలికె.
- సీ. ఈవచ్చిబదనిక లేపాటి నూపినఁ దలుముసింగం బైన వెఱచి పోవు
నీవీలిగఱికోల లేపాటి కాఁడిన గజములైనను జాఁపకట్టు గుంలు
సీసాఁవతలకెంపు లేపాటి గన్నను గబ్బిబెబ్బలి యైనఁ గళవళించు
నీపెద్దవిలుమోఁత లేపాటి విన్నను రొప్పకోలం బైనఁ దప్పనుటుకు
దేవ యీలెకుఁ వానిలో నేవిపేరు, గ్రుచ్చినను జాలుఁజనుఁగలగుండువడుచు
గండభేరుండవాహరిగవయశరభ, ఖడ్గములు నాఁగఁ గలుగుమెకంబు లెల్ల.
- శా. సామీ దేవరపేరు సెప్పికొని యీనందంపుఁ బెన్గోనలో
గీముల్ గైకొని చుట్టపక్కములతోఁ గీ డన్నఁడు న్లేక మా
భూమిం గల్గినవేటతోడఁ గడుపు ల్పూరింతు మింతేనియుం
బూమె ల్మౌమదిలో నెటుంగక దినంబుల్ ద్రోతు మిచ్చాగతికా. 6
- క. దేవరకు వేఁట వేడుక, గావలసిన నిపుడ రమ్ము కానలఁ దటచై
యేవంకఁ జూచినను దగఁ, బోవఁగలే కాడనాడఁ బూరలుమెకంబుల్. 7

- 1 ఉ. ఏమని చెప్పవచ్చు జగతీశ్వర యీశ్వరుడే యెటుంగు న
య్యామని బంటచేల ²డిగి హావళినేయు మహామహీజముల్
భీమనిశాతదంష్ట్రీకల బిట్టగలించుచు నేకలంబు లా
హా మనవచ్చునే యవి మహారభటిక సెలకొట్టి రొప్పినా 8
- క. మిలమిలనిగోళ్ల జలుపలు, గులగులలుగఁ గొట్టువచటిక్రోల్పులు గవిం
బాలవాలయ నెఱిగి యెటుకులు, పులిపులియన్న పుడకవిసిపులిపులిసేయాక.
- ఉ. త్రెళ్లపు వాడిఁడొంకెనలఁ దీటపు చిల్కులకోరికోలలక
డొల్లపు బల్లకోలల ముడుంగపు మేటికటారిపోటులం
జెల్లపు చీప్పకత్తుల నశింపపు వేఁకపు బాఁతుతాఁతులక
భల్లము లచ్చటక హృదయభల్లములై తగు భిల్లకోటికిక. 10
- తె. తఱిమి పయి నంటుకుక్కలఁ, గతచు న్వడిఁ దిరిగి యెముకుగవిసినకుండే
ల్లఱిముఱి నే మని చెప్పుకు, నెఱి నెఱియలనూనునూను నెలవై యుండుక.
- గీ. చేత డేగఁబట్టి సెలకట్టె గై కొని, ప్రొద్దుపోక పొలమువోయెనేని
దినము వలసినన్ని తేవచ్చుఁ బులుఁగుల, వానితఱచుఁ జెప్ప వశమె నాకు.
- సీ. మోటుదప్పకయుండ మూఁతనిల్పినఁజాలుఁబలుతీవియలెయురు ల్పన్నఁగలవు
తెరువులఁ గుక్కల నిరవుకొల్పినఁ జాలు నెఱులె యోదంబులై నిలువఁగలవు
చెంతల దీము లుంచినఁ జాలు సుడిగాలి నెగయుదుమ్మలై తెర లెత్తఁగలవు
మొనసి మాఱుమ్ము లొడ్డినఁ జాలు నెండమావులెపోతనీరులై మలయఁగలవు
చో పిడినఁ జాలుఁగార్గిసోఁజికనలి, మిగులుకొ య్యలె వసులయి మించఁగలవు
నీవు వచ్చినఁ జాలు ధాత్రీవరేంద్ర, వేట తనుదానె వేటఁ గావించఁగలదు.

—చంద్రభానుడు వేటకేగుట—

- క. అన వాని నరిదియొసఁగుల, ననిపి గృహంబునకు వచ్చి హరికి మృగయపై
ననురక్తిఁ దెలిపి యాతని, యనుమతిఁబ్రయసఖునిఁ గూడి యధికోత్కంఠక.
- సీ. సవరని కెంబట్టుచల్లడంబు ధరించి గట్టిగాఁ కై నూపుదట్టి గట్టి
సరిగ్రొంబనికందుసాలెయంగియఁ బూని చలువచెంగావిపచ్చడము గప్పి
జలిబిలిజల్లుపచ్చలప్రోగులు వహించి కమ్మఁగస్తూరిఁ దిలకమ్ము దీర్చి
కుడివంకఁ బవడంపుఁబిడివంకి సవరించి యెఱులై గెంపులతొళి యలవరించి

1. ఈపద్యము ట-లో లేదు. 2. చ-బడియావళి 3. ఇది ట-లో లేదు 4. క-కై నపుదట్టి.

బెళుకుడాల్ బాళునానా తపేరొబంపుఁ
దళుకువన్నెకుళాయి యశాదల నమర్చి
వేత్రధరహాంకృతు లెలర్ప విజయశంఖ
వితతులు సెలంగ నదనంబు వెడలుటయును.

15

1. అడుగంటద్రోక్కినయహితప్రతాపకీలములు నాఁ బసిడిలాశములుమెలయ
జవభీతనిజమ్మగనంరక్షణకుఁ బాద మొందిన శశి యన నందె సెలంగ
మహానీయగళదేవమణిపార్శ్వపుటితముక్తాపాలి యన గవ్వదండ దనర
ఘనతార్క్ష్యతాదవ్యకవికాహినిర్మోకఖండంబు లన ఘనకణిక లొలుకఁ
బట్టపల్లంబుఁ గేడెంబుఁ బట్టియంబుఁ,దరకనంబును సింగిణి సిరిమితటలు
జిగిదొలఁకు లేవ పాలాసి మొగవరియును,బూని సాహిణియొకక త్రలానిఁదెచ్చె.
- గీ. తెచ్చినఁ దదీయముఖసముత్థితనితాంత,భద్రనూచకహేమకుఁబ్రమద మంది
ఫణిహరతురంగసుతుఁడుసాహిణులు సారె,²ధీరయనిను స్తరింపఁగఁ దేజినెక్కి.
- క. అపు డెత్తిననవబర్హాతపత్ర మవతంసబింబితంబుగ నత్యా
ధివతనయుఁడు బాల్యాక,ల్పపరిస్ఫురితాత్మగురువిలాసముఁ దాల్చె. 18
- గీ. త్రోవుత్రోపాడియతనికుర్వీపతనయు, లెలమిగత్తులతోఁజేతులెత్తిమొక్కఁ
బసిడివరుఁజులు కోటిరపటలఁబొల్పె,దత్ప్రతాపంబుశిరములఁదాల్చి రనఁగ.
- గీ. సకలసేనలు గొల్వ నాచంద్రభానుఁ,డిట్లు వేటకుఁ జనుదేర నెఱిగి పురము
నలుగడలనంత వెడలిరినల్లప్రజలు,గాఢమ్మగయామహాత్సాహకలకలమున.
- చ. వలలు నురుల్ సిదుల్ పినులు వంకరదుడ్డులు పందిపోట్లు దీ
ములు గొరక తైరల్ జిగురుమోకులు బోనులుఁ గాలియర్లు ³బోఁ
గులు మిడివిండ్లు ⁴బండగులుఁ గొమ్ములుఁ బాదులు వల్లెత్రాల్లుఁ జ
వ్వలతడికేత ధరించి యిరువంకలఁ జేరిరి కొందఁ టుద్ధతి. 21
- గీ. కొమ్ముటురులుఁ గాలిగుండులు చిలుమోర,లఱుతగవ్వదండ లలఁతిగంట
లమర సారె బెదవు లల్లార్చి గురగుర,మనుచు వేటయిట్టు లరుగుదెంచె.
- చ. వెనుకదుమాలు లంసముల ప్రేలేడుకొంచెపుఁజల్దిభిక్కుము
ల్పనుపయ కావిబొట్టుఁ బదిలంబుగఁ గట్టినదట్లు గొండ్లఁ జే

1. ఈ పీఠముమొదలు 'కొమ్ముటురు'లను పద్యమునఱుకుట బాగు లేవు. 2. చ-ధీయదుచు
కుస్తరింపఁగ 3. చ-బొంగులు 4. చ-బండములు

ద్వినతరిసిల్పు¹దండలును జే నలుజుల్లలడేగవేటరులే
గునుకుచు రాజమ్రోల సెలగోలలు గైకొని వచ్చి రుబ్బునకా. 23

ఉ. జాతర పుట్టచెందు నెఱజాణ గయాళి కరాళి దిట్ట చిం
బోతు తుపాకి జోగి సుకబోగి తుటారి తలారి మారి సం
గాతి లకోరికోల యనగాఁ జనుకుక్కలఁ గేలఁ బూని య
త్యాతతత్త్వంఖలాఘలఘులార్భటి మించగ వచ్చి యుద్ధతిగా. 24

సీ. బోటుమాటలుగావుపొదరొప్పసింగంపుఁగొదమనైననుగూలఁగ్రుమ్మఁగలము
వట్టిమాటలు గావు పుట్టకూటికిఁజాయు నెలుఁగునైనను బట్టినిలువఁగలము
పెక్కుమాటలుగావుగ్రక్కన్నఁ జెక్కున్నపులివైనఁ జేయిచ్చిపొడువఁగలము
రిత్రమాటలుగావు హత్తికోమ్మునఁ జిమ్ముకిటి నైనఁ జొరఁబాటి కెడవఁగలము
వదరుమాటలుగావు దేవరపొలానఁ, గలుగుపులుఁగులనన్నింటిఁబిలువఁగలము
చిత్తగింపుము మమ్మని సెలసువిండ్లుఁ, బలుకగొడ్డండ్లుఁగలబోయపొఁజగొలువ.

క. రయలటహపటహాథక్కా, జయ కాహళ భేరిపణవశంఖసూడుకార
భయదార్భటిదెనలద్రువం, బయనం బయి యేగి చంద్రభానుం²డంతన్.

సీ. ప్రబలగంధావేశభద్రభేదిమృగేశమస్త్వకేశసరమంజుమంజరితము
కుపితోగ్రచిత్రాంగఘోషభీతకురంగపటల³చారుకుమంగపంజరితము
ఘనఘనాఘనలీలగాఢకాంతిస్థూలకుధరశిలాజాలకుంజరితము
దంష్ట్రీదంష్ట్రాభోగదళితవృక్షీభాగవృక్షువిచిత్రపరాగపింజరితము
చటులర్పుంఝాప్రభంజనజవవిక్షేర్ణ⁴శాలల్లికుజపుంజనంజాతఘాల
⁵చక్రవలితపరిణాహసంజరితము, నైనవార్ధితటారణ్య మచటఁ గాంచె. 27

క. కాంచి యలయటవిఁ జొచ్చిన, చెంచులు మునుగలుగ నచట సేరి నలుగడం
బొంచి వెలివెడలుకడ లూ, హించి మృగౌఘముల నిగ్రహించుకడంకకా. 28

గీ. దుష్టమృగచయంబుఁ దూలించి వనసీమ, నాత్మవశము సేయనాటవికులు
చుట్టుతోరణంబు గట్టినచందానఁ, బ్రమద మొదవఁ బ్రోవువారి రపుడు. 29

క. తమగజముల నచ్చటిసిం, గము లారడిపెట్టు ననుచుఁ గలుపించి దిశా
సముదయము వనముఁ జాట్టిన, త్రమమునఁ దెర లడరె లుబ్ధకనిబద్ధముతై. 30

1. గుండులు. 2. చ-ట. ఎదుటకా. 3. క-చార 4. క-శాలల్లికుజాత 5. చ-చక్రపరిధి
సరిణానా.

గీ. నలుగడల నెత్తుకటిత్రాటివలలు సెలఁగె,నపుడువటుపటహాన్బటినడరిచుక్క
వెండిచీలలు రాలఁ బైనుండ కీలకు,డాసివనరంధ్రగగనఖండము లనంగ. 31

గీ. వనవరాహంబు లెదురుగా వని తలంచి,యాదికిటిపతిఁ బట్టుటకై కడంగి
తెరువు లెల్లడఁ బలువుగఁ దీర్చిరనఁగ,రవ్వవేటరు లొదముల్ ద్రవ్వెరవుడు.

వ. అత్తటిఁ దండతండంబులై వండి రాలినచింతపండు మెనవినకతంబున మెం
డుకొనుకండక్రావ్వులు దండిపేరెండలఁ గరంగి వడియఁ బడియవట్లునువచ్చి
యచ్చటనీరు గానక ఘోరఘర్షరధావనంబులు గర్జితంబులును నెత్తురులొ
లుకుతత్తరంపుఁజూపులు దటిత్తులును నాస్యగళ త్నేనఖండంబులు కరకలును
గాఁ గఱకునెఱిమెఱుంగు దొరయునురవడి ధరియింపలేక ధరణివివరంబుఁ
జొరఁబూను ఘనంబులగుఘనాఘనంబులకరణి ఖనిత్రక్రూరపోత్రకోటికల వీ
టికలు వడినవండుపెల్ల లెగనెత్తి యుల్లన నూరుచిలువచిలువకలఁకనీట నా
లుకలు తడుపు'నూకరనికరంబులకు నావాసదేశంబులగునెడ నలుదిక్కులఁజా
ట్టువలలు గట్ట నియమించియు మఱియు, దట్టంబుగాఁ బుట్టిన పొట్టచిచ్చు
మట్టుపెట్టుటకునై పుట్టలకుఁ జేరి దట్టంబు లగుఖరనఖర ధట్టంబుల నట్టిట్టు
త్రవ్వి నెఱును లేఱుతెఱుంగున నభంగపూత్యారభీమణభుజంగంబులఁ దివి
చివైచి మధుచ్చత్రాకావిభక్తంబులగు తదీయభక్తంబులు బుగ్గలకు నగ్గలం
బుగా మెనవి బునకొట్టుచు నునురుకొనునన్నునఁ గన్నఁగానక నిజనిలయ
నికుంజవలయంబుల నిదురించుతఱి సురసురఁ దిగుగు సురకరువలివరువులఁ
దరువుల రవులు నెరగలిసెగలు దిగదిగనఁ దగుల గగనమణికిరణములనిగని
గలు వెనుదగుల గవుల వెలువడుబెడిదంపుటిరుల గుంపులన మొల్లంబులై
వెళ్లఁబాటు భల్లుకతల్లజంబులు క్రీళ్లుఱుకు దెసల వసులొడ్డనియమించియు,
మఱియు నుజ్జ్వలితగండప్రదేశనివేశంబులును నుదారదంతవిశంకటంబులు
నుగుతరపాద ప్రకాండంబులు నున్నతవంశ దండంబులుం దనర దవదహన
దందహ్యమానతాపంబుల కోర్వలేక పర్వస్యదేవతకు నాక్రోశించు గిరిశం
బు లనఁ బ్రచంఁబు లగునెండల మెండున బెండువడి తుండంబు లెత్తి
ఘోషించుచు నీరాశ నీరాశయంబులకుం గ్రమ్ముకొమ్ముఁపెనుగు పదువులు
మెదలుపదవుల నోదంబులు ద్రవ్య నియమించియు, సకలమృగప్రాణవా

తూలంబులఁ గ్రోలఁ దివురు విషమవిషవిస్ఫుటస్ఫుటావంతంబు లన వాలం
బులు దూల నఖర్వగళ్యో త్తరంగంబు లగుకురంగంబులమై జెంగునదాఁటి
వడింగెడపి మెడల వెడలునుడుకునెత్తురు కుత్తుకలబంటి గ్రోలి యఱుగొని
గిరిదరులఁ దరలకయుండి మఱునాఁడు పేరాఁకట నేకటంబునుఁ బ్రబలత
మతమోగుణ రేఖావిమిశ్రితో దారనశరీర వీరరసంబులచందంబున మురుబొం
దులయెఱచి కఱచి పఱచు శూన్యాలసంఘాతంబులసంకేతంబులఁ గ్రూరమ్ము
లగు మాఱమ్ములునుప నియమించియు మఱియుఁ గారుపోతు కణఁతి మ
నుబోతు దుప్పి మొదలగు మృగంబులకుఁ దెరువు లగునిరవులఁ దత్తదుచిత
సాధనంబులు సవరింపంబించియు, గాలి పరికించి యెగువదిక్కునకు నడిచి
యక్క డక్కడ మీటు గలపొదలచాఁటునఁ బోతురుల నెదురుపాటు గా
కుండ నిలిపి పార్శ్వంబుల జాగిలంబులతోడివాగురుకుల నునిచి పటమాధ
కాగదివాక్యంబులు చఱపించియుఁ దుపాకి మొదలగు నగ్నియంత్రంబులు
ముట్టించియుఁ జోవుడువెట్టించి తాను దగుపట్ల నుచితక్రమంబుల నాభేట
కార్పసాధనసన్నద్ధుండై విజయలోలుం గెడఁగూడి సంచరించుచుండ నట్టి
యెడ.

38

శా. త్రస్తైణంబు పతద్వలీముఖము నృత్యతృణ మత్యాహిత

గ్రస్త్రోడము ఛాకమానశశ మాక్రందన్తృగేంద్రంబు వి
ప్రస్తదీపి పణాయమానకరి నిర్యద్యాహవిద్యేషి వ్య
త్యస్త్రోష్ట్రక ముద్భ్రమద్దవయమై యకానఘూర్ణిల్లగఁ.

34

1. జాగిలాలపసిండిసరిపెణ లుడలించి పట్టెడ ట్టుయుముడి గట్టువారుఁ
జాఁటునఁ గరుగొని మోటుతప్పకనిల్చి తెగనిండఁగా విండ్లు దిగుచువారుఁ
నదలించి బిరుదున నెదురేగి పందిపో ట్లుగుటంబులచాయ నొడ్డువారుఁ
దెరలకు డాయ నిబ్బరపుబొబ్బల వేటువఱిచి యోదములకుఁ దఱుమువారు
2. నగుచు నానావిధమృగప్రహారఘోర
సన్నహనసావధానులై శబరభర్త

1. ఇదియు దీని తరువాయిపద్యమును క-లో లేవు. 2. చ-నగుచు నానావిధమృగవృత్తి వ్యాపన
లగుచు, విపినతల మెల్లఁ దామయై వెల్లివిఱిసి యొకనినొక్కనిఁ జీరుచు నోహఁటించి,
యురుపరాక్రమయుక్తులై మెరసి రపుడు.

లభివ మముఁ జూడు మనుచు మహావృగవ్య

వివినతల మెల్లఁ దామ యై వెలసి రపుడు.

35

సీ. పక్కనఁ జొరఁజాటి పాలచేరులు వట్టి బలిమిమైఁ జదికిలఁ బడఁగఁదిగుచు
దిగుచుచోఁ గ్రక్కునఁదిరిగి కొమ్ములఁజిమ్మఁ దొలఁగియల్లంతనె నిలిచినదరు
వదరి పోవఁగనీక వచ్చి యడ్డముచేరి కెరలి ¹యల్లంతనె తెరువు గట్టుఁ
గట్టి యన్నియు మాతెగట్టికొప్పకమున్నె కదుపులోఁజొరఁబడిచెదరఁద్రోలుఁ
ద్రోలిగుబ్బున వెనుకొనితోఁకఁగఱచుఁగఱచి వెనుద్రొక్కే పెడతలగంటిసేయుఁ
జేసియిటు లేకలగులఁజిక్కువఱచు, శబరులారారయనఁగొన్ని జాగిలములు.

గీ. దట్టికొంగు మెడకుఁ జాట్టి మెల్లన పొద, చాటుబడినె తెచ్చి శబరుఁడొకఁడు
బయలురొప్పువందిపైఁ గాటు మరిగిన, వేటకుక్క నంటవిడిచి పోడిచె. 37

క. వడి నొక్కఁ డేకలము వెం, బడిఁ జనుచో నెనుకఁ గవిసి పైఁ బడినపులిం
బెడమరలి కెరలి తనమొల, విడియమ్మునఁ గడుపు చించి పెళపెళ నార్చె

2సీ. జాతరశిఖిశిఖాజాతధూమంబులచాచ్చున నల్లనిచాట లెనఁగఁ
గ్రోధద్రుమాగ్రనందూఢపల్లవములచెలుపున నికినచెవులు దనర
సకలమృగానీకశాసనోద్ధత వేత్రవల్లికచందాన వాల మమర
నాస్యగహ్వరసనాహీంద్రవిషలతాచ్ఛటలు నాఁ గఱకుమీనలు వడంక
నావులిండుచుఁ గబ్బునకడరుసీగ, మూఁకఁగమియుచు సెలవులునాకికొనుచు
భారీభీకర భాంకృతు ల్పాదలఁగొన్ని, పొదలనడుచకొ బెబ్బలిగదిసోనొకటి.

క. ఆపులి నిజతురగదిదృఢౌపరత న్నిగుడ దానిఘనపరుషమ
చాపలతం దూపు భుజా, చాపలతం దొడిగి శౌరిసంభవుఁ ⁴డడిచె. 40

క. కూలమ్మున నొకఁడు సరి, తూటలమ్మున ఖడ్గి నేసి కో యని యార్చె
వాలమ్మున నొకచమరీ, వాల మ్ముఱజేసి యొకఁడు వడిఁ బొగడొందె. 41

గీ. కడిమిఁ గదియుకుక్కఁ బడఁగొట్టి యొకకిటి, మోటువెట్టి రొప్ప నోటినురువు
సెలవులందుఁ బొలిచె దళుకుదంష్ట్రీకలకు, సరవి నిడ్డబిరుదుజల్లులనఁగ. 42

గీ. ఒకఁడు పొదలుశూఠి యుటికెడుకుండేటిఁ, గూడనేయ బల్లకోల దనరె
గలిమినుండి కృశతఁగడ కేగె నిది యని, యలుకఁదలుముచంద్రకళ యనంగ.

క. హరిసుతుఁ డొకహరిణముపై, హరి నడ్డమునూఁకి యేయ నాశుగ మధిక
త్వరఁ బటవఁజేసె దానిం, జరమాంగకమై నిజాఖ్య ⁵సఫలతఁ బొందె. 44

1. చ-యంతంతనె, 2. దీనితోఁగింది 4 వద్యములు అ-లో లేవు. 3. చ-నొకఁడు. 4. చ-నే

పె. 5. చ-సుఫలముగాఁగఁ.

- 1 గీ. గాలివంక గాలు గని యారములు చేరి, తారలఁగల్గెల్ల మూరుకొనుచుఁ
గాలుద్రవ్వెయునికఁగనికొమ్మటుదుములఁగఁజిలిగిచెఁగొన్ని మొఱనడములు.
- గీ. యమునిగదనిడ్డలోహఖడ్గమువిధమునఁ, జేతఁదగుతోఁచిగానికఁజెమటప్రాతః
యొత్తుగా ముష్టి నమరించియొకఁడువైచేఁగ, గట్టెబాదసోపివెలిచె మైగజ్జెగదల.
- గీ. పొట్టిగుట్టులు గుట్టుగా పొట్టిమట్టి, గట్టిపట్టులు ముక్కునఁ గుట్టికుట్టి
యిట్టునట్టును రెట్టలఁ గొట్టికొట్టి, పట్టెఁ గుండేటి నపుడొక్క దిట్టలగుడు.
- గీ. ఇట్లు తాము నిగ్రహించినమొకముల, నెల్లఁ దెచ్చి యెదుట నిడినఁ జూచి
చంద్రభానుఁ డవుడు చాల మెచ్చి పులింద, వరుల కొనఁగె నుచితవస్తునమితి.
- క. అట్టియెడఁ గఱకు మేనులఁ, బుట్టినబడలికలతోడ బోయలు వేటల్
మట్టుపటిచి యాచెంతల, పొట్టెము లగుపొదలఁ జేరిపొదలెడువేడ్క. 49
- నీ. కొందఱు మనుమున్ను గూలినమొకములఁ గాఁట్రేనికర్పింపఁ గడఁగి రవుడు
కొందఱు మనుబిల్లఁ గోసి కుప్పలువైచి పాలు దప్పకయుండఁ బంచి రవుడు
కొందఱు బలునెల్లికొయ్య నింగలములు గల్పించి కఱకుట్లు గాల్చి రవుడు
కొందఱు తేఁకుటాకుల దొప్పగమిలోనఁ బన గలనంజుడు త్రెనవి రవుడు.
వివినతలమున నీరీతి వేటకాండ్రు
నముచితోత్సాహములు మించ శౌరినుతుఁడు
శీవిఁ బురినుండి బోనపుట్టికలురా ని
జాప్తపరిజనయుతుఁ డయి యారగించె.
- చ. చలువలు చిందుకందువలఁ జంద్రశిలోపలసాంద్ర¹వేదిక
జలజలఁ జాలుగా సెలలు జాఱునొ కానొకకోనలోనఁ బా
టలపటుకోరకోదరవిటంకనటత్నవమానకందభుల్
చెలఁగెడునొక్క పూవుబాదఁ జేరి సుఖంబున నుండె నయ్యెడ. 51

—చంద్రభానునికడకు సిద్ధుఁడువచ్చుట.—

- నీ. ముడివీడుకుటుచకెంజడలతో నివ్వొందుకఱపట్టుకుచ్చలిగంతతోడ
వలచేతిజలకమండలువుతోఁ బేరెద నిట్టలం బగుయోగపట్టెతోడఁ
బెఱచేతిబెత్తముమురువుతోఁ గళమునఁ దాల్చినసింగినాదంబుతోడ
⁴మూలికె ల్లలకకపాలతో నందిటఁ గదియు కేదారకంకణముతోడ

1. ఇదియుఁ గ్రిందిపద్యమును క-లో లేవు. 2. చ-ముట్టిముట్టి 3. చ-ట-నీనుల 4. క-
మాలిక 5.

భసితచర్మితో నిష్టుపంటిచాయ, దొరయునెమ్మేనితోడ సిద్ధుం డొకండు
మిగులవేడుకఁ జెట్టున దిగినయట్టు, వచ్చె గొబ్బున నయ్యదువర్మకడకు. 52

గీ. వచ్చుటయుఁ గాంచి యెదురేగి తెచ్చి యొక్క
సితకరోపలసీమ నాసీనుఁ జేసి
యర్ఘ్యపాద్యాదినత్కి)య లాచరించి
యతిలలితవాక్యముల సేమ మరసి పలికె.

53

సీ. తటిమినారలు నిరంతరతమఃపటలంబు మస్తచంద్రప్రభామర్మనమున
యడఁచినారలుమహోదగ్రజోరాశి విజ్ఞానధారాభివృష్టికతన
నాఁగినారలు సముద్యద్వాయువలనంబు లీలమైఁ గుండలి మేలుకొలిపి
తొలఁచినారలు తనూమిలితపంకచయంబు లనితరసాధ్యామృతౌఘమహిమ
గణుతికెక్కి తపస్సూర్తిఁ గాంచినార, లనఘతరశీలహంసు లీ రగుటఁజేసి
యట్టిమిముబోంట్ల వినుతినేయంగఁ దరమె, భవునికై నను బద్ధనంభవుని కైన.

క. భూచక్రభరణమదకృత, నీచతచేఁ జాల నెఱగొనినమాద్యశుల్క
వాచంయమి మీరు కృపం, జూచినఁ గా కేల కలుగు శుభవై భవముల్.

గీ. అనిన మందస్తితము కనుంగొనలఁ దొలఁక, సర్వసర్వసహభారసహనదత్తు
బాహుశాలికి నానత్యభామసుతున, కనియె యతి మత్తకేసరివ్వనము మీఱ.

సీ. వ్రతిమానసాంభోజసతతవికాసశీలనవిచక్షణుఁ డెన్న నినుఁడు గాఁడె
యభ్యుపగత్తు త్రమోహంక్రియావిదారణసమర్థుఁ డెన్న రాజు గాఁడె
జటిలాపదహిగర్వసర్వసర్వవిదళనధుర్యుఁ డెన్నఁగ నరేంద్రుండు గాఁడె
శమిరాజనిర్వాజసౌఖ్యవాసవిధాయకుం డెన్న నచలేశ్వరుండు గాఁడె
యఖలయతిమానసోత్తరాశావలంబ, ముఖ్యుఁ డెంచిన సార్వభౌముండుగాఁడె
కాన మముబోంట్ల నీవును గారవింప, వలయు ననవిని యదువంశవల్లభుండు.

సీ. సంయమిమీకటాక్షమున నెచ్చోటతిసౌమ్యమై రమ్యమై గమ్య మయ్యె
మాని నీనంస్థానమహిమ నెచ్చోట సద్దైన్యమై మాన్యమై ధన్య మయ్యె
యతి నీవదాబ్జనంగతుల నెచ్చోటు నత్యేన్యమై దివ్యమై భవ్య మయ్యె
వ్రతి నీమనఃప్రసన్నతల నెచ్చోటు వరేణ్యమై పుణ్యమై గణ్య మయ్యె.

జటిలశేఖర నీకృపాసక్తి నెచట, పాత్రమై చిత్రమై యఘదాత్ర మయ్యె
నట్టి నెలపులఁ గలవిత లానతిచ్చి, ననుఁ గృతార్థుని గాఁ జేయఁ మన నతండు.

ఉ. భూవర సర్వపుణ్యపురము బ్దిలకించుచుఁ గుండినంబునం

గేవలరూఢి నారదుని గెల్చినగద్దటిఁ దుంబురుం గళా
కోవిదుఁ గాంచి యంచు నొకకోన్నిదినంబులు నిల్చి రంగధా
త్రీవిభుఁ గొల్వఁ బోవుచు సుధీజననేవిత నిన్ను గాంచితిన్.

59

చ. అన హరినూనుఁ డద్భుతమునంది మునీంద్ర సుధాశనాధినా
ధుని నెఱమెచ్చుగాణ యగుతుంబురుఁ డిత్తటిఁ గుండినంబునం
దనిశము నునిగఁ కేమికత మానతియి మ్మన సావభాసత
న్వీను మని పల్కె సంయమి నపీనవచోరచనాచమత్క్రియన్.

60

మ. కలఁ దున్నిద్రజయప్రయాణపటిమాగ్రగ్రాహ్యవాహ్యభికో
త్కృతికాభంగతరంగసంఘపటురింఖాపుంఖసంఘాతని
ర్దభితక్షోణిరజోవ్రజావిలసముద్రస్వర్ధనీవ్యక్తదో

ర్బలనన్నాహుఁడు రుక్మబాహుఁడు కుభృత్పర్జన్యవాహుం డిలన్.

61

క. అతనికి సుతుఁడును సుతయును, వితతయశుఁడు వీరనేనవిభుఁడుఁ గుముదినీ
నతియును గల రామకొరుఁడు, శతమఖముఖపినుతనీజభుజాబలుఁ డనఘా.

సీ. పుష్కరప్రాధిమ పొలఁతికేలన కాదు బెళుకు నెన్నడుమునఁ గలిగియుండు
నబ్జవిభ్రమము తన్వంగిగ్రీవన కాదు కలికినెమ్మొగమునఁ గలిగియుండు
విషధరప్రఖ్యాతి వెలఁది వేణిన కాదు మెలఁత లేయారునఁ గలిగియుండుఁ
జక్రవిలాసంబు సతిగుబ్బలన కాదు ఘనజఘనంబునఁ గలిగియుండు

నలప్రవాళప్రభావంబు చెలియపాద, ములన కా దధరంబునఁ గలిగియుండు
ననుచు వినుతింపఁదనరునయ్యధిపుపుత్త్రి, దివ్యవనితావతారైకభవ్య గాన.

క. అరాజబింబవదన క, వారితనంగీతవై భవము సేర్ప సుధాం

ధోరాజు వనిచె వీణా, సారస్వధురంధరాగ్రసరుఁ దుంబురునిన్.

64

గీ. అనిన విని మహాత్మ యారుక్మబాహుభూ, కాంతమణికి స్థిట్ట కన్య యయ్యె
నమరి కాంత యిదిమహాద్భుతంబెఱిగింప, వేయటన్న సంయమిఁ గాండ్రించనియె.

వదరువట్టువహరివాణంబు గలమేటిబండికం జ్ఞేయూరిపాతిబంట్లు

లిబ్బిరాచూలి నేలినచాన మొదలైనపడఁతుక లేయూరిపడువుఁ గొట్టె

తెడకాపురమువానికుడియగుండమ్మి తేనియ యేయూరి తేటచేలమ
జేజేలకోరికల్ చేపెడినిచ్చయామనిగిడ్డి యేయూరిమందపసర

1 మిచ్చమానిక మేయూరిరచ్చతాయి

పెట్టెఱుగుప్రమాకు లేయూరిపెరటిచెట్టు

లట్టినువపురి యేలుచునమరపతి మ

హూన్నతై శ్వేర్యగున్య డై యొక్క-నాడు.

66

చ. సిరులఁ దనర్చుదివ్యసభఁ జేరఁగవచ్చి పరాకు జియ్య యె
చ్చరిక యహో యటంచు సరసధ్వనితో నిరువంకలఁ బరా
బరు లొనరించుచుం బసిడిబద్దలవారలు దెల్ప వేటుపుక
దొర లిరుగేలుఖడ్గములతో మకుటంబుల నుంచి కౌల్వఁగఁ.

67

గీ. వచ్చి మించులు వెదచల్లునిచ్చమాని

కములగద్దియఁ గూర్చుండి యమరగురుఁడు

కవియుఁ బార్శ్వద్వయంబునఁ గదిసి బహున

యస్థితులు దెల్ప నాలించునవసరమున.

68

సీ. సేనాని చిత్రవాణవిహారములఁ జేరె వలమానపేతియై వహ్ని వచ్చెఁ
జండాంశుతనయుఁ డుద్దండవైఖరి డాసె ఘనతమస్ఫూర్తి డగ్గఱై బలాశీ
వాహినీశ్వరులతో వరుణుండునను దెంచెబహువాననలగంధవహుఁడుగదిసెఁ
జెందె మహారాజసేవ్యుఁ డై ధనపతి గౌరీకుఁ డేతెంచెఁ గళ దొలంక
వెండియును దక్కినయశేషవిబుధవరులు, నిర్నిమేషప్రభావసందీప్తు లగుచు
సరుగుదెంచిరి సకలలోకాధిరాజ్య, రమ్యవిభవాభిరామునుత్రాముఁగొలువ.

సీ. బహులక్షణానురూపప్రభావంబులఁ గనుపట్టునుకవివాక్యములచేత
నదిదరకరమహిమాధాయకంబు లై తనరెడుగురునిమంత్రములచేత
శాస్త్రాధికరణచర్చాభీతివిమతమై కొఱలునూతనబుధగోష్ఠిచేత
శ్రుతహితవర్ణవిస్ఫరణమాధురిఁ జాల సొగయువిద్యాధరస్తుతులచేత
నుబునుసోవఁ బురందరుఁ డూర్విశేష

శిప్రభావారణిఘృతాచీతిలోత్త

మాప్రభానాస్పరోపగూఢులు గొలుస

నొసరి యొడ్డొలగంబులు యుండునపుడు.

70

- గీ. చారుఁ డొకఁడు వేగ సముఖమ్మునకు వచ్చి, నమ్రుఁ డగుచు నానసమునఁగేలు
దోయి చేర్చి యొరఁగు డాయంగఁ జని నిక్కి, విన్నవించె నేమొ విబుధపతికి.
- క. ఆమాట కులికిపడి యే, మేమీ యని తెలియ నడిగి యించుకవడి నె
మొ మొఱవంచినశంకము, గా మరుదాచాఁచునెమ్మొగముగనుఁగొనియెన్.
- క. కనుఁగొనఁ దత్కార్యము తన, మనమున నూహించి దివిజమంత్రి సుధాంధో
వనితామణు లుండఁగ నీ, యనుతాపముఁ జెందనేల యమరాధీశా. 73
- సీ. బతిమాలఁజేయరే ప్రతిస్పృష్టి గల్పించి యడరువిశ్వామిత్రునంతవానిఁ
బనిబందఁ జేయరే పరమేష్ఠి నివ్రచే నతకరించిన కణ్ణునంతవానిఁ
బాలుమాలింపరే పంచేంద్రియోద్వృత్తి నడిచిన శాండిల్యునంతవానిఁ
గక్కుర్తిపటుపరే గాఢతపోరూఢుఁ డగుమందకర్ణజునంతవాని
నితఁ డనఁగ నెంత యెంతటియతులకైన
వేరువిత్తులు గారె యీవిపులనయన
లీవెలందులలో నొక్కయిగురుఁబోడి
ననుపు మనమాస్తుతీతోఁ గూర్చి యనిమిషేంద్ర. 74
- చ. మఱచితె నీవు తొల్లి పురమర్దనుచిచ్చుఱకంటివెచ్చు జెం
పఱినమరుం దదీయకరుణామృతనూతనవర్షధారఁ గ్ర
మ్మట మొలపించి మామకనమంచితమంత్రబలా ప్తి సాంగుడై
పరఁగఁగఁ జేసి మానిజనవంచన కుంచుట యెల్ల వానవా. 75
- క. అనుగురునివాక్యములు విని, యనిమిషపతి వనుప వేత్రహస్తఁ డొకఁడు వే
చని యఖిలంబును జెలుఁపఁగ, వనధిసూతాతనయుఁ దధికవై ఖరితోడన్.
- సీ. వలెవాటు వైచినవలిపెదుప్పటి పనపంటి బంగరువ్రాత నతకరింప
నొరగుఁజంద్రికయొంటిపొరగుడ్డ కెంబట్టు చెంగులుకినలయశ్రీలనేలఁ
జేరెద నందంద నూరుఘర్తకణాలి హరిమాక్తికముల ననదుసేయఁ
దనువున రవసందిదండయొత్తులతఱుల్ కస్తూరరేకులఁ ద్రస్తరింప
జాళువాగోణపుఁజెఱంగు నేలఁ జీరఁ, దలిరుసమ్మాళిగెలు మెట్టి లలన యోర్తు
చేరి కైదండ యీంద్రఁదేరుకన్నుఁ, గవ నలరుబంతి యొత్తుచుఁగంతుఁడంత.
- గీ. చావడికి వచ్చి యొసపరితీవిమెఱయి, గొలుపుసింగారమైవెంటఁగొలిచిచైత్ర
కాబ్జమందానిలప్రముఖాపు లరుగుదేరఁ జనుదేరులక్ష్మీకుమారుఁ జూచి.

- ఉ. కట్టికవారు సారె సముఖా యన వామపదంబు కెంపురా
మట్టిక నిల్చి గద్దెపయి ¹మార్పడ వేటొకజాను పూడి యా
పట్టపువేల్పు గొంతమురిపంబున నించుక లేచి కంతుఁ జే
పట్టిటు రమ్మటంచుఁ దనపార్శ్వమున న్వసించుఁ జేయుచున్. 79
- చ. పరమకుతూహలం బడరఁ బల్కు సుఖస్థితి నీదిశాంతపా
లురు నితరామరుల్ కడుపలోపలిచల్ల దొలంకకుండ ని
ర్భరులయి దండి దాడి యనువల్కు లెటుంగక నీడపట్టులన్
దొర లయి యుండు పెల్ల హరిదోర్బలశక్తైన కాదె మన్తథా. 80
- చ. అతనికిఁ బట్టి వీవగుట నాపద లీసురరాజ్యవైభవ
స్థితి కితరంబు లేమి చును దెంచిన నన్నియు మాన్ప విక్రమా
ప్రతిహత నీకునుం బడినభారము గావున రూపవిభ్రమాం
చితసురచంచలాక్షులు భజింపఁగ నేగి కవేరజాతటిన్. 81
- మ. వ్రతసంపత్తిఁ దపంబు నల్పెడుభరద్వాజాఖ్యమాని న్భవ
చ్ఛితభల్లంబులపాలునేసి లలనాశృంగారలీలాకళా
నివృత్తుఁ గావించి మదీయచిత్తజనితోద్వేగంబు మాయించు మో
యతులపాభవ దేవకార్యఘటనాయ తప్రయత్నంబునన్. 82
- 2క. విను మిఁక నేమనినఁ బ్రియం, బొనరించుట దోచు శక్తియుక్తుల నీయో
పినరీతిం బాటులుపడి, యనిమిష రాజ్యంబు నిలుపుమయ్య మనోజా. 83
- గీ. అనుచు ననునయించి యగభేది రంభాది, దివిజవనజముఖులదిక్కు చూచి
వనితలార యిందు మునినాథువలపింపఁ, బడఁతి యొక తెయేటుపడుఁడటన్న. 84
- క. వారలలో నతిలలితా, కారద్యుతిసాంద్రచంద్రకళ యనునతి జం
భారాతియెదుట నిలిచియు, దార స్థితమాధురీసుధారస మెనఁగన్. 85
- చ. పలుకుల కేమి దేవ బలభంజన నీకృపపెంపున స్మృహా
జ్ఞప్తిగతి ⁴కేరఁబోయి యలసన్నతిశాలి మహర్షిధూర్జటిన్
సలితనిష్కళంకరుచినంపడఁ గైకొని ముజ్జగంబు “లీ
యలికులవేణి చంద్రకళ యా” నని మెచ్చ ఘటించు బంతముల్. 86

1. చ-మార్కొన జానువునాది యంతనా. 2. ట-లోనిది లేదు. 3. ట-దార్శితి
మధురమధుసూధారసమెనఁగన్. 4. చ-మమ్ముఁబ్రోవనలస న్నతి.

గీ. సభ సహంకారములు వలగఁజనదుకాక, విబుధవర్ణభరదావ్విజవిభ్ర)మంబుఁ
గోరి యిప్పుడె విటపాళిఁ గూర్చుకున్న, ననువిలాసిని యనుచు నెన్నంగవలదు.

సీ. చవిచూచునేకదా సావిఁ గెంజిగురులు నాలేదొగరుమోవిఁ గ్రోలఁజెట్లు
సరవి నుండునెకదా సైకతస్థలముల¹ నానితంబము డాయ మాను నెట్లు
తానమాడునెకదా తడయ కెప్పుడు నీట నాకమ్మఁజెమటల నానఁ జెట్లు
కలసియుండునెకదా వలపుఁబూడివెల మత్తనూసంగతి మరగఁజెట్లు
ముట్టునేకద మెట్టతమ్ములు మదీయ, చరణసంవాహనమునేయమరగఁజెట్లు
పలుపలుకు లాడనేల మత్ప్రే²డి నేడు, చిత్తగింపు మటన్న శచీవరుండు.

గీ. మలినజలజాతమేని నీలలితకరన, మృద్ధి నలరదె గడునుతాలేని నిన్నుఁ
గాంచినఁ గరంగవే చంద్రకళ ధరిత్రి, వ్రతుల వలపించు పెంతభారంబు నీకు.

క. అని యనిమిషపతి తను దయఁ, గని తనచేఁ బసిడితట్టఁ గప్పరబాగా
లునుదొడవులొసఁగి యానతిఁ, ²బనిచినఁ దత్కార్యభారపరుడైమరుడు.

ఉ. గ్రక్కున లేచి గద్దియ డిగ్గఁ దివిజేంద్రుఁడు తోన డిగ్గి పే
రక్కున జేర్చి నాలుగయిదజ్జలు వెంటనె యేగుదెంచి నీ
వొక్కఁడ వుండ మేము సుఖముండుదు మెప్పుడు నేడు ప్రోవుమీ
దిక్కయి పంచబాణ యని దీవన లిచ్చిన సంతసంబునన్.

91

గీ. అమరనాథునివీడ్కొనియాలతాంగి, మొదలుగాఁగల తెఱగంటిముదితలుదిత
ధృతులయి భజంపఁబచ్చని తేజినెక్కి, వెడలెఁగలకంతకంతకాహాళులు మొరయ

సీ. విగనిగ మను గొప్పనిడుదయెంటులచాయ చెక్కుటద్దముల్పైఁ జీరువాఱు
జెమటచేఁ గరఁగి పూసినకదంబముచాయ యరచట్టలో నుండి పరిమళింపఁ
బలుకుఁగ ప్రపుఁదావి వలుచువీడెముకెంపు తేనెకమ్మెవ్విపై నీనె చూపఁ
బరిజనంబులు వీచుసురటి తెమ్మెరల బంగరువ్రాతకుళ్ళాయి కళలు గదలఁ
జడిచెమట జల్లుపావడఁ దుడిచికొనుచుఁ, గిరుదువాళినె పోనిచ్చ గెరలనీక
సంతరించుచుతన వాజనము తెఱింగి, యెక్కియాడుచుఁజనియెనాచక్కనయ్య.

మ. విరిసె బువ్వులు తేటిజోటిగమి యువ్విష్ణుర నందంద గా
ఘరసెం దావులు చిల్వచెల్వ పదువ త్తాడంగ లేవెన్నలల్

గురిసెం గోరికతోఁ జకోరమహిళల్ గుక్కిళ్లు మ్రింగన్ ధను
ర్ధరుడై నంచళగుండు భూతలముఁ చేరక దిక్కులం దొక్కటా. 94

చ. తొలఁకులఁ జేలి పుష్పామలఁ దూలి మరందముఁ గ్రోలి కన్నెతీ
వలవయి సోలి క్రొన్ననల వ్రాలి హిమంబుల నేలి వాసనల్
గలయఁగఁజేయఁ జాలి చలిగాలి తగ న్నరీచూలిమీఁదటం
బాలసె మరుద్రధానికటభూరుహాకేళిఁ జలాళిపాల్చెయి. 95

ఉ. క్రేవఁ గవేరకన్య లహరీవిహరద్భవమసారసారసా
రావపిశేషమాన్య నళిరాజరథాంగకరాజరాజరా
జేవకుటీరధన్యఁ బరిశీలితవారిభరాజరాజరా
జేవకిశోరసైన్యఁ గని చిత్తజఁ బల్కు వసంతుఁ డయ్యెడన్. 96

—* కావేరీసర్వనము. *

మ. నుడియోదమ్ములుఁ దమ్మిపూజాదలు నాచున్బగ్గము లుప్పించి న
ల్లడ సారంగపుదీము లుంచి దురితౌఘప్రపాథ సారంగముల్
పడఁ దోడ్తోఁ దెరలెత్తి మ్రోయఁ దోణఁగెం బైపై శరప్రాధి చొ
ప్పడ నీనహ్యాధరాధరప్రభవశుంభద్వాహినిం గంటివే. 97

చ. ఘనలహరీనినాదములు గర్జితము ల్పవి భీతిఁబొంది పైఁ
జనుకలహంసమండలముజాడ గనుంగొను మంగజాత యీ
యనుపమపుణ్యసింధుమణి యచ్చజలంబుల మున్గి ధన్య తా
మనుజులఘోరపాతకనమాజము వెల్పడురీతిఁ దెల్పెడున్. 98

మ. తెర సంధించి ప్రపుల్లహల్లకశిఖాదీపచ్చట ల్నించి లోఁ
గర మర్థిన్ జలమానుషీవ్రతిమలం గై నేసి యీసింధుసుం
దరి గంగావతరప్రసంగతకథానాట్యంబు నూప న్నరల్
సరవిన్ వైచునొసంగులో యనఁగ నంచల్ వ్రాలెడిం జూచితే. 99

నీ. కవులకు జీవనక్రమమొసంగినయట్టియీసరస్వతి నుతియింపఁదరమె
పరరాజ హంసాళి భంగంబు నొందించునీనాహినీలీల లెన్నఁదరమె
యనిమిషప్రతీతి వమృతంబు లొనఁగూర్చు నీసింధుమాళినూహింపఁదరమె
కాదంబపితతి నుత్కలికలఁ చేలించు నీహ్రదినిమహత్త్వ మెన్నఁదరమె

నూనసాయక తామెంత సుడులఁబడిన, సాటినేయంగఁ దగునెయసహ్యగోత్ర
జాత తానవ్యనదుల సీనహ్యగోత్ర, జాతకుననంతభువన విఖ్యాత కరయ.

గీ. తను విగాహించిహతులైన జనులకొసఁగ, శంఖచక్రశతంబులీనహ్యతనయ
సంతరించినగతిఁ బొల్పె సరసశర క, నుంగొను వినిర్మలాంబరధారఁగతతుల. 101

చ. కలమవనాళి పండి యొరఁగంబడి యెన్నుల సీరెడల్పుటల్
గలయఁగ వంక లైన మడికట్టల బీటలనందు దూఱఁగాఁ
జెలుపు వహించె నెల్లడలఁ జిత్రము పూవిలుకాఁడ వేళ్లనుం
గొలుచుగఁ బండినట్లు కనుగొంటివె యీతటినీతటంబుల. 102

శా. సారె న్నారెకెడంపుబొండలము లీడ్తఁ దెల్లి తో వీలుటక
నీ శేత్రై తొరఁగ న్నవ్వపల్లవటలీ నిర్యన్నవస్థాలము
క్తరాజి న్నవబుద్బుదాళి నిలిపెం గాంతారకాంతారకాం
తారంబు ల్లిలకింపు మయ్య రతికాంతా రమ్యదేశంబుల. 103

మ. ఫలభారావతనారికేళ వనరంభాపూగభూజావళీ
కలమారామచయంబుచే నతతరంగత్తుంగభంగంబుని
ర్థలవాతంబులచేఁ దటస్థలకుఁ బ్రేమస్పృక్తియు స్మృక్తియుం
గలుగఁజేసి తనర్చునీతటిని వకాణింపఁగా శక్యమే. 104

నీ. సరసరాజీవాజివలరాజరాజినాథ భేదములు సంమోద మొసఁగ
సమనమాలీనాళినుమధూళిపాళికారామసీమములు సంభ్రామముఁగూర్చు
దరవరాళీకేళివరబాలికాళీవిహార తీరములు నెయ్యమున ముంపఁ
దటతటాకానీకపటుసైకతాకరమంజుమంజరులు సమ్మదము దన్న
నతతతతభంగపంగసంచారివారి, కరటిరటితాబ్దశబ్దసంఘాతభీత
నకలకలహంపనసత్ప్రచారసార, యమితమితవాతహితంబు లందగింప. 105

క. శ్రీరంగభర్త యీనది, తీరంబున నున్నవాఁడదె తడియశుభా
గారంబుఁ జూడు మణిరుచి, పూరంబుల నకృతచిత్రములు గలదానిన్. 106

—* (శ్రీరంగపురవర్ణనము. *—

నీ. ప్రాతరాశుగమిశత్ప్రబలగోపురగవాక్షధ్వను లల్లశంఖస్వనములు
రవిరభ్యురహతప్రాసాదనాదముల్ మధ్యాహ్నానుటాసమకర్షణములు

హర్త్యతటికులాయావిశత్కలరవపక్షార్థటులు సాంధ్యపటహరుతులుఁ
జంద్రదుతాబ్జాశ్మసాధాంబునినదంబు లార్ధరాత్రికతమ్మతారవములుఁ
గలసి శ్రీరంగధామమంగళమహాత్మనాచరణవై భవంబుల సతిశయిల్లుఁ
బారసంఘాతమతిలోకభావనాన, మంచితాశ్చర్యగరిమ నాలించు నిచట. 107

లయగ్రాహి.

కాంచితివె పైబిరుదుపిరిచెములనం గబరు లించుకచలింపవననాంచలపతాకల్
మించమణిఘంటలురహించగటిచక్రములుసంచలనమానగనుమించుటలుగద్దీ
పించఁగుచఫేటకములుంచిబామసింగిణలునించిజయమిచ్చగననంచలరథంబుల్
పంచెమునుమున్నురసంచయమన నైఱసిరంచనడనిందునతులించువిలుకాఁడా.

శా. వీరల్ తెర్థికవైష్ణవు ల్లనుము పూవిలార్డడ సద్భక్తి గా
వేరిం దాన మొనర్చి రంగవిభు నేవింపం దపిం గాంచి యు
న్నా రున్నస్తకయుక్కరాజ్ఞు లయి “భో నాగేంద్రశాయి న్నమ
స్తే రంగేశ” యటంచు దేహభుల నొతే నిక్కి వీక్షించుచున్. 109

¹డి. ముప్పిరి గొన్న వేడుకఁ దముం జనము ల్లన మోక్షచింత లోఁ
దప్పక చేతికంచుచిటితాళపుమోతలఁ బాయ కెప్పుడుం
జప్పటులఁ బుధోత్తములు సందడి సేయుచు మూఁక గూడ రం
గప్పను బాడుచుం జనుమహాత్ములఁ జూడుము సూనసాయకా. 110

చ. మడవ ల్యార్థుచుఁ దీర్పుచు న్లతలకుం బాదు ల్లగంజేసి యం
డెడ లొచోటుల నంటు నిల్పుచును నీరెత్తించుచుం గ్రొవ్విరుల్
దొడిమ ల్విచ్చి సరాలు గట్టుచును నెందుం దార యై పాటులం
బదుధన్యాత్ములఁ గంటివే మడన యామాల్యార్థనాథీశులఁ. 111

²శా. వీణావేణుమృదంగనాదముల కువ్వెల్లూరుచు న్మండప
స్థాణుల్ ప్రాఁకియు మెట్టు లెక్కియును నచ్చోఁ గేళిక ల్పల్పున
య్యేణీనేత్రలఁ జట్టువారుకొని కంటే కాంచుచున్నారు గ్రా
మీణుల్ నిశ్చలలోచనాజ్ఞులయి లక్ష్మీగర్భముక్తామణి. 112

³మ. మునుముందాన మొనర్చి పుండ్రములు శ్రీముద్రాంకము ల్పూని నూ
ననికుంజావృత్తపైకతస్థుల గంటల్ మోయఁగాఁ గేశవా

1. ఇదియు దీని క్రిందిపద్యమును క-లో లేవు. 2. ఇది ట-లో లేదు. 3. ఇదియు దీనిక్రింది
కందు పద్యములును క-లో లేవు.

ర్చనముల్ చల్చి స్వపార్శ్వవర్తులకుఁ దీర్థం బిచ్చి నేవార్థమై
చనువారిం గనుఁగొంటివే మదన సాక్షాద్వాన్యవహానీశులఁ.

113

ఉ. త్రోవనె దృష్టి నిల్చి తడిదోవతి మూఁపునఁ దాల్చి స్తోత్రపా
శావళితాన్యులై శయచయంబులఁ జెంబులఁ బూని యేగునీ
కేవలపుణ్యమూర్తుల నకించనవృత్తుల రంగనాథన
ప్రావరణప్రదక్షిణపరాయణులం గనుఁగొంటె మన్మథా.

114

సీ. అగ్రహారముల మాన్యక్షేత్రములఁ బండుగరిసెలకొలు చరకాంధ్రునింప
నతతంబుఁ బైరువచ్చులఁ దోటదొడ్డులుఁ గావలు లరసిరక్షణ మొనర్చు
గీలార్లు పెరుఁగునుం బాలు మందలనుండి వడి జేపుమాపుఁగావడులఁ దేరఁ
బై వెచ్చమునకుఁ దప్పక రూకపాతికల్ ప్రియశివ్యతతి నమర్పించి యెనఁగ
నతిథిసంతర్పణంబై నిత్యవ్రతంబుఁగాఁగ వ్యాఖ్యానమునఁ బ్రాప్తఁ గడపిగేహ
దేవతార్చన ముఱవక భావశుద్ధిఁ, దనరునచటికృపాస్థులఁ గను మనంగ. 115

సీ. అక్కున వనమాలికాగతభృంగమో శ్రీవత్సమో విభజంపరాదు
జఘనసీమ నువర్ణశాటీద్యుతియొ నాభినలినపరాగమో తెలియరాదు
పదమున దేవతావగవీచియో నఖరేందుమరీచియో యెఱుంగరాదు
తనువున నర్చనాదత్తనూనంబులో పాఁవమేపారలో యేర్పఱుపరాదు
కాంచి తె మనోజ కించిదాకుంచితాంఘ్రి, యుగ మిలారమలొత్తఁగానొత్తిగిల్లి
కటినొకకరంబుసాచియొక్కటితలాడ, నమరఁబవళించియున్నరంగప్పనిపుడు.

క. ఈరిఁ జెలుపు మెఱసిన, శ్రీరంగాధిపునినగరిచెంత మధురసా
సారససారసమున్నత, సారససారసరుతుల్ దిశాతతిఁ గప్పెన్.

117

—* భరద్వాజాశ్రమవర్ణనము. *

క. అదే కనుఁగొంటివె మదనా, మదనాగకిశోరవదనమంజులరదనా
రదనాశకమలనదనా, నదనాహతవారికరిణి శశిపుష్కరిణి.

118

సీ. దరనమ్రదళసముద్గతనాశసితకంజగణములు పుండరికంబు లనఁగ
సురుమీనమస్తరం ధోత్థానధౌరానికాయంబులు ప్రక్షీర్ణకంబులనఁగ
రయశాలిమారుతప్రచల త్తరంగజాలము బుత్పతద్బహులహరు లనఁగ
నంబుపూరాంతరబింబితజలకదంబంబు ఘనాఘనౌఘం బనంగ
నమదకవిరాజహంసచక్రములుచేరి, నతతము భజంపఁ దీర్థరాజప్రసిద్ధి
నెఱుపునీచంద్రపుష్కరిణీసరోవరంబు వినుతింప శక్యమే బ్రహ్మన.

119

క. నుతిగనునీనరసియదూ, రతరక్షితిఁ జూచితే భరద్వాజమహా
యతిభవనం బతిభవనం, బతినవనంబునకుఁ బాత్ర మై కనుపట్టె. 120

సీ. కలికాలవిప్రసంగతపలాశశ్రేణిఁ బటుశిలీముఖములపాలు నేసి
నిర్గళస్తథుమదోన్నద్రపున్నాగాలి ధీరాశుగశ్రేణిఁ దెరలఁ జేసి
నిశితకంటకశరాన్వితమన్నధన్వార్తి నమితమహాజిహ్వాగముల నలమి
చటులశౌఖాగదాసాంద్రశారికదళంబులఁ బత్రముఖసమాకలనఁ ద్రుంచి
చతురగుణయక్తధర్మసంస్తకీబాదలి, బహుమహాహవనన్నాహాభరితమగుచుఁ
గనుముచెలికాఁడమునితపోఽవన మొనర్చ, వలసినిలిచినగతిఁదపోవనముదనరె.

చ. అలయజఁ డాకసంబునకు నాదరు వేమియులేమిఁ బాపుగా
నిలిపినకప్పగంబములనీటుల నధ్వరధూమము ల్లగు
స్థలినవదుండు మానులసమక్షమునఁ శుచి యాట నాతనిం
బాలయక పాసి పోయెడుతమోగుణపుంజము బోలె నిచ్చులు. 122

సీ. పుండరీకములపెంపునఁ బొల్పుసారంగ మూహింపఁగా నిది యోగ్య మనఁగ
నలరుపంచాననైకాప్తినాగశ్రేణి యరసికాంచిన నిది యర్హ మనఁగ
నకులానుబంధసంధానంబుఁ గను చక్రీ దర్శింప నిది యుచితం బనఁగఁ
బరఁగుఁ గౌశికయుక్తిఁ జిరజీవివర్గంబు తలఁచిచూచిన నిది తగు ననఁగ
విషమసాయక యిచ్చటివిబుధవర్యు, లలఘుతరళబృశక్తి నాత్మార్థగతవి
రోధములుమాన్చిమనుషనారూఢమైత్రి, యావహిల్లుటచిత్రమేయహరహంబు.

గీ. హాదినీనక్తులై కరకాభిరాము, లై యనంతపదాధీశులై నితాంత
వారితాహంకృతులు నై నవారలిచటి, మునులు దఁ పోసిచూచినఘనులుగారె.

చ. కళికలు చాలఁ జాలుకొనఁగాఁ దగుసాళెలఁ జాలుకీలకాం
చలములు నిండ ముత్తీయపుజల్లుల మొల్లమిసూపఁ బూగముల్
చెలఁగెడుఁ గంటె శంబరవిజేత్తుక శాసనసుస్థితాత్మ లై
యలరెడుమానిరాజులమహాతపవారణరాజులో యన. 125

సీ. శ్యామలు సౌరభ్యశాలిమధూళిచేఁ దైర్ధికావళికిఁ బాద్యము లొసంగఁ
గొమ్మలు పాకానుగుణఫలప్రతతిచే నభ్యాగతులకు నాహార మిడఁగ
లతకూన లినిలలోలప్రవాళములచే వైదేశికులకు వీవనలు విసర
మహిళలు కుసుమకోమలదళశ్రేణిచేఁ బాంధసంతతికిఁ దల్పములమర్చు

ఘనరసాశయవ ద్వినుల్ కలితభృంగ, ఘోషభావల నతిఘటకుశల మడుగ
నంగసంభవ నిర్భరు లగుచు నిచట, దపము నలిపెడుతాపసోత్తములఁగంటె.

- నీ. అజరతోరణములకై యుంచితినిజుమీ యతివ నీవీచిగు శ్లలమఁబోకు
మగ్రవేద్యర్చనకై యుంచితినిజుమీ యబల నీ వీమొగ్గ లంటఁబోకు
మజ్జనాభసవర్యకై యుంచితినిజుమీ కొమ్మ నీ వీవిదు లోక-యఁబోకు
మతిథిసంతర్పణకై యుంచితినిజుమీ తరుణి నీ వీపండ్లు దడవఁబోకు
మనుచు నొండొరుఁ బలుకుచు నలనగతులఁ
గొను లసియాడఁ గుచములు గదలఁ గురులు
చెదరఁ బనఁటులు మూపునఁ జేర్చి లతల
కర్ణి నీరార్చువహానికన్యకలఁ గంటె.

127

- వ. మఱియు నీవనంబు నీవనం బురోవర్ధితశంబరం బైశంబరప్రవాహంబులీల వి
హరమాణహంసం బై హంసబింబంబులాగున వశీకృతగోప్రచారంబై గోప్ర
చారంబుంబోతె నవలంబితవృషం బై వృషపట్టనంబుకై వడిఁ బూర్ణసుమనో
జాతి యై సుమనోజాతిచందంబునఁ బవిత్రితగోత్రం బై గోత్రధరుకారుణ్యం
బుశేవ దేవదత్తామృతం బై యమృతాకరంబుతీరున ననంతసముదృఘతో
త్కలికం బై యుత్కలికలు సుమధూళిపరంపరలఁ గురియ సుమధూళిపరం
పరలు కదళికల నెరయఁ గదళికలు విమలస్థలసారసవనంబుల మొరయ విమ
లస్థలసారసవనంబులు శిఖికలాపంబుల మురియ శిఖికలాపంబులు మరున్ని
కరంబుల నొరయ మరున్ని కరంబులు పున్నాగవర్గంబులఁ బొరయఁ బున్నా
గవర్గంబులు కసుమభారంబుల విరియ సిరి యెనంగఁ గనుంగొను మనుంగు
జెలీ! యన ననవిలుకాడు తత్తపోవనంబు సొత్తెంచి.

128

—* మదన సైన్యము భరద్వాజానిగదియుట. *

- నీ. సహకారసహకారసాంద్రలతావృతాభోగయాగగృహళి పానఁగుచోటఁ
గరకాంతకరకాంతరసార్ద్రభూమిభూమహానిమానితతరు ల్లలయుచోట
ఘనసారఘనసారకలితానిలాకులాభిందకుందరసంబు చిందుచోట
వనజాతవనజాతవలితాపగానుగా నేకకోకధ్వను త్నెరయుచోటఁ
గేళికాశాలికాయితోత్తాలసాల, పాలికాశాలికాసారపద్మనద్మ
భూలికామాలికామదోత్తంగభృంగ, బాలికాఢోలికారతు ల్పరఁగుచోట.

గీ. తొగరువన్నె గుజ్జచిగురుమామిడినీడ, జేరి కేలఁ బూలకోరికోల
మొఱయఁద్రిప్పకొనుచుఁ బెఱ¹ కేలఁదియ్యవి,ల్లూఁతగాఁగనిలిచియుండుటయును.
సీ. నిడుచాలు వెనుచాయ నడకనిద్దపుఁదేటిగమి వీరజడలతో గంధవహుండు
చెలువంపు మైకప్పజిగురమా వింతవగజగబిరుదుతో మృగధరుండుఁ
జొక్కఁంపుఁదుదితక్కసోకుపుప్పొడి రేకపనుపుఁబావడలతోఁ బట్టి²కులముఁ
దొగరువన్నె యమావిచిగురుమొత్తంబుక్రొంబగలుపంజులతోడమాధవుండుఁ
బ్రకటగతి వచ్చి యహమహమికల మాక
మాక యుత్తరు వనుచు సంభ్రమ మొనర్ప
వారిఁ గరుణార్ద్రదృష్టిచే గారవించి
మునివరుని మీఁద సెలవిచ్చి పనుపుటయును.

131

ఉ. చొక్కపుఁబువ్వుజొంపములసొంపున మ్రాఁకులు విట్టవీరె నల
దిక్కుల సావితావి నెలదేటులపాటల నీటునూపెఁ బ
ల్పక్కుల కాకలికలకలధ్వని మీఱెఁ జకోరికోరికల్
నెక్కునఁ బండువెన్నెలలు నిండె యథోచితవృత్తి నయ్యెడఁ.

132

క. కనుగవ మోడ్చి నిదిధ్యా, సనతత్పరుఁ డగుచు మస్తచంద్రసుధానే
చనమునఁదనుఁదానెఱుంగని,మునిఁ గనుఁగొనియేముదాముముందనికడఁక.

సీ. ఉడురాజు నిజనితతోత్తాలకీరణసంఘముపేరిబలుచివ్వగడలఁజమ్మి
మధుఁడు శాఖానోయ్యమర్చననిష్పతజ్జాలకావళిపేరి తాలఱుప్పి
పవనుండు వేతెంబువాటి గంధాయాత భృంగనిధ్వానంబుపేరఁ బిలిచి
శుకపికాదులు గరుత్రకటధ్వనులపేర వివిధవాద్యంబుల రవళిఁజూపి
కేశవపదాబ్జచింతారసాశయాంత, రాశగతమానిహృదయశుండాల మవశ
మగుటనెలిఁ దార్చఁగాలేక హత్తియిట్టులమితనిజశక్తిమీఱఁబోరాడునపుడు.

సీ. తమ్ముఁ బైకొనుకన్నుఁ దమ్ముల శ్రుతు లవతంసాళి దుతిపేరఁ దఱచుదూఱఁ
గరకంజరమకుఁ గంకణము లంతర్తణి న్ననముల పేర నెచ్చరికఁ దెలుప
ఘనతరస్తనభారమున కుల్కి లేఁగొను మొలనూలిరొదపేర మొఱులుపెట్ట
నడుగుఁదామరలకు హంసకంబులు చిఱుగంటమోఁతలపేర గతులు దెప్ప
నడరు చంద్రకళాభిధానాపురోల, లామ లావణ్యవై భవాలంక్రియాభి
రామ యామన్మథునియగ్రసీమ నిల్చి, చిత్తగింపుము నన్నని సెలవుఁ బూని.

- క. మానికడ కేగె నతఁడును, మానస మానంగబలసమాగతివలనకొ
ధ్యానంబు వదలఁ గాంచెన్, నానాదిక్కులను దత్తణంబున నదియున్.
- గీ. చెలులు నేవింప రత్న కాంచీకలు మొఱయ, నల్లనల్లన¹ నతని డాయంగనేగి
గరువమునునీటుమురిపంబుఁగలికితనము, నారజంబును మొఱయఁదదగ్రనరణి.
- సీ. తరులకొయ్యన నిక్కిపిరులందు నెపమున బాహుమూలద్యుతుల్బయలుపటిచి
ముంజేతిచిలుకకు ముద్దిచ్చు నెపమునఁ దావికెంజగు రాకుమోవి సూపి
చెమటలార్చమలంచిచెఱఁగూను నెపముననిటిగుబ్బచనుదోయిమఱుఁగుఁబుచ్చి
యలులు మోమునఁజేరమలఁగెడు నెపముననునువాలుఁగొప్పగన్గొనఁగజేసి
కినుక నుడిగంపుఁజెలి నల్లి కనునెపమున
గొనబునెలవంకబొమల జంకెనలుదెల్పి
యనుఁగుబోటులతోఁ గూడి యామృగాఁజ్ఞి
సముచితపిలాసముల డాయసమయమునను.

138

- శా. కేలంబంగరుగచ్చుకోల లమరన్ గీర్వాణబాలామణున్
శ్రీలీలావతిపట్టికట్టికలవారింబోలి తజ్జైత్రవి
ద్యాలాలిత్యము లుగ్గడించి మృదులాలాపంబులం బాడుచుం
గోలాటంబులు వైచి రాయతి తముం గుర్కిం గటాక్షింపఁగన్.
- 139
- క. మలఁచి వలమూఁపుపైఁ గీ,ల్కొలిపిన పాదంబుమీఁదఁ గొమరగులికుచం
బలఘూన్నాళాంభోరుహ, తలకర్ణకఁ దెగడనొకతె తాండవమాడన్.
- 140
- 2గీ. పాంథమృగయకుఁ జనుమరుపజ్జఁ ద్రిప్ప
భర్తమయదండబర్హాతపత్ర మనఁగ
మెఱుగుమెయిదీఁగ వలగొనఁ దుఱుము బొదలఁ
దెఱవయొక్కతె బిఱబిఱఁదిరువుగట్టె.
- 141
- గీ. తముఁగలసి యవ్వభూతు లింతకును గొనరు
వేల్పు లని తెల్పుగతి బొటవేల నెనయఁ
దర్జనిఁ జెఱంగుఁ లించి తక్కువ్రేళ్లు
మించి నిక్కంగ దేశివటించె నొకతె.
- 142

- మ. ఉరుభోగోన్నతి మారుతాశనులు సాంపూనన్ శిలాదు బ్రహ్మం
గరఁగ నిర్విపాపాస్తి నిశ్చలతరు ల్లాభానురాగాంకుర
స్ఫురణం బొందంగ హంసరాజగతిచొప్పు ల్దప్పఁగా నొక్కనుం
దరి గీతంబులు పాడె నాత్మహృదయోత్సాహానుకూలంబుగన్. 143
- చ. అరుదుగఁ జంద్రరేఖ యతి నప్పుడె కన్గొనినట్లు లందియల్
మొరయఁగ మేను సోలఁ గుచము ల్పొదల న్నెఱివేణి జాటఁగా
సరభనవృత్తి నేగి యొకసంపఁగిక్రొవ్విరి మొగ్గ సిగ్గునం
గరకమలంబు సాచి కయికానుక గాఁగ నొసంగి యత్తటిక. 144
- గీ. ప్రసవబాణుని నీయింటి బంటుగాఁగ, నిలువఁ జేసెద ననుచు నందియముదీళ
నానయిడి చాల నమ్మింపఁబూనినట్లు, లమ్మునీంద్రునిపాదంబులంటిమొక్కె.
- ఉ. మందసమీరలోలలతమాడ్కి నొకింత వడంకు నూనుచున్
ముందఱి కేగి యాజటిలముఖ్యుని డాయఁగఁ గొంకి డెందమున్
డిందువడంగఁ జేయుచు వడిం బురికొల్పఁగ బుజ్జగించునూ
టిం దరశస్ఫరతుల-చతటిఘటితాంజలి యై నయంబునన్. 145
- నీ. తొడుకుబాబారాతుజడదాల్చువాడనిపూ వేలతాంగులపుట్టినిల్లు
జేజేలకఱపు మాన్చినవదాన్యునిగన్నవనధి యేలేమలజననసీమ
మున్నీటనిల్లటంబువసించు దొరయూరుకాండ మేకాంతలఁగన్నకసుపు
వెన్నుపొక్కి-టితమ్మినున్న వేలుపుమానసం బేవెలందులజ న్నభూమి
నలువతలకోరగల మేటివెలపు మొదలు, ¹గాఁగలపదంబులేనీలకచలయునుకు
లట్టియచ్చరకులమునఁ బుట్టినట్టి, దాన ననుఁ జంద్రకళయంద్రు మానివర్య.
- నీ. కమనీయతరగానగాంధర్వలాస్యతాండవకలారూఢిఁ బ్రౌఢ నగుదాన
సకలసౌఖ్యముల కాస్పదమైన దివి నేలు బలభేదినవిధంబు కొలుపుచెలుపు
చిత్రరేఖా ఘృతాచీ ధాన్యమాలినీ రంభాదినతులు నాప్రాణసఖులు
శ్రీరంగనాయకు నేవింప నిటకు నిచ్చలు రాకపోకలు నలుపుచుండు
నిన్ను నేవింపవచ్చితి నేడు దివ్య
మానివర తావకాలోకమహిమవలన
నలఘుసాత్తి వ్రకభావంబు గలిగె నాకుఁ
దలఁపెఱిగి నన్నుఁ గరుణింపవలయు ననుడు.

క. కదలక మెదలక పైపైఁబొదలెడు గాంభీర్యస్తైర్యములతో యతి య
మృదవతః దదనుచరుల న, య్యదనం గైకొనక యచలుఁడై యుండుటయున్.

సీ. చవియెఱుంగవుగాక యపుడలచంద్రామృతంబుతోయ్యలియధరంబునరియె
విన నెఱుంగవుగాక విశదనాదానుభావంబు పైఁదలిమణితంబునరియె
తగ వెఱుంగవుగాక యగణితాసననిబంధము లింతిసురతబంధములనరియె
తలఁ పెఱుంగవుగాక దహరోద్గతారవిందమ్ము భామినివదనమ్మునరియె
కానఁ దనుయోగమునకు నమాన మగునె
కానఁ దనుయోగమునఁ జెందఁగలసుఖంబు
మదనుమత మింత తలపోసి మాని యింక
మదనుమత మాత్త వదలక మనఁగదయ్యె.

150

ఉ. తేరకుఁ దేరఁగా భవదదృష్టవశంబున నేడు చెంతకుం
జేరిన మమ్ము గారవమునేయ నెఱుంగవుగాక యాత్మలో
నారసిచూడు మేమిఫల మందుట కుంకువలై తనర్పునో
ధారిణిఁ జేయుజన్మములు తాపనవృత్తులు వీరకృత్యముల్.

151

సీ. ఏడాకులనటుల నెనయుకప్రము గల్గ బూది నెమ్మెయినిండఁ బూయ నేల
వైణవహాక్షికవాతమ్ము గలుగంగఁ బటికంపుఁజేరుఁ జేపట్టనేల
పూచినగురివెందపొదరుటెందులు గల్గఁ గాతాకుగుడిసెల దూఱనేల
మృగ నాభికాగళన్తృగనాభి కలుగంగ బిల్ల వేలిమిబూట్టు వెట్టనేల
1 జడనుబూని కటా నదనద్వివేక, చాతురి మనోబ్జమునఁ బూనవైతిగాక
తెలియ నేర్చిన నీకానఁగలిగినవియె, యరసిసుఖయింపఁగారాదె సరసులకును.

మ. అనుభావద్వరహంసమండలము మాయానంబు దాస్యవలం
బనసోత్కంఠవనప్రియప్రకరము ల్మాపాట లింతేల మా
యనుఁగుంబ ల్కనుభావమాణశుక మాహాయిత్రీమాబోంట్లశా
తనిరీతూరుచిధార కబ్రమె భరద్వాజా నినుం బైకొనన్.

153

క. కిలికించిలేలీలాగతిఁ, దిలకింపవు మృదుమదీయదేహానక్తిం
బులకింపవు లేనగవులఁ, జిలికింప వి దేమి తాఁతఁ జేసిరె నిన్నున్.

154

క. అని చంద్రరేఖ యీగతి, మునివతిఁ గొనర న్వసంతముఖులు గడిమిన్
మొనసి తమతమకతమకం, బునఁ గదియుచు మరున కిదియెపో నం దనినన్.

- ఉ. కాయజుఁ డల్లిపూబామిడికం బిడి గేదంగితకుబాతుదా
రా యమరించి కల్వలజరావయి లేజగురాకుచొక్కపుం
జాయల బాళువాకమరు చాల బిగించి ద్విజాళి మ్రోల జే
జే యన మందగంధవహాళితక రాదులు సందడింపఁగన్. 156
- ఉ. తెక్కల తేజి నెక్కి ననతేకుమితారపువంకి నూటిగాఁ
జెక్కి బళి యనం దరటునేసి ఘడాఘడి రెండువీధులం
జక్కఁగ నూడినం జెమట జాఱ నొకించుక వన్నె సోడినం
ద్రొక్కినచొట్లు ద్రొక్కనిమరుం గని పల్మెలు మస్తరించుడున్. 157
- ఉ. తోడన నూడి మల్లెననతూపులఁ గూడఁగ నేసి మర్తముల్
గాడఁగ మొల్లపూగొఱకలం జాఱుకంటఁగ నొంచి తమ్మిపె
నేడెము చాటుచేసి తొవనేజముకొల్లికిఁ గ్రుమ్మి దిక్కు ల
ల్లాడఁగ జాజిపూసబళి మంది ఘనధ్వని మీఱ నార్పుచున్. 158
- ఉ. పూవిలుకాఁడు కీరహయము స్తుని నంటఁగఁ దోలి నిల్చి తాఁ
బావడ లూఁది త్రొక్కి పరిపాటిగ ముందట సాగి నిక్కి ముం
జేవడిఁ జూపి యాఘనునిచిత్తము లక్ష్యము చేసి వైచె గా
త్రావళి నిర్లభస్తధువరంపర నెత్తురు వోలఁ గ్రవ్వఁగన్. 159
- క. మారుం .డంతటఁబోకన, దారుణగతి మించుమావిలలిరాకుఁగఱా
చూరిఁ గొని నఱకి పచ్చని, వారువముం డిగ్గి కదియ వచ్చి కడంకన్. 160
- క. పేరెంబువాటి హల్లక, కోరకకుంతంబుఁ గేలఁ గొని భీషణహుం
కారంబు మీఱ నదలిచి, క్రూరత నష్టానిమది చుఱుకునఁ బాడువన్.
- గీ. అంబరాంచలభాగదృశ్యంబు లగుచుఁ
దనరుతత్కాంతప్రభువయోధరము లవుడు
లలితనవచంచలాలోకములఁ బెనంగి
పొదలి యాహంసుఘనతమస్ఫురణ మడఁప. 162
- సీ. అడరి జాలై నఘర్తాంబుపూరంబుచే వదలఁజాలనిధృతి వదలిపోయె
దట్టంబుగాఁ బర్వసిట్టూర్పుగాడ్పుచే నెడల నేరనిశీల మెగసిపోయె
జెనఁగొని యందంద యెనయుకంపంబుచేఁ జనలేనిపూర్ణ్యంబుజాటిపోయె
వడిఁ బట్టు లేక కెల్వసుపులకాళిచే విడువ నోఁపనిలజ్జ ¹విడిచిపోయె

నకట యంతటిలోనె యొండొకటి మీఱి

తత్తము మోహమును దిట్టతనము గాఁగ

సఖిలమానులు వెఱగంద నరుగుడెంచి

ధరణితలనాథ మునిఁ గఱకటి యొనర్చె.

163

క. అతనుశరవర్షధారా, హతి నిట్లు మహాజడాశయం బవిసిన నా

యతి యతులబోధనేతు, ప్రతినవయత్నమున నిల్చి పటువిస్తయ్యుండై. 164

మ. తనవిజ్ఞాననిరీక్షణస్ఫురణ సత్యంతంబు నూహించి త

ద్వీపితానన్నిధిదోషరోషభరన్యత్యద్రూఢ్యుగాభీలుఁ డై

ముని¹కన్దోయి మిడుంగుఱు ల్లరియ సంభూతశ్రమాంభోనిగుం

భనగర్జాయతహంక్రియార్భటి జనింపం గంపమానోమ్మఁ డై.

165

ఉ. త్రాస మొకింత లేక సవిధంబునఁ గారులు పఱచేల యో

సోసి మదాంధురాల తలవోసి భవ²న్నతజాతిగర్వరే

• భాసముద్రగవై భవవికారము లిష్ట యడంతు నంచుఁ బే

రీసువడి నృపించె నల యింతి నరాంగన యై జనింపఁగన్.

166

క. ఈకరణి నమ్మహర్షివి, భాకరు నెఱిమినుకుల స్వబంధుర కాంతి

శ్రీకామనీయకవిశూ, న్యాకృతి యై చంద్రరేఖ యడలుచుఁజనియెన్. 167

సీ. అరయ ననగ్నికుండాహుతిస్తామమై బూదిఁ గూడె సుమాస్త్రప్రోడిమెల్లఁ

జర్చింప నూషరస్థాపితబీజ మై ధూళిఁ గూడె సమీరుహాళి యెల్లఁ

జింతింప వఱదఁ గూర్చినచింతపం డయి నీటఁగూడె హిమాంశునేర్పులెల్లఁ

గనుఁగొన నడవినిగాచినవెన్నె లై చెల్లఁగూడె వసంతుచెల్వ మెల్ల

నకట చట్రాతిపై వాన యగుచుఁడెదరి, పఱచెనలువంకలకుఁబట్టి బలములెల్ల

విశ్వభూనాథ విను పదివేలమంది, మన్మథులకైనవానిదెమల్పువశమె. 168

క. ఆవేళ వాలుఁ బోవం, గావై చి లతాంతశరుడు కట్టా మునుము

న్నీవిధ మరయక ³యిట్టాలు, రావచ్చునే మనసుకావరంబునననుచున్. 169

క. వెనువెనుకకుఁ జని యొకపూ, చినసంపెగఁగొమ్మ రెండుచేతుల నవలం

బనముగ నొనరిచి పదముల, నెనయించినదృష్టి మస్త మెత్తక తనలోన్.

క. సమదగతినిగిడిచిన వ్యర్థములై శతధానహస్రధా నానాశీ
కములెల్ల జనియెను దళి, తములై చట్రాయి వానితలఁపు కటకటా. 171

సీ. ¹వెలవెలఁ బాతెడువేళఁ బెన్గట్టు క్రేవలఁ బట్టికుండెడువాని నమ్మి
వనములపాలయి మునుపున్నదళముల వదలి జాతికిఁ బాయువాని నమ్మి
తనరాకపోకలు గననీక మాయ మై వడకుచు వర్తించువాని నమ్మి
కొమ్మలలోఁ డాఁగి కొదికి లావులు డాచి వంచినతల లూచువానినమ్మి
కటకటా దేవసభలోనఁ గండ్రొప్పు
మాటలాడితిఁ గాని యీపాటివారె
యాపులనియెంచలేనైతి ²శవజయంబు
పాల్పడితి నంచుఁ జనియె నాభావభవుండు. 172

క. ఆచంద్రరేఖయును ద, ద్వాచందయమిశాప మెనసి వసుధ నవసుధా
రోచి యగురుకృబాహు, త్మోచక్రేశ్వరునకుం గుమారిక యయ్యె. 173

శా. ఆవృత్తాంత మశేషము నివృబుధలోకాధీశుఁ డేతద్వయ
స్యావాక్యంబుల నాలకించి సురకార్యావన్న కావేలుపుం
బూవుంబోణికి ధాత్రి నామరపురీభోగోన్నతు ల్గల్గఁ జే
తోవీధిం గరుణించి పంచె శుభగీతు త్వేర్పఁగాఁ దుంబురు. 174

శా. ఆగంధర్వుండు వచ్చి నాఁ టగొలె నత్యానందస్థయుక్తుడై
రాగప్రాధిమ మీట గీతములు నేర్ప నేర్పడ నే నమ్మహా
భాగుం గన్గొన నేగి యిప్పు డతఁ డంపన్నహృదయాత్మతీ
భాగావాసుని రంగనాయకుని సంప్రార్థింపఁగా నేగెదన్. 175

క. అని పలికి విజయలోలువ, చనముల నాచంద్రభానుచర్య నకలముఁ
విని ముని నమ్మదయుతుండై, పనివినియెం బిదప సత్యభామానుతుండు.

మ. సకలత్మోతల³పుణ్యగణ్యపురవీక్షాదక్షుఁ డైనట్టిమా
నికులోత్తంసము వాగ్విలాసములు వింటే నెచ్చెలీ యెందు ని
ట్టికృతార్థం గనుఁగొంటిమే యిలనిసాటిం బల్కనిధాత్రిలో
నొకసిద్ధుండును లేడు పో యనుచు సత్యత్కంఠితస్వాంతుండై. 177

1. బ-వెలవెలఁబాటుచు వేగవెన్ గట్టుక్రేవంబడి. 2. చ-ట-నవయశంబు. 3. బ-పుట్ట
పుణ్యపుర.

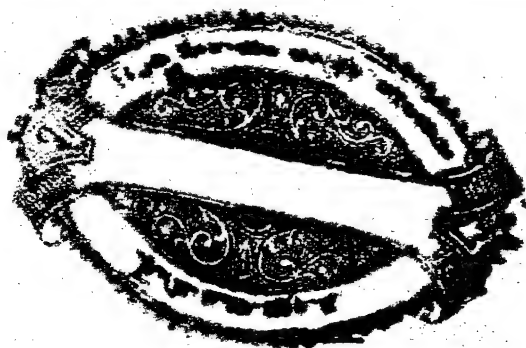
క. చెలికానికేలునం గేల్, నిలిపి కొలిచి వచ్చుజనుల నిలునిలుఁ
బలుమాటు మానిచర్యలు, పలుకుచు వేటొక్కపువ్వుఁబందిలి

శా. గాంధీర్యాంబుధిరాజ రాజధరవాక్పాణేశపత్రప్రభా
శుంభతీర్తిసమాజ మాజనక చక్షురై వీఖివంచితా
హంభావామరభూజ భూజననికాయస్వంతభృంగావళీ
సంభావ్యాంఘ్రిపయోజ యోజకవిధాసంప్రీతారణ్యకా.

క. అక్షీణయోగశిక్షా,దక్ష జగత్త్రితయసాక్షి తాదీక్షిత దు
ర్లక్షచిదక్షవృద్ధును,దక్షవణక్షమధురాపద క్షాంతినిధి.

తరళము. స్వరధిరాజసదనరాజసఖముఖజనాతిభా
స్వరశిరోజనవనరోజనరసమాజసంతతా
చరితపూజ సవితృతేజ జపితృయాజకచ్చటా
సురధరాజ శుచిధరాజశుభసభాజనోన్నతా.

గద్యము. ఇది శ్రీమద్దత్తత్రేయ యోగీంద్రచంద్రచరణారవింద వందన
తనరసకవితారసోదాత్త దత్తనామాత్యసోదర్య మల్లనమంత్రివర్యుడై
చంద్రభానుచరిత్రంబనుమహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

చంద్ర భాను చరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీదత్తాత్రేయ సదా, మోదితసకలాదితేయ మునిగేయ చిదా
స్వాదాప్రమేయ యనసూ, యాదేవీశుక్తిహక్తికానఘకాయా. 1
- వ. అవధరింపు మాసమయంబున. 2
- గీ. అచట హితుఁ జూచి హరిసుతుం డనియె మనల
కిచట మ్రొక్కంగఁ జన దేవుఁ డెదురువచ్చె
మునివచనభంగి రెం డొకఁనియ గాఁగఁ
1 దెలిపె గుండినమునకుఁ బోవలయు మనకు. 3
- క. మనవీరసేనునకుఁ గుం, డినమునఁ దుంబురుండు వీణ నేర్పెడునట యా
తనియనుజ యొక తె కుముదిని, యనఁ గలదట కార్యసిద్ధి యగు మన కచటన్
- 2 ఉ. కావునఁ బంచసాయకుండు గంజభవాత్మజచేతఁ గానవి
ద్యావిదుఁ డై ప్రసిద్ధిఁ గనునంతకు మున్నుగ నేగి గేయలీ
లావిధు లెల్లఁ జాలఁ బదిలంబుగ నేరిచి యెట్లులైన నే
నాననజాక్షిఁ దెచ్చెద సఖా యట శీవును సంభ్రమంబునన్. 5
- క. నావెంటనె ర మ్మిక మన, మ్మిభిము పురంబుఁ జేర నేగి హరికి స
త్యాననితకు నెఱిగించినఁ, 3 బోవఁగనీ రిదియ వెడలిపోఁ దఱి యనినన్ 6
- చ. అతఁడును నట్లకాక యన నప్పుడ వా రనహాయశూరులై
ప్రతిదివసప్రయాణమున బట్టనపక్కణద్దుర్గదుర్గమా
యతతటినివసీగిరు లనంతము లొక్కట దాఁటి పోయి రు
ద్ధతగతి నంత నిచ్చటఁ దదాప్తచమూనివహంబు లెంతయున్. 7
- చ. క్రమమున నెల్లడ న్నెదకి కానక క్రమమిహియి యయ్యదూ
త్తమునకు విన్నవించుటయుఁ దత్ప్రమదాసుతబాంధవాప్తవ
ర్గము లడ లొంది భావిశుభ కార్యము నారదుచే నెఱింగి హృ
త్ప్రమదముఁ గాంచె నిచ్చట నృపాలకుమారవతంసు లొక్కడన్. 8

- క. కని రలదుర్వాసుతపో, వనము స్సతతోజ్జ్వలిత్యవనముం బుణ్యా
వనము స్సంయమిపదపా, వనమున్ జనదుష్ప్రియానివహాధాననమున్. 9
- క. కనుఁగొని యానందము నె, మ్మనమునఁ దళుకొత్త ధరణిమండలవతు ల
వ్యవసమధ్యము దటియఁగఁజని, కనుఁగవలకు మోద¹మడునొకానొకచోటన్.
- ఉ. మార్గాయాసము పో నికుంజపటలీమధ్యంబు సొత్తైంచి యం
తగ్గేహంబునయందపోలె సుఖనిద్రం జెంది రుల్లోలనం
సర్గాసర్గభానుజానిలసదాసంఘృష్టరంభాననీ
వర్గోత్తలపలాశవీజనముహుర్వాప్యధూతఘృబంబుగన్. 11
- ఉ. ఆయెడ నాశ్రమైణయుగ మచ్చట నచ్చట లేతపచ్చికల్
మేయుచు సారె నొండొకటి మేనులు మూర్ఖునుచు న్రయంబునన్
డాయఁగ వచ్చి యాధరణినాథుల "మానిజనభ్రమంబునన్
రాయిడిఁజేసె బై బడి చిరంతనతాదృశవాసనారతిన్. 12
- చ. లలయిక నిద్రవోవుతటి నాగతి సారెకు రాయిశించినన్
దెలిసి తటాన మేలుకని దిగ్గన లేచి యదూర్వహు ల్లముం
గలఁగుచుఁ జూచి చెంగునను గంతులు వేయుచుఁ బూజునట్టి జం
కల బెడరించి జోడు దలఁగం గలగుండువడంగఁ దోలినన్. 13
- చ. మిగుల భయార్తి నొండొకటి మించఁగ రెండును రెండుదిక్కులై
తగ బునకొట్టుచుం బొదలు దాటుచుఁ గ్రమ్మటి చూచు చుప్పురం
బెగయుచు గాలిఁ దీవ చలియించిననైనఁ దొలంగిపోవుచున్
దిగులున వచ్చి యమ్మునివతిం గని యుల్కుచుఁ జెంత నిల్చినన్. 14
- శా. ఆదుర్వాసుఁడు వానిఁ జూచి యపు డత్యంతాచుణాపాంగివీ
యోధామంబులు దిగ్విటంకముల నుల్కాజాలము న్నింప బు
ర్యాదాలంఘనజంఘికాగ్రహముతో నౌరా మదీయైబలీ
లాదాంపత్యముఁ బాపె నెవ్వఁ డని యల్కున్ ధ్యాసనంసన్నఁ డె. 15
- క. యదునాథనందనులఁ గా, మది నెఱిఁగి కటంబు లదర మూని కటకట
తుండమొద లెఱుంగకమదమునఁ, జెదరినమడినింతసేయఁబెల్లునానుచున్.
- సీ. ఎఱుంగరే దేవతాధీశునంపద లెల్లఁ గడలిలోఁ గలిపినగల్పితనము
మఱచిరే సత్యభామామురారుల బండి²గొడ్డలఁ జేసినగొడ్డతనము

తలఁపరే యరవింసభామునిల్లాలి ధాత్రికిఁ గూల ద్రొబ్బినదిట్టతనము
చూడరే రోకటిచూల్చితే సాంబుతోఁ దమునెల్లఁ దిట్టినదంటతనము
పెక్కులేమిటి కరయరే భీషణాక్షి, వీక్షణాక్షుద్రయాతాశుశుక్షణిక్ష
ణోక్షిష్టస్థైలికలలోక మొక్క మొగిన, భస్మముగఁజేయఁజూల్చినబంటుతనము.

క. అని శము లోహోయన ముని, యనిశము లో నడరురోష మగ్గల మగుచుం
గనికరము మాంసఁ జూచుటఁ, గని కరమున శాపజలముఁ గైకొనునంతఁ.

సీ. బహుకాలసాధ్యతపస్సప్వ మేటికి మంటిపాలు సేసెద వని పలికె నత్రి
యాదవాస్వయులఁట యన్న యీతెగువ నీకనుచితం బనె గర్దమాత్మజాత
సాంజల్లియై యుపాధ్యాయ యీయొకతప్పు సైరింపు మనియె శిష్యవ్రజంబు
లంతకు నెంత నీ పటుపలఁ గోపింప నది లక్ష్యమా యని రవ్యమునులు
మఱియుఁ దలకొకమాటగా మానినాథ, తాళుమన నడ్డసేయక తపసి నిజమృ
గంబు లె ట్లట్ల వారును గన దొఱంగి, కలఁగ నిమ్మని శాపోదకంబు విడిచె.

క. అట్టిచుహారభసపుఁదఱి, జెట్లిన డిగినట్టు లగ్రసీమ మొలచిన
ట్లుట్టిపడినట్టు ¹మోనుల, కట్టునట న్నావ్యసమాని గనుఁగొననయ్యెన్. 20

సీ. సత్యచరిత్రమానసము నొందుహంసేంద్ర ముడిపడునిడుదకెంజడలవాని
భరతరాజాస్వయోధ్వరణుఁ డైచునుసౌమ్య విరిదక్షిపూసలసరమువాని
వాసిష్టవంశౌధి వజ్రుముక్తాగ్రణి పలుచనినిడుయోగపట్టెనాని
సర్వభారతకళాకలితుఁ డొసత్పతిఁబిలుత ²పప్మళివన్నెచేలవాని
ప్రక్షురసహోవిభాగవైభవధురీణుఁ, కేల మున్నీటిక్రాన్నీటిగిండివాని
నాదగాశలపుష్ప నుద్యోగోప, రాత్రతరసేతుఁ గాంచి దుర్వాసుఁడవుడు.

క. పవనవసినయముఁ బట్కొను, నవనశగతిఁ దోడి తెచ్చి యాతిభ్యంబుల్
సవరించిన సమ్మనపతి, యవి గ్రహాన కనియె భీషణార్భటి మెఱయన్. 22

ఉ. బాలురు పుట్టుభోగులు పృపాలతనూభవు లెండకాకచేఁ
దూరినవారు సిద్రతమిఁ దోఁగెడువా రొకతప్పు సేసినం
దాళక యేల కావరమున పృపియించితి వోయి యిట్టిసీ
కేల మునిశ్య మేల జప మేల జటాభర మేల సేమముల్. 23

³సీ. మునుమున్నయవక్షిర్జిజ్జనియించినటియించునామిఁదగ్ధ్రాయుగం బొడునుదుట
ముంగలదురితనమాహంబులునయించునామిఁదఁబులకంబులంకురించుఁ

దొలుదొల్త నఖిలవిద్యలును నీరై జాటు నామీదఁ ఘర్తాంబు వడరు మేన
మొదటనే తపము సమూలంబుఁజలియించు నామీదఁ బెదవి బిట్టదరసాగుఁ
గాన నూతక శపియింప మానిపతికిఁ, దీరునే యోయిమానిసిదిండితబిసి
వినపుఁజెట్టున్ కూడలు ¹విడిచినట్లు, జడలుజనియించి చెటిచె మస్తమున నీకు.

శ. ముని నని పేరువెట్టికొని ముక్కునఁ గోపముఁ దాల్చి యీగతిక
జనుల శపింప దీన నోకొనన్గతి గల్గునె మర్త్యమాత్రులే
వనజదళాక్షునందనులు వారలు వారలఁ జూడకున్న న
ద్దనుజవిభేదిఁ జూడవలదా ఖిల దారుణ ధూర్తవర్తనా. 25

శి. అని యనితరసహ్యంబై, గనగనమనుచూడ్పిఁ గోపకళ క్రాలుకొనక
ముని మునిసి యత్రితనయం, గని కనికర ముడిగి పలికి కటకటఁ బడినక.

క. రోషారుణాక్షిపీయో, భీషణవదనంబుతోడఁ బెదవు లదర నా
దోషాకరానుజుడ కలు, భాషణముల వ్యాసుఁ జూచి పలికెను గలఁకక.

ఉ. పంచన నావనంబునకు వచ్చి మదించి దయావిహీనులై
పెంచిన యేణశాబముల బిట్టదలించినఁ జూచి నేను గో
పించి యథోచితంబుగ శపించితి నిందుల కీవు వచ్చి గ
ద్దించఁగ నేమికారణము దొప్పగదోయి భవత్ప్రతాపముల్. 28

శి. వాకిలి దెఱచినఁ జాలుక, సాకిరి బలికెద నటంచుఁ జనుదెంచి కడుం
జికాకువడఁగ నాడిన, నీకు న్వేఱచెదమె తెలియనేరవు మమ్ముక. 29

చ. నను మునిమాత్రు నాడుగతి నాటఁగ నాడిన నేడు నీకు నే
ననునయభాషణంబులఁ బ్రియంబులు నల్కుదునే యమర్షనం
జనితనితాంతభీషణనిశాతక శాతర శేషణంబులం
గినుక నడంతుఁ గాక వెడగి⁴ర్పలు నాయెడ మాను మం చొగిక. 30

ప్రగ్ధర. శ్రుద్ధంధై బల్విడిం బల్కుచు నపుడు దృఢాంకూరితాహంక్రియాసం
బద్ధద్వేషంబుతోడం బ్రళయశిఖిగతి న్తండుదుర్వాసు వ్యాసుం
డిద్ధామర్షంబుతో బిట్టెగసి పలికె వా రిద్దఱుం దాళలే క
త్యైష్ఠ్యత్యం బొప్ప నన్యోన్యము శపనవిధాయత్తు లై యుండునంతక. 31

1. చ - పీఠిన్లు. 2. ట - లోఁబవ్యమునకుమాటు “అనిన” అనుమాటమాత్రముగలదు.

3. ట - లో దీనితో నైదుపద్యములకు “ఆయిద్దఱుం బెద్దప్రాద్దుద్ధవిడిం బిటులివియక పోరునెడ
నబాల్కకద్యయంబు” అనువచనముమాత్రము గలదు. 4. చ-వెడకిర్దలు.

- క. విఱిగె ధర జరిగె నుడుతతు, లొఱగె నభం బరిగె వాఱు లూటాడె గిరుల్
వెఱచె జగ మఱచె దిశ ల, త్తఱి వారలరోషగద్గదధావనములన్. 32
- ఉ. గ్రక్కునలేచి యంపసెలగల్ దగు పెన్పొదులూని సింగిణీ
లెక్కిడి చేత నాలుగయి దేన్చినతూపులు సంతరించి నల్
ప్రక్కలఁ జూచుచుం గలకలం బుదయించినత్రోవ నిల్చి యా
దిక్కునఁ బాటుసంయములు దెల్పు నశేషము నాలకించుచున్. 33
- మ. చని యుగ్రానని వారు గాంచిరి జటాసంచ్చన్న ¹సర్వాంగులన్
జనితేర్పావశులన్ మిథశ్యవనదిత్సప్రస్థలదావ్యక్తులం
గనదాలోకవికీర్ణపావకుల హుంకారోర్జితాన్యోన్యత
ర్జనులన్ భ్రుకుటిభీకరాకృతులఁ బారాశర్యదుర్వాసులన్, 34
- క. కాంచి ప్రదక్షిణవిధు ల, త్యంచితగతి నాచరించి సాష్టాంగము ల
ర్పించి యలమునుల వారు ను, తించిరి గంభీరభారతీగుంభనలన్. 35
- నీ. శౌరిపాదాబ్జసంసక్తాయ ముక్తాయ సోమచూడారత్నసోదరాయ
పకలపురాణప్రశంసాయ హంసాయ బలభేదిగర్విభింజనాయ
సత్యవతీగర్భజాతాయ పూతాయ కర్దమజానందకందలాయ
శ్రీవసిష్ఠకులప్రసిద్ధాయ శుద్ధాయ శాంభవతేజోంశసంభవాయ
నతిరమర్త్యనుతాయసువ్రతిహితాయ, నతిరవార్యనవార్యమద్యతియుతాయ
నతి రతివివిక్తతనయాయ తతనయాయ, నతి రశేషవిశేషమత్యతిశయాయ.
- క. అని యిరువురఁ బొగడిన నం, దనసూయసుతుండు శాంతుడై నిజశాపో
క్తినిశాతశూలకృతశా, తనుల యదూర్దవములఁ జూచి దయతోఁ బలికెన్. 36
- ఉ. మీ రొకయేఁడు జో డెడసి మీఁదటఁ గుండిన³పట్టనేందిరా
గారములోన నొండొకని గన్గొని వాంఛితవైభవంబు చే
కూరిన నింపుసాం పెనఁగ గోపవధూపతితోడఁ గూడి మీ
దావీరవతీపురంబునకు నత్తురుగాని తలంక నేటికిన్. 38
- క. అని పలికిన దుర్వాసో, మునిచేఁ బనివిని దయాసమున్నతు వ్యాసుం
గని పునరవనతి సలిపిన, ననుపమవాత్సల్యగరిమ నతఁ డిట్లనియెన్. 39

1. క - దివ్యాంగులన్. 2. ట - లో దీనితోఁ దై మాఁడునవ్యములకు మాటు "చూచి ప్రదక్షిణనమస్కారంబు లర్పించి యున్నంజూచి యనసూయాసుతుండు దయార్థచిత్తుడై" యను వచనముగలదు. 3. చ - పట్టనామరా.

చ. అభిమతకన్యకాపరిణయైకకుతూహలశాలులై మహా
విభవవిశాలులై మరుడు విశ్వధరావలయంబు మెచ్చ నో
శుభమతులారయంచుఁ దముఁ జూచి యనుగ్రహ మాచరింప వా
రభినవధైర్యధుర్యహృదయాంబుజులై చనుచు న్ననంబునకా. 40

1. సీ. వనతరుల్బులువైనఁ గనకపోదు మొ యంచుఁ దమపరస్పరవదనములు గనుచు
గెడవాయఁ దెరువున నెఱసిపోదు మొయంచునన్యోన్యహస్తములలమిఁకొనుచు
ఘనర్పిల్లికార్పటి వినకపోదు మొ యంచు సారె మిథోవాక్యసరణి వినుచు
మదగ జాదినిరీక్ష మఱివునచ్చునొ యంచు నితరేతరవిమర్శ మీయకొనుచుఁ
దఱచు వంకల ననుచుమాధవులఁ బెనుచు
జమళిమల్లియ లునుచు వాసనలఁ గొనుచుఁ
బొలయుగాడ్పుల నినుచుచల్వలనె మనుచుఁ
గలయఁ దేటులఁ బెనుచు మార్గములఁ జనుచు. 41

క. ఈటములు గుబురుకొను నెడఁ, దాటుచు వా రేగుతేరువు దప్పి చెనుట మై
నేలులుగఁ గాకి దూఱని, కాఱడవిని బోవుచో నొకానొకచోటకా. 42

ఉ. అధ్వగదత్తతిలాక్షతగ్రహణసంకులమూషికారాజికూజితములు
శ్లథవప్రపామాణసంధిజాతవటాననీరుహలోలర్పిల్లిరవములు
లూతాఘటితతంతుజాతాభివృతదారుగోపానసీ²నటద్వణరతములు
ప్రశిథిలప్రాసాదభాగగేహాన్యోన్యనీడభ్రమత్పక్షినిస్వసములు
జీంఘ్రుచునిమ్రోయఁ జెదరినచిత్తరువులఁ, బడినగోడలనొరగుకంబములఁబట్టు
వదలుగారలతోఁ గానవచ్చె బహుశి, పొలయం బైనతూన్యశివాలయంబు.

మ. ఘనపకాళిం బెనఁగొన్నబల్లిపర లేఖాచంద్రుఁ డంగంబుఁ జెం
దినజ్యోరగకంచుకచ్చటలు తాదృగ్భూష లంసంద చిం
దునుసుల్ భూతిరజంబు నై తనర రుద్రుం డట్టితూన్యాలయం
బునఁ గాఁపుండియుఁ గాంచుఁ బ్రొక్తనమహాభోగంబు లెల్లప్పుడుకా. 44

గీ. ఆమిషభ్రాంతిచే జించినట్టిజీగ్గ, చిత్రపటఖండములు పైనిఁ జెదరి రాలఁ
దాల్చి తగు నందు మూషికతల గణాధి, పతికుథాలంకృతానేకపములసంగ.

సీ. అన్యోన్యనాదకుప్యత్సింహహుంకృతి హోరనురౌదఁ దలయేరు వొడమ
భుజగభీమాలయభూమిఁ బేర్కొనిన పిచ్చిలవిషంబున నోరు చేదుదాల్చుఁ

జటులరుంఱుగ్రాస్తభంజనమహోద్ధతిఁ గ్రమ్మునురమంటఁగనుఁదమ్మిచుఱుకుఁ బూస
సమకవాహారివిమాణఘట్టనభీతి నిగుడునన్నున మేనునగము గాఁగ
సహహచక్రాత్రినంటివాఁడగుటనచట, శంభుఁడొకయంచు కేనియుశంక లేక
నిలిచెఁ గాక మఱెవ్వరుఁ దలఁచిరేని, తోలు నెమ్ములుఁ గనువట్టఁ దూలరెట్లు.

చ. మును గజనైది యం చడుగుముట్టఁగ వస్త్రము ద్రొబ్బి తో గజా
ననజనకత్వ మెంచియొ వనద్విరదమ్ములు దుమ్ముఁ గల్గఱా.
లనములఁ ద్రోఁచి హస్తసలింబున దాఁచి ఘటించుఁ బద్మినీ
ఘురనయోగసంతతవికస్వరపుష్కరము ల్పదీశుపైక.

47

1. నీ. చీలలు చెనరి బచ్చెన చిట్టి వానలఁ గూలుకొమ్మలతోడి గోవురములు
పొడగురిప్రజపాడుపాలముమేపుచు రేలమందలాఁగినభోగమండపములు
నునిపట్టి పడి నుగ్గునూఁచంబులై బండికండ్లు దక్కఁగ నేలఁ గలియు తేరు
తెడలేక తఱచు ప్రేతడు బిబ్బటీలచే గబ్బులు వెదచల్లు గర్భగృహము
లోరఁగలుఁజులునడి తాపలూడిప్రాచి, భూరటిలినుగననీకపూరిమొలచు
బావులును గల్గునచట భూపాలనుతులు, చేరియొకచోట నలఁతనసించునంత.

క. భీషణతరహాయహేషా, ఘోషము వినవచ్చుటయును గుఱఁగట వా ర
స్వేషించి కాంచి రద్రువి, శేషాజ్వల మైనయొక్క చిత్రరథంబుక.

49

ఉ. కాంచి తనగ్రధీరతురగస్ఫురణంబుఁ దదీయలోహచ
క్రాంచులపాటనంబును దదద్రుననృద్ధియుఁ దత్పతాకికా
భ్యంచితకాంతియు న్నయనసవ్వముగాఁ జెలికాని నూతుఁ గా
వించి ముకుందనందనుఁడు వేడుకఁ దనరథ మెక్కి తోలఁగక.

50

నీ. పంకరకొంకరవలుదకోఱలు మించు సెలవులపాల కీఁగ లలమిమూఁగఁ
బెలుచ బీటపరాలు పనఁగొన్నమువ్వంకబరునుగుత్తుకఁ బ్రేవునరులు ప్రేబ
సీచహోయినబుట్టియూఁచపిలుండుపైఁ గఱకుతోల్లట్టి పెన్తుటికి వలన
నిలుకటంబుగఁగ్రుంగియొటగువోయినగూడమూఁపుపైగదమిన్ను ముట్టివెలుఁగఁ
గోఱమీసల గిడిగానిగూఁడువోని, నోర మానిసితలలు లేనారికెడవుఁ
హండ్లములనతఁబిల్చుచుభువనభయద, కాయుఁడొకరక్తసుఁడువారిఁగదియవచ్చి.

2. మహాప్రగ్ధర. కఠినోగ్రగ్రంభిసృక్వగ్రధితపిశితదుర్గంధసంబంధశశ్వ
చ్చశనాసాదేశవాసిశ్వసనవిసరసంచారఘోరాననాయః

పితరప్రవృత్తదంష్ట్రాపుఘమథనభవత్సేనసంతానకుల్యా

లుతనార్ద్రోన్నిద్రజహ్వలుతనభయదఫల్గుధ్వనిక రాజః బత్కే. 52

ఉ. ఓరి వరాక నేడు మది నోడక మామక కాననాంతముం

జేరుట యెట్లు చేరి పయిచేటు గణింపక కండ్రొవ్వనం

దే రిది యెక్కుటెట్లు విధి ద్రిప్పుకరాఁ బొలకై కడంగునా

బారికి నగ్గమైతి విదే ¹బల్విడి మ్రొంగెద నీక్షణంబునక. 53

క. ఎచటికి నరిగెద వని రా, త్రిచరుం డాభీలశూలరేఖఁ ²జడలఁ ద్రి

ప్పుమఁ జటులహుంక్రియార్థటి, నచలము లూటాడ నతిరయంబున వైవక.

³ప్రగ్వణి. గాఢనక్తంచరగ్రామభస్మీకృతి, ప్రాథమదేక్షణప్రాయశ్శంగత్రయా

లీఢఘంటారవాళీకరాళాంతకృ, ద్రూఢగర్జాప్రజారుంతుదధ్వాన మై 55

శా. అశూలం బరుదేరఁ గ్రూరతరబాహుగర్వదుర్వారుఁ డై

యాశాభూధరకూటకోటి వడి నూటాడంగ బిట్టార్చి ధా

శ్రీశోత్రంసము విల్లువంచి గొనయం బెక్కించి చే మించి నా

నాశాతాశుగము ల్నిగుడ్డ నది సాంద్రజ్వలికాభీల మై. 56

భుజంగప్రయాతము. కరాళాశుగౌఘంబుఁ గైకోక పైపై

నరాళాకృతి న్రా మహాబాహువీచీ

మరాళచ్ఛటాస్ఫుర్తిమద్వజ్రహేతి

త్వేరాలక్ష్మీఁ దచ్చూలదండంబుఁ ద్రుంచెక. 57

గీ. త్రుంచుటయు నఖర్షదుర్వారకోవుఁ డై, యసుర శక్తి వైవ హరిమతుండు

దానిఁ బటుకృతాంతదంష్ట్రానితాంతశి, ఖాంతకాంతకుంతహతి నడంచె. 58

క. తనశక్తి యిట్లు వడనం, తన భక్తివహింప కసుర తత్సమరమునం

దనుశయముఁదొఱఁగిక్రమ్మఱ, ననుశయమునలీలనొకమహాగదగొనుచుక.

⁴మత్తకోకిల. రాజరాజయకాంక్ష న న్నెదుర ⁵న్నరుం డితఁ డెంత యా

రాజరాజసఖుండు నోపఁ డరాతిఘాతిధృతాసిధా

రాజరాజున కస్తదస్త్రప్రపరంపరల్ జత జంభవీ

రాజరాజముఖామరావళి నైన నే ⁶నలయింపుదుక. 60

మాలినిని. అని యనితరధార్యాహార్యశౌర్యాన్నదం బై

కనకన మని నిప్పు ల్రిక్కునుద్యద్దదం గ్ర

1. చ - ట - బట్టిమెసంగెద.

2. చ - ట - జెదర.

3. ట-లోలేదు.

4. ట-లో

నీక్రింది నాలుగుపద్యములు లేవు.

5. చ - ఖరన్నరుండెంతయా.

6. బాలింబంచెక.

క్కనఁ గనలుచు రోమాయత్తచిత్తంబుతో వాఁ
డని ననియతమాద్ధుం డాచు రాచూలి వైచెన్.

64

ఉ. వైచిన నమ్మహాగద యవార్యగతిం దను డాచు వచ్చినం
జూచి నృపాలుఁ డోరసిలి శూరతమైఁ బరిఘంబు సాచి రెం

డై చటులాక్యతిం బడ రయంబునఁ ద్రుంచిన నన్నిశాచరుం
డచినకిన్కతో నొకమహీరుహముం బెకలించి యార్చుచున్.

65

క. బిరబిరనఁ గేలఁ ద్రిప్పుచు, దురదుర నేతేర ధరణిధూర్వహఁ డతనిం
బరిమార్చుఁగరా దొండొక, తెరువున నని యసమసమరదృఢసంభ్రమం డై.

ప. ఆసమయంబునఁ బగఱపొగ రిగుర నెగుచుతటి సబలంబు లగుసబళంబు
లును విలిస్తహాటకంబు లగుఖేటకంబులును మునురువినమున నెనక మెనఁగుచి
టువపిలుకలఁ గలకల నగుతళతళనిచిలుకుములుకులును నవక్రరుచిక్రమా
క్రాంతదిశాచక్రంబు లగుచక్రంబులును బరరాజసమాజంబు నాజిం బరా
జయంబు నొందించు తేజంబులు గలనేజంబులును నిజకవణజనితవిస్ఫుటస్ఫ
లింగసంఘసంఘృష్టవియత్తలంబు లగునత్తలంబులు మొదలగునానాయుధం
బులు గల్గ నాయోధనంబులం బ్రతివీరవరదం బగునరదంబు నఱిపి నిరు
పమప్రభాప్రభాతభానుండగుచంద్రభానుం డాతతకేతనాకుంతఘంటాఘణ
ఘణాత్కారంబులును రంగత్తురంగగళకలితకింకిణీక్రేంకారంబులును సభిద్య
కోదండశింజనీటంకారంబులును సైంధవతోలనాలోలవిజయలోలహుంకా
రంబులునుం గలసి యుద్వేగకలకలంబుఁ జిలుక నలుక సమిష్ఠరయంబున
నెదురుపడి కదిసినఁ జుట్టుముట్టి రట్టశియై మట్టుమీఱి నెట్టుకొనిన దిట్టతనం
బునఁ బుట్టు నట్టహాసంబున ధరాధరధట్టంబులు బిట్టవియ నొక్కట నా
రక్కసుం డుక్కుమిగిలి గ్రక్కున నక్కుమారశిరోమణి కిరీటపాటనత్వరా
పరాయణంబుగా (నుత్తాలసాలం బాభీలగతి గిరగిరం ద్రిప్పి నైనె వైచిన
నుఱక రాజు దాని నఱకె నఱకినం బిఱకిగొనక యయ్యసుర కుప్పించి
యెగసి మగతనంబున సారథిపేరురంబున బోరన ధారాళరక్తంబులు గురియ
సురియఁగొని పటియలుపడ నడిచినప్పు డప్పుడమితోడు కడువడిం దొడలి
కడలుకొను కడిమిం బొడముసిడిముడిఁ దడఁబడక గడిసేరు నమరనిడుద
యొడలు నుడినడఁ దొడినడ నలుగడలు గడగడగడ వడంక బడిగొని
నెవలు వెడందవాలికడిందియంపఱ నింప నన్నిలింపాతి తలఁపాటి కరిపి

మానమానసుం దై దరిసి మురిసియు) వివిధసవిధకుభరకూటగూటంబులను
నిరాఘాటపాటవంబున నుత్పాటించి మించినక్రాన్తవన సవీరవలేవ్య నెడ
ఁజువ్వ నవ్వచు నార్చి కాన్చిచ్చుపగిది బేర్చి వికటకటతటనికటదంస్త్రాపుటం
బులు గిటకిట గీటుచుఁ గుటిలగతి నుడుచుండలంబు సోక సేకజాంఘికత
లంఘించి మించినం గాంచి యచ్చుచు వెలుంగుకొలముదొర మెచ్చి యచ్చం
బొగడునయ్యెడన గగనతలంబుననుండి మగిడి రథచక్రంబు లిరుసులకొలఁది
దిగఁబడ నొగలిమిఁదికి దుమికి కిటు కనకుండ నూతు నాతతకరచపేటా
స్ఫోటంబుపెల్లునఁ ద్రెల్లి మూర్ఛిల్లుజేసి యబ్బి బొబ్బ లిడునబ్బలియుని
జూచి యద్దానవరిపునూనుండు నిజనిశితకరకరపాలధార నురంబు చులుకు
చుటు కన నఱకినఁ బిటికితనంబున వెఱచఱచి పిటుతిగిచి యుటికి పఱచు
టయుఁ దానును వానివెంట నంటి బంటుతనంబునఁ బృథుతరరథావతరణం
బొనర్చి యఖండకోదండపాండిత్యంబునఁ బెఱచుమెఱుంగులు గిఱకొన
మిఱమిఱ మెఱయు నుఱిది గొఱక లురవడిం గెరిలి సరి పెణంబఱపి నెఱుము
చుఁ దఱిమినఁ దెఱపి గనలేక నాకిన్నేపి కాలికొలందికి సరిగియుఁ దిరిగి
మరలం బిరుదుమెఱసి తరుపరంపరల మాటుగొని సమీపశిలాశకలంబు
లదవదం బదంబుల నందికొని యనుపమానగతిఁ జెల్లుచిల్లున వైచుచు రా
చూలిం గదిసిన నతండు ఖేటంబు చాటుగా వెనుకనడ నడచి తేరక్కనడ
నేక్కుడుజనంబున నక్కటకుఁబొలనుఁదిండి గిండుమిఱి యుండఱుంగి
తదీయస్యందనంబు క్రిందికి మోరక్రోపునఁ జొరంబాటి మాలెచాఁపు గల
మూఁపుల నెత్తినేలఁ గూలంబడనెట్టిన నట్లులు వీడి పుట్టచెండుమెండున
మిక్కుటంబుగఁబుటంబులెగయ నిజేచ్ఛం జనుహయంబులు తొడివడంబో
వుట చూచి రాచవారు రథిక్రమేయులు గాన బెగ్గి చనుఁయుగ్యంబులఁ
బట్టి యరదంబు మెఱపు మెఱసినచండంబున నందంబునూప మురిల్చి యే
పున నసహ్యరంహాసింహానాదంబుగఁ గోదండంబు సారించి పేరెంచి యూపిశి
తాశి నాశీవిషనమానసానానూన బాణసంతానంబుల మానంబు దూలించి
కీలాలజాలంబులఁ దేలించిన నించుకవడి బెడకునడి యుడలున నిమిమిమి
బడలిక నొకయనొకహంబునీడ నొఱంగి వెఱఁగుపడి పరికించుతటి నెవమిక
పొడమి రథచోదకుం డాదటఁ గ్రుద్ధుండై బిట్టవైరంబునఁ బ్రేంభత్కంభాణ
బాణపుంభసంభూతసంజాతజ్యోతలఘాళికాపాళియు నదభ్రమణవిభ్రమ
కృత్ప్రభవస్తలాతలకతనలుకదయోమయసేమిఘర్భనిగ్నోషంబును దక్కనొండె

బివ్వయుఁ గనవినఁబడకుండఁ బండిత్రోలినంత నంతకాకాదుండై పంతంబుమె
 ఱయ సంతమనవతీచరప్రవరుండును గరాళకరాలక్షితకంకాభుండై హుంక
 రించి యహంకారంబున నీవెందుఁ జోయెద నని యుదుటునం బొడలుమదలి
 బున హత్తి మొత్తుటయుఁ గత్తలానులుం బెగ్గిలి మొగ్గిన సోఁగవాగియలు
 సారథి నిజభుజాయుగంబునఁ గుణియంబట్టి బి ట్టెత్తినం దత్తరంబున నుత్తేజ
 కాశ్వరాజీముఖరనూపురపురశ్చరణఖరఖురశిఖరంబు లంబరంబున బయలు
 వ్రాఁక జోకఁ బిఱిందిపదంబులన కొంతదూరంబు తేరీడ్చికొని తమకంబునకా
 దుముకుగమకంబున వియచ్చరు లచ్చెరువడి చూడ నమృహీమండలాఖండ
 లుండును నయ్యంతదురంతసాహసభాహాసాహాయ్యంబు నూహించి యఘో
 యని సంతసించి పొంగి యేతండు నిండుమనంబున ఘోటకబృందంబుకం
 డంబులు ప్రోదిగ నప్పటప్పటి కప్పళించుచుఁ జెవులు నివిరి మొగంబులు
 దుడిచిన భూరిపూత్కారభూషితతాలువుల డిండిరఖండంబులు తండతం
 డంబులుగ నడఁ గఱకఱఁ గల్లెంబులు కొలుకుచు జోడనల వవేలంబుగా
 మగుడుటయుఁ దోడన వెంబడిం బఱచి యరుతరశక్తి నన్నక్తంచరుండు
 ఖిఱిందీకి వచ్చి భుజార్గళంబున నిరుగడ నిరుసుకొన దివియంబట్టి జంగయిడి
 క్రుంగి కుతికిలంబడి సాఁగనీక కూఁకలిడ నారాకొమాటుండు పెడమరలఁ
 దిరిగి యత్యాగ్రహంబునఁ బ్రత్యాల్లిఘపాదుం డై వింట నొం డొంట
 మంట లుమియుకుఱుగంటుములుకు లెదురు చిమ్మినకైవడిఁ గణుదురీగలు
 మూఁగిన తెఱంగున నాదారకుం డాపాణిద్వయతలప్రతలంబులు నూటివడ
 నాట నవ్యసాచియై యేసి యీసు నులుకుఁ బుట్టించినం బట్టునదలి కళవ
 లించి నిలువరింపలేక కదలి పఱచుటయు వెనుకనడ నడలి తేరెక్కి వెంట
 నంటి కవిసి మనుజువలి ప్రబలం బగునబళంబు వక్షస్థలంబున గుచ్చినఁ
 జచ్చినపోల్కి వెలికిలఁబడి పొలిసెఁ బొలిసెఁ బలాశి యనుతఱి నె పొరలి వడి
 సడలక దిటంబున మచ్చెపుటంబు లెగయుచు బెగడునఁ గొన్నియడుగులు
 నిగిడి మగంటిమి మిగుల డగరతనంబున లేచి యాచేరువ గంఠోపలఖండం
 బుఁ గేలఁ గైకొనుతఱి సాత్రాజితీపుత్రుండు గోత్రనిభగాత్రుం డగునీనత్రా
 శనశత్రుండు శరమాత్రభేద్యుండు గాఁ డని యూహించి యానిశాచర
 వీరుపై పౌరాత్రుంబుం బ్రయోగించుటయును.

క. గిరు తొరఁగఁ దరులు విఱుగ, న్వరనిధులు గలంగఁ దరణి చాయదొలంగ
 హరిదంతంబులు నగులంగ, నురవడి నఱచుచు నిశాఃకుఁ డుద్వీం గూలెన్.

66. కూలినదైత్యుఁ జూచి సురకోటి యమందమరందబిందువులో
జాలగఁ గ్రొవ్విరుల్లురిసె జంత్రచుబొమ్మలరీలి జక్కిఁబుల్
కేళిక డేసి రచ్చరలుఁ గిన్నరకన్యక టున్నతప్రతిఁ
మేళముగూడి పాడి రెలమిన్ యదునర్యని నన్నులించుచున్.

66

67. కనుపట్టె నగ్రసరణిన్, ఘనదనహతవేత్రభసితకనళన్యాయం
బున విశిఖిదగ్ధదానవ, తనువున నొకయక్షహజతనయుం డంతన్.

67

68. ఆయతౌగ్రణి విస్తితాత్మఁ డగునత్యానందమన్ భక్తితో
డాయన్వచ్చి నతాంగుఁడై పటుకిరీటప్రోతరత్నాంబర
చ్చాయ ల్బామి నలంకరింపఁగ నమస్కరంబు గావించి తే
జే యందు న్యచియింప నాతఁ డనియెం రంబిల్లుంగన్.

68

69. ఉన్మిక్లఁడ నుండు దెన్వెడ విజేమికతంబున రక్కసుండు నై
యిక్లఁడ సంచరించితివి యింతయుఁ డెల్లు మటన్నఁ గ్రహంబున్
మ్రొక్కి యతండు హస్తములు మోడ్చి ఘనాఘనధీవహిన్విస
న్యక్కరజైతానవచనస్ఫురణంబు చెలంగ నిట్లుచున్.

69

70. నెలయుర్ గాంతిమతీపురంబున మనోవేగుండు నా యక్షరా
ట్టులనాఘండు తదగ్రసూనుడ మణికోటిరకాఘ్నింబున్
జలజాతారికళాకిరీటుఁ గొలువ స్ఫుర్యంతిన్ నొక్క నాఁ
డలఘుప్రాశ్నిమ మిఱు నింద్రపునీలాభైరవఁడన్ గొల్వంగన్.

70

71. బిందుమాధస్తం డుండు నెం బట్టిరివైదువు ప్రకట సేవాహింసంకుము తగయు
నిందుమాళి వసించు నెందుఁ గైలాసంబు పాద గుహాద్భుతమటలీఁ జెంద
విరవొండు లోలార్కుఁ డెం దున్వహాన్యమై విలుమక్కగిమింట్లెల్లవలె
మందాశిని తనర్పు నెందు మేరువు కలంబై నచ్చరాఘాట నాఁహింబు
నట్టికాశీపురంబున కరుగుచెంచి, యభినవభూతాచారానజనాభూతి
భవభగీరాజ్వివాహినిగ్రామనవజ్ర, శకలకట్టిమఁ బెట్టకాననం బయచు.

71

72. శా.కంఠేకాలవహారవిందములమై గైవ్రాలి లోలార్కునిన్
ధుంధీళ్లు నివ్వనులించి ధైరవుని మోడ్చుంగేలుతోఁ జూసి నై
కుంతస్వామికిఁ జాగి మ్రొక్కి హిమవద్గోత్రాత్మజం జూచి యు
త్కంఠం దక్కినపేల్పులం బొగడి యంతనందయానంబుచున్.

72

1. ఈపద్యము మొదలు 16 పద్యములు ట-లో లేవు. 2. చ - గుండ్లము. 3. చ - వాటికా

నీ. చికిలిచంద్రికవన్నెజీబులేగరకంచునలిపెడుపుటి వల్లెవాటు నైచి
రవసందిదండజీరల దోరవాటినమెడ నిండఁ గన్మూరి మెదిచి మెత్తి
కఠినవత్తోజసంఘట్టనాంకితభుజాంతరమునఁ దుమ్మెద తాళిఁజేర్చి
సశమూలికాప్రసూనకరంభితం బైనశిఖనిండఁ దాయెతుంచేరుఁ జుట్టి
వీట వెన్నరిఁ గనుఁగొన్న వెకలిరీతి, నత్తసచివుని గనుగీటి నవ్వుకొనుచు
నారజము మీఱఁ దత్పురాభ్యంతరమున, నల్లనల్లన చనుదెంచు ననసరమున.

క. గంగఁ హిమగిరితటభా, గంగం బరిపుల్లహల్లకామోదితసా
రంగ నివృథురుచిరుచిరత, రంగం గనుతమి హృదంతతంబునఁ జెలఁగె. 74

శా. ప్రేంఖచ్చందసగంధగంధవహనిర్జిద్రోచ్చులదీప్తిచికా
ప్రేంఖోల్లీసితఫేనఖండములకుం బెన్నుద్దులై పద్మభూ
కఠిఖాణంబులు సంచలించు దగుతద్దంగాన్రసంతోషటిక
న్యంఖాస్తరకు గాలవాఖ్యమునిఁ గన్గొంటిం బ్రమోదంబునక. 75

క. కనుఁగొని యనహితమలి నై, వినయంబునఁ జూచి యొక్క వీక్షింప కతం
డనుపనుమనువరనిశ్చల, మనస్కుఁ డై యుండ నయసుమదమున నేనుక.

చ. తోడిఁబడ మాయచేత నతిధూర్దనిశాచరవేషధారి నై
యడరి ఘనఃఘనఃఘనిబిహారనభైరవహుంకృతంబుతో
నుడువథముం గులూచలము లుర్వరయుం గకుబంతసీనులుక
జడనువడంగ నాన్పుచుఁ బ్రచండగతిం గనుగ్రుడ్లు ద్రిప్పుచుక. 76

శా. కుప్పింతుం దటమానికోటి వెఱవేకు ల్పావన ఘోరాగృటిక
నొప్పింతుం దిగధీశకన్యములు కన్నుం శ్రేవల నిప్పుకల్
రప్పింతు నివసుపీఠిఁ గ్రాలుకొన తూలం బున్దలిం ద్రిప్పుచుక
విప్పింతుం జనదైర్యసంపన పృథూజ్యేలాగ్రహగ్రంథివై. 77

క. ఈగతిఁ ¹దను వెఱపించు, గా గాలనమాని యపుక కన్నుఁదెఱచి మా
యాగౌరవాధిగతర, తోగొన్నుని నను నెఱింగి శ్రోధాన్వితం డై. 78

శిమహాస్రగ్ధత. అధరం బల్లాడఁగా బిట్టపుడుగఱచి సాహంక్రియామర్షభావా
బధిరాశాభాగుఁ డై భ్రూభ్రుమణపటునటదాస్థలఘుర్దంబు నీండక
విధురనాన్వితంబుతో దృగ్వితతరుచి నభోవీధి రంజింపఁ జిత్త
త్యధికాటోపంబునం బంతము పలుకుచు దుర్ధరవేషంబు మీఱక. 80

శా. ఓరీ సంపదఁ గన్నఁగానక నభూయిత్తుండ నై వచ్చి మ
 మ్మారా యి ట్లథకింపఁ జెల్లునె దురాత్తా యంచుఁ గోపించి నీ
 వీరూపంబు వహించి కాన జనతాహింసాది కృత్యంబులక
 నోరారం బాల మేసి త్రుళ్లు మని నన్నుం బూచి శాపించినన్. 81

క. గజగజ వడకుచు నే నా, రజనీచరవేష ముడిగి వ్రతిపతిపాదాం
 బుజములపై వ్రాలి భయా, ర్జిజదీనాలాపగద్గదిక ని ట్లంటిన్. 82

శా. చేతో¹వీధి భవన్తహామహిమముల్ చింతింపఁగా లేక యీ
 రీతి న్నన్నును మిన్నుఁ గానక మదోద్రేకంబునం ద్రుల్లితిన్
 నాత బొక్కటి పైచి శాపవచనాంతంబుం గృపం దెల్పువే
 యోతంఁద్రీ నను ప్రోవవే యనిన నాయోగీంద్రచంద్రుం డనున్. 83

శా. వత్సా మామక శాపవాక్యములు దుర్వారంబు లా నైన నే
 తత్సంరంభము మాని నీ¹వడల నార్ద్రం బయ్యె నాచిత్త మీ
 కుత్సాపాత్రతనూవియోగ మగు నీ కున్బాన్యదివ్యాపగా
 భృత్యద్వారతరసీమ నొక్కనిశరార్చిం గొంతకాలంబునన్, 84

క. అనుమాట లోను వెలి గా, ఘనగర్జితార్జనాదికన్ఫరణవహో
 భవని సెల్లఁగ రక్కసుండ నై, చనుడెంచితి నిటకు సకలజగములు బెగడన్,

ఉ. నాపిళితాశనత్వమును నాబహుపాతక హేతునీత్యహిం
 సావరతంత్రరోషపరుషత్వముఁ బాపితి వీక్షణంబునన్
 భూపవతంస నీవలనఁ బూర్వ²శుభోన్నతి నొండఁ గాంచితిన్
 నీవరమోపకారమహానీయత కేఁ బ్రతిసేయ నెత్తునే. 85

క. ఐన నొకమే లొనర్తు మ, హీనాయక మాణువలుక కియ్యకొనుము ప్ర
 జ్ఞానిధులు సత్త్రియాలవ, మేనియును బహుకరింపరే మది నెందున్. 86

చ. అతులితశౌర్య వీరలఁచినప్పుడు వచ్చి సమిజ్జయంబు ల
 ద్భృతముగఁ గూర్తు నీయరదముం దఱితోడయి వచ్చు నాయదృ
 శ్యతయును గామరూపతయు సంధిలఁ జేయుదుఁ గొ వ్వుటంచు నా
 ష్మీతిపతి కిచ్చి యత్నుఁ డరిగెం దదనుజ్ఞ నిధీశువీటికిన్. 87

శా. ఆనత్యానుతుండుం బ్రియాప్తసహితం దై యాత్మసారాస్త్⁴వి
 న్యాసోచ్చాసితరాక్షసావయవయత్నోపాదితాత్మంతమై

1. ట - వలన. 2. చ - శుభోన్నతి. 3. ట - భోదేదు. 4. ట - విన్యాసోచ్చాసిత.

త్రీసంపత్తికి సంతసిల్లుచు సముజ్వేలాజలీలాభవా
యాసం బౌటంగ నొక్క నిర్మలనరః ప్రాంతంబునం జోవుచున్.

౩౪

క. దరవికచనరసిజాంతర, పరిభేలచ్చంచరికపక్షచలితపు
వ్వరజోనితాంతశీతిల, మరుత్కిశోరములు మీఁద మ్బడిఁగొనఁగన్.

౩౫

క. తలిరిచి దట్టములై త, జ్వలజాకరశీతవాతస్తక్త బొడలి మొ
గ్గలఁబూవులఁబిందెలఁగా, యలఁబండులఁదనరుతరుచయంబుననొకచోన్.

సీ. వాసంతికారసాస్వాదమత్తాంగి యై తెలిసిన్లుభుఁ జేరుతేటిలేమఁ
బ్రణయజోపలంబునఁ బఱచి నాథుఁడు మ్రొక్కఁ గేరడంబులు వల్కుకీరతురుణో
నన్యానుషంగచిహ్నము లెల్లఁ బరికించి వరుని దూతెడుగోరువంకజోటిఁ
దమి దొలంకఁగ సాము గబుచినచిగురాకుఁ జెలుపునకచ్చుకోంబ వెలందె
గనుఁగొనుచు వచ్చి యొకదివ్య కాంతియుతేమ
యూరయుగళంబుఁ గని పట్ట నూహసేసి
తదనునరణపరాయణాభ్యమున వార
లాశ్వవిశ్లేషము గణింప కరిగి రపుడు.

౩౬

క. అందు హానినుతుఁడు పులుఁగుబ, డిం దప్పక యరిగె యది నడిం బఱవ నిరా
సందుఁ జయి తిరిగి తప్పున, విం దమ్మనీఁ గానలేక వెనకుచు నార్తిన్.

౩౭

ఉ. అక్కట యున్కిఁ దెల్పు మరుజా మనుజుగమవర్జితోన్వి నే
నిక్కడ నొంటి న్నేడఁగలనే కలనేనియుఁ బాయలేనీ నీ
వేక్కుడు క్రూరస్మృత్తిఁ దగవే తగ వేమఱుఁ బల్కరించు నన్
మమ్మన తొంగలింపఁ గనుమా కనుమాయలు వెట్టి నేటికిన్.

౩౮

గీ. అనుచు విదినవీధి సరిగెడుగంధాంధ, కరులఁ గిరులఁ జేచకములఁ గీచ
కముల జటులఁ గిటుల ఘనదైన్యభఃఖితితో, ననుజుమార్గమడిగి యడిగియలసి.

చ. యతివతిప క్కులంఘ్య మని యాశ్చ నెఱింగి నిజాంతరంగసం
గతధృతి యై యమావ్యసానుడు కాసనవాటము దాటి యధ్వగ
ప్రతతుల వెంట నేగి పరపట్టనగర్వవిఖండనంబు దృ
క్కుతుకదసౌభమందనముఁ గుండినముం గనియెం బ్రియంబునన్.

౩౯

మ. కని తత్పట్టనకేళి కాసనలతాగాతైకవాస్తవ్య భో
దన్యపాపత్యవివంచికాభిసవశితార్థమన్ విశ్వరం

జనగీతోమృతతోపితద్విరదరాట్టుర్నాంబరుం దుంబురున్
వివయప్రాణిమః జేరఁబోయి నతి గావించెం బ్రమోదంబునన్.

97

చ. అపు డమరేంద్రగాయనుఁ డనన్యజసోదరభానసూచనా
నిపుణతనూవిలాసు నతనిం గని యెచ్చటనుండి వచ్చి తే
స్మృతనయుండ వేమికత మిచ్చటికిం జనుచీర సంచు న
త్కృష్టన నడుగ న్యదూష్యహుంధు దీపితసూన్యతనూన్ శీర్ణి నున్.

98

సీ. కశగతచక్రండు హరిబలాన్వితండు సన్తహితవిక్రమండు మానకగురుండు
ప్రాణేశకలితసురాగసంస్తుత్యసత్యాభ్యాతగోత్ర నాయనుఁగుజనని
సరసధర్మధురీణుఁ డురునుమనోమార్గణాపలంబనుండు నాయన్రజస్కుఁ
డక్రూరనుగుణోద్ధవాధారశూరసంతానశేఖరులు సుదృఢధుజనులు
పొదలురాలచ్చి యెపుడు మాయదుకులమున
మాకురత్నాకరపురోత్తమము నివాస
మట్టి నే నీకు నిచట శిష్యత వహించి
వీణ నేర్పొంగ నచ్చితి విసులచరిత.

99

గీ. అనుచుఁజతుర్క్తిఁ దెలిపినవినితదీయ, నృత్తసృజులమువలనమున నలఁగితింబు
రుం డతని గారవించి యారుక్షబాహు, నృసతసూభవుతో వీణ నేర్పుచుండఁ.

ఉ. అంత నిగంతపంతురలతాంతనిశాంతనితాంతకాంతన
న్యాంతికతాంతపాంథజనతాంతరసంతతకృంతనస్రగ్ధా
త్యంతసమంతతస్ఫురదుదంతపరంతప కాంతిసంసృతి
క్రాంతదురంతకుంతరతికాంతము పొల్పె ననంత మంతయున్.

100

క. వనలక్ష్మీ మాధవాగతి, కనుస్సగం బూనీట జలకమాణుటన్ ముం
దనువున నలుఁగిడఁగా ను, రిన్దచిక్కన మనఁగ ధరఁ బొరఁగఁ గారాకుల్.

ఉ. పూని వసంతహళికుండు పొంగెడురాగరసంబుచేఁ గడు
న్నానుజనాళిమానసపునట్టులు దున్ని మనోజకందళిం
గానఁగఁ జేసి యంత వెగఁగట్టినయట్టిహలంబులో యనం
గా నెఱసెం బలాశకళిక ల్లునుమున్న వనాంతరంబులన్.

103

క. ఎలదీపెచెలులు నలిగా, డ్బులపైఁ దేనియవసంతములు చల్లఁగఁ జే
తులఁ బూనినవేత్రపుది, త్తులు నాఁ దలిరాకుపొదలుఁ దోఁచె న్నాగ్నల్.

104

ఉ. ఆలమునన్ దిశ లైలిచి యాడంగఁ బోవ వియుక్తరక్తముల్
హాళి ననంటిపూవుపెర లన్బలుదోనెల నించి చిల్కలే
జీలకుఁ జూపఁబోలు ననసింగిఁజిజ్ఞో దిటు గాక యున్నచో
నేల వహించుఁ గెంపుజిగి నీకదళీసుమకీరతుండముల్.

107

ఉ. మావుల మారు క్రంజలుకమావుల వేడెము దిద్ద గండపుం
దావులగాడ్పునాహిణి లతాకళ పూసి మిళిందయుక్త మా
లేవిరిగుత్తిగిల్కఁ గదలించుచు ధే యని కూఁతవైచె నా
నావిధపల్లవాళనకనత్కలకంతకుహూరవాగ్భటిక.

108

సీ. శావనిపుత్తికై చనుదెంచు వెడవేల్పురాచత్రాఁ చన భృంగరాజ తనర
సంగడి శాస్త్రము బ్బుది వెమశిష్యుల చెలువునఁ గెలయుకోవెలలు సెలఁగ
విన్నందుటకు మనవికి డాయువంధ్యశృంగములు నాఁ బుప్పడిగట్టు తెసఁగఁ
గట్టినకావికోకలచెఱంగులరీతి నెడనెడఁ దలిరాకు తెగసియాడ
సెలమిఁ దనుఁ గన్నద్విజపంక్తు తెదురుకొనఁగ
సారెఁ బెల్లుబ్బుయువదనశ్రమజలాభీ
నిముడుకొన దక్షిణము వాసి యేగుదెంచెఁ
గొదలునడతొడఁ బవమానకుంభజండు.

109

ఉ. అంతట రుక్మభాహువసుధాధివనందన యొక్కనాఁడు శు
ద్ధాంతగృహంబు వెల్పడి విహారరతింజనుదెంచె నెచ్చెలులో
చెంతలఁ గొల్పి గుంజదళిశంజితరంజితకుంజమంజుల
ప్రాంతగళితృలాసవరతాంగజఘోటికిఁ బుష్పవాటికక.

110

క. ఏతెంచి చందనాచల, శీతలతనుగంధవహవశీకృతలవలీ
చూతైలావాసంతీ, జాతామోదములఁ దేలి సంతన మందక.

111

సీ. కమ్మనిపూనీటికాల్వ ప్రిలినచోటఁ గంబూరమున నంటఁ గట్టికట్టి
వలపుతోఁ గురువేరు వాడువాఁతినచోటఁ బూనీరు కుండలఁ బోసిపోసి
చలిమాచీరసముల జొకులైత్తినచోటఁ గలువపుష్పాడినించి బలసిబలసి
పరువంపుమరువంబు పదను దప్పినచోట వలిమంచు గూడల వైచివైచి
సుమములకు మూఁగుతేటులఁ జోపిచోపి
యారముల రోలుతనిపంచు లేఱియేఱి

1. కీషవ్యము ఆంధ్రకవుల చరిత్రములో ఎలకూచి బాలనరస్వతి గ్రంథములోన దున్నది. 2 చ - గతిక. 3: పన్నిటికాలువ పల్లవబాణ్ణవోట గంబూరమున నడ్డుకట్టఁగట్టి.

గ్రక్కుపాటున రాజన్యకన్యఁ గాంచి
యపుడు వనపాలికలు రయన్యగ్ర లగుచు.

110

క. ఒండొకతె మీఱి నృపనుత, దండకు నేతెంచి మెట్టనమ్ములు విరిపూ
దండలుఁ గమ్మనిగొజ్జగి, చెండులుఁ గైకానికిచ్చి చేరి పృథ్విక్షే.

111

చ. అచట విలాసభూథరము లచ్చటఁ గ్రొన్నెలఁకలతిన్నె ల
ల్లచటఁ బరాగసైతము లచ్చటఁ దేసియయేటిసిటిజా
లచటఁ బయోరుహాకరము లచ్చటఁ బూచినకన్నెమావు ల
ల్లచట లతాకృతాలయము లంచుఁ గరంబులఁ జూప వారిశోక.

112

సీ. విందులు గ్రొన్నె యిందిందిరమ్ములు వాసంతికావ్రనూనానవముల
దోమటి దొడుకునే ప్రేమఁ గోకిలములు పాటలనహాకారవల్లనముల
బువ్వంబు గుడుచునే ప్రోదిరాచిలుకలు పరివక్వదాడిమీఞ్జలనముల
బా త్రారించునే మత్తఖంజనములు చంపకప్రసనజసౌరభముల
సామెతలు నేయునే శారికాస్వయములు
గోస్తనీవల్లికా¹ ఫలగుచ్ఛకముల
నలరువలపులు గాంచునే తలిరుదూదలు
మలయగిరికందరాయాతమారుతముల.

113

చ. అనుచు లతాంగి పూవుఁబొడ లారసి పుచ్చిపిల్లి పుచ్చి తక్కి. కుం
దనవమరందవాహినుల బాటి పరస్పటిసీమ మట్టి పూ
చినయెలమావిజొంపములఁ జేరి మెలంగుచు పంతుఁ డెంగటం
గనుఁగొనియె న్నవంగలతికాపరికల్పితకాయమానముల్.

114

క. కాంచి యచటం దదీయను, మాంచలనంచరణచంచనశిగాతనభా
వంచనచుంచువివంచీ, పంచమనాదంబు చెప్పువండుపు నేయక.

115

మ. ఇది నాయన్నవివంచినాద మగుఁజుట్టి నెచ్చెలీ యాలత
నదనంబు ల్పుతినాద మూసఁబొడఁగెం బొంతమే చుంచు ను
న్నదకాదంబరవానుకారివిచలనంజీరశింజారుతం
బొదవం జేరి సహోదరుం గనియె నత్తుత్కంఠ దీపింపఁగన్.

116

క. సోనలుగాఁ గమ్మనిపూ, దేనియతుంపుదులు చల్లుతీచలతో న
మ్మానవతి నిలిచి యన్నక, గానరతుం గాంచి తడువకంఠక్షోభి.

117

సీ. మేరుసంగతిగేయసారవాహినిమూఁడు తెగలాయెననఁగఁదంత్రికలుమెఱయ
స్వరదేవతారోహసమునరోహిణీఁ గట్టు మెట్టికలు నా మెట్టు లమరఁ
గరివె ఫణంబుగా గానలోలత డాయుచిలువరా జన వెండియొళపు మీఱ
శ్రుతేతంత్రికాబిసాహృతికి నేతెంచినకనజక్కవలు నాఁగఁ గాయ లొలయఁ
దనరువీణీయఁ జేఁ బూని తంత్రి దీటి

బిరడలు బిగించి శ్రుతిఁ గూర్చి కరివె నివిరి

జాటుగా మీటి సారెలు చక్కనొత్తి

సారె బలికించునత్యాకుమారుఁ గనియె.

118

క. కనుతెప్ప లిడక యతనిం, గనుఁగొనియుం దనినిచనక కామిని యన్నం
గనునెపమునఁ బాద వెలువడి, ¹చని నిలిచె న్నొగుట వాయుచంద్రకళ యనన్.

శా. ఆవేశం దుగతెప్పల న్నిలిచి ²నేత్రాంతత్రిభాగంబులన్

డానై చెక్కుల జాటి కర్ణవిచలత్తాటంకహీరప్రభన్

దీవ ల్సాగుచు నొయ్య రాసొనురుపై నిండాఁ రె రాజన్యక

న్యావీక్షాంకురముల్ స్థరప్రథమముక్తాశ్రుప్రతానం బనన్.

120

గీ. పూవగుబ్బెతఁ గన సిగ్గు పొదలుచుండ

రాచకూతురు గాన సంకోచ మడర

నన్నసన్నిధి నున్ని భయంబు నిగుడఁ

గలికి గనుఁగొనఁ దలఁచు లోనులుకు నళుకు.

121

క. ననజాన్యకు మై నిండ, న్నినుపారెం బులక లపుడు నిఖిలాంగములం

గనుఁగవసాటికిఁ దారుం, గనఁగఁ గటాక్షాంకురములు గ్రమ్మించె ననన్.

³క. తమినేత్రచకోరకయు, గ్గము నరపతివదనచంద్రికల నలు మ్రోసం

గమించి యెనఁ బట్టుచాలిమి, నుమిపెనొ యననశ్రుబిందులొలికెం జెలికిన్.

ఉ. తత్తటపాటుతోడఁ గనుఁదమ్ములడాలు దిగంతరంబులం

జిత్తరు నింప లేజెమటఁ జేల కుచంబులపొంత జాఱ నా

బిత్తిరి మ్రొనుపాటాదనఁ బిమ్మిడిఁ దా నొకకొంత గొంకి లోఁ

జిత్తము మట్టుపెట్టికొని చేరి సహోదరుదండ నిల్వఁగన్.

124

ఉ. అప్పుడు లేమపాదకటకారవము ల్నిజవల్లకీరుతిం

దప్పులు సూప వింతనినదం బిది యెక్కడిదంచు నెల్లడం

1. చ - చనియె స్థలచంబుఁదాము శశికళయనఁగన్. 2. ట - నేత్రాంపద్విభాగంబునన్.

3. ట - లోలేదు.

దప్పక చూచి కన్గొనియె దాననమానవిఘాతినూతి యూ

కప్పురగంధిఁ గంజముఖఁ గాంతిమతిం గలకంకిఁ గామినిక.

128

క. లంతటఁ గాంతావీక్షా, తాంతాత్తుని సతనిఁ దనదుదాయూది పగం

బంతంబునఁ గంతుండు విరి, కుంతంబులపాలు నేసి కో యని యార్చెన్.

క. గొట్టునఁ బొడమినతమి యూ, గుట్టులు దేజంగ రాచకొమ్మకుఁ డపుడు లో

నట్టురపడి యూచిటిపాటి, గుట్టెతఁ గని చొక్కి వింతకోర్కులు నిగుడక.

క. బిరడలుబిగియించుకరణి నెమ్మెగ మెత్తి చొక్కుతోఁ గ్రీఁగంటఁజూచిచూచి

శ్రుతిమీటియాలకించు తెజంగుతో ముద్దదనరుమాటకుఁ జెవిఁదార్చి, తార్చి

భాలు నల్కిన మెచ్చలీలహాసమునకు నుడివోనితమిఁ దల యూచియూచి

యలనతచే నూరుపులు పుచ్చతీరునఁ గ్రమ్మించుమేతావిఁ గ్రోలిగ్రోలి

నిలువరించఁగ రానిక్రిందలిరువాలు

తరుకులకుఁ దెంచమునఁ జాలఁ దలఁకియఁ బ్రయ

సఖుండు చెంగట నున్ని నిశ్చలుని రీతిఁ

గొంత సైరించి యాయదుకుంజరుండు.

129

క. తనవీణఁ బ్రతిఫలించిన, వనజాననఁ జూచి సౌఖ్యవారిధిలోఁ దె

ప్పనఁ దేలి యాత్మగతమున, నొనరించె స్వీనుతిఁ జిత్త మువ్విఘ్నారక

129

భ. పాలఁతుకవేణి కుల్కి నిశ పువ్వులవేరిటిచుక్కపాఁజులం

జలదము పూర్ణి జందిరపుఁజంచల నెప్పుడు గొల్చుకట్టుగా

నిలుపుటఁజేసి చామరము నిచ్చులు తా నె భజించె నన్నియుం

దైవినియకాదె సారెకు నుతించు నకు ల్పమునగ్రధుంకృతిక.

130

భ. నలినభవుండు కన్నయ నొనర్చుగఁ జిక్కినమించు లీక్షణం

బులు నిధి పుంజరీకదళఘ్న ల్పయి నుంచి భుటించె దారకా

చ్చులమున లక్ష్మణునై లనిశంబుఁ దనచ్చునె కాకయున్నఁ జా

పల మిచ్చజేసఁ జెల్లు కనుపాపలవేరిటి యొత్తుబొమ్మలక.

131

క. శ్రీనాథశ్రీ లింపలకుం, గనయుతమిక్ సుముఖవిఘ్నండు కాంతనిరీదౌ

భనశరుచికరము లెంతయు, నవిరళగతిఁ జూపఁగా ననంతస్ఫూర్తిక.

132

భ. జులదదళాక్షి నాన నవచంపక పూ నటుగాక యున్నఁ జెం

తల నెలకొన్నచారునయనభ్రమరవిత్తయంబు చాల న

శ్లోల మగు కాతరత్వమునఁ గ్రస్తుతి కోమలకర్ణపాలికా
తలితవతంసపక్షనవగంధవిశేషము లానఁ బోవునే.

133

జగములు గెల్వఁగోరి నుమసాయకుఁ డెత్తుపసిండిటెక్కెముల్
మగువకపోలయుగ్గ మనుమానము లే దటుగాక యున్నచో
నగణితకర్ణకుండలసమగ్రమణిప్రతిబింబవర్పణం

ఒగుచుఁ జెలంగునే మకరికాంకిత మై చెలువంబు నూపునే.

134

కమలనూతి నుధాకరుకందుఁగడపి, బింబమున దీనిమోముఁ గల్పించనయ్యె
నలికమగ్రంబుపార్శ్వముల్లభుకుఁజెక్కు, లందుబింబాధరంబుబింబాధరంబు,
మంజుభాషిణికంఠసామ్యము¹వహింప, సబ్బ ముత్తనుసునునోర్త నుయ్యెఁశాక
వార్ధిజాతనభాతీయవస్తలుండ, నాదరము గాంను పెట్టు తదాదరంబు.

135

మధువనంగతవిటసనమాజములును, బల్లవాల్మీష్టవల్లికాపాలికలును

నవతువచ్చునె యీసశివశలభునన, వర్ణనీయభుజకల్పనల్లరులకు.

137

ముచు పొకకృష్ణముర్తి ఘనము ల్లరియన్ గిరినైతి గోవింద.

ద్ధన మొనరింప నత్తెఱఁగు ధా నది చిత్రమె యందుఁ గొమ్మయా

రనియెడుకృష్ణముర్తి మదనాశుగన్మృత్తిఁ దనర్చు గోవింద

ద్ధన మొనరించెఁ దత్కుచధరాధరయుగ్గము నుబ్బ నెత్తుచున్.

138

నరసవయో²విభాతమున సారసగంధిగభీరనాభి తా

మరసకుటీరము స్వోడలు మంజులలోమలతాలిరాజి బం

భురతరపక్షవాయువుల నూత్నతదీయసరాగమాలికల్

వరుసనె రాలి రేక లగువైఖరిఁ బొల్పు నళివిభంగముల్.

139

నుప్రతీకోత్తమాంగ మీనుదతిపిఱుందు, గాకయున్న రత్నాకరకాంచికాప్ర
య్యుక్తిఁగను నేనితాంతసృత్తోరుసుకర, కాంతిపదపుష్కరస్ఫూర్తిగడలుకొనునె.

కలమగర్భంబు లబలజంఘుల జయింప, మల్లఁబడినిక్కి కడపటఁబొల్లువోయ

తాలిపడికాటికంటకాక్రాంతివిరిసె, బరఁగు నెచివేకమిల జకప్రకృతులకు.

³తామేటి నెన్నుతీచి స, తీచుణిప్రసదములు ననరె దివ్యోరుదిశా

సామజకరోపకటి, భూమండలి యందుమీఁదఁ బొలువగుకతనన్.

1

ప్రమథపదంబులం దొరయఁ బంకజముల్ వనమధ్యసీమఁ జ

క్రములకు నిద్రపుగాఁ దపముఁ గాంచుతటి న్నధుపాలితోడఁ బా

1. చ - కోవునే. 2. ట - వహించి, యబ్బ. 3. చ - చివాసమున, ట - విభాగమున.

4. ట - లోలేదు. 5. తా. శరల వెన్నుచిటిచి.

యమి మలినత్వ మందియును హంసకసంగతిచేతఁ బాదసా
మ్యముఁ గని మించె నేరి కమలాత్మలసంగతి తీర్తవోవునే.

143

గీ. అలరె వారిజనేత్రాపదాంగులీన, ఖాళి యావనవనసీమ నడరునవ్వ
విద్రుచులతాగ్రకోరకవితతి నాఁగ, నగ్రలాఠూరసంబు సుమాసవముగ. 144

క. అనుమాన మేల నిజ మీ, ననఁబోఁడియె దుక్ఖబాహునందన యలనా
వినుకలియునుగనుకలియును, మనమునఁ¹దలపోయ నైకమత్యముఁగాంచెన్.

పు. అనుచో నాలలితాంగి నొక్కచెలి డాయవ్వచ్చి యొనెచ్చెలీ
వనవాసంతికకు న్రసాలమునకు నైవహికప్రక్రమం

బానరింపం జనుదెప్పు వేగ యన నయ్యో దైవ మీసాటిమే
లును సైరింపఁగఁ జాలదంచు నుది నాలోలత్వముం జెందుచున్.

146

క. ఆపడఁతి యప్పు డఱివిరి, తూపులచే డీలుపడుట తోఁబుట్టునకున్
దీపింపకుండఁ జని పు, ప్పాసచయానక్తిపై మనోంబుజ మడరన్.

147

సీ. కైలాసు జతన మీకలునరాచలువరాల్ జీరుకుల్ వారు ²రాజీవనయన
పాదానధాన మీసరువంపుమరువంపుఁగనిమలదాఁటుచోఁ గంబుకంతి
³మేలుప్పరంబుతుమ్మెనమందరొద మందటిలుపొదల్ దూఱుచోఁగలునకంటి
చిత్తేశు చూడు మీచిన్నారిపొన్నారికేకినీలాస్యము ల్కీరవాణి [దుచు
యనుచుఁడనప్రాణసఖులు నెయ్యింబుమీఱ, నెచ్చరికఁదెల్పనిచ్చులోఁతీచ్చన
వెచ్చనూర్పుచుఁగలఁగుచువిన్ననగుచు, రామవిహరించెఁబుష్పితారామసీమ,

⁴మ. అరుణాంఘ్రిద్యుతిసారసీకృతసుధీహర్యక్ష హర్యక్షదో
ర్ధరాణాధాకృతితాభృతామరకదంబాధ్యక్ష బాధ్యక్షమా
హరణాస్తాకహృషీకచోరకనిరాసారక్ష సారక్షమా
శరణోటీసరిసాటితాంతరరిరంసల్లక్ష సల్లక్షణా,

149

క. సంసారదూరసరణరి, రంసాధిగతప్రశంసరాగహరిణవై

తంసికసంసన్నానన, హంస మహోహంస పరమహంసవతంసా.

150

స్రగ్వణి. ధ్యానకృతేంద్రధీ దంభవిద్యానధీ, దానలక్ష్మీనిధీ దాంతహృత్పున్నిధీ
మానభూషావిధీ మంజుభాషానిధీ, జ్ఞానసంమోదధీ సత్త్వసామోదధీ. 151

గద్యము. - ఇదిశ్రీమద్దత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్రచరణారవిందవందనసమాసాది
తనరసకవితారసోదాత్త దత్తనామాత్యసోదర్య మల్లనమంత్రివర్య ప్రణీతం
బైనచంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

1. చ - ట - వివరింప.

2. రాజీవగంధి.

3. ట - మేలుప్పరంభీరసాలరసాలంబు

పాదరిండ్లు దూఱుచో. 4. ట-లోఁజేదు,

చంద్ర భానుచరిత్రము.

—o—o—o—

చతుర్థాశ్వాసము.

- క. శ్రీధర భువనతార ద, యాధారాధారదృగ్విహార సతమన
శ్శృంగస సయబోధన ని, బ్యాధనలక్ష్యసహాయ దత్తాత్రేయా. 1
- స. అవధరింపు మాసమయంబున. 2
- క. ఛరీలినలచరించుచు, నారామవిహార కేసలాలసమతి యై
యారామ యంతః జెంగట, మారువిడారంబు లైనమావులదండక. 3
- చ. చలువలు చల్లుగొజ్జంగులసందులఁ దుమ్మెదతెక్కనోకులకొ
సలిపిరిసచ్చు శేష లిరువంకల బో రసుచోట దట్టమై
అలితపుండ్రావు లీనువిరిపందిరి క్రిందటఁ గ్రమ్ముతెమ్మెరల్
తొలఁకెడు కప్పపుంజవికెలో పసియించినఁ దోడినెచ్చెలుల్. 4
- క. విసయమున ననుసయించుచు, నెనరునఁ జేపట్టికుముదిసీకన్యకఁ దో
డ్కిని యేగి కేళికానన, వినుతవిశేషములు 1 విన్నవించుచు వేడ్క. 5
- చ. చిలుకలకొల్కి చూచితివె చెంగట మ్రోయుచుఁ బేంట్లు చుట్టిరా
సలపువునీరు గ్రమ్ముజలయంత్రపుంగంబములందుఁ బైవయిర
బొలయుచు మ్రోలుచు వ్వికుచము ల్లిగు నీవనలక్షి గాజుచా
లులియఁ జనుచ్చు కేలఁజెలువొంకఁగ నమ్మనలాడుకెనడిక. 6
- చ. కను లనమాశ్రసిద్ధులవికాసతృణాకృతు లిక్షువంశముల్
గనుపుల ముత్తెముల్ గురియఁగాఁ దృణరాజములై ఫలోన్నతిం
దనరిన పూగము ల్లినుముదారతకుం దగఁ బెక్కుముత్తైము
ల్పినిగిసగీతఁ బొల్పుంగుహాసితత్కళికాసహస్రముల్. 7
- చ. మరుఁ డనునాతు చాచిలుకమావులకు న్వేణ మానునట్లుగా
నురపడిఁ దేటిక్రొంబుగల హోరను కెంజిగురాకు మావుల
న్పిగుసులదిక్కుఁజూచి సడపించినఁ ద్రొక్కుచు వచ్చి శంకలే
కిరుగడినెల్ల మంబులతహేషలు మీఱి లతాంగి చూచితే. 8

- ఉ. ఊయెల నూఁగులేమ పడమూసినమాత్ర నవీనరాగల
క్షీయతమై మునశ్రువులు నీధుకణంబులపేరఁ జల్కుచుం
బామక భృంగగీతిఁ దనభాగ్యము మెచ్చుకొనం దొడంగఁ బ
ద్దాయతనేత్ర చూడు మిది యర్హమ కాదె యశోకసంజ్ఞకుల్.
- చ. ముదిత యొకర్తు తేంట్లు తను మూఁగిన నెచ్చెలిఁ ¹గాన కార్తయై
కుమరుమెటుంగునిబ్బరపుగుబ్బలనొత్తినఁ ధత్వీయంగ్రహ
భ్యుదితరసానుభూతిఁ జెలువొందుచుఁ గ్రోవి తదాప్తిహేతుష
ట్యనతతి కిచ్చు మెచ్చి నిజబంధురగంధంబోవిశేషముల్.
- ఉ. సామజయాన యీచిటుతనంపఁగిసాం పరుదయ్యె నంచుఁ నా
ళిమణి యెచ్చరింప నొక లేమ ముఖాంబుజ మెత్తి చూడఁగా
నామహిజంబు వూనె నుమనోఽధికరాగసమృద్ధిఁ గాన నె
చ్చోనుహితాళిసంగ్రహణశూన్యుల కిట్టితెలుంగు చోద్యమే.
- చ. రమణియొకర్తు నవ్వుచు మరందముఁ బుక్కిట నించి బోటిపై
నుమియఁగ నేగె నమ్ముగద యొండొకచెంతకుఁ బోక కేసర
ద్రుమము పుటుంగుఁ జేరె నది తోడన తన్ముఖసీధుసిక్తమై
యుమీయక మానెనే యభినవోపగతప్రసవాసవంబుల్.
- చ. వనీత యొకర్తు కేళి వనవాటి గతాగతఘ్నయై కరం
బునుపఁగఁ దత్కరగ్రహమహోజ్జ్వలమై ముదితద్వీజానళీ
ఘననినదంబు మీఱిసహకారశిరోమణి వేల్పు గంపె నూ
తనకినలానలంబున నుదారమరుచ్ఛ్యతసూనలాజముల్.
- ఉ. ఏలకితీవయుయ్యెలపయిం జెలికియూఁగ నొకర్తు లీలతో
నాలతి సేయఁగా విని ప్రియాశము పూవులవాన నించి యు
న్నీతిత నీధుబాష్ప మయి మెచ్చులఁ దేలఁ దదగ్రసీమ ను
త్తాళియుఁ బొడకు స్వీను మదాంధులచెయ్యెలు హాసయోగ్యముల్.
- చ. అనదృశధీరతాధికమదాప్తి నుదృఙ్గణు లిద్ద టుల్లన
ద్రనకళికోపలబ్ధికయి రాయుచుఁ బల్క నమీరణోన్నమ
⁴త్ప్రసవితశాఙ్గకాంచలకరంబున వాద మడంచె గోఁగు వె
క్కన మగు టెంతుసై తురేయగంధసువర్ణసమగ్రతానిధుల్.

1. బ - గూడకార్త. 2. చ - ఘనసార. 3. చ - నూచుచున్నట్లు. 4. బ - త్ప్ర.

చ. చలువలుచల్లునీడల నిజశ్రమ మార్చిన మెచ్చి చూచుతో
య్యలి నలరించె వెండియు శుకాలపనాలఘులాలనోక్తిసం
కలవముతో మనోజ్ఞతలకంబు న్నుదుచ్చదవీజనంబులక
లతితమరందసేచనములక ఘనసారిపరాగచర్చలక. 16

ఉ. కేకినకొట్టి యోర్తు గిలిగించిన నొక్కవిలోలనేత్ర లీ
1 లాకలకంతకూజితముల న్నగఁ జెంగట నున్నపొన్న లీ
లాకలకంతకూజితముల న్నగుచు న్నుమనోవిజృంభితా
నేకవిలాసము దైలిపె నిట్టివివో పురుషానుభావముల్. 17

ఉ. సారెకుఁ బూల కొర్తు తను నన్నలఁ దిట్టి నొకింత వుచ్చుని
ట్టూరుపు ధూపము ల్బృకపికోత్కరనాదము పంబమ్రాంతయుం
గా రతిరాజు నేర నవగంధవహాకులసిందువారశా
ఖారుచిరాక్షి లోలదళికైశికయై సివమాడెఁ గంటివే. 18

క. అని పలికి కురులు బిగియం, బనుపటిచి చెఱంగుఁ జెక్కి పయ్యెద లొడిగా
నొనరిచి యొండొరు మీఱక, వనజాతులు కుసుమహరణవాంఛావర లై.

సీ. కొమ్మ యొక్కతె చేరి కొమ్మ వంచినఁ గోసె నలరుఁ గ్రొన్న నలొక్కయలరుఁబోడి
కలికి యొక్కతె తేటి కళికి గొందులు దూఱ నతివల్లగతి నవ్వే నతివ యోర్తు
బాల యొక్కతె పూవుఁ బాళకై గీలించి యాన నొక్కతె దాని నానయిడియె
ముదితయై మొగడలుముదితయొక్కతె రాల్పఁ జెలువందఁ గాఁ నేతఁ జెలువయోర్తు
వెలదిగురి వెంకపాద లొక్కవెలదిసూప, రామణీయకనిధి యొక్కరామపటచె
నిట్లు వనకేళిఁ దేలుచు నిందుముఖులు, సరసవాచావిలాసంబు నెరపువేడ్క.

రగడ. నెలఁత 2 నెమ్మి నెమ్మిఁజూపె నీకు నీకుజాళినీడ
నలయకమ్మ కమ్మదావి నలరు నలరుబంతులాడఁ
గలయ నీడ నీడగాదు కదలి కదలికడకు రమ్మ
వెలది నన్ను నన్నువిరులు వేడి వేడిమాటచిమ్ము
వనిత రాదు రా దువాళి వలదు వల దుపవనసీమ
ననలు గోర గోరఁ జీర నాన నానవెట్టె లేమ
తమ్మికంటి కంటిఁ బొదలఁ దారుదారుచ్చండ ముందు
కొమ్మ మావి మావిననలు గోయగోయటంచు నిందు

కొలది గాదు గాదురాశ కొమ్మ కొమ్మనందుజోకఁ,
 గలఁకఁదిట్ట దిట్టవైత కన్నె కన్నెఱుంగ లేక
 రమణి ననకు ననకుఁ జేర రాఁగ తాఁగనగుచుఁ జేడి
 నమరుతావి తావిదా గయాళి యాళి గొల్లతాడి
 ముదిత మూలమూలఁ జాల ముడుపు ముడుపువగల పూలఁ
 బదరనేల నే లతాంగి పట్టుపట్టు జీనువాలఁ
 గనిరి లలన లలనవాన్రుకలిక కలికచ ల్దండఁగఁ
 గనలు కలికి కలికితేల కావికావికనఁ గడంగఁ
 గొఱలి వీడవీడనేల గుట్టుగుట్టు నలులమొనల
 నెఱయ నింపునింపు నిచట నెలఁత నెలఁత తఱకుననలు
 అతివ నట్టి వట్టివేరు నాడనాడ నైచె డేల,
 నతులతరమె తరమెఱుంగ సరస సరసమూడిగి బాల
 సావి నిక్క నిక్కగాదు చాలుఁ జాలు ¹దఱుగువఱులు
 తావిదండ దండమాకుఁ దమకతమకమూనువఱులు
 క్రొవులేమి లేమిఁజెలులు గుండ గుండరననయులుకఁ
 ద్రోవగట్టు గట్టుచాయ తోఁపుతోఁపుముక్కుచిలుక
 నంగమలయ మలయపవనే మానిమానిని వడదేరె
 జెంగునీకు నీకు ముద్దుచిలుకఁ జిలుకఁచిలువునిరె
 కింక మాను మానుపంబు గెంట గెంటసంబుతేల
 కొంక కేల కేలఁబూని కొంటె కొంటె పూవుఁబూల
 జగడ మొల్లమొల్లకెట్టు చనవు చనవు బలిమితోన
 నగిన మేల మేల యని పెనంగ సంగభవునిమాన.

21

—H— జలకేళీనర్తనము. —H—

- క. అని చెలులు సుమావచయం, బొసరించి మరందకణము లొలికెఱుగుత్రయో
 యనఁ దనువుల సునుజెనుగులు, చినుకఁగ జలకేళీనక్తచిత్తాంబుజుల్లె. 22
 క. ²సరసీధుమత్తమధుకర, దరశీర్ణనవీననళినదళమిళనకళా
 చిరశీలితశరశీకర, భరశీతలసరసిఁ వఱిసి స్రమదలు తనులోక. 23
 క. గరువనిలాహతి సుమరజ, మిరుగడ రా సమమ భృంగ మెనఁగె స్ఫురిసీం
 దిర దాల్చు కమ్మబంగరు, సరిపెఱెఁ దగు తేటితాళిచాడ్చున సుదతీ. 24

1. చ-చగడువఱులు ట-చరుగుజితులు.

2. ట-లో నీరుడుబిడ్డములు లేవు.

- చ. చిలునునుజెందొవల్ చికిలిచంద్రిక పై పఱపు, ల్పరాగముల్
పఱచినవైడివ్రాతవలిపంబులు, పాయని జంటజక్కవల్
కులుచతలాడబిల్లులుగఁ, గోమలి యిచ్చటఁ గాననయ్యె నె
1. త్తలు లురాజి హంసననితాతతి దూఁగెడడోలలో యనన్. 25
- క. "బలిసన్నదావోరేంద్రో, పలఫలకకవాట మనఁగఁ బరఁగె సరసి యూ
ర్లు గండపట్టియలుగాఁ, జెలఁగు సరోజములు బిగువుచీలలు గాఁగన్. 26
- క. అలిగన్నకుమునముకుళము, వలిజక్కనమేనుసోకి వడఁకుచు నంత
న్వలసితతద్రుతిసలరెన్, గొలంకుసిరిచంట సకినె కులికె ననంగన్. 27
- క. సూనయుతనాళమానన, మానం గ్రేంకార మొక్కహంస మొన ర్చెన్
మానిను లట రా జలభగ, సేవలకెఱిగింప నభిసేసె ననంగన్. 28
- చ. అని కొనియాడి కొన్నలు శయంబులఁ బూని ననర్థవాక్యముల్
పనుపడఁ గోక లూశ్చి కరపావడ లంట బిగించి సొమ్ము లొ
య్యన నడలించి యొండొనులయంసము లూతలు గొంచుఁ బొచ్చి రిం
పున సరసి స్తనం డొటలు పుచ్చిన కత్తులఁబోలి బిత్తరుల్. 29
- గీ. చెలువ లప్పుడు నెలకొన్నసిగ్గుచేత, వక్షములఁ జేరిచిరి కరన్వ స్తికముల
నెగసిచనుజక్కనలఁగూడియేగుననుచుఁ, బనరిచనుజక్కవలనంటఁబట్టిరనఁగ.
- ఉ. కొండొకపాచుపుంగొమరుగుబైత యొర్తు కొలంకు డిగ్గుచో
నండకు నచ్చినట్టి చెలియంసము చేతులఁబట్టి ప్రేలె లో
నిండినభీతి నాశ్శకళ నేర్పుటకై నలరాచయొజ్జ కో
దంపము వైచెనాఁ దటటుదార్కొనుకైనడి వేణి తూలఁగన్. 31
- క. చెలువలు సరిసీజుములు, నిలిచిన లోఁ గన్నుగవలనీడలు దోఁచెం
బలిచెక్కుఁజండుచులకై, తలఁకుచు నడుగంటు నచటితమ్ములరీతిన్. 32
- గీ. చెలులు కొండలు తమమీఁద జలముఁ జల్ల
మగుచ లొకకొండ అవి కేల మగుడ నాని
రలుఘుజఘనాభిఘాతార్థి సరుగుదెంచు
సలిలములు కిచ్చి రభయహస్తంబు లనఁగ.
- చ. నెలత యొక్కన్త నెక్కుగమునీడ నవాంబుజమంచుఁ గైకొనం
దలఁచి కరంబుసాఁచుటయుఁ దత్కరముం బెఱతప్పిరీతి నం

దలరిన నొండు రెండు గుట యద్భుత మం చొక ప్రోక్షణెచ్చెలిం
బిలిచి యెటుంగబల్కె నది మేలమునం దనుఁ గేరి నన్వేగిన్. 34

సీ. కల్లోలమున నన్నుఁ గదిసి యీడుటకు నోయు ద్వేలకనబాల యోలయోల
సూటిఁగొ మ్మాని నాసాటిప్రేయటకు నోయుల్లోలకరనాళ యోలయోల
చేపట్టి నావెంటఁ జేరి పట్టుటకు నోయుద్దామకటిసీను యోలయోల
దగలేకనాతోడఁ దడవుఁగ్రుంకుటకు నోయుజ్జ్వంభకుచకుంభ యోలయోల
యోయువిద యిందు రాకున్న నోలయోల
యోచెలియ యూటకుండిన నోలయోల
యోసకియ యెందుఁబోయిన నోలయోల
యనుచు నుద్దులు గూడి పోరాడి రవుడు. 35

చ. తరంగల జాయుచున్ మొగడతమ్ములు గోయుచుఁ గేరి త్తిప్పుచుం
గరములు వట్టుచు న్తునిఁగి గ్రక్కునఁ జేలుచుఁ జాల సోలుచున్
దరులకుఁ జేరుచుం దటుముదంటల దూటుచు నీట టావునఁ
దొరకొని నవ్వుచుం జెలులు తోయవిహరినతాంత తాంత లై. 36

సీ. కరిహస్తసాదృశ్య మిరవుకొల్పుటఁజేసి తోడ లార్చభావంబుతోఁ జలింపఁ
గదోచ్చివాపమ్య మొదవఁజేయుటఁజేసి నిలుపున నుదరిమా ల్పిక్కుఁ జూప
మోమదర్పణసామ్యమలవరించుటఁజేసి మోలుఁగుఁ నెన్నలు కంఠమినిమిఁబూన
జలద¹సాధర్మ్యంబు సవదరించుటఁజేసి విస్ఫుగోష్ఠలు పయోహృత్తి నెఱప
హస్తికుంభోపమానంబు లగుటఁజేసి
చన్నులు సఖాంకురాంకుశక్షతులఁ బెప్ప
నంబుకేళిక చాలించి యలసగతుల
సరసి వెలువడి తత్త్విధరణి నిలిచి. 37.

చ. చలువలుగట్టి తొంటి నునుసారభము ల్బలుచక్కిఁ గ్రమ్మఁగా
నలకలు చిక్కు²ప్రచ్చి తడియాటిచి కొన్నలు వెట్టి శుప్రవచం
డలు గయిసేసి చాలమ్మగనాభి తనూతలందుఁ బూసి సా
మ్ములు ధరియించి లత్తుకలు మోపులఁజేర్చి వయవ్య లండలున్. 38

క. ³లీలాన⁴జలవిహరణ, కేళీకృత్యంబు లెట్టకేలకుఁ గలఁగం
జాలించి యుచితరచనలఁ, గూలంబున నున్నయట్టికుముదినితోడన్. 39

—|| కుముదిన్యాదులు మన్దభపూజ గావించుట. ||—

- గీ. ఓలతాతన్వీ యీవసంతోత్సవమునఁ
గోరి మదనుని బూజించుకువలయాక్షి
తనకు ననుకూలుఁడైనట్టి ధవునిఁ గూడి
చెలఁగి మనుఁగాన మనము పూజిత మనుచు. 40
- సీ. వలగొన్నగొజ్జంగియెలదీ వెమగులున కసదుమొగ్గులు¹ పిల్లననులుగాఁగ
గొప్పకప్రసనంటిగుమురుటువ్విగిగెకుఁ దెమలునాకులు కేతనములుగాఁగఁ
బ్రబలినసురపొన్నభసనేశ్వరమునకు సుమసాంసువులు వితానములుగాఁగఁ
బొదలినగురివెందపూఁబొదచవికెకు సమదభృంగములు భూషములుగాఁగఁ
దనరు విరిదోటనగరిలోఁ దావిమావి, జగహజారంబునెడ ఘనసారవేది
కర్ణికాసింహవీతిపైఁ గలువజేకు, పట్టుజముకాళ మనుచందఁ బఱచి యందు. 41
- గీ. చిగురుపటమునఁ బూఁజేసె మొగడకణికఁ
గొలుపుమెఱసిన మరు వ్రాసి కోపులందు
రతివసంతుల వ్రాసి తత్ప్రాంతసీమ
భ్రమరకీరపికాదుల వ్రాసి నిలిపి. 42
- క. వ్రాతౌమధురాధర ల, య్యిక్షుశరాసుం బ్రసూసహేతిదళితసా
లాక్షు నుచితోపచారవి, చక్షులై పూజనల్పి సమధికభక్తి. 43
- ఉ. దండము నీకు సామిరచిత్రము దేశశరీర మోడ్పుఁగే
లండజరాజగామిహృదయంగమనిక్రమ సంసంబు దో
ర్దండయశస్సమాశ్రయపితామహవక్త్ర జోహారు సూనకో
దండవిలాసవీక్షణవిధానధరీణసహస్రలోచనా. 44
- ఉ. సాయుధుఁడై త్రిపురండ్రధరుఁడై నిలలాక్షుఁడు గాడ్పుసోఁకులం
బోయెడు నొండురెండు²పురము లైగనేయు టిదేమివిత యే
యేయెడ నేకపుంత్తమువహించి సమస్తజగత్సృజంపముల్
మాయఁగఁజేయు నీయెదుట మన్దభ మాసవలీభయంకరా. 45
- గీ. చెలువమున నీకుఁ దమ్ముఁడై³ చెలఁగువాని, ననఘవిక్రమహరిసూతి యైనవాని
గనుఁగవకుఁజంద్రభానువైతనరువానిఁ, గుముదినికిభర్తఁగాఁజేయుకుసుమవిభి
- క. అని ప్రార్థించుచుఁ గుముదినీ, గనుఁగొని మదనునికి వినతి గావించుమనఁ
మనమున లజ్జయు నలఁతయుఁ, బెనఁగొన నొకరితీ మ్రొక్కి బిత్తరికలఁకె. 46

—|| కుముదినీవిరహనర్తనము. ||—

చ. కలయగ మ్రోయుకోంటలల కాకలికాకలనాన మచ్చటఁ
నిలిచి సహించలేక బలునెవ్వగ నుల్లము తల్లడిల్లగా
నటనకటాక్షపాతముల నాశిజనంబులనంక జూచుచున్
నిలయముఁ జేరి యేమియు¹ మనీషకు నింపమిఁ జింతఁ గుఱదుచున్. 48

చ. గొడఁగెడుపావురాలరొదఁగూడి స్రుతిధ్వను లిచ్చుకెంపునా
గొడిగెల వ్రేలుబంగరపుగూఁడులఁ బల్కెడుచిల్కఁచాలుచే
నడదు పసిండియోవరులయంత్రపుబొమ్మలు మీటు కిన్నెరల్
గడుసుతిఁ గూడి గమ్ముచునఁగాఁ దగు సాధముఁ జేరి యచ్చటన్. 49

చ. చికిలిపసిండిచాయపని చిత్తరువన్నియవేల్పుచాచలతా
నకినెలకోళ్లతోఁ దళుకుఁజాయల గుజ్జరి నేత్రపట్టెతో
తకమగు నిండుచంద్రిక ఖరాళముతో హుళుమంజిపాన్పుతో
జకచకలీను కప్పురపుఁ² జప్పురమంచమున స్వసించుచున్. 50

నీ. పలుమాటు రాచూలిఁ దలపోసి బెడిచంపునిట్టూర్పుగాడ్పులు నిగుడఁజేయు
నిట్టూర్పుగాడ్పుల నిగుడఁజేసి మెఱుంగుకన్నుల బొప్పము ల్రిమ్మఁజేయుఁ
గన్నులబొప్పము ల్రిమ్మఁజేసి యనంతకంతురాజ్యంబేలఁ జింతనేయుఁ
గంతురాజ్యంబేలఁ జింతనేసి మనోంబుజమునఁ గోర్కలు కొనసాగఁజేయు
సరవిమ్రేఁ గోరుకులు గొనసాగఁజేసి, కలయ వలసంతఁ సంతంతఁ గళవళించు
నిట్లు కుముదిని యానంగహేతిహాలహ, లార్చి సైరింపఁగాలేక యుండునా.

ఉ. ఆయెలమావియోవరుల నాననమాధవి కాలతాగృహ
చ్చాయల నాసితాభ్రకృతశయ్యల నాకమనీయదేవతా
నాయకరత్న కేళిసదసంబుల నా³విరిచప్పరంబులం
బాయక యాతనిం గదిసి భావజకేళి ముఖంపఁ గల్గునీ. 51

నీ. పాదాబ్జముల త్రొట్టుపాటు నేమనవచ్చుఁ జెలిచె గొబ్బునఁ జెంతఁ జేరనీక
నినుపారఁ బొలుకన్నీటి నేమనవచ్చు నొంచఁ గన్నార పీడించనీక
నడఁకొందు మై పరవశత నేమనవచ్చు గనలించఁ బలుకులు వివరగనీక
⁴యుజ్జగింపఁగరాని లజ్జ నేమనవచ్చు నడచెఁ గేలునుగేలు సంతనీక

1. ట - యునునింపులుగామిని. 2. క - మంచముపైనుపగోన్నతిన్. 3. ట - పలి
చప్పరంబులన్. 4. ట - బుజ్జగింపఁగరాని.

మనసెఱుంగనిచెలియనేమనఁగవచ్చు, బిలిచెనుఱిగొంతతడవందునిలువనీక
యనితలంపఁగఁ జింతాలతాధిహాస, నర్పకదశాంకురమ్ములు దలముగొనియె.

చ. తనువున నిండి కాలుకొను¹ తాసముసోఁకు సహింపలేక జీ

వన మతిశైత్యకాంక్ష నిజవాసము పోవ్వి కర్ణకూపశీ

లననరనప్రపుల్లకమలద్వితయంబున విశ్రమింప వే

గనటకువచ్చెనో యనఁగఁ గన్నులఁ బ్రాణము నిల్చె² లేమకుఁ.

54

శా. ఆలజ్జావతి³ నంత నొక్కచెలి డాయ న్వచ్చి యాశ్చర్యదో

లాలీలావనచిత్తయై యకట యేలా వచ్చె నీ⁴వంత యీ

నాళికాయతనేత్ర కంచు మదిఁ జింతం జెంది తద్దీనదీ

నాలాపంబులచే లతాంతశరబాహుప్రాప్తి నూహించుచుఁ.

55

చ. అలకలు గూడదిద్ది నరు లల్లన చిక్కెడలించి జాలుగా

నొలికెడు బాష్పము ల్బడిచి యొయ్యనఁ బయ్యెదగొంగుఁ జేర్చి సా

మ్ములు సవరించి ఘర్జజలము ల్బొలఁగం దడియొత్తి యెత్తి తో

య్యలి నెదఁజేర్చి చేర్చి కరుణాకులగద్గదనివ్వనంబునఁ.

56

చ. చెలియ యిదేమి నేఁడు గడుఁజిత్రము నీదు తెఱంగుఁ జూచినం

దలఁపఁగరాని బెట్టిదపుఁదాపము సూపము వింతకోపముఁ

నెలకొనినట్లు తోచె నిది నిక్కము దక్కులు వల్కునేల నీ

కలఁకకు నొందు కారణముఁ గానముగా మదిఁ జింతసేసిన్.

57

సీ. దగర తేఱులకప్పుపగఱినీటులఁ గప్పు నలుదపెన్నెఱిగొప్పు వదలెనేల

మెఱపునక్కులఁ జిక్కువఱపు పెక్కులనిక్కు లలఁచినదపుఁజెక్కు లడలెనేల

చలువోచాయలఁ జేర్చు కలునపూవులనేర్చుఁ దెగడుకమ్మనియార్పుదెరలెనేల

పసిమి తీవలమించు⁵ మిసిమిలేవలమించు వలపుమైఁ గ్రొమ్మించు వాడెనేల

మొగడతమ్ముల జిగినేలి పొగడఁజాలి, నిగుడుచన్నులఁ జెమటలు నింజెనేల

తఱుకు బేడిసకవచాయఁ దఱుకుఁజేయ, నేర్చుకన్నులఁ గెంబాయ నిలిచెనేల.

ఉ. గో మగునీమొగంబు గనుఁగొన్నను గ్రొన్ననవింటిదంటచే

బాములు నోమినట్లు గనుపట్టెడు నిట్టియెడ న్నఱుంగు లిం

కేమిటికే మిటారి తలఁ పెల్లను దెల్లమి గాఁగఁ దెల్పవే

యామకరాంకు నైనను జయంతునినైనను దెత్తు నిత్రటిక.

58

1. చ - తాపము పైఁపఁగ లేకయింత. 2. ట - నొయ్యనఁ. 3. ట - నొక్కనాఁడు.

4. చ - ట - చింత. 5. చ - పూవుల. 6. త - తావుల. 6. క - ట - సునిమి.

చ. అన మది మట్టు పెట్టికొని యల్లున పంపున జేర్చి దీర్చి
చనములం బాల ¹జాలుకొని జాతెను సక్రమ గోర మీటుదున్
విసతముఖాబ్దయై మిగులప్రళిన కౌ భ్రష్ట కేలం జేర్చి చి
క్కునినెగజల్లు నూనువులు గ్రన్నుం బదాంగులె నేల న్రాముచున్. 60

ఉ. ఏమియొకో యెఱుంగం జెలి యే మును గేనినంబులోన్
యాచునిసాంపుడ ² జూడం జనివచ్చటనుంపించు జెలవ మామిలం
లై మనసీని కాక కిర వయ్యె సటన్న నొకింత సభ్యుడం
గోమలి యిచ్చగా మనసు కొరికి నెల్లరు చుట్టె నెంతయున్. 61

చ. అని చెలి వెండియుం బలుకు నంబుజనేత్ర వనంబులోన్ నీ
కనుఁగొనినట్టి యాకునునుకాంపనమానుడం పిర సేనునం
బెనఁగొని యుండు నెచ్చెలినుమీ యిది యేమి చుదాచువ్యక్తి మీ
మనమున దీని కేల పలుమాఱులు గుండెన వేనుగల్గెన్. 62

చ. మనిత తలంపులోని వలనంతం దొఱంగగిచ్చు చుట్టు వే
జని మనవీరనేనుచెలి జగ్గము పంశము నూను చును న
ల్లను సవిశేషరీతిం బదింబుగ నానె పక్క నొక నీ
పనివినఁజాలు నందు గుంబలాపన నూలనం బల్కు నక్కటన్. 63

— ౪౪ — సంధ్యాకాలవర్ణనము. — ౪౫ —

క. పగటిసగ నవలి సుజయరం, పిగింబు గ్రహులంబులు పడి ప్రసన్నం
నిగుడ నలవిష్ణువనమున, దిగదిగయని ¹ప్రేలు భూఁగుదీనియ వోలన్. 64

చ. ఇనుఁ డపరాద్రియం దొఱగ నేగడిచో బయలుబా పచ్చటల్
గనుఁగొనుఁ డంచు నున్నతలంబులు నందుల గోవురంబుగా
నునిచినయట్టి యొత్తబలుమో యవ భుజిగర్భంబి నీమూన్
వసతరుశాఖలం దొగరువన్నియయెంచులు సిల్ప వర్యుడన్. 65

మ. దినలక్ష్మీజనశాస్త్రజాపహరణో ద్వైస్థితిం చాత్మ్య న
స్తనగేంద్రక్షణచాచరేశ్వరుని భావ్యన్మల్లిఖంబంబు నా
తనతారావరకాలకీశవతి యాధత్యంబుచే నుల్లసం
గినుకం బర్వతవక్షి ⁷రాగములమాడ్కి న్నించ సంధ్యాచుచల్. 66

1. క - జాలుకొనఁజాలెను. 2. ట - జూడం గాఁ జనివచ్చుట. 3. ట - లో విసత్య
మునకు మాటుగా “అనిన” యవి వచనము గలదు. 4. చ - ప్రేలకాలదీనియ. 5. చ - తను
గొనునందు. 6. చ - ట - దొంగరువన్నియ. 7. ట - రాగములమాడ్కి చ.

నీ. పరిణతామనవత్రపాతనపరసగంబునఁ బుట్టిన ప్రవాళపుంజ మనఁగ
 విలపింపఁ బట్టెను పేగ రమ్మని యినుఁ బ్రార్థింపఁ జనుచక్రవర్తి యనఁగఁ
 దొనలచ్చి నిగ్గుఁజు వేడ్కనురించరా మ్రొలఁ బన్నిన కేంపుచప్పుర మనంగ
 నలఘుమహాత్రపాత్యయమునఁ బొడసూపు తరుణసౌదామనీధామ మనఁగ
 విష్ణుచంద్రవర్ణమును దమోద్యేషియు నగు
 హంసుఁ డలనాగుణీపుష్టి నైసదోష
 నుడఁచ సంభోధిలోఁ దాన మాడఁ జనుచు
 దరివిడిను ధామశాటినాఁ దనరె సంధ్య.

67

చ. శనుము లినవ్యపాయపటుకర్మము లై యశ్చైతవంబునం
 దముఁ గడిచుంగవచ్చి యుచితధ్వనితో నిజకర్ణికాకలా
 పమునగు మూఁగఁ బద్మినులు బద్ధదళాంబుజముష్టిఁ బట్టెఁ దే
 జముగల మేటిబోటులు నెన న్నలినాత్ముల నాఁపఁజాలరే.

68

నీ. పామనష్టాష్టకేసర మూను మదినిండి వెలిఁ బర్వతాపాగ్నిఁ దెలుపుకరణి
 దమ్మిచెంగట మ్రొయుఁ దావక్కాళ్ళఁ డిట్టు తూలించె నమనుననిదూకురణి
 సనజాంతరాళి ముక్కున గ్రుచ్చు మైకాఁక నానఁజాలక విష మానుకరణి
 పరిగనిఁదగు మసార మొగడదానురయెక్కు నలరాజునలుఁగుపై వ్రాలుకరణి
 సరసవినిసీపలాశంబు చాటుపూని, నిలుచు నానంగసాయ కానీకహతికి
 లోఁగింపు కాంతరంబునఁజాఁగుకరణి, గాంతు నెడఁ బొసియొక్కజక్కవ వెలంది.

నీ. ఘనపరించరి లివి గాఁబోలుఁ గారున్న హంసమండలము ము న్నరుగు శైట్టు
 గహవమాలిక లివి గాఁబోలుఁ గారున్న ఋషసంఘము సంచరించు శైట్టు
 గంధోధిఘట లివి గాఁబోలుఁ గారున్న బేచకంబులు విజృంభించు శైట్టు
 గరళకూటము లివి గాఁబోలుఁ గారున్న నార్తి జక్రములెల్ల నెఱచు శైట్టు
 లనఁగ హరితనుహరితనుహరిహరియమణి, హరితహరిగుణహరిహరిశనసరణి
 హరిహరిగళహయరిపుహలికపనన, హననపటుకుచిఁదిమిరములలముకొనియె.

చ. ఘనపనకాయమాసమునఁ గ్రచ్చి తలిర్చు విభావరివిహ
 తన తలగోస్తసిత యునగ్రతమోమయధూమదోహదం
 బున నులగారఁగార బొడము భూరితరస్థబకంబులో యనం
 దనరె సతిప్రశస్తదుచిగామములై తగుతార కావళుల్.

71

1. అ-లో-తను. 2. చ-పరిణతామనవత్రపాతనగంబునఁబుట్టినప్రవాళపుంజమనఁగ.
 3. చ-విలపింపి. 4. చ-కాళిశాటి. 5. క-తమువిసవ్యపాయ. 6. అ-నడలు. 7. క-వరగోస్తతి.

- చ. ఇనకరతాపతప్త యగునింద్రదిశాసతికాఁక దీఱ మో
మున నిడునూతనామృతసముజ్జ్వల హా పటికంపుగిండి¹లా
గున నెలదోచెఁ దోచెఁ బయిఁగ్రొందొగ రప్పుడు నెమ్మి²తో³నిశా
వనిత మఱుంగువట్టిన రువారపుఁ జంద్రికపావడో యనన్. 72
- మ. తోలుగెంప న్నలఁ గింపుమై నలఁది తోడ్తోఁ బ్రాగ్దిశాతన్వీ గ్రం
న్నెలయన్ పావని దానమార్ప మును గన్నీ రుబ్బెనా నూత్నర
త్తులు మించెం బిదప న్విరుద్ధనలంబు ల్పర్వెనా వెన్నెలల్
నలువొందెం బయి దృష్టిబొట్టనఁగఁ జహ్నం బొప్పె నీలద్యుతిన్. 73
- సీ. విధుఁడొట లోకైక వేద్యంబు గావింప శ్రీవత్సచిహ్నంబుఁ జేర్చెననఁగ
సోమాభిధానంబు నువ్యక్త మొనరింప నఱుతఁ గప్పుధరించి వఱిలెననఁగఁ
బద్ధాననుం డొటఁ బ్రకటంబు గావింపఁ ³గలహంసఁ జెంగట నిలిపెననఁగ
ద్వీజరాజవిఖ్యాతి నిజముగానొనరింప హోమపావకరక్ష నూనెననఁగ
నబ్బనామంబు సార్థమై యతిశయిల్లి, మత్తమధుపంబుఁ జెంత నమర్చెననఁగ
నంకసంయుక్తుడై చెలువందె నపుడు, కమల⁴గర్వవిదారి రాకావిహారి. 74
- చ. నెలకొని రాజు తేజములు నించుచురాఁ గుమున⁵ప్రచారముల్
నళములు విచ్చియుం బొగడుదాల్చె దళంబులు వేయి గూర్చియున్
విలసన మొంద వయ్యె నరవిందగణంబు లినుండు నిల్వమిం
దలఁపు బలప్రచారములు ధారిణి నీశ⁶గుణానురూపముల్. 75
- చ. విరహులపైఁ గరాస్త్రముల వే నిగిడింపఁ గడఁగి కందు చ
క్కెరవిలుకాఁడు వెక్కనపుఁగిన్న దొలంక మృగాంకబింబమున్
విరివిలుచుట్టుగాఁ దివియ వేమఱు రాలు తదీయసీధుశీ
కరములకైవడిం దొఱఁగె గాఢతుమారతుమారవారముల్. 76
- సీ. కలువకొప్పెరలజక్కవయూర్పు సెగఁ గ్రాగునులివెచ్చ⁷పూఁదేనెజలకమాడి
తఱిసిండుజాబిల్లి తళుకుబొక్కనములోపల మించువలిమఱుచు⁸ నలువఁబూని
విరిబొండుమల్లెపూబరణుల నెత్తావి జడియు పుప్పొడిగందవడి యలంది
⁹చిలుకునీరుదొలంకఁ దెలివొందు నెలచట్టువల్లెరంబుల మ్రొల బంతిసాఁగి
యలరుఁబొదరిండ్లముంగిళ్లవలపుకలన¹⁰ నలయుజవరాండ్రక్రాల్పన్ను చెలులఁ
పండు వెన్నెలచిలువాలపాయసంబు, లారగించెఁజికోరరాజాన్వయంబుగ్రూడి

1. చ-ట-బాగున. 2. క-దిశావనిత. 3. చ-నలహంస. 4. చ-గర్వాపహరి.
5. చ-ట-ప్రతానముల్. 6. ట-రణానురూపముల్. 7. చ-ట-పూసీట. 8. చ-చలువ
లూని. 9. ట-చినుకునీరు. 10. చ-నలరు.

¹ సీ. బలిధామ మెససిన బట్టి బంధింపదే చీకటి దళమేది చెదరెగాక
యడవులు బలిసిన నడచదే నీడ ప్రకంపనాకులవృత్తి గాంచెగాక
రాజు చేరిన గానరము మాన్పదే యంక మవనిశ్చితాకృతి యయ్యెగాక
దుర్గేశుఁ డంటినఁ దునును దే యలకప్పు మదమేది కదలక యొడిగెగాక
రోదసీపూర్ణవిధుపాదరోచమాన, విసులధారావిశేషమై వెలయు దీని [చె.
మహిమచేదుల వెయ శేషమలిగగుణము, లనఁగ వెన్నెలజగమెల్లనాశ్రమం

—H— వెన్నెలవచనము. —H—

వ. వెండియుం బుండరికభవాండంబునం దంతతండంబుగా నిండుపండువెన్నెల
² బిరుదుకస్తూరితోడఁ జక్కలను జొక్కపుటరవిరులు వలగొన నునిచి తావి
గట్టిన నిశాకాంతుఁ డనుదంతపుబరణి నిర వగు తెల్లగందవడిఁ బగలు
గగనమణి నిగిడిచిన సెగలఁబొడమిన బడలిక నడలి బినకునుమరనమును
జమరి పురరోదసియనుచెలున³ చలువనెలకొన మై నెల్లఁ జల్లికొనిన మొల్లం
బున నుల్లసిల్లి మఱియు నాత్మీయనూతనదశాసముచితంబుగా శీతలతరశీతకర
శిలాతలంబులఁ బాఁతి జీరుకలాడుచు మందపవమానకందళస్యందమానేం
దీవరమరందధారాసందోహంబులం దేలి యొలలాడుచు నెల్లడ వెల్లివిరియు
నుల్లోలత్పజంబులఁ ⁴ బిల్లిదీపు లాడుచు, నుత్ఫుల్లమల్లికామతల్లికావేల్లిత
నల్లకీకుడుంగంబులఁగడంగి డ్కాగిలిమ్ముచ్చు లాడుచుం బిసాళించి మ
ఱియు నలుకం గలయికలకుఁ దలపడని చెలున⁵ కీలితములు గిలుబందలంచు
చెలువున జాలకంబుకన్నంబులఁ ⁶ పేళించి తలెరుగుమురుల నిరవగు నిరులు
విరియించు వెరవున సీరములసందులు దూటి గగనావతరణశ్రమంబు నపన
యించువడువునఁ జంద్రశాలావిహారిలోలబాలాకపోలఫలకంబుల నధివసించి,
కనయెడలి యడలుజక్కనచెలువలయూర్పు సెగల నొగిలి⁷ సెగమాన్పు
తెఱంగునఁ బుంభావనంభావనావరిత్రాంత కాంతాకుచారిత నిర్వాంతస్వే
దంబులాని, మఱియు, సింహస్థిలమణిమయసౌధవిటంకంబులకు ధవళపారా
వత్సర జంబై సావిగల తీవగుంపులకుఁ బూవుజొంపంబై కాసారతీరంబులకు
మించుగల యంచపిండై, బంగరుముంగిళ్లకు రంగవల్లికయై, మఱియుఁ గఱ
కుదొరతెఱంగునఁ నమ్మల నొగిలించుచు, దైష్టికునిపోలిక దెసలుగడచుచు
భోగిపడువునఁ గడివోనిచలునలు చాల్చుచు నారదుని⁷ వడువున జగడాలు

1. ఆ-లో నీవచ్చుము లేదు. 2. చ-గుఱుతు. 3. చలువలముకొన. 4. చ-
బిల్లిదిప్పాడుచు. 5. చ-నిశితములు నిలుపుండబంచు. 6. చ-జలమాను. 7. చ-రీతిని.

పచరించుచు నెఱుకు తేఱంగున నిల్ల నుద్గ్రోయుచు నానునిగోమునఁ
గొమ్మల నలరించుచు మానిని ¹యనువున నుడువుల నాఁగుచు ²గాకము
లకు నభిసారికానీకములకు నడలువెంచుచు చరంగవత్తీరంబులకుఁ గురం
గేక్షణావారంబులకుఁ గలువసాంపులు ³నింపుచు, మఱియు నొక్కయెడ
లలితమణిమయసౌధతలంబులఁ బ్రసవశరకేళికై మల్లాడు నిడవల్లభు లల్లన
పోఁకముడి ⁴కేల నడలించినఁ బెగడునడి వెగ్గలంబుగ బెగ్గిలి డిగ్గనలేచి
వాతాయనాయాతశీతకరకరాంకురంబులఁ దారి గనఁబడకునికి మనంబునం
బెనఁగొనిన నాన నానతవదనలై కెళవులు గనుఁగొను నవోధాంగనల
మెఱుంగుకన్నులచాయఁ దుఱంగలించుచు, మఱియు నెల్లెడఁబాలవెల్లి
వెల్లివిరిసినచందంబున సందంబు చూపు బయట చిట్టకంబులకుఁ బట్టువడని
ముగుదలఁ దడీయాంగంబులు బయలుపలుపఁబడినీనీతగుచ్చామౌతలంబు
లకుఁ దార్చి పేర్చిసతమిఁ గట్టువాదిట్టమగలు నలుకావకయ్యంబులఁ దేలిం
చిన నెలవులఁ జెలువార నెరసిన హారమాక్రికంబు లని పొక్కువెన్నుల తేఱం
బోవునకియల వికావికనవ్వు నవ్విటీవిటుల నంతకాంతి ప్రకాండంబుల నరడి
చూపుచు, మునుపు ననువుగల మగనిచునువున నసయము ననునయించి
వెండియు నొండొకతై యండనుండు గని చేరి నారకు దూతి మగిడి చను
నెడ వెనుగదిసి ప్రియంబులు వలికి పడంబుల వ్రాలిన భక్తుల నెగ నత్తి
మొగంబులు మగిడించి చేబట్ట నవలించి కరంబులు విడుచుచు జగజంత
దగఱచుగువల కంకణంబుల సంకితంబులైన హీరంబుల కాంబిపూరంబుల
నీరికలెత్తుచు ననుంగుఁజెలుల పచనంబులు పిని యన్యంగనానంగం బా
రోపించి క్రించుఁదనంబు గల్పించుకొని పొలయలుకల కలఁకల నునికి నిజ
ప్రాణనాయకులు మగిడి చనిన నిగిడిన నెవ్వగఁ బశ్చాత్తాపంబునం బొంది
జాటు కన్నీడు సారెకు నీటునఁ బోమీటు వారసాత్మకుల గోరుల కాంతిత్వచు
చూపుచు, నొండొరువు లుద్దులుగూడుకొని యెఱుములు విరియఁ జెలుపచె
మటలు దొలఁక నలయికలు దలంపక గోడల నీడల నిజోరజకుంభవరిమా
ణంబుఁ జెలుపువిధంబునఁ బెన్నగు వెన్నెలకుప్పులు వోసి యరయుటకుఁ
గడువడినడచు నీషన్తు కశైశవ శైవకవృరగంధుల యురజ్జలంబులఁ బింపిల్లు
గురియు ముత్తియపుఁ బేరుడుదాలుతోఁ బొత్తు గలియుచుఁ బ్రకాశించి య

1. బ-యెడువున. 2. చ-గోరకములను నభిసారికానీకములను. 3. చ-నింపుచు
విజృంభించి. 4. చ-దొడివి. 5. చ-మట్టువడని.

మృతప్రదం డగువిధుండు దయార్థహృదయుండై యభిలభుననంబు సత్వప్ర
ధానంబు గావించె నన మించి రోదసీవలయంబు కహ్వరఫలకకల్పితం
బనుశంక నంకురించజేయుచు విజృంభించె నట్టిసమయంబున. 79

క. కంతునకుఁ దోడు రాకా, కాంతుండు కరకాండముల వెగడుపడఁజేయం
గాంతాలలామ కంతట, సంతంతకు మేనికాఁక యగ్గల మైనన్ 80

—H— మన్మథాద్యుపాలంభనము —H—

క. నెచ్చెలి వెచ్చగ నూర్చుచు, విచ్చలవిడిఁ బెచ్చు పెరిగి వెగడుపఱుచు నా
పచ్చవిలు కాన్పితే త్రను, రుచ్చంద్రుల ననియె సత్యరుంతుదపణితే. 81

సీ. రాజమండల మాతృవాజసంభరణపాత్రము చేసె నేజగత్పాణిమూర్తి
బహువాహినీభర్తఁ బ్రబలత్తకేతుచయంబు మోయించె నేయసమశరుఁడు
దుర్గాధిపతిమూళి దొరయించె నాత్మపాదవిజృంభణంబు నేకువలయాప్తుఁ
డతిగంధతరులచే నాత్మానుగ్రహేణి బూనించె నేనుమనోనిధానుఁ
డట్టిదాక్షిణ్యశాలియు నట్టియతనుఁ, డట్టిసన్తానవర్తనుఁ డట్టిసురభి
క్షీర్తనుండును నీరీతిఁ గెరలిభీరు, హసనమొనరింపఁ గడఁగి లేమనఁగఁగలదు.

సీ. అంధకన్యాయనూతి వై విషసంకసంకలితాంకము నహించుఖలుండ వీన
యసయమ్ము నెత్తమ్ములనె మాటుకొని సత్ప్రధానత ల్పెఱుచు నీమేనమామ
ధరణి నెల్లెడఁ బ్రసూతప్రసవఖ్యాతి పహించి తిరుగు నీనహచరుండు
భాసురద్రుపదజాపాండుచ్చదాపకర్షణచంచలుండు నీనహజమిత్రుఁ
డకట నర్చక మీరు కృష్ణాలకాప, కారవైరస్యమున ధర్మదూరులగుట
భీనువిజయాహితగుణానభిజ్ఞవృత్తి, నవని దుష్టచతుష్టయం బగుట యరుడె.

చ. కనుగలవిల్లు సంటకయ భంగని మ్రోయుగుణంబు గంటిలే
కనె యిరుమేనఁ గాడిదనుకాండములుం గలయట్టిమేటి జో
దున కతనుప్రభావున కెదుర్పడ లక్ష్యముగాను భీరువుల్
మనసిజ దోస మాండుకొల మానఁగడయ్య తలంచి మ్రొక్కెదన్. 84

సీ. బసఁగఁగాఁబోలుఁ గల్పోవగ్రహరమూర్తి పుష్పచాపముపేర భ్రుకుటిలతిక
దయసేయఁగాఁబోలు లయకాలశిఖి యలిస్తోమశింజనిపేర ధూమరేఖ
సంఘటింపఁగఁబోలు సంవర్తనమవర్తి టంకారములపేర హంకుతములు
కరుణింపఁగఁబోలుఁ గల్పాంతరవి హల్లకాస్త్రసంఘముపేర నంకువితతి

యుచిత్ర వెట్టెగఁబోలు మహోగ్రకాళి, వాయురథ మనుషేర నిశ్వాసపంక్తి
కాకయుండిన వాహరకయ వసించు, నీవెపుడు లోక మేన్తు వే భావజన్య. 85
సీ. కోకస్తనియలంచుఁ గుందింపఁజూచితే తరుణచకోరాక్షి యరయరాదె
యరవిందపద యంచుఁ బొరపొచ్చె మెందితేకువలయామోదగ్గఁ నగరాదె
తిమిరకైశిక యంచుఁ దెగునమైఁ జూచితే కౌముదీవనహాస కావరాదె ,
యహిరోమలత యంచు నలయింపవచ్చితే తారకాసఖ దయఁదలఁచరాదె
యహితగుణశాలినియటరచుననకయూప్త, నివహాలీలాభిరామమన్నింపరాదె
చాలఁ జెప్పెడిదేమి యీచంద్రనదనఁ, బ్రోవఁగారాదె పొర్ణమాసీవిలాసి.

సీ. జింకపేరిటఁ గందఁజేసె నింతియకాని హరుఫాలశిఖి చాల నంటదయ్యె
మించుపేరిటఁ గరఁగించె నింతియకాని బాడబళిఖి క్రిందుపలుపదయ్యెఁ
గాంతిపేరిట నీటు గప్పె నింతియకాని రాహువంష్టాగ్ని ఘోరప్రాణదయ్యె
నుదయరాగముపేర¹ బొదిగెనింతియకాని స్రాగద్రిదనమాన్యఁ బటపదయ్యె
నకట నీవోవధీశుండ వగుటఁజేసి, సంతరించితివో శిఖిస్తంభసంబుఁ
గాకయుండిన నవినిన్నుఁగ్రాచకున్నె, పాంథసంతతిపుణ్య మాపాటి చంద్ర.

²సీ. మొదల మహాబిలంబునఁ దేజరిల్లుట కుండలాకృతిని నిందుండవగుట
విషముతోఁ గూడ నావిర్భావమందుట బహుపాదవిస్ఫూర్తి బాఁడుకొనుట
నడలనీక శశంబుఁ గడిమిమైలోఁగొంట యాబాల్యకౌటిల్య మందుకొనుట
రాజితవీక్షణశ్రవణాంచితుండవౌట తరుణమరుద్ధాసతీమన్తఁ గొనుట
నీవు పెనుబాఁవతోడనై నిలిచితరయఁ, గ్రూరభావంబు నీకసాధారణంబు
భయదవిషధారి తలక్రిందుపలుపఁజాలఁ, డతఁడు నీలిల నీలకంఠావతంస. 88

చ. ఎలమి శుకాదికద్విజసమీహితదివ్యఫలప్రదుండ నై
యలరుచుఁ గాలకంఠనుతి కన్తుండనై సుమనోనురాగి నై
యలఘుమ³రుత్సమాశ్రయండ నై తగుమాధవ నీవు నీనుద్య
క్కుల నలయింతువే మధుసకోటులఁ బంచి దయావిహీనతా. 89

చ. అలులు మధువ్రతంబులు సుమాస్త్రుఁ డపంగుఁడు పక్షపాతి చు
క్కలదొర కోకిలంబు బలకాకుల పెంపుడుగున్న ప్రాప్తన
త్ఫలదళనం బొనర్చుశుకపంక్తి యివన్నియుఁ ద్రోచి పోవఁగాఁ
దలఁచిన నోసదాగతి సదాగతివీవనుమీ లతాంగికి 90

సీ. ప్రత్యగ్రవక్రదంష్ట్ర⁴ శిఖాచయ మనుపట్టుకాఁబుల సారెఁ బట్టిపట్టి
శ్వాసభామ్రికమరుద్వలమానవిషము ల్కకటకుమంటలసారెఁ గాఁచికాఁచి

యాలోలస్థ కావ్యగ్రాలాస్రసం బనుసలఁదినీరుససారె నద్దియద్ది
యత్యంతభయవజహ్వించలం బనునాకుతాపిచే సారెకు గాచిరాచి[నతనుఁ
త్రాచువాకొల్లియందుఁగంధంపుఁగొండ, యోజనిన్నాశుగముఁజేసియొసఁగె
డేయఁగాఁబోలుఁ బననకాదేని సకల, జీవనం బగునీవిత సేయు పెట్టు 91

చ. అని నుమబాణచైత్రపవనాబ్జుల నెచ్చెలి దూఱునంతలోఁ
ననువున హెచ్చినట్టి పుతాపము సైఁపఁగలేక యప్పు డ
వ్వసరుహసత్రనేత్ర నెఱవా డెడుక్రాల్పనుదోయి తెప్ప లొ
య్యనఁ గదియించి సంజ్వరభరాలనయై పొరలాడునంతలఁ. 92

చ. చెలి కలఁకం దలోదరికిఁ జెందినతాపముఁ ¹బావు నేర్పునం
జలువలు నింపఁగాఁ దలఁచి సారె బటీరతుమారనీరముల్
తేలిరులుఁ గ్రవ్రము ల్లుముదతామరసంబులు నించి యైందవో
పలకృతవేదికాతలముపై మృగలోచన నుంచి గొబ్బునఁ. 93

క. విలువ యిడరాని చలువలు, చెలువకు నొసరించి ²పయినుశీరవ్యజనో
చ్చలసజనితమందానిల, వలనంబునఁ గొంతకొంత వా డెడలింపఁ. 94

క. తనుపొంది యొయ్యనొయ్యన, కనుదమ్ములు విచ్చిచూచి క్రమైడుకన్నీ
రనయము తెప్పలఁగ్రుక్కచు, ననియెం జెలితోడ ధైర్య మవలంబముగాఁ.

సీ. చెలియ నేఁబెంచిన యెలమావిమోకకు నేనంతికకుఁ బెండ్లి నేయవమ్మ
నుదతి నేసాఁకిన శుకశారికల దేవతామందిరములకుఁ దార్చినమ్మ
మగువ నేఁబెంచిన మరువంపుమడికట్టు లప్పటప్పటికిఁ బెం. పరయవమ్మ
³పడఁతి నేనడవిన బాలసారంగంబు బుషినివాసముల కర్పింపవమ్మ
యబల నాతోడఁ గెడఁగూడి యాడునట్టి, నెచ్చెలుల నెల్ల నీవు మన్నింపవమ్మ
భావజని నైన నాతఁడె భర్తయగుట, కింతి మరునకు మే నప్పగింతుఁ గాన.

చ. అనుచు నడిం గడంగి కుముదాపునికై యెదు రేగునంతలో
ఘననిభవేణి న్రిలుటయు గ్రక్కునఁ బువ్రస్లు రాలఁ దో నురం
బునఁ బోరఁబాటినట్టి యలపూర్ణశశాంకమయూఖపంక్తి నె
న్నున నెనదుస్సి పాతె నన నూత్నసరోరుహసత్రనేత్రకుఁ. 97

క. అత్తెటి సఖి డగ్గటి యూ, చిత్తరేఁ దనబాహులతల బిగియించి కడఁక
మొత్తని మేచెమటలు నడి, నొత్తుచు విధుమణివితర్ది నునిచినయంతఁ. 98

చ. కలఁక తలంక నేత్రములకాఁకఁ దెరల్పఁగఁ జేరవచ్చెనో
పలుమఱు నేత్రరాజ మనఁ బయ్యెదకొంగు మెఱుంగుఁగన్నులఁ

నిలిపి లతాంగి యేడ్చె మది నెవ్వగతోఁ గురరీపరంపరా
కలితనవీనదీపతరకాకలి కాకలనిస్సవంబునన్.

99

క. ఈరీతి నెన్నునమ్మున, గూరిన వగ నేప్పునట్టి కుముదిని నెన్నున
జేరిచి చెక్కుల డిగుక, నీరు కరాబ్బమునఁ దుడిచి నెచ్చెలి నలికెన్. 100

చ. వదలుదురన్న యాత్మకులవర్తన మీలుపు దూలి సారెఁబున్
బనరుదురన్న లేదలిరుఁబ్రాయపుమేని నలంతురన్న యి
ట్లదరుదురన్న మండుశశి కైనఁ దలంకక నండు నెన్నెలన్
గదియుదురన్న యిత్రైఱఁగు కన్నెకుఁ జెల్లునటన్న నెచ్చెలి. 101

మ. మెలఁతా నీవిఁకఁ జింతసేసెనపు నున్ది వీరసేనుండు నీ
లలితోద్యానముఁ బాసి నచ్చి నిజలిలాగేనాముం జేరె నా
చెలువుం డచ్చట నుండఁబోలు నిఁక నీచేకంకణం బిమ్ము నీ
నలకేళీవని కేగి యీక్షణమె నీప్రాప్తకుతోఁ దెప్పెనన్. 102

— ❦ — శరళికచంద్రభానుకడకేగుట. — ❦ —

క. అని తెలియఁబలికి యపుడా, పనితకుఁ గ్రమ్మఱఁగ శిశిరవస్తువు లెల్లం
బనుపఱిచి యాకెనలయము, తనచేఁ గొని కూర్చిబోటి శరళిక యంతన్.

ఉ. చెంతఁదనర్చు కేళివనిఁ జేరి నికుంజము లెల్లఁ గాంచి య
త్యంతసుగంధబంధురలతాంతనితాంతవిలోలగుచ్ఛకా
శ్రాంతసరస్వరందరసనంగతభృంగతతారవాప్యతా
శాంతలతానితానకలికాలయ మొక్కటి జాయవచ్చినన్. 104

క. మును తావీణియమీటుచుఁ, గనుఁగొన్నలతాంగి నూపు కన్నులబుడుటన్
గనుపట్టఁ జంద్రభానుఁడు, మనసిజశరభూయచూనమాననుఁ డగుచున్.

ఉ. నీవవనీధునీకమలిసీమకరందమిశ్రిలిందగ
హ్లాపటుఝంకృతుల్ సయిఁపఁజాలక నీలకచాకూడాంతరా
రోపిత మైనఁడందము మరు ల్లిగిడింపఁగ లేక చిక్కి లీ
లాపరికల్పితైందవశిలాతలశీతల వేదికాస్థలిన్. 106

క. పవళించి చందనాచల, పవమానకిశోర ¹చలితఫలగళితరసా
నవమత్త²కీరశారీ, రవములు బెట్టుగ హృదంతరం బెరియింపన్. 107

క. తలపోయుఁ దలఁకు నలుకుం, దలనంచుం దత్తశించుఁ దహతహపడు లోఁ
దిలకించుం బులకించుం, బలికించు నృట్టబయల భామా యనుచున్. 108

—|| చంద్రభానుని పరితాపము. ||—

సీ. హృదయవాసిని యైననుదిరాక్షి లేనవృత్తి లభినవపాండిమం బలవరింప
స్వాంతనంగత యైన కాంతలేజాపులు తనువునఁ బాంచల్య మనువుపటువఁ
జిత్తచారిణి యైననుత్తకాశినిమోవి కన్నుల నెఱసంజ గడలుకొలువఁ
సంకల్పగత యైనపంకజాసనకౌను తాననం బంతకంతకు నిగుడ్ప
మానసావాసయైనభూజానిపుత్రి, పిఱుండు కోర్కులకెంతయుఁ బెంపు నెఱవఁ
బలవరించుచు నాచంద్రభానుఁడవుడు, నిలువరింపఁగ లేక కన్నియఁదలంచి.

చ. చుఱుకుచుఱుక్కునం దనువు పోకెడువెన్నెల కాలుకొల్పుచుం
జఱవఁగఁజొచ్చెఁ బెమ్మెరలు చక్కనిజోడు శరమ్ము లేయఁగాఁ
గఱకరియయ్యె నిట్టియెడఁ గాఁగిట నన్దయఁజూడ కక్కటా
తెఱవ యెఱింగితే నెగులు దీర్చుగదే ¹తగదే కలంపఁగఁ. 110

డి. కన్నుల దోరచాయ లలికంబున లేఁజెమ రుబ్బుగుబ్బులకొ
గ్రొన్నెలనంకసొమ్ము లఱగ్రొమ్ముడిబాటినపూలు వాతెఱం
జిన్నిమెఱుంగుకెంపు లేదఁజిట్టిన గండము గల్గునట్లుగాఁ
గన్నియ 111

డి. రాణమెఱుంగువెన్నెల గరంగిన క్రొన్నెలతాలమేడలం
బ్రొనసమా ....
వీణయముట్టి పంచశబ్దీక్రమము ల్బుచ్చరించుగీతముల్
గాణతనంబువీణల బలుకం గలభాగ్యము నాకుఁగల్గునే. 112

చ. పలుదనిమెను లేగొనను²పల్కులు ముద్దులమోము చిన్నిగు
బ్బలు జడగుండువెంపుకలు బంగరుచెక్కులు చేరెడఁదిక
న్నులు మనుమొత్తలుల్ మనుమనుక్కనుకౌను మెఱుంగువెన్నెలల్
కులికెడు నవ్వునం ³గులుకుకోమలి ని న్నదీ ⁴జర్మచేసెడక. 113

క. కలువా కనుఁగవ గొఱనెల, చెలువా నెన్నొనలు కప్పుఁజలువా జడ యో
చెలువా పదివే వ్రెసను, విలువా నినుఁజూచి గారవిలువారలకుక. 114

క. తుహినకరవచన నీగతి, బహుభంగులం బలికి చంద్రభానుండు ముహు
ర్దుహురుపహితవిరహార్తిం, దహతహపడి యాత్మచర్యఁ దలంచి కలంకక. 115

1. ట - తగదే. 2. చ - పల్కులముద్దులమోము. 3. చ - ట - గలుగుకోమలి.
4. చ - ట - చింతచేసెడక.

సీ. ఉన్నట్లు యుండి ప్రద్యుమ్నుతోఁ గలహించి నిద్రాగిరై యేల వెలవలసె
వలసెబో త్రోవ దుర్వాసుశాపంబున విజయలోలుం డేల విడిచిపోయె
బోయెబో నేను నీ¹పురిసొచ్చినది మొన లీ²కుముదిరూపమేలవింటి
వింటిబో వనములో వీణవాయించుచో నేతెంచునాకన్న నేలకంటి
గంటిబో యంతలోన నె కమవింట

గొనయ మెక్కించి మరు డేలకూత నేను

నకట శౌరికి సత్యకు సవతరించి

సట్టినాకును దైవమీ³యడలు దెచ్చె.

116

సీ. తరియింతు నెటువలె బరువాది విరవాది నెటవాదితావుల¹ మెటయుగాడ్పు
భరియింతు నెటువలె బరువంపుమరువంపుగరువంపువిలునింపుశరచయంబు
మలఁగింతు నెటువలె నెలదీవియలదీవి నలదీవియలనిఱుతలిరుడాలునలు
దొలఁగింతు నెటువలెబలుమాఱుబొలిమిఱు బలుమారుబొబొలకలికిరొ

సారిది నేత్రాబ్జములు విచ్చి చూతు నెట్లు

సాంద్రమోహతమంబుతో పైతు నెట్లు

ప్రాథశశిమాంత్రికవికీర్ణవధికహసన

భసితసితసాంద్రచంద్రికాపాటవంబు.

117

మ. అనివల్కు స్వీని యంత నాతరళికాబ్జామోద యత్యంతసం

జనితాశ్చర్యముతోడ నాత్మ సతని స్తుత్యానుష్ఠం చంద్రభా

నునిగా నెన్నుచు నాకుమారకుపయి న్నూల్కొన్న యూత్తీయన

ఖ్యనురాగం బుచితోపయుక్త మని యత్యానందముం జెందుచున్. 118

సీ. చంద్రభానుడు కాన సనుధికంబై మించు వెల్లుదసంబున వెలయువాని

గృష్ణవక్షంబున నెసఁగినరాజౌట సంతకంతకుఁ గార్భ్య మడరువాని

బ్రద్యుమ్నురుచిగాన భరియింపఁగారాని గాటంపుఁగాఁకచే గరఁగువాని

నిత్యానిరుద్ధనున్నహదీపకుఁడౌట మలయానిలమునకుఁ దలఁకువాని

నరయ సత్యాత్మసంభవుఁ డైనకతన

నతనుశరవర్ధితాంగుడై యలరువాని

నాకుమారవరేణ్య డాయంగ నరిగి

వినయవినమితవదనయై వనజగంధి.

119

1. చ-ట - పురిఁజేసది. 2. క - కుముదినిరూపంబు గుఱుతువింటి. 3. చ - యడరు.

4. చ - నొరయుగాడ్పు.

—H తరళిక చంద్రభానునకుఁ గంకణము నిచ్చుట. —H

గీ. దేవ¹ చిత్రైకు సాత్రాజితీతనూజ, కాంతకుముదిని నిజకరకంకణంబు
ననిపె దేవర కిదె దీని నవధరింపు, మనుచుఁ బ్రాంజలియైన నయ్యవనిభర్త.

క. వితతాశ్చర్యతరంగిత, మత్తయై యాలేమచేతి మణిమయవలయం
బలిమోనంబునఁ గైకొని, స్థితమంజులవాక్యసరణిచే నిట్లనియెన్. 121

శా. గాగంకూరలతాలనాలమహా దౌర్భాగ్యాక్షరాక్షేపణో
ద్యోగాధిష్ఠితకుండలాకృతిహా² హృద్యక్రాంగనాదైర్యసం
భాగాధాంగజనత్తవాగురహా³ లేదా మత్తమో⁴ రాహువుం
ప్రాగ్భ్యస్యంబునఁ⁵ ద్రుంచుచక్రమహా భామాకంకణగ్రామణీ. 122

క. మణిబంధబంధురస్థితి, మణిబంధనవాధివాసమహిమ మెఱయు నీం
బ్రలులించెద ననుఁ గన్యా, మణిబంధుం జేయవే నమంచితకరుణన్. 123

క. చెలున మలితెఱఁగు నాత్మ⁶, బలికి కలక నడఁతు ననుచుఁ బటతెంచితవౌ
నలయ ప్రకోష్ఠవాసికి, నలవడు నీమదికిఁ జెలియు నంతర్వా⁷ర్తల్. 124

చ. అగణితమన్మథాశుగచుహాద్యలితానలమామకీనహృ
ద్విగుణితాప మెంచదొ మది న్నహిభృద్వరజాత యానమ
గ్రగుణకలాప సింధుచుఁగి గానియెడన్ ఘనసారయ్యుక్తిఁ జె
న్నగు వినులోర్ధికం బనున కంపునె ని న్నొకకంకణాకృతిన్. 125

చ. తొలువలతాచకయ్యమునఁ దొయ్యలి నీవికి నెగ్గు వేఁ దమం
నలఁచిన నన్యగించుకరతామనంబునఁ గూడునిన్ను నే
నలఁకునబెట్టుఁ గంకణము నమ్ము భవద్రుచిం కాంతయంగముం
దెలియఁగఁ జేయు మేలు మదినిత్పదఁ గీ లెడలింప నొక్కెడన్. 126

మ. చెలిసంతోషముఁ గాంచునే నఖులకు నేమంబు సంధిల్లునే
లలనాహా⁸ సితశారికాశుకమరాళంబు ల్పుఖం బుండునే
నిలుగు ల్బాపునె పంచసాయకుఁడు రాజీవాక్షిపై రత్నభా
నిలయం బావలయంబ తెల్పు మని కన్నీరోడిక ల్లట్టఁగన్. 127

గీ. వివకుఁ డైయున్న యమ్మహీవిభుని జేరి, శిశిరవస్తులచేఁ గొంత నేడఁదేర్చి
తలిరుకెంబాయసురటిచేనలవరించి, యొయ్యవిసరుచుఁడరళికాయువతివలికె.

1. చ - ట - చిత్రై. 2. చ - హృద్యోపాద్యధీభావముద్రా గాఢోద్యదనంగపాశ
మహా. ట. హృద్యోపాద్యధీభాగముద్రా గాఢోద్యమనంగపాశమహా. 3. చ - ట - షైఖరిన్.
4. చ - బాపుచక్రమహా. 5. చ-ట-నలవడు నేనీకుఁ జెలియనంతర్వా⁷ర్తల్.

- క. జననాథచంద్ర యేమని, వినిపించెద మున్ను నిన్ను వీణారతునిం
గనుఁగొని కుముదినియట వో, యిన మొదలుం దాల్చి నూలి హెచ్చినకూర్కిఁ.
- నీ. మలయానిలంబు పైఁబొలసిననీభుజాపన్నగంబుల మది నెన్నునయ్యో
కమలకాండములు పైఁగ్రచ్చిన నీయాన నేందునుండలము నూహించునయ్య
వదరుతుమైనలు పైవ్రాల నీనాసికావికచచంపకము భావించునయ్య
రాయంచపదుపు లాటడి వెట్టు నీకుంతలఘనాఘనమూలఁ దలంచునయ్య
బ్రమసి యూరక పనిలేనిపనికిఁ గూర్చి, చెలియఁజేరెదనని నిన్నుఁ జీరునయ్య
చిత్రఫలకంబుపై నలచిత్రజాతు, వ్రాయఁదలపోసి నీహపు వ్రాయునయ్య.
- ఉ. చక్కెరబొమ్మ కొమ్మ యెలజన్వని యచ్చట నిట్లు గుండ నీ
విక్కడ నుండునయ్య చెలి యీలువుదూలి మనోజాగాసిచేఁ
జిక్కెఁగదెయ్య యింతపనిసేయుదు రయ్య యిఁ కేమిసేయునో
చుక్కలరాజు వేడితలసూపెను రాగదనయ్య మొక్కెదఁ.
- 131
- మ. అని పల్కు నిన్వి చంద్రభానువసుధాధ్యక్షుండు సంతోషనీ
రనిధిం దేలుచు నోలతాంగి యిపు డే బ్రచ్చన్నవేషంబుతో
నునికిం జేసి యథేచ్ఛఁ జేర నది నీపూహించి యేవేళ నీ
కనుకూలం బగు నట్టివేళ ననుడాయ న్వచ్చి పల్కించినఁ.
- 132
- క. హరి రుక్మిణిఁ బలె నేనుం, దరుణీమణిఁ గొంచు శత్రుదమనుడనై మా
పురికేగెద మది నీవొం, డరయక పరికింపు మట్టియవకాశంబుఁ.
- 133
- చ. అని పతి వెండియుం బలుకు నంగన నాతెఱఁ గానుపూర్విగా
వసితకుఁ దెల్పు మేను దనవాఁడ నుమీ యనివల్కు నాపయిం
దనదయ యుండనిమ్మరుము దైవికమై యితరేతరంబు హె
చ్చినతమి నెట్టులైన దరిఁజేర్చునదృష్ట మటంచుఁ జెప్పుమీ.
- 134
- చ. తరలిక నీవు నచ్చి కడుఁ దానునమయ్యెను దమ్మికంటి లో
విరహాదవానలంబు కడు నెగ్గలమైన నహింప కేగతిం
బొరయుచునున్నదో మగడిపొ న్ననియూర్ధికఁ జేతికిచ్చినఁ
దరుణి జొహారు దేవ యని తన్మణిముద్రికఁ గొంచు గొబ్బునఁ.
- 135
- శా. ఆలీలావనవాటిఁ బాసి తరుణీహర్షస్థంబు సాత్రెంచి యా
నాళికాక్షికి లేమ తాఁ జనినచందం బంతయుం దన్నహీ

పాలోదంతముఁ బంచసాయకునిదోఁపాండిత్యముం దెల్పి కెం

గేల వ్రంజిలు ముద్దుటుంగర మొనంగె న్నందహాసంబునన్.

136

చ. ఒనఁగినఁ బొంగి యచ్చెలువ యొయ్యన నేత్రయుగంబుఁ జేర్చి సం

తసమునఁ గేలదాల్చియుఁ బునఃపునరుక్తసఖిసన్తర్గ వా

గ్విసరరసంబు చిప్పిలుచు వీనులవిందులు సేయఁ గొంతచిం

తసడలి యున్నయంతటఁ గనం దగియె న్నశి ధూసరచ్చవిన్.

137

గీ. భార్గవుఁడు గానఁ బరునంపుఁ బస దలిర్ప

రాజభృంభణ మాత్త నోర్వంగ లేక

తవవకర్షంబుకొఱకు నభ్యుదయమందు

చొప్పుతోఁ దూరువున వేగుఁజుక్కతోఁచె.

138

మ. కమలాప్తుం డిట బ్రహ్మయై యఖిలముం గల్పింపఁగా నిమ్ము హూ

ర్తము బ్రాహ్మంబనఁ బొల్పు నేతదనుసంధానంబు నించు న్నితా

ర్థములంచున్ జనకోటికిం దెలుపుచందంబొప్పు ఘోషించెఁ ద

త్సమయారాధనజాతవాఙ్మహిమమించం దామ్రమాఙ్గాఘముల్.

139

చ. చెలియలి యిల్లు మందటిలఁ జేసిన దోషము సద్యసూత్కరం

బులు గిలుబొడ నైనయఘమున్ బహుచక్రవిమర్దనంబునం

గలిగినదుమ్మతంబుఁ దొలఁగన్ భృగుపాతమొనరైనో యనన్

గలువఱతేడు వ్రాతఁ దుదిగట్టుననుండి కలావిహీనతన్.

140

క. అర్కుఁ డపరాద్రికేగుచో నతనికాంతిఁ

గొల్లగొని యాతఁ డేతేరఁ గొఱలుభీతి

నప్పుగింపఁగ నెదురుగా నరిగికాచి

యున్న శిఖియనఁ బ్రాచిఁ జెన్నొండెసంధ్య.

141

¹ఉ. కాలపయోదమూర్తి పయిఁ గ్రమ్మి మహాబిలమండలంబు త

త్పాలకుఁడైన ఋక్షునరుబంధుయతంబుగఁ గూల్చి తత్ప్రభు

త్పాలఘుకాంతిలక్ష్మిఁగొని యయ్యరుణద్యుతిరత్నరాజముం

జాలసముద్ధరించె హితచక్రముఖాబ్జము లుల్లసిల్లఁగన్.

142

²మ. మునుదానేగెడువేళఁ జీకటులఁ బైముక్కాఁకగాఁబంచి వే

చనుదేరం దము ³గామినింబలె గుహానద్గంబుల న్వానిలోఁ

గొని యుండంగని తచ్చిక్షాగ్రహణ ముక్కుం డెక్కుం గావించెనో
యనఁ బైపె నిగిడెం గరంబు లగకూటాభోగభాగంబులకా.

143

మ. సరసిం దామరబాసవల్లుగున భాస్వప్రాసుపాదాప్తి భా
గ్యరమోత్కర్షము కల్గి గర్కశచుహాగ్రానస్థితు లోవ్ ముఖ
స్ఫురణల్లాల్చి సముజ్జ్వలవయస్యయై సొంపూరణ నల్పాప్తదు
స్తరశాపాక్షరపంక్తి నా వెడతె సంతర్కగ్నరోలంబముల్.

144

గీ. అట్టియెడఁ గాల్యకృత్యంబు లలనగతులఁ
గడపి నెవ్వగఁ గుముదినీకాంతయూత
నెలకొనిన తాప మొరులకుఁ దెలియనీక
విభుని వరియింప సమయంబు వెదకుచుండ.

145

మ. అలఘుజ్ఞానతరంగరంగదళికస్యందిత్ర వేండుస్పృహః
చల¹వట్కంజభుజంగ జంగమగుణాంచత్కంచనోద్వీధణో
జ్వలలక్షీ²వశగాంగ గాంగర్పుర³వైశద్యాన్నదాభంగని
ర్మలచిత్తోజితసంగ సంగరజయప్రాప్తిప్రపాప్తాన్లునా.

146

క. అత్రిమునిపూర్వపర్వత, చిత్ర జగన్నిత్యబల¹సమత్తప్తగుహః
చ్ఛాత్రోష్ణవీలిహోత్రధ, విత్ర యస్తత్ప్రణలవిత్ర వినయపవిత్రా.

147

⁴మాలిని. ఉదరదహరనద్ధాభ్యుద్గతోన్నిత్రసద్దా
పదయుగచిదమోఘాపాతిదివ్యాన్యత్రోఘా
విదితశయనయోగావిష్కృతోద్బోధనాగా
హృదయ⁵నిటలసీమాహిండి తాఘర్థధామా.

148

గద్య. ఇది శ్రీదత్తాత్రేయయోగీంద్రచంద్రచరణారవింశవందనసమాసాదిత
సరసకవితారసోదాత్తదత్తనామాత్యసోదర్యన్యునమంత్రీపర్యవ్రణేతంబైన
చంద్రభానుచరిత్రం బయమహాప్రబంధంబునందఁ జెప్పుగాళ్వాసము.

1. చ - పట్కంజ. 2. చ - శుభ. 3. చ - వైషద్యాన్నదా. 4. చ - సమ
భ్యుద్గతుచ్ఛాత్రోష్ణ. 5. ఈపద్యము ట - లో లేదు. 6. చ - నిటలసీమా.

శ్రీరస్తు.

చంద్ర భాను చరిత్రము.

పంచమాశ్వాసము.

- క. శ్రీయోగ ¹ శ్రీయోగప, ణాయితరోమాంచభూషణనిరీక్షణ యూ
 మ్నాయమయభూషణ కృతా, ధ్యాయస్మృతహాపధేయ దత్తాత్రేయా. 1
- వ. అవధరింపు మాసమయంబున. 2
- సీ. పరవాహినీనిజృంభణము మానుచుమేటి నిర్జిద్ర శరసమున్నేష వేది
 చనుదెంచురాజహంసముల నేలెడుతోడు కువలయూమోదానుకూలవృత్తి
 కమలాధివాసమై కనుపట్టుగుణశాలి మిత్రనిర్వాహజలక్షీవిధాయి
 సత్పురంపరకుండేజంబు గూరుచు పెన్ద యతులవిధుప్రసాదైకపాత్ర
 ముఖిలభువనంబుపంకంబు లడచునుకృతి, సకలఫలవైభవంబు లొసంగుదాత
 చంచలారంభములు లేనిచారుమూర్తి, జగతి మించె శరత్కాలచక్రవర్తి. 3
- చ. సరసననాంతరాళనికనద్విషమచ్ఛదధూళికావరం
 పరలు మరుత్తుచారములఁ బైసయి సంబరవీధిఁ బర్వీ పాం
 జరజలనప్రకాండము లనంగఁ గనుంగొననయ్యెఁ గానిచో
 గరిమ వహించునే యవి జగజ్జనహాథసితాభ్రసంజ్వలన్. 4
- చ. సరసిజపాంసుసంసలితస్నైకతము ల్వలసిల్లునేలులన్
 శరదృతుభర్త నీరమయశాటిఁ దెరల్చినఁ జంద్రకావియ
 స్తరులమటుంగులం దగునితంబములో యనఁ బ్రాంతసీమఁ ద
 త్కరనఖరాంకరేఖ లనఁగాఁ దెరతాఁకుడుజాడ లింపగున్. 5
- మ. అకరు ల్నిప్పులు తావిపుప్పొడి సముద్యద్ధూపచూర్ణంబు కే
 లికరాళీప్రకరంబు ధూమము మరాళీపక్షిము ల్తాలవృం
 తకము ల్లాఁ దగు రాజహంసతతిచెంతం బద్ధిను ల్పానుధూ
 సకరండంబులువోలె సామిదళితాబ్జంబుల్ సరోవీధులన్. 6
- క. శరములు గావున మీఁద, న్నురువులు నెలకొల్పె ననఁగ నుతిఁగని హరిదం
 తరములఁ బూచినకనుములు, వరఁగె న్వలరాజు జల్లిబల్లెము లనఁగన్. 7

గీ. దశలవిచ్చి నకపురంపుఁదరులపొరల, మరలుగంబూరములుగాలికుప్పరంబు
తగయఁదగునేర్లుతమనీటికగుకలంక, లడఁచుమానికి నుడుగరలనిపె ననంగ.

చ. అలయతీమాత్రస్పృష్టిసమయంబున నెప్పుటియట్లు ధాత్రియై
గలయఁగఁ బర్వతేక శశికాంతి సభస్థలియందపేరి యా
జలవపువేళ సూపతిన స్వచ్ఛతనుచ్చట గాననయ్యె నా
నలరె శరస్థులంబులు సితాంబుజపారదనారదదప్పవె.

9

ఉ. బాహుల మీగలిక ధరణిభాగమున న్నెఱిఁ జూపుచుండ న్నె
వాహికలగ్నయోగ్యశుభవాసరము ల్లునుడెంచిన స్థహా
త్సాహముతోడఁ జైవ్యననుధావతి యాత్మకుమారమూళి కు
ద్యాహముసేయఁ బూనిక ముదంబు హృదంబుజసీనుఁ డోఁవఁగె.

10

గీ. ఆత్మరర్లంబుతో రహస్యంబుగాఁగఁ, గొంతసేపు విచారించి కుంజినమున
దుక్తబాహుప్రభునిపుత్రి దుక్తగాత్రి, కుముదినీకన్య యునికి భావమునఁ జెలిసి.

చ. తమకుఁ బురోహితుం డగుపితామహునన్నిభు గాలవాఖ్యనం
యమిఁ గదియంగఁ బిల్చి విమలాత్మ విదర్భధరిత్రి కేగి నం
భ్రనుమున దుక్తబాహునరపాలశిఖామణిపుత్రి యైనయా
కుముదిని ధృష్టకేతువునకుం దగవేడుము పొమ్ము గొబ్బున.

12

చ. అనపుడు నట్లకాక యని యమ్ముని కుంజినరాజగూనికిం
జని తనరాకభీమనృపచంద్రతనూభవుఁ డైనదుక్తబా
హున కెఱిఁగింప నాతఁడు నముత్తుకుండై నెదురులేగి యగ్రహ
జన మొనరించి తెచ్చి మణిసాంద్రహిరణ్మయవీణి నుధించె.

13

గీ. కుశల ముద్ధించి యమ్మునికుంజకుండు, కుశలయాధీశ నీపుత్రిఁ గుముదినీల
తాంగి శిశుపాలస్థవతినిజాత్మజునకు, నడిగి రమ్మని సనుబండ నాచరిమున.

మ. జననాభాగ్రణి యేమిచెప్పదు భుజాన్తంభోరుకుంభీనసా

భినవత్ప్రేళిఖాయితాసిముఖనిగ్నిన్నారీయా నాకుమా

రునియాదార్యము చూపు కేళియును నోర్పు స్నేహుఁ గారుణ్యవ

ర్తనముం గీర్తనము స్థలంబు చలము న్రాడట్టిరాచూలికి.

15

1. టలో 11-12-13 వచ్చములకుబదులుగా; వ. విచారించి దుక్తబాహునిపుత్రి యున్నిఁ
చెలిసి నిజపురోహితుం డగుగాలవాఖ్యునిం బంచిన నతండునుం జని భీమనృపతనూభవుం డైనదుక్త
బాహునిం గని. అనువచనము గలదు. 2. ట-లో నీవన్యము లేదు. 3. చ-యాదార్యమవార్త
వైద్యమును.

- క. కాపున నీపుత్రికి పను, ధావలయమునందు వాడె తగు వరుఁ డిఁక నీ
వేవిధములు నలఁచక నృ, ధీవల్లభ యతని కిమ్ము వే యేమిటికిఁ. 16
- చ. అనుటయు దుష్టబాహుననుధాధిపుఁ డాప్తనుహృజ్జనంబుతోఁ
దనయవివాహకృత్య ముచితస్థితి సెంతయుఁడెల్పి వారిచే
సనునుతుండై ప్రమోదమున నమ్మునినాథునివెంటఁ జేదిరా
జునకు నిజాప్తమండలికి శోభనలేఖలు పన్న నచ్చటఁ. 17
- క. చేదిధరాధపుఁడును న, మ్రోదమురెట్టింప బంధుముఖ్యుల మగఁగే
శాదిననుధాధినాథుల, నాదరమునఁ బిలువనంపి యతివేగమునఁ. 18
- గీ. శుభముఁబొందునం దాత్మసుతయుతముగ
ధారిణీసురమంశ్రము లేరెంటాండ్ర
ధవళముల నాదములును వాద్యములరవళి
బోరు పుని మ్రోయ నాత్మీయపురము వెడలి. 19
- * సి. పాదాశకరకుంతపటలఘుర్నణధూతరభ కేతుమాక్తిక వ్రాతరజము
కూబరఘుర్నణక్షుణ్ణపారణఘంటికాపద్మరాగనికాయధూళి
సవ్యకత్యాఘుర్నణప్రోత్థహయగళార్పితధామమరకతరేణువితతి
పలయ్యఘుర్నణప్రోత్థపటమూళిరత్నగోమేధికనృజపరాగ
మలమఁజిత్రాకృతీదనర్పునంబరంబు, తనకుదిక్పద్మనయనలైత్తినమెఱుంగు
లడవఁచుండటినన్నెయుల్లడయనంగఁ, దనరనొయ్యనఁగుండినమునకుఁజనియె.
- ఉ. అంతకు మున్న భిమవనుధాధివనూతి చమూనమేతుండై
గుంతయు వేడ్కతోడ నెదురేగి రయంబునఁ దోడితెచ్చి గే
హంతికక్షీభికావనమునందుఁ దగ న్విడియించి వారికిఁ
నంతన ముప్పల్లి నుపచారవిధు ల్సవరించుచుండఁగఁ. 21
- ఉ. అదిధ మల్లఁ బ్రాణనఖిలారసి వచ్చి యెఱుంగఁబల్కుఁ జం
తామిదిత్త యై కుపలయాధిపునందన కూర్కిబోటిచే
నావనఁబాటునూతికి దదన్యకరగ్రహణానవేక్షయం
గేమనాహృదైకనిజకృత్యముఁ డేటగఁ డెల్పి పంచినఁ. 22
- గీ. జననరేఖ్యవియత్నంబువినినిరాంత, దుఃఖతుండయ్య నతేడు వధూవయస్య
వచనములచేతఁగొంతయాశ్వాసమంది, దైవ్యబలనంకులారామనరణివెడలి.

1. ఆ - బాహువద్యము లేదు. 2. చ - యతిమోదమునఁ. 3. ఈపద్యము బ - లో

లేదు. 4. చ - వాసుదైత్రకృతి.

క. ఆపున్నీరమణుండు పు, రోపాంతంబునకు వచ్చి యొకచక్కటి ల
క్షీపద్మముఖిసద్దము, లోపల నున్నట్టివిజయలోలుని గనియెన్. 24

చ. కనుఁగొని బాష్పపూరకలిక ల్కనుఁదమ్ముల నిండ జాయఁగాఁ
జనుటయు నాతఁడుం గదిసి చాఁగిలి మ్రొక్కిన గ్రుచ్చియెత్తి సె
మ్మనమున హర్షచిత్రములు ¹మల్లడిగొట్టుచునుండ నొక్కచో
ననితరవాన మైనవిమలావనియందు వసిం²చె సత్తఱిన్. 25

శా. శైవేయాత్మజఁ డామురారినుతు సాశంకంబుగాఁజూచి యో
యీ నిట్టూరుపు లేల వెల్లడరె మే నేలా కృతంబయ్యె గన్
గోనల్ కెంజిగిఁబూనె నేమిటికి నాకుం జూడ నీతను నిం
త్రై నేడిచ్చటఁ దోచె నీదువిధ మాద్యంతం దెలింగింపుమా. 26

సీ. అనఁజంద్రభానుఁడిల్లనియెనాఁడునుయూరములఁబట్టుటకు మనముచనియని
గనవాసి యొండొరుఁ గానంగలేక పోయిన నంతఁ జింత నే నిచటఁ జేరి
వీణారహస్యంబు వీరనేనునిగూడి తుంబురుచే విరితోటలోన
నభ్యసించుచునుండ నచటికిఁ గుముదిని యేతేరఁ గంటి నాయుండనుము
ననువరించెద ననుచునుండఁగఁ దదీయ, జనకుఁ డాశ్చర్యమాటికి సంద్రమింప
వారు నేతెంచి యావనవాటి విడియ, నేనచటవాసి వచ్చితి నిటవయస్య.

గీ. అనుచు నాద్యంత మేర్పడఁ దన తెలింగు, యొన నాశ్చర్యవారిధిఁ దప్పఁ దేలి
యామురాంతకసుతునితో నాత్మచర్య, విజయలోలుండు వలుకు నవిస్మయముగ.

ను. అటు లాబ్ధిణిము ల్పనం దదనుయూత్రారంభము ల్కని య
చ్చట నిన్నుం గనలేక భేదదళితస్వాంతంబుతోఁ గుండి యు
ద్భటహర్యక్షమృగాదనంబు లగుకాంతారంబుల నైవనం
ఘటనం బొంఘులఁగూడి యొయ్యనఁ జనంగాఁ గొంతకాలంబునన్. 27

— ❦ వర్షకాలవర్ణము. ❦ —

శా. హంసోచ్చాటసమంత్ర మంగభవసాహాయంబు కాదంబిసీ
సంసద్వైశేసనంబు భాస్కరతిరస్కారంబు ఘర్షచ్ఛా
సంసారాపగమంబు పంకజతమిస్రావేళ విశ్వంభగా
సాంసుధ్వంసన మంబుదాగమము దీప్తంబయ్యె సుస్వస్థలిన్. 30

1. చ - మల్లడిఁ జెట్టుదు. 2. చ - వసింప.

చ. సమనమయూరి కాగణము శంబరవైరిసివంబు లాడఁగా
సమయపుబక్కులీడు హరిచాపపుగోణముఁదాల్చి మబ్బుజొం
డములను నెట్టిసంపుటురుమల్టొయించుచు మ్రొలనిల్పె బ్రా
ధమికవయఃకణార్థమనుధాతలవిస్ఫారదూష్టభూపముల్.

31

మ. అలజేమూతకళోరకుండు నవవర్షాశ్రు ల్లిగంబొట గ
ర్జిలువంధంబునఁ బోరువెట్ట గగనశ్రీధాత్రి క్రొమ్మించుచే
తులచే నుగ్గి నొల్కి తచ్చకలసందోహంబు వర్షోపల
చ్చులన వ్రాలెనొ కానిచోఁ గరఁగునే సంతప్తభూసంగతిన్.

32

మ. స్థితితంబు ల్విసి భీతినభ్రతటినీచక్రాంగము త్రైకికిం
జనుచోఁ నప్రయవాతజాతహతపర్జన్యావళీసంధులం
గనుఁగోనైన తదీయపేమమయవక్షచ్ఛాయలో నాఁగఁ బై
కొనియె న్నట్టముగాఁగ నెల్లకడలం గ్రొమ్మించు లక్ష్మారునన్.

33

చ. తొలుకరి నంబుదాళి శరభోరణి నింపుచు రాజహంసమం
డలములు నాత్మమించిన నడంకి ధరంగలరాజహంసమం
డలములు "క్రొంచగర్భమునఁ జాఁగె ఘనార్తి జనించె నేనినీ
చులకవోదగ నే నిజవిభుత్వం జూడక యెట్టివారలున్.

34

చ. హరిహరముఁ డబ్రవీధిఁ జెలువారెడు పచ్చనివిల్లు పాంథభీ
కరిముగ నెత్తి తానననుకాండమహోన్నతిఁ జూప ధాత్రిపై
హరిహరయహాధిబూనిన యసంగుండు పచ్చనివిల్లు పాంథభీ
కరిముగ నెత్తి తానననుకాండమహోన్నతిఁ జూపె నీనునన్.

35

క. ఎచ్చటఁ బొదినఁ నడిచై, పచ్చిక కప్పట్టె ధాత్రి బహుళాంబుదని
ర్యచ్చటులజలమయంబున, నచ్చగు వైవాలరేఖ లడరె ననంగన్.

36

చ. సమధకవక్రనీలల దిశాతత్త్వముఖ ఫేనకందళం
లుమియుచు "సింధుప్రబురువోద్ధతి మీటి నవాగమాలికా
దనున మొనర్చుఁగా నపుడు ధాత్రి దహించె గదంబనూతనో
ద్ధమికమనీయసూనకళికానికురుంబకళా ప్రకాండముల్.

37

చ. విమననివేల్చె మ్రొలఁగఁగట్టినరీతి వర్షముల్
జడిగోపనానుచుం గులికిలంబడి తెక్క-లువిచ్చి పజ్జలన్

1. ఇదియొక ప్రమాదమునకుండును "ట" లో లేవు.

2. క - క్రొంచపూగమున

3. ట - లో నీవర్ణము లేదు.

4. చ - సింధుబాలరవోద్ధతి.

నడకెడు పిల్లలం బొదిచి ¹ పత్తులుగట్టినయట్టిమేనఁ ను
 వృషగరుపాటఁ గోటరపుఁబొంతల డాఁగఁ బతంగనంఘముల్. 38
²నీ. అసటిలో దిగఁబడి విసికి వెల్వడలేక యెలుఁగట్టిపోలమట్లఁ బొలుకువారు
 గతీయరేనడిఁబదాగ్రములుజట్టినజాతిఁ బ్రాంతభూజము లూఁతవట్టినవారు
 నెదురువాసకుఁ దలయెత్తక యేగుచో ముంతఱగానక మొగ్గువారు
 నొబ్బిన జల్లు మైకొన్నఁ జెట్లనుజేరి వంగుట్లు ఘనమైన నెఱుఁగవారు
 పయి ముడుచుజంబుగూడలఁ బయి ధరించి
 మొక మొకించుక గానరా మునుఁగు నెట్టి
 కేలనోరచ్చు ³మడత్రాళ్లు ప్రేలుచుండ
 నన్రుగతి నధ్వగులు త్రొవ నడచిరపుడు. 39

— తిరుమలయాత్రానర్థనము. —

శీ. వార్షికదిసంబు లిట్లు దుర్వాసర లీల, ధవ విప్రంభిరనుజేళిఁ బాంభప్రతాన
 సహితముగ నేను బెక్కు బేళములుగడచి, చుంతఱబోవంగఁజూర్చునాన్వరింబునందు.
⁴నీ. అసశనవ్రతముచే నతులకాన్వరింబునఁ గనువట్టినోరిదీగములవారు
 మ్రొక్కుచీర్చుటకునై మూఁకమూఁకలుగూడఁ యీ సొంపులఁ మోపుటొప్పవారు
 బ్రాణముల్ పిడికిటఁబట్టుకయిట్టట్టు నెవరిని ⁵శిరిసుకోడములవారు
 దైహికాయాసంబు నలఁచక నొప్పుచు నడతొంచుపొరలుచండములనాగు
 నామటామట మ్రొక్కువార మగుదురని, నంబుములవారిమగులకడఁజేయుచున్న
 నడలి పన్నగ సార్వభౌమాచలీంద్రుఁ, నొలువఁగోటఁ జూర్చునట్లుటామరుగ.
 శీ. ఏను వారలతోఁ గూడి యెలమి దిగున, తిరువతో నీగి యూహ్యవీర్యవారిఁ
 జానములునల్పియుచితకృత్యములునీర్చి, సంతసంబుననన్వరాభ్యర్థిరేవమున.
 శీ. మైబొల్పుతోలుద్రాఁచుపడఁగయుదువుఁ బొగల్పాభివంకజమిలింజములు
 ఘనతటగ్రావభాగంబున కాజానుఘటితహృదం బుగనెరుగఁగ [గఁగ
 మలఁచి తలాడగా నిలిపినవల కేలిసఖుడుచు త్తానికుండుములగాఁగ
 నోరగాఁ గుడిషంక కొఱగుకాన్వరణుచి శ్రీహృదయభాగ్యశ్రీహృదయ
 రాత్రిఁ బలును జారునేత్రవ్యయంబు, పానసంవాహనశ్రీయోజితకళకమ
⁶లోరుతలకుముదాబ్జధీకారిగాఁగ, బేష్కఁ బవనించియెట్లు గోపంపఁగలిచి.

1. చ - పత్తులపాత్తులుగట్టిమేన. 2. ట - లో నిత్యము పొం. 3. చ - పవనార్లు.
 4. ట - లో నిదిమొదలు 45 - వ పద్యమువఱకు లేవు. 5. గ - సొంపుకొండములవారు.
 6. లోరుతలకుముదాబ్జధీకారిగాఁగ.

క. చకచకలు గలుగు నలిమే, చకకచ లిరుగడలఁ గలుగు సాధశిఖావీ
ధికలు గనుఁగొనుచుఁ దత్పుర, నికటోర్వికి వచ్చి యుపనసీభాగమునకా.

సీ. చేమాకుతాళములైలఁగఁగొండులఁ జేతులుంచియందఱ వెక్కిరించికొనుచుఁ
బజ్జఘనావమున దీనపుఁగోల రాఁజ హస్తముసాఁచి జేగంట చఱచికొనుచుఁ
దల యోరగిలఁగ్రుంగి తప్పట గతికి వాయించి గంగెడ్ల నాడించుకొనుచుఁ
దిరువడిసానుల బెసి గంటలు మ్రోయ బోడచప్పురముల నాడికొనుచుఁ
త్రోసఁ గూర్పుండి ¹ బొంతలు మ్రోలఁబఱచి
ముదురుతెండల కోరగా మునుఁగుఁజేర్చి
పల్లెదండలు మొఱయించి పాడుకొనుచు
నలరు చానల్ల వీక్షించి యాక్షణమున.

45

గీ. పంకజేతులు మురవైరి భక్తసులభు, వేంకటస్వామి వీక్షించువేడ్క హృదయ
సత్తమునఁ దొంగలింప సంభ్రమముమెఱసి, యామహీధరమెక్కితినట్టివేళ.

సీ. చెక్కుల మకరికాచిత్రము ల్లరఁగంగఁ గలయనూర్పుచు సారె నిలిచినిలిచి
కటులభారమున వెన్నకువీఁగి యందంద² పతులయంసము లూతపట్టిపట్టి
తరులనీడలు చేరనరిగి సెచ్చలివీచు నురటితెమ్మెరలకుఁ జొక్కిచొక్కి
పాదాల్లములుతోఁట్రువడఁగజానువులూఁదియొక్కుడుదగ మెట్టు లెక్కియెక్కి
పలుదగుబ్బలఁ జెనుటలు నడియఁబయట
లుబ్బనొత్తుచు నున్నని యూర్చియూర్చి
యలఁతఁ దూలుచు ప్రాలుచు నలఘువార్ష
జలధిఁ దేలుచు పోలుచు జలజముఖులు.

47

ఉ. మందలుగూడి యెక్కి రతిమంజులవంజులకుంజమంజరీ
బృందమరందబిందులహారీబహరీతినగీతినందదిం
దిందిరనందితుందిలనుతిప్రతికూజదళిందకందరా
మందననగ్నభీషుమగుమధ్వనిజాలము శేషశైలముకా.

48

క. తళతళన వెలుఁగు నిందూ, నలఫలకవనీపతశ్చబలబహులహరీ
నలయధురీవలయదరీ, నిలయసరీస్వపథకామణిద్యుతు లచలకా

49

గీ. శబరకాంతాకుచాగ్రసంసక్తగైరి, కాంకనంబులు జనుల నఱ్ఱఱఱచు నచట
ధాతుకృత్యంబులొట చిత్రంబె వాని, కతనుభావార్థకర్తృశక్యప్రస్ఫుటి.

50

సీ. నాభీక కాసార కేళికలిత సారనాభీకనత్తీరనాభీకే
 మాళీనమకరంబధూళీనతమిళింబ కేళీనవాసంబశాలికుంబ
 మేలాలతాలోలదోలాలనమరాళ బాలాలఘుముదాలనాలిలాల
 మాలాపయుగనంగభేలాపరనశాంగలీలాపరవిహంగజాలరంగ
 మమరవరతనుకరతనుసమితనుమిత, మురళీకలరవకులరవమధురశిఖర
 తిలకనురుచిరతరుచరగళితలలిత, మధురమధురసపాళి యాకుధరహాళి. 51

చ. ఉడుతరకందరానిసతితోత్పతదంబుర్పురిలదంబులుం
 బరంగు నుదగ్రఘోషమయి పాపవినాశేన మానగంబు నొం
 పరయంగఁగోరి యేపతితులైన జడాకృతు లేగుదెంచితఁ
 సరసత నూర్ధ్వలోకము లొనంగుదు నేనని తెల్పుకైతి. 52

సీ. కమలాకరత దామ యనుదు నింతియకాని శ్రుంకువారికి సిరు ల్బూర్పుంగలపె
 కునలయోధతి దామ కొఱులు నింతియకాని చేగువారికి ధరం కేర్పుంగలపె
 యుత్కళికల దామ యొప్పు నింతియకాని కనువారికిమునంబు లునుపంగలపె
 యమృతసంగతదామయలరునింతియకాని తలం దువారికిముస్తేదార్పంగలపె
 యితరతీర్థంబు లెందైన నీసరంబు
 పగిది నని విశ్వభూజను ల్వాగడ నన్న
 గమునఁ ¹జెన్నొందు స్వామిపుష్కరిణియచటఁ
 దానమొనరించి యుచితకృత్యములఁ గీర్చి. 53

క. ²వారాహమూర్తికి నను, స్కారంబొనరించి సంతసంబునఁ బత్నీ-
 సారంబు వెడలి మురహు, నారాధింపంగఁ దలంచి యటఁ జన నెదుట.

సీ. ప్రాకారఖచితహీరప్రభాచయ దేవతాధునీబుద్ధ్యచత్వారకంబు
 గోవురేంద్రోపలాంకూరవిభాజాలయమునారథాంగదహస్కరంబు
 కేతుగోమేధికద్యోతనరస్వతీప్రదిన్ద్రవలదభ్రశలము
 శిఖరాజ్జరాగరోచిఃప్రతాపహిరణ్యవాహోత్పలన్నీలవారిచంబు
 భక్తలోక్తేభరణంబు పరమహూని, కలుషసంతాపహరిణంబు ఘటోపనిజప
 నిచయసంస్మృతిరణంబు నీర్ధరశర, లంబు దేంకటపతిశరణంబు దవర. 54

గీ. అట్టిమురవైరినగరికి నరుగుదెంచి. వితతభక్తిఁ బ్రసక్తిగావిధు లొనర్చి
 యావరణ దేవతలనెల్ల ననుసరించి, గగ్భగృహమునకేగి యుశ్మంసమొనరు.

సీ. ఇలఁబూపుచుచేయి నెలివచ్చుకనుదోయిఁ జెలఁగువానిఁబయోధిమెలఁగువాని
దట్టఁజేర్చి నంకి గట్టునిఁదటి పెంకిఁ దనరువానిఁ బురారి నెనరువాని
నెనరుపెందొడఁగేలు నెడఁ జేరిచినయాలు నెనఁగువానిశుభంబులొనఁగువాని
నిండుబంగరుపట్టు కొండవంచిన మెట్టు వెలయువాని శుకాత్మ నొలయువాని
చికిలిదిగిచుట్టుకట్టి జేజేలుబల్లి, నెఱపువాని సురారులఁ బఱపువాని [గి.
వేంకటప్రసాదఁగనుఁగొనివిసయవిసమి, తాంగవైఖరిమెఱయసాష్టాంగమెఱఁ

శా. కాల స్థైర్యజాలు వేడిచలువల్ గ్రమ్మించుకదాలు కెం
గేలం బట్టినచుట్టువాలు నెడచక్కిం గల్గిప్రాయాలు నే
వేళక భక్తులఁబ్రోచుమేలు తెలిదీవిం బొల్పు పెన్మోలు ని
ర్దేలం బాయనివేల్పుచాలు గలసామిన్ వెన్ననిం గొల్చుదన్. 58

శా. అన్త్రాణపరాయణాయ భవనైకాధారభూతాయ సం
పర్ణాంభోనిధిమగ్నభూధరణకృద్వారాహరూపాయ దో
ర్వార్ధాభీతమహీనుతాయ శిశుతావ్యాపారసశ్య తృణా
వర్జక్తురనిశాచరాయ దివిషడ్వంద్యాయ తుభ్యం నమః. 59

చ. అని కొనియాడి తత్పవయుగాబ్జవవిత్రితతీర్థవారి లోఁ
గొని గతకల్మషుండనయి కో వెలఁబెప్పడి ¹ బిల్వపాండవా
దివిజులతీర్థసంక్తుల క్షీతిత్రిదశోదితరీతి భక్తి మ
జ్జనమొనరించి యర్పణిధి నల్పి క్రమంబున నేగి చెంగటన్. 60

సీ. గోరక్కరాజుకాల నూరిననీ రేఖువై తూట నీరికలైనచోటఁ
క్రేస్తుల్చి సెలలు దాఁకివనుల్ల నెత్తాల నలరుకానలఁదారు తలిరుఁగత్తి
జేసి ² బాబా వేఁతఁతక్కసోఁకులసారె దలఁకునీరంబుల నొలుకు తెలిసి
రంబుతోఁ దనరనొరలుకన్నెక్రొన్నన తే నెసోనల ననలైన నేలఁ
దొలఁకుకొలఁకులకొలఁకులఁదభుకుగులుకు, నున్నతి న్నెలఁదరలకనూలుకొనిన
కెక్కిన్నెరకలకలంబుల కేకికరుతు, లూనుచుండెడు తుంబురుకోనడాని. 61

లయగ్రహి.
దేవగాలు దీవిగల తీనననదీవిలయ క్షేవెఱచి పోవుటిరు లేవలనఁబ్రోవం
గీవలముదీవిగను కావియెలమావితలి గోవరుల సావిదగులేవిరులలోనం

1. చ - ట - భీష్మపాండవాది. 2. చ - బాబాచాలు. 3. చ - ట - కన్నరీకలకలములకేకి
మొదల, కోకనములూను తుంబురు కోనలోన. 4. చ - ట - గీవలముదీవిగను.

దావలముగావదరుపూవిలుతుమాపు¹ విరావముల² తాపుగుక్రీపులకుఁగ్రేవం
దావితొనబావిచలి రేపులనమీసమధుపావళివళావళుల చే వెలుముత్ర³నక.

క. ²కంజరజఃపింజరతరు, కుంజరటదలిన్వనానుకూలనిగుంజ

స్తంజీరపుంజరంజిత, మంజులసింజారవంబు మల్లజిగోవంగక.

63

శా. రావే యోవనమాలికా పొవలు చేగంబోకువే నుల్లికా

యేవే బంతులు పద్దినీ యివటలేదే తేనె వాసంతికా

తీవల్తుఱకు చంద్రికా యఱవిరుల్లె మ్మిందిరా యంచువ

న్యావీధి నివహించు తోయ్యలుల వాక్యంబు ల్వివసవచ్చినక.

64

శా. ఆనాదంబు హృదంబుజాతమున కాహ్లాదంబుగల్పించు నీ

నానాసూననికుంజపుంజములతోనం దూతే యచోచ్చటన

మూనామందమరంవబిందువతిలీలాడోల బాలాళిని

గానాధీననవీనసూసలలికా గారాంతరాళంబునక.

65

శా. కర్ణాంతాయతనేత్రకోణరుచు లగ్రక్షోణిరాశింజింప సౌ

వర్ణాంభోజముఁ గేలఁ ద్రిప్పుదు నటవ్యతీజ్యధా బాలికా

తూర్ణాందోళితడోలికాంతరమునం దూఁగాడు చొక్కింత సౌ

ఖ్యాస్తోరాశిఁ జెలంగఁ గంటి నని యత్యాయనందముం జెందుచుక.

66

క. ఏలాయతడోలాయత, లీలాయతసంబునడ నల్లిపునకరణ⁴

భాలాలనభేలాలన, బాలాలనమాన వృద్ధిపథమున నిలుచుక.

67

క. వనితాజనతావినుతా, ననతామరసంబు మలఁచి నను నాచలి భా

వినితాంతావనితాంతా, వనతాంతాపాంగకోణస్థభాగి గనుచుక.

68

నీ. పలుచనిచెమటగుబ్బలనంటిమూపున⁵ చొలఁకువయ్యెదఁజక్కప్రోచిప్రోచి

పిఱుఁదునూయెలఱూచు తెఱనల్కె మోముమలఁచినిల్వనుటంచులకవలికి

చేరు లంటఁగఁ బట్టిచికిలినుల్పెలు మ్రోయనుర్వరమునిప్రేళ్ల నూఁదియూఁది

కొను నిక్కఁగ నొండుకరమున వేసలిసవరించుచును దిగజాతేజాతీ [లు

తత్తఱంబునఁబదములుతడఁబడంగఁ, బిఱుఁదుప్రేగునఁజిఱుదొడత్యేభుకదిశ

చెదరిచూచుచునూపులుచెదరగిగి, యలరులెలమావిపొనవంజిగినిలిచి.

చ. లలరుల తేనె⁶ గ్రోలి తమ నాడడుతేటలు తెక్కసోగుచే

నలఁతిగఁ బాయలైన తలిదాకులనందులఁ బుట్టజల్లుగాఁ

1. చ - తాపులకు.

2. కంజరజఃపింజరతర.

3. చ - రాజింబు.

4. ట - చొలఁకు

వయ్యెను.

5. చ - గ్రోలుతమి.

బొలయగ నావయిం జిగురుబోడి కటాక్షచయంబు నించె బూ

విలు గొని పంచనాయకుడు వెంటనె క్రొవ్వరితూపులేయగన్. 70

క. మలుపెట్టి చూచు నేగ్ర, మ్మటఁజూచినజాగూ జెంత¹ మగువలఁ గని నా

తెఱఁ గడుగు మగుడఁ గనున, త్తటి సాకలకంతి మన్తధవశాకృతి యై. 71

డి.² ఆచులివేణికి లెఱింగి యంతట నెచ్చెలి చేరి యక్కటా

యోయెలనాఁగ యంతతడ వొంటిమెయిం దరుణు ల్వినంబులొ

నూయెలనాఁగు వేడుకల నుందురటే మనవారలెల్ల న

ల్లాయెడ నున్నవారు పదనూ యని పల్కుఁగ నాక్షణంబునన్ 72

గీ. సామిసంపన్నశశియైను సైంహికేయు, సగ్రమునఁబూనితనరుమహాబ్జమనఁగఁ

గ్రాంతనంతనితాంతోగ్రకరముతోడఁ, గరముభీకరముగ³ సౌక్యగంధకరటి.

* నీకటనిస్ఫుతమదాపగావీచికణములకరణిఁ బైపైభృంగగణము లడర

గాధఘ్రాత్కారవోగవిశిష్టకుంభముక్తారీతి హస్తశీకరము లొలుక

సౌరధునీనుభ్యసంభిన్నయమునానుకారియై రదయుక్తకరము దనర

సకలజంతుతో⁴ భవంధాయభూమకేతుస్ఫూర్తితో నెత్తుతో⁵ క యమర

నోర్దమై శైలములఁ జెక్కులొరసి కొనుచుఁ

జేగఱచి సారె నలుగుచు వేగ నరిగి

తనుపు లగలించి యెత్తుచు దరివోడుచుచుఁ

స్మారగతిఁ దదవసతో⁶ ణిఁ జేరుటయును. 74

సీ. తన్మనాఘసఘసౌధత్యవిస్ఫూర్తికి హంసకప్రచయ మందంద తూల

నానుహోదారసారంగంబురవళికిఁ గర్ణికాజాలంబు కంపమొందఁ

దద్దున్మకుంభినీధవమాళిదుర్గదోగ్రతకు రత్నాకరరశన దలఁక

నానుత్తమాతంగభీమవృత్తికి సగ్రహారనాయకమణు లవిసి చెడరఁ

గాను లసియాడ జఘనము ల్దలఁ బాద

పన్నములు దొట్టువడఁ గచభరము లులియ

నూచుపులు సంపడింపంగ నుత్పలాక్షు

⁷ లెడ నెడన పాటి పలవ నయ్యిందుముఖయు.

75

1. చ - ట - మనువచిలిది. 2. చ - ఆయెలనాఁగ. 3. ట - వచ్చెగంధకరటి.

4. ట - లో⁴ నీవన్యము లేదు. 5. చ - వేగక్షరత్కుంభ. 6. చ - గచభరములులియ.

7. చ - ఎడ నెడఁబలవనంత.

- చ. ననుగని మున్ను కొంత వమినాటంగఁ జూచుటఁజేసి లాఁచివాఁ
డనక మృణాలనాళమృదుహస్తము లెంతయుఁ జూచి కౌఁగిట
న్నినిచి యొకింతయుం బెలువనేరనితృప్తపాటుతోడఁ గో
పనమదహస్తి హస్తి యని పల్కెఁ దలంకుదొలంకుపల్కులక. 76
- ఉ. ఆపువ్రుఁబోడి యీగతి భయంబునఁ గౌఁగిటఁజొచ్చి పల్క నే
నేపరిపాటియైనవగ నెంచక కేవలతృప్తయానుమో
దోపచయంబుఁ గంటి మఱి యున్నవె ధాత్రి హతాదవాప్తయో
మాపరిరంభసంభ్రమజసౌఖ్యముకంటెఁ బ్రమోద మేరికె. 77
- క. అడ లెవలఁబలికి యప్పుడు, జడియకు మని సారె వెన్నుఁజఱచియెలమి న
ప్పుడఁతుక నైత్తిని రయం, బడర్చగ నేనొక్కకడకు నరుగుచు నెదుటక. 78
- ఉ. వామనతీర్థతీర మనివారణవారణవారణక్షణే
చ్ఛామహితప్రచార మురుసారససారససారసంభ్రమో
ద్దామతరంగవారము సదానవదానవదానవర్ణిత
శ్యామలమూర్త్యుదారము శుభావనభావనభావనారముక. 79
- క. కని యుత్కలికోజ్జ్వలమై, ఘనరససంభరితమై స్రవంపనయతమై
వనితామణిచిత్తముగతిఁ, దనరెడు నాసరసిఁడఱిసి తత్తీరమునక. 80
- సీ. పయినాడు తుమ్మెదపదుపు క్రొంబొగలతోఁ బాటలకునుమదీపములు వెలుంగ
నానందనిభృతకీరాదిచిత్రములతోఁ బాయనిచిగురాకుపటము లెనఁగ
వ్రాతెమగెలబోడెక్కిలుదామరలతో స్థూలరంభాతరుస్థూణ లలర
సకృదాగతార్కభాస్వర్ణశృంఖలలతో నల తెలిదీవయ్యెయ్యలలుదనర
నరుణకాంతాగ్నిపతితసితాశ్రధూషముల¹ పుచునొక్కపొదరింటలలనఁదార్చి
కురులెనయదువ్విచేమటార్చిసరులుదీర్చి,బుజ్జగించిముదంబునఁబొదలునపుడు.
- ఉ.² అగజరాజ మన్యవిపినాంతవశావళిత్తమై నిజే
చ్ఛాగతి నేగఁ దత్పలులు చంద్రముఖ స్వేదకంగ వచ్చి త
ద్యాగమునందుఁ గన్గొని ముదంబునఁ దోడ్పొనిపోవ నావనా
భోగమునందు నిల్వ కెడఁబొక్కుచు నంగజబారిఁ జిక్కుచుక. 82
- సీ. తలిరుటాకులమీఁద నొలుకు లేనెలఁజూచి పల్లవాధరి లేతపలుకుఁదలఁచి
మెట్టుతమ్ములమీఁద మెలఁగు లేటులఁజూచి సరసిజనదన ముంగురులుదలఁచి

యశమనీవియమింద నలరుక్రొవ్విరిజూచి నతలతామధ్యమనాభిఁ దలఁచి
పువ్వుగుత్తులమింద బొలయుపుప్పడిఁజూచి గుచ్చవత్తోజపైకొంగుదలఁచి
తగులు నెగులును దిగులునుదత్తఱంబు, నలుకునులుకునుదలఁకును నాదరంబు
నునమునజనింపఁ దద్వనీమధ్యనీమ, నంగనామణి వెదకి కానంగలేక. 83

ఉ. వేగిరపాటుతో నపుడు వెల్వడి యొయ్యన శేషభూమిభృ
ద్భాగము డిగ్గి యాకులత దార్కొనుచిత్తముతోడఁ గుందునన్
దోగఁజఁగూడి యధ్వగులు దోడ్కొనివచ్చిననప్పుడేను ని
స్సిగుడిలోనఁ గాంచితి జెలి యని యంతయుఁ జెప్పివెండియున్ 84

సీ. గాజకుప్పెలవంటి గల్పిగుబ్బలుగోర నంటిన వ్రీలుఁగా యనుచుఁగొంకి
దిరిసెనపూవంటి తిన్నన్దిమై కేలనలమిన వాడుఁగా యనుచుఁ గొంకి
కంఠచక్రైరవంటి కమ్మనివాతెఱ నానినఁగరఁగుఁగా యనుచుఁ గొంకి
చికిలియవ్వువంటి చిన్ని నెమ్మోమూర్పు లడరినఁ గందుఁగాయనుచుఁ గొంకి
తమకు నెలకూన లునునక తగిలితీఱఁ, గొంగిలింపక కెంపులు గలుగ నిడక
నలరునలపులు గ్రోల కంఠందకనుచు, నూరకేమోసపోయితి నోనయస్య.

క. అని యాద్యంతంబేర్పడఁ, దననృత్తాంతంబుఁ దెలుపఁ దమ్ముఁడుఁ దానున్
జననాథమూర్తి యొండొరు, ననునయమునఁ గలఁకఁదేలునంతటి లోనన్.

—|| సాయంతాలవర్ణనము. ||—

మ. కలయ న్నీడలు తూపుసాఁగె నళిను ల్కంజాతముల్వాసెఁ గొం
దలమందెన్, కనజక్కవ ల్లరణికాంతశ్రేణి చల్లారె ఖి
న్నులకేగెం బులుఁగు ల్పకోరికల ఱంతు ల్గొంత దీపించె ను
త్పలము ల్విచ్చె నినుండు పశ్చిమకుభృద్భాగంబున న్నిల్వెఁగన్. 85

క. జలరాశి యనెడుబోయల, తలవొర చరమాద్రివేరి తడికమఱువునన్
నిలిచి కిరణంపుటరి గో, లలఁ దిగిచెఁ బతంగమండలం బవ్వేళన్. 86

సీ. తొలుదొల్లనిననచ్చె నలఘుకోలాహలం బామిందఁదోచెవాద్యములరవళి
తగువాణ నెఱఁజూచి దంతిఘ్నంకారంబు నంతటఁ దులకించె నశ్వహేమ
పిఘటఁ దలమయ్యెఁ బృథుకంచుకధ్వను లావెన్దఁ దనరెదొయ్యలులపాట
పెద్ద మ్రోసెను వారభీరునూపురరుతు లాపై నెగడె నయస్యానులాప
మప్పు జాయూచవాన్వయు లారవంబు, సారెనాలించి లగ్నమాసన్న మైన
ధరణినాథుండుతనయనిందిరకుమ్రొక్క, ననిచెనోయనిభావింపనాక్షణమున.

— కుముదిని లక్ష్మీమందిరమునకు నచ్చుట. ——

శ. ధరణితలేంద్రనందనవిభంబు గనుంగొనఁగోరి మున్ను కి
న్నరవరుఁ డిచ్చి నట్టిభురనస్తుత మైనయవృశ్యవిద్య న
య్యిరువురు గుప్తమూర్తు లయి యిందున హోచరిమందిరంబునం
దరలక యుండి రట్టియెడఁ దన్వీయుఁ జేరఁగనచ్చి యచ్చటఁ. 90

జనులఁ గంచుకించయంబు జడియ వేత్ర
శరలతాంగులు కొండ తెచ్చుకఁ దెలుచు
శబాల లిరువంకఁ గరములఁ బంజు లూనఁ
బాలతుకలు ద్రాల్చరాఁగ గోపురము సాచ్చి. 91

ప. జలిలిలికన్దుఁ దేనియలు చిల్కఁగఁ బత్కెడుపంచనన్నెరా
చిలుకలపంజరాలగమిచే నలరారెడు రంగమండనం
బలనత నెక్కి కూర్చి నలు లంపలు వెంట నెరఁగ గరింబునక
నిలుడని యక్షగించి తరుణీమణి గర్భగృహంబులోనిది. 92

శ్రీ. సారెనియమరహస్యపూజాచ్చలమున, నొంటి నే తెంచిపిజన్మయెఱుఁగి కిడఁటిని
తత్తుమయ మగుతన్ద్రవహరియై జేర్చి, నభివగహను సామ్రాంశువలంబునచ్చి.

క. ఈనభివగహతనయుడు, కా నను పలవంతఁ గుండఁగాఁ జేసెఁ గళా
యేనీనతి కిందులకై, ప్రాణము లద్దించు నుచును బట్టివ్యవచ్చు. 93

శ్రీ. భనదాత్మజజిలీముఖవిమల్లతం బని తలఁపక కిట్టికీర్తనముగాఁగఁ
ద్యోతమాభవపువత్కమలీచున మనియరయక వీలమునుదెచ్చుగాఁగ
భవదవత్యశరశృష్టినిబారితం బని కనక కంఠేలివంకజముగాఁగ
భృత్కమా రాశుగధార్తాకులం బని తెలియక పెంచినతీరగాఁగ
నవధరింపఁగదస్తులొకైజనని, కనుగవయంగంపతలమునానవయంగమువు
పార్థివావయనములపాల్పడకయుండ, వ్రీలి ననువులు నీకు నచ్చులొనఁగావ. 94

శ. అని యురిగాఁగఁ బయ్యెద నతానన మై నిజకంఠనీరుం చే
ర్చినఁ గరుణార్పచిత్త యయి చెందొడరానయిదోడు వెల్లుబా
నను నవక్షిగిఁబాల్పడ నొనర్చుగఁ జూచితి పంచుఁ గేలు శ్రీ
లునఁ గదియంగఁ బట్టి మదిలోని తలం కెఱుంగ నీర్తునక. 95

1. చ - బాలకీముద్రీ జురగాని పంజరూని. ట - పాల్వనీర్దిగల నాటపంజరూని.
2. క - పార్థివావయనదయములునవకంఠంబు.

శా.నాళికాంబసు సారె దూలుకొనుచు న్నామ్రాలు కేతెంచి ¹నీ.

నీలూ గేల నహించ నేటి కకటా యేజెల్ల నీసామానం

నీలూ పూనెన నన్ను లాంతి నతె నీయిష్టంబు జేకూర్చెదం

బాలుంబులు గలంక మాను మని యాశాచక్రమీక్షించినన్.

97

క. గ్రన్తున నగ్రధరిత్రిని, నమ్మనితో గూడినచ్చు తననాయకునిన్

నమ్మనబలుధిదేలుచు, నమ్మజ్ఞియ చూచి యననతానన యెనన్.

98

ఉ. కోమలి నీదు నెచ్చునము కోర్కి ఘటిల్లె గదమ్మ భూవర

గ్రామణి నీమనోంబుజము కాంక్షిత మబ్బె గదయ్య యంచు ల

క్షీన్యగ నేత్ర యెండొరుచ్చితము రంజిలబల్కి భక్తర

యోమహాసీయదృష్టి సుసాత్యకిపుత్రుని జూచి నెమ్మితోన్.

99

క. ఓవిజయబోల యిప్పున, తానకహృదయాబ్జవాంఛితము నేకుఱు జం

తావిలత నలనదని పూ, రావ్వెన్గి నుండె నంబుజాలయ యంతన్.

100

చ. చతురతరాంతరంగుఁ డయి సాత్యకిసూనుడు నల్కు నన్న యీ

యతినయు నీవుఁ గిన్నరవరాత్తినునోర్జరథంబుచేత ను

ద్యతగతి నేగి పేరచవి రుద్రగృహంబున నుండు మేఁ దద

ద్విశవసామహాచక్ర పింఛున బిత్తరి నై తుభోన్నతిన్.

101

ఉ. పాలకి నెక్కి యేగెన న్నపాలనిశాంతముఁ జేరె బోవుచోఁ

బాల నశృశ్యవిద్య మెయి బాతెనఁ గ్రన్తుట మిమ్ముఁ జేరెనన్

శ్రీలలనాప్రసాదమునఁ జింతిలుకార్యము సంఘటించె నిం

కేల విలంబ మంచు నలయిద్యర వీడ్కొని సంభ్రమంబునన్.

102

క. కాంతాకారముఁ గైకొని, యంతగ్దేహంబు వెడలి యల్లనచెలువల్

ప్రాంతమునఁ గొల్వఁ గొలకి, యెంతయు మురమొప్పు నెక్కి యేగెడువేళన్.

— విజయలోలుండు పద్మినితో భాషించుట. —

ఉ. అంత ననంతదేశవతి యూననువిందునిపుత్రి పద్మిని

కాంత తదంబులాపనకుఁ గాదిలినెచ్చెలి గానఁ జెంగటన్

నంతన మొప్పు నేగుచుఁ బ్రసంగసశంబునఁ బుక్కిరించి యే

కాంతమున న్నపాలసుత యంచు నె సాత్యకిపట్టికిట్లనున్.

104

1. చ - ట - నీలూగ్రావహించ నేటికకటా యేగెల్ల. 2. చ - వయ. 3. చ - నమ్మది

తము. 4. యునునదని. 5. చ - సాత్యకిపట్టికిట్లనున్.

¹చ. చెలియ నృభావిచారమునఁ జత్రము నొంపఁగ నేల యిట్లు లా
విలగతి నున్ని మేలె శుభవేళ నుదిం గలవంత యేరికి-

²దెలియకయుండు టొప్పదె నతీమణికి న్నటియెప్పరేని యుం
గలకల నవ్వకుండురటె కామిని నీచరితంబుఁ గాంచినన్.

105

చ. సరసిజపత్రనేత్ర వెడచందము మానుము నీదుకోరికల్
తరళిక తెల్పు వింటి నిది ధర్మమె కూగిమి తల్లిదండ్రులే
నరున కొనంగిన ³స్మృతలు వాడె విభుం డని ⁴భక్తియుక్తలై
పరిణయ మాటగాక తమభావమునం గలవాఁడు గల్గునే.

106

ఉ. ఇన్నియుఁ బల్కు నేల వినవే నిను నొక్కతె దూఱనేటికిన్
మున్ను మదీయచిత్ర మొకమోహనరూపవిలాసధన్యమై
గన్నువిరాళిఁ జిక్కి రతికాంతుని బారికి నగ్గమయ్యె నో
కిన్నరకంతి నీకు నెఱిగించెద నత్తెఱఁ గాలకింపుమి.

107

సీ. ఒక్కనాఁ డే వార్నికోత్సరంబునఁబొల్చు హరిఁగొల్చుటకు శేషగిరికి నేగి
యచటివిసోదంబు లరయుచు నెచ్చెలుల్ గొలువఁగాఁ దుంబురుకోనఁ జేరి
⁵యొరపైన యాచెంత గురివెందపాదరిండ్ల లీల దోలాకేళిఁ దేలుచుండి
గ్రక్కున నత్తేఱి గమ్మవిల్చునిగెల్వఁ జాలిన యొక్కరాచూలిఁ గాంచి
పరమనమ్మోదమును జెంది మరలియేగు
వేళ మదహస్తిఁ గనుఁగొని వెఱచి యతని
నలమిఁకొని యుండఁగా బోటు ⁶లంతవచ్చి
పిలుచుటయుఁ బాసి వచ్చితి నలరుఁబోడి.

108

గీ. నాఁటనుండియు నతని గానంగలేక
చింతఁ గుండెద నన మహీకాంతసుతుఁడు
బావురే యగు నిదియ యా ⁷పద్మనయన
యచుచుఁ గృతనిశ్చయుం డయి యబల కనియె.

109

క. ఆకాంతుఁ డిపుడు వచ్చినఁ, కైకొందువె యనినఁ దరుణి కనుఁగవనశ్రుల్
వ్యాకీర్ణముగా గద్దది, కాకులనిన్వనముతోడ నలసాలనయె.

110

ఉ. అక్కట చాలు నన్ను నిఁక నాఱడి వెట్టకు నమ్మ యాతనిం
జిక్కని కౌఁగిటన్ బిగియఁజేర్పఁ బురాకృతపుణ్యవాసనం

1. అ - లో నీపద్యము లేదు. 2. చ - దెలుపక. 3. చ - ట - సతులు. 4. చ - ట -
భక్తియుక్తిమై. 5. చ - ట - శుభురైన. 6. చ - ట - లరయవచ్చి. 7. చ - పద్మగంధి.

దక్క మ తేల కల్లు ననిస నివని డాయగఁ బిల్చి మక్కువన్
గ్రక్కున భీకువేషముఁ డెరల్చి నిజాశృతి¹ బూని యల్లనన్. 111

గీ. పల్లకీగాలిచెఱఁగు లోపలకుఁ దిగిచి, నెలఁత నీకనుఁగొన్నట్టి నృపమతుండు
నేనను మ్మని గుఱుతు లెన్నేనినొడివి, తనతెఱంగుఁ గుముదినివిధముఁ డెలిపి.

క. ఆననితయు నచ్చటకుం, దానచ్చినవిధము డెల్పినఁ బ్రమోదమునన్
భూవల్లభుఁ డిఁక మనముం, బోవలయు నటంచుఁ బల్కు బొదలినలజ్జన్.

²ఉ. లేనగ మాప్పఁ జేయునదిలేక సతాననయైన నామహీ
జానియు నోలతాంగి మొగసాలను వెల్పిడి నీవునిల్వ మే
లోనికి నేగి యెట్లయిన లోఁగక వెల్పిడినత్తు నంచు డెం
దానఁ దొలంకు సంతసమునం జెలరేఁగుచుఁ బోయి యచ్చటన్. 114

³చ. మగఁటిమిమీఱ సాత్యకికుమారుఁ డదృశ్యతఁ బూని పాలకిం
డిగి మొగసాలవెల్పిడి నడిం బ్రియఁ దోడ్కొని నర్తదాతటిన్
నగతనయాధినాథభవనంబునకుం జని కాంచె నందుము
న్నగ రథమెక్కి తద్వరతనూపణిఁ డెచ్చిన యన్న నయ్యెడన్. 115

మ. తరుణు లెవ్వరి యిట్లు పోవుటయు సంతాపంబున స్థిమభూ
సరవుత్తుం డరయించి కానక కృణావ్యగ్రాత్తుఁడై యుండఁ ద
త్పురణిం గల్గొనియాక్షణంబు నమఘోషతోఁగిభృత్పత్తుఁడన్
మరలఁ బుత్తునితోడ సైన్యములతో మాహిష్మతిం జేరఁగన్. 116

ఉ. అప్పుడు కిన్నరాద్భుతశతాంగలలామమునం గుతూహలం
బాప్పఁగ నెక్కి యయ్యువతియగ్గముతో యదువంశవల్లభుల్
చప్పుడుసేయ కేగి రతిసాంద్రవనీనిచయంబు లేర్లు బల్
తిప్పలు పక్కణంబు లనలీలల దాఁటి మనోరయంబునన్. 117

క. అత్తెఱి నారల మనములఁ, దత్తెఱము శమించురీతిఁ దమ మడఁగె మదిం
గ్రాత్రగ ననురాగము చిగు, రొత్తుగతిఁ బురోనురాగ ముజ్జ్వల మయ్యెన్.

చ. నకలజగన్నివానుఁ డగుశౌరికుమారునిపెండ్లి యంచుఁ బ
క్షికులరవంబు చే నెఱుంగఁజేసి కరస్ఫురణ⁴ధరేశవం
క్తికి నరుణాంకురాక్షతతతిం దగ నీఁదొలుగట్టుటొజ్జగై
రికమయపాత్ర మెత్తె నన టిక్కలగొంగ తనర్చె. దూర్పునన్. 119

1. చ - డెల్పియల్లనన్. ట - బూనియిట్లనన్. 2. చ - ట - లో నీపద్యము లేదు.

3. చ - లో నీపద్యమును దీనితరువాతి పద్యమును లేవు. 4. చ - దిగిశవంక్తికి.

గీ. అట్టియెడఁ గాల్యకృత్యంబు లర్హతినొ, నన్ని యాయదువీరసంకమ లమంద
రథరయంబున నలసినరాజములు, నూటజించుచు నేగుచో నొక్కచోట.

1. నీముచు గురంగములఁ గోసినరచ్చచక్రాలఁబోసిన పచ్చికన్నులచలపుఁ
బులితోళ్లపై నారఁబోసిన రక్తార్ధరతితోముక్తాళిఁ గడుచుకంట
వరుసతో ముంగిళ్ల గుఱుజిడ్డువెన్నలు గరఁగింపఁబోవమొదలన్నఁదావి
కఱినన్న నెఱిజల్లికన్నవందిళ్లపై నెండెడు నిప్పుపూసిండుగిల్లు.

2. నమదశబరప్రణీతసంకుమదసార, చిక్కణంబై యును నొక్కచక్కణంబుఁ
జేరి తదధీశుఁ డొనఁగు నక్షారములకు, నలరి శగుచుందిరింబున నధిపనించి.

—|| ద్వారవతికిఁ జంద్రభానుఁడు శబరుని బంపుట. ||—

ఉ. మంతసమ్మాడి యాచనకుమారికు లచ్చట నులఁచునాని న

శ్రాంతగతిప్రసిద్ధ నొకఁ శాబరునిం బిలిపించి యుత్తమ
త్తాంతము తేటతెల్లముగ సంతయు వ్రాసిన విన్నపత్రముల్
సంతసమొప్పఁ జేతికి నొసంగి హరిం గనఁబొమ్ము నావుడకో.

123

3. నీహృదయప్రమోదవారిధిబుద్బుదంబులు గతి మేనభుక్తాంబు¹కళిక లొల్క-
నతితీవ్రగతి కేన యని తెక్కి మెత్తుతెఱంగున నట్టిచఱంగు నిగుడ
దృఢతరస్వితకు ధాత్రియొసంగుతావునా నడుగునఁ బొంతువు లతిశయిల్లఁ
దనుఁగూడవచ్చు గంధవహంబు బంధించిగెలుతునన్గతి మున్దికేలు నమరఁ
బార్వతిముల సారెనల్లాడు వంచెక్కు, కోకకాంగులు పేగానుకూలభుతిశ
విపుల²పక్షవ్యయస్ఫూర్తివెలయుచుండ, రయనమునృతిమీఱిచార్వరవతిఁజేరి.

మ. నడువీధి న్విడిగాలఁ బానరుగుచుండ న్విస్తయంబంటి య

యెడఁ జారుల్లని యాడనాడఁ గుమురై యేవార్త యేవార్త యం
చమగం బల్లులు మేలునుద్ది యని ³యశ్యంతంబుగాఁ బల్కుచు
వడిఁ బద్మాక్షుహజారముం గదియ నానందంబుతో⁴ బోవుచుట.

124

నీ. కూచినేయింపఁగాఁజూచె నందమొ యేల చైద్యుఁ డెఱుంగఁడే శార్దూలతిక
వెలిగుడారంబుల నిలిపెనందమొ యేల బాణుఁ డెఱుంగఁడే బంధురగన
దాడివెట్టుటకునై తలఁచె నందమొ యేల నరకుఁ డెఱుంగఁడే నందకంబు
గడిదుర్గములమీఁద విడిసె నందమొ యేల సామ్యుఁ డెఱుంగఁడే చక్రధార

1. ట - ఈపద్యము లేదు. 2. చ - నమరశబరీప్రణీత. 3. చ - శాబరుని. 4. ఇది
మొదలుగ మూడుపద్యములకు ట లో "వాఁడునుంజని" యనుపదనము గలదు. 5. చ - కడిక
లమర. 6. చ - పక్షవ్యయంబున. 7. చ - సువ్యవస్థంబుగా.

యిం దొకటియైనఁ గానరాదేమొ కాని
పూనుకొని మేలుదెల్పెడు వీనితెఱఁగు
లనుచుఁ దనుఁజూచి ముదిమంత్రు లాడుకొనఁగఁ
దనరుకయ్యంతరంబుల చాఁటి యేగి.

125

— ❦ కృష్ణుడు చంద్రభానున కెదురుచనుట. ❦ —

ఉ. కమలదళాయతాక్షుసముఖంబునకుం జని మ్రోల విన్నవ
త్రము లిడఁ దత్కుమారలిఖితస్వశుభోత్తరవాచికంబులం
బ్రమదముగాంచి వానికి నపారధనంబు లొసంగి యారమా
రమణుడు పుత్రదర్శనపరత్వర నప్పుడ తేజి నెక్కినఁ.

126

నీ. విడిగాల శౌరితత్తడి వెన్న నేతెంచె నగతులఁ జేబూని చారుచంద్రుఁ
డందంబుగాఁగ నైదాటుగుట్టములలోఁ గదలె వేగమున సంకర్షణుండు
వడిఁ దెమ్ము తెమ్మని యడిదమ్ముఁ గైకొని పరువున నరిగె జాంబవతిపట్టి
పడివాగె హరిమ్రోలఁ బట్టి కీరపతాణి నెక్కి ముంగల నేగెఁ జక్కనయ్య
వెలుపటిహజారమున నుండి వెలిసె వెలిసె, చేత బెత్తంబుఁ గైకొని సేన నెల్ల
వెడలు మనిచెప్పి పంపుచు వెన్న నెదుట, హరిగెనీడల నడచె ¹గదానుజుండు.

మ. హరి యిట్లేగినమాట వింట తడ వాత్సావాసము ల్వల్పిడం
ద్వరనామ్రాణుల సాదు లడ్డముగఁ ద్రోవం బట్టి రా నెక్కి యెం
డొరుల స్త్రీః హుటాహుటిం గదలి రత్నత్కంత నల్లుండు సో
దరులుం బుత్రులు చేర నచ్యుతుని గోత్రపాంసువుల్లవ్వఁగఁ.

128

* నీ. ఎదురైనవారల నేత్రోవ హరియేగె నని సారె కడుగుచు నరుగువారు
గ్రక్కునవీధులఁగన్గొనికొలుపు మ్రొక్కులు మ్రొక్కి వెనువెంట ²వెలువారుఁ
దమవారిఁ బొడఁగన్న దట్టికైదువులు గైకొని తెమ్మనుచుఁ గూడఁ ³జనెడువారు
రాజేగనేమొ రారా నీవు రమ్మని యెండొరుఁ బిలుచుచు నుఱుకువారుఁ
ద్రాళ్లువైవక దంతులఁ దఱుమువారు, సిడెము లెత్తక రథముల నడపువారుఁ
బల్లఁగింపక హయములఁబఱుపువారు, నైనబలములు తోఁకచాలగుచుఁ గదలి.
క. చనఁ జన నటఁ దోడ్తో వెను, కొని ⁴కోట్లుం గొండలగుచుఁ గూడుచునడచెకో
వనమాలివెంట వాద్య. ధ్వనిఁ గులశైలములు వడఁక ధర యూటాడఁ.

1. చ - బలానుజుండు. 2. ట - లో నీవద్యమును దీని క్రిందివద్యమును లేవు.

3. చ - కూడువారు. 4. చ - గునుకువారు. 5. చ - కోట్లు కొండలగుచు.

శా. శ్రీకాంతుం డిటు లేగుదెంచె నని సంప్రీతి హితు ట్టెల్లు ను
ట్లోకానందముతోడ నావిజయలోలుం గూడి సత్యానుతుం
డాకంజాక్షు నెదుర్కొన ¹ న్వేడలి డాయస్వప్నె దో శాబరా
నీకంబు ల్నులువంకలక బలసి యున్నిద్రస్థితిం గొల్వంగె.

131

ఉ. వచ్చి విసీతితో దనుజవైరికిఁ జాగిలి మ్రొక్కి-నీరికిం
బచ్చనివింటివానికి నమస్కరణం బొనరించి భక్తితో
నచ్చట నున్న పెద్దలపదాంబురుహంబుల న్రాల సందఱుక
గ్రుచ్చియుఁ గౌగిలించికొని కూరిమి దీవన లిచ్చి ర న్నెఱడక.

132

మ. నతరతానిధిశౌరి పక్కణముచెంత నేలముం డించి యు
న్నతదివ్యాంబరమండపాంతరమున న్నిద్బాంధవశ్రేణితో
నతులస్ఫూర్తి వసింపఁ దత్సకలవృత్తాంతంబు చారు మ్రయో
ద్ధతులై తెల్పిన రుక్మబాహుఁ డనువిందానీవుండై చెచ్చెరక.

133

క. ప్రియ బాంధవవర్గముతోఁ, బయనం బై వచ్చి దనుజధంజను బలదే
వయుతుం బొడంగనిమ్రొక్కుచు, నయమంజులఫణితి నాజనార్జనుతోడక.

ఉ. ఏమఖిలంబునుం డెలిసి యిచ్చటికిం జనుచెంచినార మిం

కేమియు నానతీవలన దిప్పుడు మామన వాలకించి దే

వా మముఁబ్రోవు పుత్రులవివాహ మొనర్పంగ నేగుదెచ్చు గా

రామడర న్నదీయనగరంబున కేమిట లాఁచివారమే.

135

²క. అని ³నయము నెనరు దొరలం, దనకును విన్నవ మొనర్చు ధరణీశుల ము
న్ననఁజూచియపుడుసాత్వ్యకి, ⁴గనుఁగొనియాతండునట్లకాఁడెలుపుటయుక.

గీ. నకలసేనటు గొలువ నాశార్దూలాణి, రాజసంబునఁ గుండినరాజధాని

డాయవచ్చినమునుమున్నపోయిరుక్త, బాహుఁడుబిడారములునులుపాలమర్చి.

⁵సీ. అపరంజివాక్కిల్ల ననఁటులో యిడుపుల నెనఁగునచ్చలడాలో యెఱుంగరాదు

బంగారుటిండ్ల దీపంబులో గోడల వెలుగుకెంపులడాలో తెలియరాదు

జాళువాలో పలజల్లులో కొణిగెల నలరునబ్రవుడాలో యరయరాదు

పసిడియోపరుల ధూపంబులో సోరణగండ్లనీలపుడాలో కానరాదు

మేలిమిహజారముల వన్నెమేలుకట్టా, చిత్రమణి కాంతులో విభజంపరాదు

అనఁగఁ జనునొక్క నగరున ⁶నపుడులీల, వనజనాభాని విడియించె మనుజభర్త.

1. చ-దలఁచి. 2. ట-లో నీపద్యమునకుమాటుగ "అనిన" అను వచనము గలదు. 3. చ-ప్రియము. 4. చ-గనుఁగొననాతండునట్లకానిచ్చనియొక. 5. ట-లో లేదు. 6. చ-నధిశ్రీల.

.చ కళగలజీవరత్నములు గండపునూఁకులు పంచవన్నెచి
ల్కలు పలుగోవకస్తురి కళాచి పునుంగు జవాది చాఁడుప
జ్జెలు పలువన్నెకోకలు పటీరము నిండ మెఱుంగుజాళువా
పలకలు నిందియున్న యులుపా పొలుపారంగ నాదరించుచున్. 139

1 క. ననమాలి యావృపులు వెను, కొనిరా మోదమునఁ గొలుపుకూటంబునకుం
జని కూరుచుండి వారల, కనియె న్నందస్థితంబు లంకూరింపన్. 140

క. నైవాహికలగ్న మొకటి, యీవేశం గలుగునేమొ యిప్పుడ తెలియం
గావలయు ముహూర్తజ్ఞుల, రావింపుఁ డటన్న వారు రప్పించుటయున్. 141

క. బ్రహ్మణులు కొంద ఆపుడా, జహ్నాగపర్యంకుని గదిసిరి “యోవైతాం
బ్రహ్మణ” యనునుంత్రిమున న, జహ్నతమంత్రాక్షతములు శిరముననిడుచున్.

క. వారలకున్ భక్తి నమ, స్కారం బొనరించి గరుడగమనుఁడు మీరి
చేరువ లగ్నమొకటి వి, చారింపుఁ డటన్న వారు సంతసమెనఁగన్. 143

క. విని కొంతతడవు తమనె, మ్మనముల నూహించి నేఁడు మా పొకలగ్నం
బనునైనది గల దది యో, వనజేక్షణ దంపతులకు వాంఛిత మొనఁగున్.

క. అని తనకుఁ దెలుప విప్రులఁ, బనిచిన ననువిందరుక్త బాహులు హరిచే
ననుమతులై వేగమ తమ, తనయలఁ దోడ్కొనుచుఁ జనిరి తత్సమయమునన్.

—|| నైవాహికయత్నము. ||—

నీ. ఈడాపునీలాంగోడలమృగనాభికోదారచర్చ సహాక్షిఁ దెలుపఁ
గలువడాల్గులకెంపునుళిగల మాల్యరక్తోత్పలంబులు విశేషాక్షిఁ దెలుప
వరుస నూత్రపురాల”వలలెత్తుసాధవీధుల కేతువటము లత్యుక్తిఁ దెలుపఁ
బువ్యరాగపుష్కర్ణములదూఁదికలశంపుటుదిరిచాయలు స్వభావోక్తిఁ దెలుప
సధిక్పతులు దుక్త బాహుని యాజ్ఞరాజ, ధానిఁగైసేసి రప్పు డెంతయుఁ దదీయ
లక్ష్మీమేనఁ జతుర్విధాలంకృతులను, దానుహరిఁగాంచువేడుకఁ బూనెననఁగ.

ఉ. కంసవిరోధి యానతిని గగ్గమునిప్రముఖు “లైదేవల
గ్నం నుదీనం తదేవ” యనఁగా శుభకాంచనపీఠనుంచి యు
త్తంసముఖాచ్ఛభూషణకదంబ మెడల్పి మృదంగకాహళీ
సంసదుదారనాదము లెసంగ సతు ల్కవగూడి పాడఁగన్. 147

ఘ. వలయవ్రాతము వైకింద్రోచి పదము లావృతంబుగా ¹నూడి లే
జిల్లుగుం బయ్యెదకొంగుం జెక్కి యలఁతం జేమార్పుచు న్నమ్రయై
బెళుకుంకొను గురు ల్బలింపఁగ సరుల్పింపిల్లుగూయం దమిం
దలయంబెం జెలి యొర్తు వేడ్కనఱగంటం జొక్కురాచూలికి. 148

భ. కెలన నొకర్తు బంగరపు గిన్నియఁ జందన మూని నిల్వఁగాఁ
గలయఁగఁ బెన్నెలు ల్బలిమి గందము పైజలికించి గోరుము
క్కుల దిగదువ్వి చే బిడిచి కోమలియొర్తు కరాంబుజద్వయా
లలితనువర్ణకంకణకలధ్వని వీనులవిందు సేయఁగన్. 149

ఘ. తళుకున్నయ్యెద జాఱఁ జన్నుఁగవచెంత న్నించుడాలీను కు
చ్చెల కొంగు ల్గుదియించి తంబుగలఁ జేచేగొంద టందీ నొడల్
కలయ న్వేపధుపూన నూర్పు లడరంగా వేడ్కతో నొక్కనె
చ్చెలి కంసాంతకనూతికి జలకమార్చెన్ ²గాంగళోయంబులన్. 150

శ. కడకొంగు ముడిచి తలపా, వడ యొకచెలి చుట్టె నొక్కననిత తనువునం
దడియొత్తై జలువదుప్పటి, వడఁతియొకతె యొసఁగె నాన్మపాలాగ్రణికి.

జ. పిక్కులతాంగి కైయొసఁగె నొక్కవధూటి కిరీటిపచ్చతా
ముక్కులివీటవెట్టె నొకముద్దియ కుంచియవైచె వెండ్రుకల్
చిక్కెడలింపె నొక్కకలశీకుచ తోయ్యలియొర్తు జాళువా
చక్కని బెజ్జపున్ బరణిసండుల ధూపముగొల్పె మెల్పునన్. 152

శీ. కుటుచకచంబులు గూడఁగూడఁగదువ్వియొటపుగా సిగవైచె నొకవధూటి
వలుదెఱంగులకదంబపుఁబూపుటెత్తులు చుట్టై జట్టుగ నొక్కనూనగంధి
జీవరత్నంబులు చెక్కినసం పెంగ ³మొగ్గతాయెతు లొక్కముదితచేర్చె
బిన్నీటఁ బదనైనపైగోవకస్తూరితిలక మొయ్యన నొక్కతెఱవ దీర్చె
వెలఁది యొక్కతె కుంకుమకలవ మలఁదె
దరుణి యొక్కతె గొజ్జంగినురటి విసరె
మగువ యొక్కతె జిలుఁగుధూమ్రంబు జలికె
మవిద యొక్కతె నుచుసోగయొంటు లిడియె. 153

శ. చెలియొకతెపచ్చపట్టల్, బలసిన బిదు హెళిససరిగపనిపైతానీ
చలువయటచట్టఁదొడిఁగెన్, సలలితగతి నొకతె కడకశలుముడివైచెన్. 154

1. క - ఘట్టుచున్. 2. చ - గంధళోయంబు. 3. చ - తాయిత మొకతెవింతగనదుర్చె.

గనవబంగరుశలాకను బాజునట్టించు పగిది నొక్కతేమేనఁ బనుపుఁబూసె
నెలదీవె బాఁడున నిలిపి నీరాళ్లులాగున నొక్కలేమ నుజ్జన మొనర్చె
1 నెలమిఁ గుముదిని నూరార్చ నలసి జలుఁగుఁ

జంద్రికలఁ జేర్చుగతిసోర్తు చలువ లొనఁగె
గలికిపురి నెచ్చినిడుసోఁగ గలులునిపురు
చెలువున నొకర్తుపెన్నెలు బ్బిక్కుపుచ్చె.

163

క. తెలిగను నెలపులుఁగుంబలు, కలుపొదలఁ మేతఁమరిపఁగా నడుమం గ్ర
న్నెలమొలకనిలి పెనో యనఁ, దిలకము కపురమున నొకతె నీర్చెం జెలికిఁ.

క. లీలానతి యొకతె శ్రుతి, శ్రీలు సుముఖవిధునికెత్తఁ జేకొనునునుము
త్యాలారతులో యనఁగా, బాలికకు మొలుంగుఁగన్మపంజలు చేర్చెన్. 165

క. మెలపున నిశ్శాన్వినమరు, త్కుల మధరామృతముఁ జేఁదికొనుటకు బాహ్వ
గొలుసులఁదీర్చిన పటికపుఁ, గలశంబన నొకతె నాసికామణి యిడియెన్.

గీ. మొలుఁగుఁదీఁగె తభుక్తన పంచు కంఠ

రాంచలంబున నుండి శైలాగ్రమునకు

జాటు నాసారములు వోనినగులు నైచె

నువిదయఱుతఁ గుచంబుల నొరయ నోర్తు.

167

క. చెలిమో మనుకలువలచెలి, యలకావళిపేరి రజని నలుమకోనఁ గరం
బులు సాఁచెనో యనఁగాఁ, గలికి యొకతె యునిచె బాసికపుఁబూదంపల్.

గీ. ముదితయొక్క తెవిధునుణిముకురమెదుట, నిలుపనచ్చటఁదొయ్యలిసీడయడరి
విమలదుగ్ధవయోనిధి వెడలునట్టి, లచ్చిరూపంబు నచటఁ దలంపఁజేసె.

క. ఈరీతిని ననువిందుకు, మారికఁ గైసేయఁబనిచి మాహూర్తికవా

క్రేరితుఁడై నైదర్శను, హీరమణుఁడు వచ్చి లగ్నమెఱిఁగించుటయున్. 170

ఉ. అంశజరాజవాహననుతాగ్రణి పాంశరనర్హభ్రవే

దంశమునెక్కి కల్పకలతాంతసరగ్రథితాతపత్రముల్

నింపిన తారకేందుతతినింగి ఘటింప మృదంగభేరికా

చంశధణంధణధ్వని దిశాకుహరంబుల నాక్రమింపఁగెన్.

171

సీ. గంధతైలార్ధకరదీపకోటితో నరనాథమకుటరత్నములు వెలుఁగ

హైమరథోత్కర్ణ యంత్రపుత్రికలతో వైమానికాంగనావళి నటించు

- బ్రసవతోరణరణాన్మృదురగీతములతోఁ బుణ్యసాధ్వీగానములు సెలంగ
వందివైతాళికవ్రాతనన్నతులతో యతికృతాశీర్వాదరుతు లెలర్చు
ననఘ శుభవస్తుపూరితకనకపాత్ర, పాలికలతో సువాసిను ల్లోల నడువ
నుద్ధవాక్రూరబలముఖ్యయుక్తుఁడగుచు, యదుకులాధీశ్వరుఁడు వెంటనరుగు చేర.
- క. అలఘుతరశ్రీఁ గదిసిన, నెలమి నెదుర్కొని విదర్భనృపుఁ డతని పదం
బులు గడిగి భర్తమయని, గృలపీతిక నునిచి యొసంగె మధుపర్కంబున్. 173
- చ. గవిసెనఁ బూనినట్టిరతికాంతునికాన్తుకవల్లియో యనం
బవిరిముసుంగు వెట్టి నలుపజ్జఁ జెఱంగులు కూడఁబట్టుచుం
గువలయలోచన ల్పవికకుం గొనితెచ్చిరి వెంట నైదుపల్
ధనశముఁ బాడ భోజనసుధావరరాజతనూజ నత్తఱిన్. 174
- గీ. కుముదినీచంద్రభానుమధ్యమున నవుడు, తళుకు వెన్నెలపగిది బాంధవచోర
కోటియుప్పొంగ శ్యామానిగుంభనమున, దీపితంబైన వెలిపట్టు తెఱయెసంగె.
- ఉ. సంవిదపారగౌరవవిచక్షణు లైనధరాసురేంద్రులే
సంవిధభద్రవేళ శుభవస్తులఁ బేర్కొనుచు “నవ్విధావరా
భ్యాంవరదాభవం” తనుచు హర్షమునం బులకాంకురావళి
సంవృతగాత్రుఁ డైననృపచంద్రున కెంతయు నెచ్చరించుడున్. 176
- శా. శ్రీరామారమణాత్మజనునకు లక్ష్మీనందనాకారరే
ఖారమౌజ్జ్వలహావధేయునకుఁ దత్కన్యాశిరోరత్నమున్
ధారాపూర్వముగా నొసంగె నలవైదర్భుండు కంసారి కం
భోరాశీంద్రుఁడు లచ్చినిచ్చుపగిదిం బూర్ణానుమోదంబునన్. 177
- శా. నారీరత్నము చారుహస్తకమలాంతఃకర్ణికా కేసరా
కారంబు ల్లుడజీరకంబు లిడియంగాఁబట్టి మంజీరముల్
గేరగ్రక్కున నిక్కి భర్తతలపైఁ గేల్పించి నిల్పెన్ “ధ్రువం
తేరాజావరుణోధ్రువ” మనుచు ధాత్రీనిర్జరు ల్పల్కుగన్. 178
- క. గాంగేయగాత్రిగళమున, మంగళసూత్రంబుఁగట్టె మాధవనుతుఁ డా
సంగాధిరాజ్యమున కెనఁ, గంగట్టిన తోరణంబు క్రమము డలిర్పన్. 179
- మ. చరణంబు ల్భరనత్తమిల్లంగ నుదంచనధ్యనీవీపరి
స్ఫురణ న్నాభి యొకింతదోఁవఁ గుచము ల్పొంగార దోర్జాలభ
ర్తరుచు ల్లించులమించ నించెఁడలఁ బ్రా ల్లాభాన్య తత్తననో
హారలాదర్శన నమ్రుడైన పలిపై యత్నానపేక్షంబుగన్. 180

శా. ప్రఖ్యాతాగమ¹మంత్రరాజములు పైపై గుంభినీదేవతో
ముఖ్యు ల్విష్ణు వరుండు తన్మదపదాంభోజాతసంస్కర్షణా
సాఖ్యశ్రీ నడిపించె సప్తపదము ల్సారంగశాఖేక్షణ
“స్సఖ్యం సాప్తపదీన” మన్నులుకు డెందాన న్విచారించుచున్. 181

ఉ. రాజతనూజయక్త యయి రంజలి వేలిమి వేడివేల్పులో
లాజలు వేల్చె భోజనుత లాలితసాంధ్యగభస్తి దారకా
రాజఘటింప బాలదినరాజసమేతవిభాతలక్ష్మీకిం
దాజతయై ప్రభుల్లముఖతామరనస్ఫురణంబు మించెగన్. 182

సీ. దివ్యసేవ్యారుంధతీవసిష్టాదిదంపతులు దీవన లిచ్చి రతులఘణితిఁ
త్రార్థితసాంగవేదాఖలక్ష్మీతిసురోత్తము లభీష్టముగాంచి రమితగరిమ
యదువిదర్భాన్వవా యవిధేయబంధువర్యులు వీళ్లుచదివించి రుచితవృత్తి
మహితోత్సవా యాతబహుదేశరాజచంద్రులు విందులుభుజించి రలఘులీలఁ
బ్రబలగాయకనర్తకపాత కాద్య, నేకవిద్యాధురీణు లీహితముఁ బడసి
రుర్వి లక్ష్మీశ్వరుఁడు సేయునుత్సవంబు, సకలభువనాద్భుతోన్మేషశాలి గాడె.

క. ఈమాడ్కిన యనువింద, ట్టామండలనాథునింట సాత్యకితనయ
గ్రామణిపాణిగ్రహణ మ, హామహితోత్సవము సాంగమై విలసిల్లెన్. 184

ఉ. ఆతటి రుక్తబాహువిభుఁ డాత్మనుతాకరవీడనోత్సవా
యాతనమస్తదేశవసుధాధిపచంద్రుల నంచె సత్రియా
జాతవినూతనప్రమదసాంద్రులఁ జేసి యనూనదాపవి
ద్యోతితపంచశాఖ విజయోత్సవతేజితపంచశాఖయై. 185

సీ. మణిరాజధరవంశ్యమండనంబునకునీమణులుయోగ్యములంచుఁ బ్రణతిసేయఁ
గరివరావనవిచక్షణసత్కులేంద్రున కర్హంబులీకరు లనిగణింపఁ
హరిమహోదయనూతనాసమహారికి నీహరు లుచితంబులం చభినుతంప
నగణితకాంతాప్రియకుమారమదనున కనుకూపలీకాంత లని తలంప
నసద్భూతామూల్యరత్నగంధాంధహస్తి
మల్లసామ్రాణికాశ్వరంభానిభాభి
రామరామాతతుల నిచ్చె మామ యహిమ
భానుసమభానునకుఁ జంద్రభానునకును. 186

- గీ. మఱియు బహువిధరత్న సంపద లొసంగి
యపుడు నిజకన్యఁ బ్రియునింటి కనుపఁదలచి
రాజమణి బుజ్జనమునఁ జేరంగఁబిలిచి
యాదరోదారమృదులవాక్యములఁ బలికె. 187
- క. శ్రీభర్త మామ యలస, త్యాభినుతసమాఖ్యయత్తయఁట తత్సేవా
వైభవ మెప్పుడుఁ గలదఁట, నీభాగ్యం బేమిసెప్ప నీరజనయనా. 188
- ఉ. చిన్నటనాఁట నీకరకుశేశయముంగని పెద్దల్లె లో
కోన్నతదివ్యజాతిమహిమోజ్జ్వలయా నని పల్కుపల్కు నేఁ
డెన్నికకక్కె సర్వభుననేశ్వగుడైన యుపేంద్రు¹ కోడలై
కన్నియ పాఠిజాతకలికావహనార్హత్త నీవు గాంచుటకా. 189
- గీ. ఇనవిముఖవృత్తి కలనైన నెనయకన్తు, యెందుదోషాభిముఖ్యంబుఁ జెందకన్తు
కన్నవారికి సతిచిత్రగరిమగలుగఁ, గుముదిని హితాళులకు విందుఁగూర్చవన్తు.
- క. అని పలికి నృసతి కన్నియ, ననుపమతరవైభవమున ననుపఁ బ్రియసుహృ
ద్వినుతహృదయారవిందుం, డనువిందుఁడు నట్లయనిచె నాత్మజనంతకా. 191
- మ. ప్రసదాయక్తుకమారరత్నములతోఁ బ్రత్యగ్రగంధేభవా
హమహాస్యందనవస్తుసంపదలతో నానందసందీప్తబం
ధుమహిభృన్నివహంబుతోఁ గలిపయాదూరప్రయాణంబులం
గమలానాథుఁడు వచ్చె ద్వారవతికిం గాతూహలాన్వీతుడై. 192
- క. ఆవేశఁ జంద్రభానుని, దేవేరిం జూచువేడ్క దీపింపఁ బురీ
కేవలమధ్యలు మణిసం, భావితసాధంబు లెక్కి పలికిరి తమలోకా. 193
- చ. పాలఁతుకఁ జూడరన్తు గడివోవనిచక్కఁదనంబుతెమ్మ చెం
గలువలకోరికాని కయికానిక ముద్దులగుమ్మ నిండుచు
క్కలదొరనిగ్గుతోఁ గరువుగట్టినపుత్తడిబొమ్మ వాసనల్
గలవిరికొమ్మ యిట్టినవలా నవలా యొక బాలపోలునే. 194
- చ. తలవలచుట్టువచ్చుఁ గనుఁదమ్ములు తమ్ములు గండుమీలకుం
దళతళవొల్పు సంగములతావులు తావులుకమ్మపూలకుం
గళతులకించు పెందులుముకప్పులు కప్పులుమబ్బురేలకుకా
మెలఁతుకగుబ్బచన్నఁగవమించులు మించులు బొమ్మరాలకుకా. 195

చ. కలువల నేలవే వెడదకన్నులు చన్నులు పైడికుండలం
గలువగఁజాలవే చికిలికెంజగి క్రంజగురాకు రేకుఁ లేఁ
దళుకులఁ దోలవే వృదుపదములు ¹దములునించుచొక్కపుణ్ణ
వలపులఁబోలవే వదనవాసన లీసునయప్రచారికుణ్ణ.

196

సీ. కోకముల్ శశిమ్రాలఁ గూడ లేవనుపెట్టు శశిమ్రాలనిదెకూడెఁజ్జగయుగము
చీకటు ల్రవిదీప్తి జేరలే వనుపెట్టు రవిదీప్తినిదె చేరఁ బ్రబలతమము
అళులు సంవెఁగలచెంతలఁ జేర వనుపెట్టు సంవెఁగ నిదచేరే వట్టునములు
కమలము ల్కరికేలఁ గడునొప్పు వనుపెట్టు కరికేల నిదె యొప్పురసిజములు
నాననము చన్నుగవయు నీమంతనఁజియుఁ

దుఱుము నానయుఁ గనుదోయి తోడలు చరణ

పల్లవంబులు ననుపేరఁ బరిధవిల్లెఁ

జూడరే యింతు లిదియెంత చోద్య మరయ.

197

చ. అని పొగడ న్యదుప్రసరుఁ డాత్మకుమారుల నానవాల్చిలో
చనల గృహప్రవేశశుభసంపదఁ బెంపునహింపఁజేయ వా
రును గురుదేవతాభజనరూపమహాచరణం బొనర్చి త
న్లుతరభద్రనూత్తుల సుఖస్థితిఁ గెకొని రంత నొక్కడఁ.

198

సీ. ²వరుల నెంతయుఁ బెన్పువలఁ దేల్పుప్రతిమలకురుపిదూరజరుచున్ జెనలుగాఁగఁ
జెలువలమ్రొల దేశినటించు వనియల ³కరుణాశ్లేషిదీప్తిపార్వీగాఁగ
రమణులతో వసంతములాడుప్రతిమల కలఘువజ్రమరీచి కొలనుగాఁగఁ
గాంతులనవ్యసంగతికుల్కు ప్రతిమల కింద్రనీలచ్ఛాయ లిరులుగాఁగ
నధిపుల పరించుప్రతిమల కమితహాగిత

మణిగభస్తులు దూర్వాంకమాల్యములుగ

నొనరు కేళీగృహంబున నున్నయయ్య

దూద్యహకుమారకుని యుల్ల ముల్లసిల్ల.

199

క. కడుఁ బ్రార్థింపఁగఁ దగుజను, లడుగడుగున కెత్తులిడఁగ నలఁతిదివియఁగా
వెడవిల్లు తేరు నడచిన, వడువున నతివచ్చెఁ గనకనననాపృథ యై.

200

చ. వనితలచాటునన్ శుభనివాసముసాచ్చి మఱుంగుచేరిని
ల్పినయది గావునం దరలలేమి యధీశునిమ్రొల సిగునం

* 1. క - దేశమునిండుకాంతితో. 2. క - వరులచెప్పులకశిల్పలబబ్బ. 3. క - కరుణాశ్లేషిదీప్తిపార్వీగాఁగ.

జనకుండటంచు నానయిడఁజాలమిఁ గన్యక కన్నునన్నలం
బెనఁగఁగఁ గౌర్యకౌరవము పేరున నేగిరి బోటులయ్యెడఁ. 201

సీ. రాజమండలజయప్రాధిఁ బెంపొందు నీనదనాబ్జ మున్నతిఁ బొదలఁదగదె
యతనుకళాచూఢి నడరునీకనుదోయి నవదర్శనశ్రీ లొనర్పఁదగదె
నరససారసరాగసంపత్తి నలరు నీనునుమోవి మినుకుల నునుపఁదగదె
పటుగిరీశఘాతఁ బరఁగునీకుచయ్యు మవగతాంబరవృత్తి నమరఁదగదె
మృదులతాలత్తి నెనఁగునీ¹ మేస్తదీయ
వాంఛితఫలార్పణంబున పఱలఁదగదె
యనుచు సతిమంజులోక్తుల ననునయించి
సమధికోత్కలికాంచితస్వాంతుఁ డగుచు. 202

చ. అనుగుణరాగసంఘటన మాఱడిచెందకయుండ శోభనాం
కనసుకరప్రవాళరుచిఁ గాసిలకుండ గ్రహించి యొయ్యనొ
య్యనఁగలభాషిణిం దిగిచి యంకమునేర్చి ప్రవీణుఁ డాతఁడిం
పున నడలించె గంచుకము బోరునమించె నలంక్రియారుచుల్. 203

శా. భావోజ్జ్వలభణము ప్రసోదయపరీపాకంబు నవ్యధన్వి
శ్రీవిస్ఫూర్తియు మించె నాతిదృఢసంక్షేపైకబంధాత్తితో
నావైసర్పి న్రసన్నాశ్చత్తి మృదుశయ్యం గూర్చి సా త్వమ
ర్థావిర్భావధురీణుఁ డై యలరె సత్యానందనుం డెంతయుఁ. 204

సీ. రత్నహర్ష్యముల జంత్రపుబొమ్మలనుఁగుచెయ్యవొనర్పఁగాఁ బుట్టునొక్కకినుక
నననసంబులఁ దీవలిపురుకేల్పించి శుకోక్తిఁ బిల్వఁగఁ బుట్టు నొక్కకినుక
కేళిగిరుల నభ్రపాళితటిద్రేఖి లొఱపుచూపఁగఁ బుట్టు నొక్కకినుక
దీర్ఘికాంతములఁ బద్మినులు తుమ్మెదచూపు లొనరింపఁగాఁ బుట్టు నొక్కకినుక
తక్కఁ దక్కినకినుకలఁ జిక్కువడని
మమతలఁదలంపు లీడేర్చుకుముదినీవి
శాలలోచనఁ దాఁగూడి చంద్రభానుఁ
డనుపనూనందసామ్రాజ్య మనుభవించె. 205

శా. ఈనూడ్కిం గుముదిన్యరాశగమనాహేలామహోల్లాసియై
భాచూసందనుఁ డొక్కనాఁడు హరియుం బ్రద్యుమ్నుఁడు నైచ్చవీ

- కామానిం బచరించి తుంబురునివల్నం గన్నగాంధర్వవి
 ద్యామాహాత్యముఁ జూపి ¹శౌరినుతుండై తాల్చెం గృహాత్మ్యము. 206
- ను. వితతధ్యానమదాలసాతనయనిర్విప్రాయవిప్రాయస
 తతశంకాకరభక్తశోభనవిరాజన్తాయజన్తాయతి
 ద్యుతికామప్రతిసంఘసంఘటితయోగోపాయ గోపాయనో
 ద్యుతిమూర్తాస్థదఖండభాగ్యసముదాయచ్ఛాయ యచ్ఛాయదా. 207
౩. విశ్వసుతశశ్వదణిమా, ద్వైశ్వర్యవిశేషధుర్య యఘపాదపా
 రశ్వధికవర్య సాయా, ద్విశ్వంభరతాకృతార్యవిస్మయచర్యా. 208

భజంగప్రయాతము. భవాద్యాభిగద్యా త్తపద్యానపద్యా
 నవాధ్యాత్తవిద్యానిషద్యాత్తవేద్యా
 యవిద్యా ర్థివైద్యా యవిద్యా యహ్వాద్యా
 భవోద్యానపద్యాభవద్యాంబుపద్యా.

గద్యము. ఇది శ్రీమద్వత్ప్రాయయోగీంద్రచంద్రచంద్రానింబునకవిచూపా
 దిత సరసకవితారసోదాత్త దత్తనాట్యసోదర్య వత్సవమంత్రిచర్యసూక్తిం
 చంద్రభానుచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందు సద్వింబునం బంతమా
 త్యానము.

మ-1.

